Akşam Çayı

AKŞAM ÇAYI

Ali DEMİREL

AKŞAM ÇAYI

Editör
Ali BUDAK

Kapak
Engin ÇİFTÇİ

Mizanpaj
Necmi TOPAL

ISBN
975-278-162-4

Yayın Numarası
413

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası / İZMİR Tel: (0232) 252 20 96
Aralık 2005

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Alayköşkü Cad. No: 12 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 519 39 33 Faks: (0212) 519 39 01

Işık Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20
www.isikyayinlari.com

Hayatımın pek çok ilkini
yaşamama vesile olan
kıymetli ağabeyim
Akif Akay Beyefendi'ye...

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BÖLÜM

İNSANLIĞIN İFTİHAR TABLOSU

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİN VE HAYAT

TAKDİM

Işık evlerde geçen zamanı düşündüğümde hep Oktay Rifat'ın o iki dizesi aklıma gelir: *"Uzakta bir yıldız gibi kaldı / Küçük odaların yalnızlığı"*. O evlerde günler, saatler geçirmiş, arkadaş sesiyle uyanmanın tadını almış, uzun kış akşamlarında çay sohbetleriyle içini ısıtmış herkesin ürpererek hatırladığı bu zaman dilimi, kimimize şimdi çok uzak bir yıldız gibi gülümsüyor. Kalplerimizde bu güzel hatıraya ayrılmış tertemiz yerin canlılığı sürdüğü için olsa gerek; Ali Demirel'in kitabını heyecanla okudum. Işık evler, fonda yer aldığında bile, bir metni heyecan verici kılmaya yetiyor.

Bu kitap, bir ilahiyatçı titizliği ve sezgisiyle, iman, ibadet ve sünnet konusunda yapılmış pratik bir çalışma olarak adlandırılabilir. Kitapta nazara verilen meselelerin karşılıklı konuşmalarla sunulması metne akıcılık, okura kolaylık sağlıyor. Işık evlerin ferahlı bir hüzün veren ortamı ise satır aralarında, yalnızca belleğinde o evlere dair anılar taşıyan okuyucular için beliriyor. Kitabın muhatap kitlesi göz önüne alındığında, Ali Demirel doğru olanı yapmış. Didaktik bir eserde, ansiklopedik bilgileri özümsetmeye yönelik böyle işlevsel bir üslup kullanmak en verimli yol çünkü.

Kendi payıma, kitabı bir sohbet dinler gibi okudum. Bu bakımdan, metnin altında yatan örtük göndermenin, 'sohbet' kavramının önemine dair olduğunu söylemek herhalde zorlama bir yorum olmaz. Zira geçmiş kitaplarda, ahirzaman dirilişinin en önemli yönlerinden birini bu tür sohbet meclislerinin teşkil edeceğine dair işaretler bulunduğunu biliyoruz. İşte elimizdeki kitap, bu seçkin meclislerin esintisini duyuruyor. Kulluğun ve dostluğun derinleştiği bir sohbet ortamına bizi de davet ediyor. Metni, bir ders müzakeresi dinler gibi okurken, Risale-i Nur ve Pırlanta Serisi ekseninde pek çok imanî meseleyi kavrıyoruz. Kitabın öğüt verici bir tona kaçmayan üslubuyla, özellikle genç okurların beğenisini kazanacağını düşünüyorum.

Umarım, bu öğretici kitap yeterince dimağa ulaşır ve iman hakikatlerinin zihinlerde iyice yer etmesini sağlar. Bir gün, ışık evlerin yalnızca fonda yer almakla kalmayıp bizzat özne olduğu kitapların da yazılmasını diliyorum.

Can Bahadır YÜCE

GİRİŞ

"Sohbetle parlar iman, talip kazanır irfan.
İnsanı arif yapan, fesi, hırkası değil.

Önce doğru iman et, haramdan el etek çek
Ruha gıdadır sohbet, herkes bulası değil!"

der sohbet insanı Yunus Emre. Sohbet, duygu ve düşüncelerini karşılıklı müzakere ederek bu duygu ve düşüncelerde derinleşmeyi hedef alan insanların kurdukları bir nevi arkadaşlıktır. İnsan kiminle arkadaşlık yaparsa, kimlerle oturup kalkarsa, ister istemez onların ahlakından, huy ve tabiatlarından etkilenir. Bu manada sohbet, birbirinden etkilenmenin adıdır. Nitekim insanlara peygamber gönderilmesinin temelinde, yaratılıştaki bu etkilenme özelliği yatmıyor mu? İşte asırlara ışık saçan Sahabe nesli, en hayırlı nesil olma lütfuna İnsanlığın İftihar Tablosu'yla birlikte olmakla ve O'nun sohbetinde bulunmakla ulaşmadı mı?

Peygamber Efendimiz, ashabını öncelikle Dâru'l-Erkam'da yapmış olduğu sohbetlerle yetiştirmiş ve onları geleceğe hazırlamıştı. Daha sonra da bu sohbetlerini hayatının sonuna kadar devam ettirmişti. Kur'an-ı Kerim, Allah Rasulü'nün cemaatini ele alırken,

sohbet kelimesiyle aynı kökten gelen "Ashab" kelimesini kullanmıştır. Zaten Efendimiz de her biri ayrı bir yıldız olan bu devasa kametlere "Ashabım" demiştir.

Sohbet, ortak bir dille dertleşmek ve aynı hayatı paylaşmaktır. Bu paylaşımda yürekler benzer duygu ve heyecanlarla, hep aynı meseleler etrafında çarpar. Böyle bir beraberlikte "Birimiz hepimizdir" görüşü hâkimdir ve tam bir vahdet-i rûhiye söz konusudur. Bu vahdet-i ruhiye ile insan, dertlerinin çaresini bulur, hüzünlerini ve sevinçlerini paylaşır, ilim ve irfanını artırır.

İki türlü sohbetin olduğunu söyleyen bir Hak aşığı bunları şöyle açıklıyor: "Birisi güzel, diğeri kötüdür. Güzel olan sohbetin edebi ve hedefi güzeldir. Sohbetin edebi helal ve harama dikkat etmektir. Hedefi ise, Allah rızası ve cennettir. Güzel sohbet, güzel arkadaş ve güzel çevre demektir. Güzel arkadaş, din ve dünya adına hiçbir zarar vermeyen, aksine sözü ve işi ile faydalı olan kimsedir. Kötü sohbet, kötü arkadaş ve kötü çevre ile oluşur. Hedefi dünya menfaati ve boş heveslerdir. Bu beraberliğin, hedefi gibi edebi de bozuktur."

Zikir, fikir, tefekkür güzel sohbetlerin önemli bir derinliğidir. İşte bu kitap, mana kökü itibariyle tâ Darü'l-Erkamlara dayanan bir evde kalan beş gencin böylesi sohbetlerini konu alıyor.

Öncelikle evde kalan sakinlerden ve bu eve geliş süreçlerinden kısaca bahsedeyim. Evdekilerin yaşça en büyüğü Ali İhsan Er, liseyi Anadolu'nun şirin bir ilçesinde bitiren ve aynı yıl üniversiteye hazırlık için dershaneye giden bir genç. Ortaokul yıllarından beri ilahiyatçı olmayı hedefleyen Ali İhsan, o sene girmiş olduğu üniversite imtihanıyla ilk tercihi İlahiyat Fakültesi'ni kazanır. Çok sevinir ve sevincini ilk önce dershanedeki hocalarıyla paylaşır. Artık o, yıllardır hayallerini kurduğu ve bu uğurda çok çalıştığı fakültesine girmeye hak kazanmıştır. Kendisini çok iyi yetiştiren Ali İhsan, henüz lise yıllarında dini ilimler sahasında pek çok temel eseri okur. Okumalarına fakültede de devam eder, ilim ve irfanını daha da geliştirir.

Üniversiteyi kazanmasına en az oğlu kadar sevinen babası, ilk iş olarak oğluna İstanbul'da kalacak bir yer ayarlamayı düşünür.

Aklına İstanbul'da oturan askerlik arkadaşı Kemal Bey gelir. Kayıt zamanı yaklaştığında arkadaşını arar. Kemal Bey, "O iş kolay. Sen oğlanı bana gönder. Dükkana gelsin. Ona güzel bir ev ayarlarız." der.

Bu arada Ali İhsan'ın okul arkadaşı aşağı mahallede oturan Bahadır da Tıp Fakültesi'ni kazanmıştır. Bu habere en çok Ali İhsan sevinir. Çünkü Bahadır'la İstanbul'da aynı evde kalabilirdi. Durumu babasına haber verir. Babası Bahadır'ı tanıyordur. Bahadır iyi bir aile terbiyesi almış, efendi, dürüst, ahlaklı bir gençtir.

Kayıt zamanı geldiğinde Ali İhsan ve Bahadır İstanbul'a gelirler. Önce Kemal Bey'in dükkanına uğrarlar. Kemal Bey bir arkadaşı vasıtasıyla güzel bir ev kiralar ve onları bu eve yerleştirir. Ali İhsan ve Bahadır fakültelerine kayıtlarını yaptırdıktan sonra üniversite hayatları başlamış olur. Zaten çok iyi dost olan Ali İhsan ile Bahadır aynı evde kalmanın verdiği yakınlıkla dostluklarını perçinleştirirler. İkisi de birbirlerine karşı saygı ve sevgi çerçevesi dışına çıkmazlar. Mesela liseden aynı yıl mezun olmalarına rağmen Ali İhsan, Bahadır'dan bir yaş büyük olduğu için Bahadır, Ali İhsan'a hep abi diye hitap eder.

Aradan üç yıl geçtikten sonra Kemal Bey, Ali İhsan ve Bahadır'ı yanına çağırarak onlara üç kişiden bahseder. Bu üç öğrenci üniversiteyi yeni kazanmışlardır. Furkan, Eğitim Fakültesi, Tarık, Bilgisayar Mühendisliği, Mert ise Hukuk Fakültesi'nde okuyacaktır. Kemal Bey, eğer uygun görürlerse bu arkadaşların da onlarla beraber kalabileceğini söyler. Bu teklife Ali İhsan ve Bahadır çok sevinir. Çünkü onlar da uzun süreden beri evlerini başka arkadaşlarıyla paylaşmayı düşünüyorlardır. Furkan, Tarık ve Mert eve gelirler ve tanışırlar. Artık beş kişidirler. İki-üç ay gibi kısa bir zaman sonra birbirleriyle kaynaşıp can ciğer dost olurlar.

Günler böyle huzurlu ve neşeli bir şekilde birbirini kovalarken bir gün Bahadır, akşam yemeğinde Ali İhsan'a şöyle bir teklifte bulunur:

- İhsan abi! Zaman su gibi akıp geçiyor. Eğer uygun görürseniz, sizden daha fazla istifade edebilmemiz için her akşam çay saatinde bize sohbet etseniz...

Bahadır'ın bu teklifi diğer arkadaşların da hoşuna gider. Zaten onlar da aynı düşünceyi paylaşmaktadır. Ali İhsan, 'tamam' der, beraber sohbet ederiz." Böylelikle "akşam çayı sohbetleri" başlar. Buyrun, sizde bu sohbetlere katılmaz mısınız?

Ali DEMİREL

İstanbul, Ekim 2005

Birinci Bölüm

KULLUK ŞUURU

KULLUK ŞUURU

Ahlâkî erozyondan korunmak için neler yapmalıyız?

O akşam Bahadır biraz düşünceliydi.

- Hayırdır Bahadır, seni bu gün düşünceli görüyorum dedi İhsan. Bahadır biraz içini dökmek istiyordu:

- Çok büyük bir ahlakî erozyon yaşıyoruz. Televizyonlar, gazeteler, dergiler, internet siteleri, sokaklar, çarşı ve pazarlar, günahı teşvik edici tablolarla dopdolu. Geçmiş dönemlerde bazı kavimlerin helak olmasına sebep olan günahların hemen tamamı günümüzde fazlasıyla, hem de alenen işleniyor. Öyle bir atmosfer içinde yaşıyoruz ki, adeta günaha giden yollar ardına kadar açılmış, sevaba giden yollar ise kapatılmış gibi. Nereye gidilirse gidilsin, insanın üstüne-başına günah adına birşeyler bulaşmasına mâni olması bir hayli zorlaştı. Bu durum, çamurlu bir zeminde yürüyen insanın haline benziyor. Böyle bir zeminde yürüyen kişi ne kadar dikkat etse de en azından paçalarına çamur tanelerinin bulaşmasına engel olamaz. İşte günümüz toplumunda yaşayan bir insanın da tıpkı çamur deryasında yürüyen bir kişinin çamurlardan uzak kalması gibi günahlardan kaçması oldukça zor.

Bu noktada size bir soru sormak istiyorum İhsan abi. Böyle kaygan ve kaypak bir zeminde ayaklarımızın kaymaması için neler yapmalıyız?

- Evet Bahadır. Bu, hepimizin ortak problemi. Öncelikle şunu ifade edeyim: Böyle, her şeyiyle kaypak ve zararlı bir zeminde çok dikkatli yürümek gerekir. Mayınlı bir tarlada nasıl hareket edilmesi gerekiyorsa, günümüzün çarşı pazarında gezerken de aynı dikkat gereklidir.

Dışarıya çıkmadan evvel his ve duygularımızı durultacak, berrak hale getirecek ve his dünyamıza tesir edecek çarelere başvurulmalıdır. Bu, birşeyler okuma, seyretme veya dinleme olabileceği gibi derin bir iç muhâsebesi yapmak da olabilir. Böyle bir metafizik gerilime geçmeden sokağa çıkılmamalıdır.

Kesinlikle tek başına kalınmamalıdır. Dikkatlerimizi kontrol edecek ve nasihatıyla ruh dünyamızı ayakta tutacak bir arkadaş edinmeli ve mümkün mertebe dışarıya onunla beraber çıkmaya çalışmalıyız.

Giderken-gelirken ve gideceğimiz, kalacağımız yerlerde imkan ölçüsünde hayatımızla münâsebeti olan ve bizi ikâz edici, havasını koruyucu bir melek gibi üzerimizden eksik etmeyen materyalleri de yanımızda götürmeye çalışmalıyız. Mesela yanımıza bir walkman alarak içine bizi hayra çağıran bir kaset koyup dinleyebiliriz. Günahlara karşı birer perde olacak bu tür materyaller bizim iç kontrolümüze vesile olacaktır ki, böyle bir iç kontrol ile dolup taşan bir insanın günaha girmesi ender vakâlardandır.

İşlenen bir günah ve hata neticesinde derhal pişmanlık duyup tevbe kapısına koşulmalıdır. Zira günahın en az kalabileceği kalb, bir müminin kalbidir. Orada hatalar, gelip geçici ve güneşle aramıza perde olan bulutlar gibidir. Hemen geçip gitmelidir. Tevbede gecikme, ruhun o nisbette kararmasına sebep olur. Ve o esnâda, diğer günahlarla münâsebete geçme yolları kolaylaşır. Onun için, buna meydan vermeden, hata ve günahın şekil, keyfiyet ve büyüklüğü ne olursa olsun, insan derhal kendine gelip, Allah'ın rahmetine müracaat etmelidir. Allah, kulunun tevbesinden sevinç duyar.

Mert,

- Nasıl yani. Allah nasıl kulun tevbesinden sevinç duyar? Biraz açabilir misiniz?

Allah, kulunun tevbesinden sevinç duyar

- Tevbe, günahlar karşısında bir yenilenme ve iç onarımdır Mert. Tevbeyle Rabbimizin gazabından lütfuna, hesabından rahmet ve yardımına sığınırız. Hepimiz dünyaya günahsız ve masum olarak gözlerimizi açarız. Sorumluluk çağımıza geldiğimizde önümüzde iki yol vardır. Bu yollardan birisi bizi uçurumlara, diğeri ise cennetlere götürecektir. Bazen bizi cennete götüren yoldan çıkıp diğer yola sapabiliriz. Bu türlü yol değiştirmelerde, "Ve enibu ilâ rabbiküm ve eslimû - Allah'a inâbe edin (döndüm-geldim) deyin, Allah'a teslim olun"[1] diyerek hemen kendimize gelmeli ve doğru yola dönmeliyiz. Bu dönüş Rabb'imizi de çok memnun etmektedir.

Bakın Efendimiz bir hadislerinde ne buyuruyor: "Allah kulunun tevbesinden sonsuz derecede memnun ve mesrur olur. Şöyle ki, bir insan çölde yolculuk yapıyor. Bütün azığı, eşyası ve suyu üzerinde olan devesi onu bırakıp kaçıyor. Adam sağa-sola koşuşup devesini arıyor; fakat sonunda yorgun ve ümitsiz bir halde bir ağacın altında uyuya kalıyor. Gözlerini açtığında bir de ne görsün; devesi, üzerindeki eşyasıyla beraber başucunda durmakta. Adam sevincinden öyle hale geliyor ki, Cenab-ı Hakk'a şükrederken yanlışlıkla, "Ben Senin rabbin, Sen de benim kulumsun" diyor. İşte tevbe eden kulu karşısında Rabb'imizin ferah ve sevinci bu adamınkinden daha fazladır."[2]

Biz günahlarla kirlenen kalbimizi tevbe silgisiyle temizleriz. Allah Rasulü bu hakikati şöyle dile getiriyor: "İnsan günah işleyince, kalbinde bir siyah nokta belirir. Tevbe ile hemen onu silmezse, o nokta kalbinde öylece kalır. Sonra ikinci bir günah işlerse, kalbinde bir nokta daha belirir."[3] Bu sebeple günahlarda ısrarcı olmadan onu hemen temizleme çok ciddi önem arz ediyor. Bununla beraber yine sürçüp kayabiliriz. Böyle bir durum karşısında da hemen akıl ve vicdanımızı harekete geçirerek, "Ben Allah'tan kopmakla bu hâle geldim. Öyle ise, ancak O'na yeniden bağlanmakla bu durumdan kurtulabilirim." diyerek Cenab-ı Hak'la olan irtibatımızı kuvvetlendirmeye çalışmalıyız.

Nasıl tevbe edeceğiz?

Mert,

- İhsan abi. Bir sorum daha olacak; nasıl tevbe edeceğiz?

- İşlediğimiz günahlara karşı nasıl tevbe etmemiz gerektiğini Allah Rasulü bize şöyle öğretiyor:

"Estağfirullah el'azîm el-kerîm ellezî lâ ilâhe illâhû tevbete abdin zâlimin layemlikü linefsihî mevten velâ hayâten velâ nüşûrâ - Tevbe ve istiğfar ediyorum. Öyle bir kul, bir köle, bir tasmalının tevbesi gibi tevbe ediyorum ki, kendi kendine, ne dirilebilir, ne ölebilir, ne hareket edebilir, ne yatabilir, ne kalkabilir. İşte ben böyle acizlerden aciz bir zavallı; Sana günah ve zulümlerimden dolayı tevbe ediyorum."

Allah Rasulü'nden gelen bir hadiste, tevbe ve istiğfardan önce iki rekat namaz kılmaktan ve sonra da tevbe edenin başını yere koyarak, tam konsantre olup, Rabb'in rahmetiyle münasebete geçeceği ana kadar secdede, "Ya Hayyu ya Kayyûm, bi rahmetike esteğizü eslihli şe'ni külleh velâ tekilni ilâ nefsi tarfete ayn - Ey Hayy u Kayyum, benim her halimi ıslah eyle, Sen beni göz açıp kapayıncaya kadar nefsimle baş başa bırakma"[4] gibi dualardan da bahsedilmektedir.

Bu mevzuda yine Efendimiz'den gelen, sabah-akşam okunan ve "seyyidü'l-istiğfar" diye bilinen bir dua daha vardır ki o da, "Allahümme ente rabbî, lâ ilâhe illâ ente halaktenî ve ene abdüke ve ene alâ ahdike ve va'dike mesteta'tü euzü bike min şerri ma sana'tü, ebûu leke bini'metike aleyye ve ebûu bizenbi feğfirlî feinnehû la yağfiru'z-zunûbe illa ente" istiğfarıdır. Anlamı şöyledir: "Allah'ım Sen benim Rabb'imsin; Sen'den başka ilah yoktur. Beni Sen yarattın. Ben, Sen'in kulunum ve gücüm yettiğince Sana olan ahdime ve vaadime bağlıyım. İşlediklerim kötülüklerin şerrinden Sana sığınırım. Üzerimdeki nimetlerini itiraf eder, günahlarımın da olduğunu ifade ederim. Beni bağışla. Zira, günahları bağışlayan ancak Sen'sin."

Bunu yaparken şu husus da gözden kaçırılmamalıdır: Tevbe, vicdanın duyduğu pişmanlık ve bu pişmanlıkla insanın iki büklüm olmasıdır. Tevbeyi dil ile yapmak, sadece böyle iki büklüm olmuşluğa sözlü bir katılım ve tercümanlıktır.

Tevbe ederken nelere dikkat edelim?

Bir de şunu ifade edeyim. Tevbe ederken şu üç hususa özellikle dikkat etmek gerekir.

1. İşlenen günah kul hakkıyla alakalı ise evvela o, hak sahibine verilmeli ve ondan helallik dilenilmeli.

2. Bir daha aynı günaha dönmemek üzere ciddi ve kesin bir kararlılık içinde olunmalı.

3. O günahla tevbe arasında ikinci bir günah işlemeye vakit bırakmamalı, yani elden geldiğince günahlar beş dakika bile tevbesiz kalmamalı.

Meşru olmayan zevklere aldanılmamalı

Furkan, İhsan'ın konuşması bittikten sonra söze girdi ve şöyle bir soru sordu:

- Bahadır'ın değerlendirmesine katılmamak mümkün değil. Hakikaten gençler olarak işimiz çok zor. Her taraf günah manzaralarıyla dopdolu. Bağışlayın, fuhuş günümüzde tam bir sektör haline gelmiş. İnsanımızı bu bataktan korumak için neler yapmak gerekir. Bu konuda ne dersiniz İhsan abi?

- Nesil, bir milletin varlığını sürdürme garantisidir. Onu koruyamayan bir millet, er-geç yıkılmaya mahkûmdur. Malesef nesle en büyük darbe fuhuş ve ahlaksızlıktan gelmektedir. Onun içindir ki Kur'ân, fuhşa giden yolları keser ve "Allah, fuhşiyatı (hayasızlığın her çeşidini) yasaklar."[5] emrini gayet açık bir şekilde tebliğ eder.

Fuhuş, bir insanın kendisini gayr-i meşrû zevk ve lezzetlere kaptırması demektir. Yoksa insanın meşrû dâirede dünyevî zevklerden istifâdesi bu kapsama girmez. Meşrû dâireyi ise nikah belirler ki bu, kişinin temel ihtiyaçlarını gidermesi açısından yeterlidir, harama girmeye gerek ve ihtiyaç bırakmaz.

İnsanı uçurumlara sürükleyen bir virüs: Fuhuş

Günümüzde fuhuş, maalesef bir hayli revaç bulmuş durumdadır. Halbuki o, her yönü, her şekli ve her müessesesiyle insanı uçurumlara sürükleyen bir virüstür. Gerek yazılı, gerekse görsel med-

ya ve özellikle de internet vasıtasıyla özellikle gençlerin, şehevi duyguları tahrik edici fotoğraf ve yazılarla adeta fuhuş bombardımanı altında kalıp akılları ve zihinleri ifsat edilmektedir.

Fuhşa karşı İslâm'ın ortaya koyduğu bir kısım esaslar vardır. İnanan insanlar bu düstûrlara başvurdukları sürece, inşaallah, fuhuş girdabına kapılmayacak ve fuhuş cereyanları önünde sürüklenip helâk olmayacaklardır. İslâm esaslarına ve Kur'ân düstûrlarına riâyet edilmediği zaman insanların, kütükler gibi bu fuhuş sellerine kapılıp sürüklenmeleri muhakkaktır. Böyle bir netice ise, Müslüman olarak bizim en çok endişe etmemiz gereken bir meseledir.

Geçmiş milletlerin pek çoğu bu fitne yüzünden perişan olmuşlardır. Roma, Bizans ve güzelim Endülüs şehvet ve şehevânî duygular altında kalarak ezilmişlerdir. El-Hamrâ sarayının hamamlarındaki utanç verici resimler, bu hakikati belgeler mahiyettedir. Sanat adına sağa-sola çizilen ve şehevânî duyguları ifâde eden resimler, ahlâkın o dönemde ne derece ayaklar altına alındığını açıkça göstermektedir. Allah, Ferdinand'ı başlarına belâ ettiği zaman onlar zâten şehevî duyguların altında kalıp ezilmişlerdi.

Bir kısım yanlış iddia sâhiplerine göre, fuhşun önünü almak için erkek ve kadının bir arada bulunması lazımdır. Böylece, her iki taraf birbirine alışacak ve ortada bir tehlike kalmayacaktır. Bu aslında korkunç bir iddiadır. İnsanların şehvetini tahrik ederek bu duyguyu söndürmeye çalışmak, deniz suyuyla insanların susuzluğunu giderme teşebbüsü gibi çok ters bir müdâhaledir. Üstelik sâdece kadın değil, İslâmî ölçülere uymayan her türlü çarpıklık, genç nesillerde bu türden arzuları uyaracaktır. Müstehcen sözleri duya duya, hayâlinden silinmeyen açık-saçık vücutları düşüne düşüne erkeklik hormonu üreten ve her gün şehevânî duyguların bakışları altına giren bir sürü genç, maalesef kanunlarla da yasak edilmediği için, cinsî sapıklığa doğru sürüklenip gitmekte ve toplumumuzun yüz karası haline gelmektedir.

Nesli fuhuştan koruyabilmek için...

Netice olarak diyebiliriz ki, fuhşun önünü alıp nesli korumak adına iki çâre ve vazîfe vardır:

Birincisi; ferdin kendisine düşmektedir ki, evlenmek, oruç tutmak veya başka dinamikleri kullanmak sûretiyle fuhşa düşmekten korunmaktır.

İkincisi; bütün bir millet ve devlete âittir ki, o da toplumu fuhşa teşvik eden her türlü faaliyeti durdurmak ve kurutmaktır. Cenâb-ı Hak, "Mü'minler arasında fuhşun yayılmasını arzu eden için dünya ve âhirette can yakıcı bir azab vardır. Allah bilir, siz ise bilmezsiniz."[6] mealindeki âyet ile böylesi karanlık güçlere dikkat çekmektedir.

Gözlerimizi haram manzaralardan koruyalım

Tarık,

- Bir soru da ben sorayım, demişti ama İhsan,

- Saat on iki buçuk olmuş. Geç olmadı mı? Arkadaşların sabrını zorlamayalım, dedi.

Bahadır,

- Abi yarın tatil. Olsun; biraz daha geç yatsak bir şey olmaz. Hem Tarık'ın ne soracağını da çok merak ettik, dedi.

Tarık'ın sorusu şöyleydi:

- Bugün okulda hocamız anlattı. Hafıza uzmanları günümüzde unutkanlığın ve hafıza zayıflığının artmasını yirminci yüzyılın bir hediyesi olarak dile getiriyorlarmış. Onlara göre beynin çalışma akışının bloke edilmesi, fazla televizyon seyretme, kontrolsüz hayaller kurma gibi şeylerden dolayı beyin kapasitesinin zayıflatılması ve sistemsiz düşünme alışkanlığı gibi etkenler insanlarda unutkanlığa sebep oluyormuş. Az önce günah manzaralarına bakmaktan bahsettiniz. Ben, müstehcen manzaralara bakmanın da unutkanlığa sebep olduğunu okumuştum. Bu konuda ne dersiniz?

- Evet Tarık, İmam Gazali'den İmam Rabbani'ye, İmam Şafi'den Üstad Bediüzzaman'a kadar pek çok alim, hafızaya tesir eden etkenlerden birisinin de haram manzaralara bakmak olduğunu ifade ediyorlar. Az önce de bahsettik. Günümüzde televizyon ekranları, gazete sayfaları ve internet siteleri şehevî duyguları kamçılayan görüntülerle dopdolu. Bu tür görüntülere ısrarcı bakışlar insanda çok ciddi ve köklü bir unutkanlığa sebebiyet verdiği gibi aynı zamanda onun

maneviyatını da öldürmektedir. Göz harama yöneldiğinde, irade hükümsüz kalmış ve akıl tamamen nefsin çekim alanına girmiş demektir. Gözü harama kaydıran nefis, -Allah korusun- bu haram yolculuk nihayete ulaşmadan rahatlamayacaktır.

Bakın size bir örnek vereyim. İmam Şafi Hazretleri, hafızasının zaafından dolayı hocası, İmam Azam'ın talebelerinden Veki İbn Cerrah'a şikayette bulunur.

İmam Şafii bu durumu şu mısralarla ifade eder.

"Hocam Veki'e hafızamın zayıflığından şikayet ettim. O da bana günahları terk etmemi tavsiye etti. Ve dedi ki, "İlim, Allah'ın verdiği bir nurdur. Allah da nurunu devamlı günahlara dalana vermez."

Rabb'imiz Nur Sûresi'nin otuzuncu ayetinde gözlerimizi haram manzaralara bakmaktan sakınmamızı emrediyor. Bu sebeple bu konuda azami dikkat göstermeli ve kendimizi korumalıyız. Vazife ve mesuliyetimizin gereği olarak yer yer karşımıza bu tür görüntüler çıksa da dinimizin bu konudaki emrine hassasiyet göstermeli ve bunu bir ahlak haline getirmeliyiz. Bir hadis bu yolda bize ışık tutmalı:

"Üç kişi vardır ki, gözleri, kıyâmet günü cehennem ateşi görmez: Bunlar:

1. Allah korkusundan ağlayan göz.
2. Allah yolunda nöbet tutan göz.
3. Allah'ın haram kıldığı şeylere bakmaktan sakınan göz."[7]

Şeytanı iyi tanıyalım

İkinci demlik gelmişti. İhsan, kendisine bir bardak çay daha koydu. Bu arada arkadaşlarının da duyacağı şekilde bir şeyler fısıldıyordu:

"İç, iç, bir yudumdan bir şey olmaz..."

"Sadece bir kere elinden tuttum, ne var bunda..."

"Bir lokmadan bir şey çıkmaz. Sen ye! Günahı varsa benim boynuma..."

"Sadece bir nefes çek. Merak etme ölmezsin..."

"Bir vakit namazdan bir şey olmaz. Kaza edersin olur biter..."

Furkan,

- Hayırdır İhsan abi, dedi. Diğer arkadaşları da bu manaya gelen bakışlarla İhsan'ın yüzüne bakıyorlardı.

- Evet arkadaşlar! Bu ve buna benzer ifadelerle karşılaşmışızdır veya bu ifadelere muhatap olan insanlar görmüşüzdür. Esasen bunlar şeytanın insanı günah uçurumuna doğru ilk adımı attırma stratejileridir. Onun için önemli olan ilk adımı attırmaktır. Zira gerisi zaten gelecektir.

Şeytan, çok sinsi bir varlıktır. Yapacağı şeyleri, dobra dobra ortaya koymaz. Her şeyi sinsice, yavaş yavaş, adım adım bir plan dahilinde yapar. Öyle ki şeytanın, o sinsiliği içinde ne yapmak istediğini hemen hissetmek katiyen mümkün olmaz. O, bir adım atar ve attırır. Ona tabi olan insan da bu adımı küçük görerek, "Ne olacak, sadece bir adım" der ve arkasından gider. Oysaki şeytan, peşi peşine adımlarını artırır; iki-üç derken adım adım insanı bir kul ve köle haline getirir. Böylece insan, küçük görerek girdiği günahlarla, içinden çıkılmaz bir bataklığa saplanmış olur.

İşte, "Ey iman edenler! Sakın şeytanın izinden gitmeyin. Her kim şeytanın peşinden giderse bilsin ki o kendisinden hep fena, çirkin ve meşrû olmayan şeyleri yapmasını ister..."[8] ayeti böyle bir takibi bize hatırlatır. Bu takip, adeta farkına varmadan gerçekleştirilen bir yürüyüş gibidir. Tabii neticede insanda bir huy ve tabiat haline gelen bir yürüyüştür. Evet insan, çok defa bunun farkına bile varamaz. İlk adım atıldıktan sonra artık dizginler şeytanın eline geçmiş demektir. Burada önemli olan ilk adımı atmamak için uyanık olmaktır.

Aman dikkatli olalım. Bu kadar yeter, artık gözlerim kapanıyor. Haydi namazımızı kılıp da yatalım. Yarın akşam devam ederiz.

Günahlar, önce hayalde belirir daha sonra eyleme dönüşür

Bahadır fakülte çıkışı okulundaki bir grup arkadaşıyla Osman Hoca'nın sohbetine gitmişti. Osman Hoca'yı İhsan da tanıyor ve çok seviyordu. Sohbete katılan Bahadır eve biraz geç gelmişti. Geldiğinde çay sohbeti başlamıştı bile. İhsan, Bahadır'ın geldiğini görünce,

- Biz de seni bekliyorduk. Osman Hoca neler anlattı, bizimle paylaşır mısın, dedi. Bahadır,

- Benden böyle bir istekte bulanacağınızı tahmin ettiğim için sohbeti ses kayıt cihazıma kaydettim. İsterseniz beraber dinleyelim.

- Çok iyi akıl etmişsin. Haydi dinleyelim.

- Tamam açıyorum. Önce şunu söyleyeyim. Osman Hoca'nın hemen karşısındaki koltukta oturan bir genç, asrımızdaki bütün gençlerin ortak bir derdi olan şöyle bir soru sormuştu:

- Hocam! Günümüzde çarşı-pazar, televizyonlar, gazeteler, dergiler, internet siteleri bizi günaha davet eden tablolarla dopdolu. Bu tür manzaralardan etkilenmemek için ne yapmalıyız? Şimdi play tuşuna basıyorum. Osman hoca bu soruya verdiği cevabı beraberce dinleyelim:

- Kıymetli arkadaşlarım! İnsan, bir bakışta, bir duyuşta öyle hayallere dalar ki; o ilk adım, pratiğin zeminini de hazırlar. Şeytanın hayâle attığı her sahnecik, her bir karecik, hayal kamerasında bir film halini alır; günah zakkumlarına sebebiyet verir. Hele bir de insan nefsin kölesi haline geldi mi, zihne yer eden sahnelerin fiilî duruma dönüşmesi, sıradan bir şey halini alır. Bütün günahlar önce hayalde belirir ve daha sonra niyete, karara, pratiğe taşınır. Öyleyse, hayali bulandıracak her düşünceyi bir yılan, zihinde günah sahneleri hasıl edecek her suret ve fikri de bir akrep bilip, bu sinsi düşmanların ağına düşmemeye, düşmüşse kurtulmaya çalışmak samimi bir kulun hedefi olmalıdır.

İnsan neyin atmosferinde, neyin tesirinde ve neyin manyetik sahası içindeyse, onun hayâlinde canlanacak resimler de, daha ziyade o türden olurlar. Sinemada veya televizyon karşısında, nefsin hoşuna giden ve onu şehvete çağıran müstehcen manzaları seyreden bir kimsenin; o anda ve o ruh haletiyle kaldığı süre zarfında insanların imanını düşünmesi, Allah Rasulü'nün yüce adını mahrum gönüllere duyurma yolları araması mümkün değildir.

Müstehcen manzaralarla kalbimizi yaralamayalım!

Bahadır, burada durdurma tuşuna basarak şunları söyledi:

- Bu açıklamalar, bizleri çok etkilemişti. Çünkü bize, içinde bulunduğumuz atmosferi anlatıyordu. Osman Hoca hislenmişti. Bu arada gözünden damlayan yaşlara engel olamamıştı. Daha sonra konuşmasına devam etti:

- Sabah-akşam gayr-ı meşru sahneler gören, meşguliyetlerinin çokluğundan şikayet edip hayırlı işlere vakit bulamadığından yakındığı halde saatlerce internet sitelerinin kir fırtınasına razı olan, kafa ve kalbini onlarla yaralayan ve o yaraları gözyaşlarıyla pansuman etmeyi düşünmeyen bir insan, mü'min de olsa, imanın lezzetini duyamayacak, o lezzeti başkalarına da duyurma bahtiyarlığını yakalayamayacaktır.

Dünya fanidir, geçicidir; ama burada yapılması gereken lüzumlu işler pek çoktur. Çünkü, ahiret ve ebedi huzur yeri olan Cennet dünyada kazanılacaktır. Bundan dolayıdır ki, aklı başında olan kimse fuzûlî şeylerle uğraşıp değersiz insan durumuna düşmez. Manasız ve lüzumsuz bilgileri, hayali bulandıran görüntüleri, kalbi hançerleyen sahneleri, daha açık bir ifade ile fuhşiyât ihtivâ eden gazete, dergi ve kitapları takip etmekle zihnini karıştırmaz. Allah'ın bir nimeti olarak pek hayırlı faaliyetlerde kullanılabilecek interneti ve televizyonu hayalinin, şuurunun, kalb ve kafasının katili haline getirmez. Nitekim Peygamber Efendimiz de, "Bir insanın faydasız ve ahiret hesabına kıymeti olmayan işleri terketmesi onun Müslümanlığının güzelliğindendir." buyurmuşlardır.

Rabbimiz bizden nasıl bir genç olmamızı istiyor?

Bahadır tekrar durdurma tuşuna basmış ve şunları söylemişti:

- Bu sırada başka bir arkadaş söze girerek, "Hocam! Rabbimiz bizden nasıl bir genç olmamızı istiyor?" diye bir soru sordu. Osman Hoca, "Ben de şimdi oraya geliyordum" dedi ve sözlerine şöyle devam etti:

- Günümüzün üstüste yığılmış dert ve problemleri Cenab-ı Hakk'ın sevgisine mazhar gençleri beklemektedir. Dünyanın kararan ufku, gönlü temiz o yiğitlerin ışığına muhtaçtır. Kimdir onlar? Vasıfları nedir o bahtiyarların? Bu soruların cevabı da Efendimiz'in şu mübarek ifadesindedir: "Cenab-ı Allah, eğlencelere ve

nefsin isteklerine karşı içindeki arzu ve meyle hakim olan bir genci pek beğenmekte ve ondan hoşnut olmaktadır."[9] Bir kudsî hadis-i şerifte, "Nazar (bakış) şeytanın zehirli oklarından bir oktur. Kim onu Benim korkumdan dolayı terk ederse, kalbine öyle bir iman tadı atarım ki, onun zevkini gönlünün derinliklerinde duyar."[10] denmektedir

Yine Efendimiz, Hz. Ali'ye, "Ya Ali, birinci bakış lehinedir, fakat ikincisi aleyhinedir."[11] buyurmuşlardır. Yani, insanın kasdi olmadan göze ilişen birinci bakışta günah yok ise de, ikinci ve diğer bakışlarda irâde devrede olduğu için, nefsin rolü vardır ve bu bakış, kişiyi alıp başaşağı götürebilecek bir zincirin ilk halkası olduğundan haramdır.

Öyleyse, Allah'ın sevgisine mazhar bir genç, bilgisayar ya da televizyon ekranından gazete sayfalarına kadar, gözünün ilişebileceği her türlü çirkin sahne ve görüntüye karşı tetikte olmalı, iradesiyle onlara bakmamalı, "bir kereden, bu kadarcıktan birşey olmaz" şeklindeki şeytan hırıltılarına kanmamalıdır.

Harama göz kapama insana sevap kazandırır

Bahadır,

- Sözün burasında Osman Hoca, "Pekâlâ, çarşı-pazardaki, okul ve işyerindeki durumumuz ne olacak?" diye bir soru sordu ve bu sorunun cevabını şöyle izah etti:

- Oralarda bize düşen, dışarının hakkını vermektir. Dışarının hakkı da, Allah'ı ve Rasulü'nü anlatma gayretidir. Sahabe-i Kiram efendilerimiz, çok defa hak ve hakikati anlatmak için dışarıya, çarşı-pazara çıkarlardı. Böyle bir gaye ile çıkanlar, sokağın ve yolun hakkını vererek günahlara girmekten korunmuş olurlar. Efendimiz, ashabını yol kıyılarına ve sokaklara oturmaktan men ederdi. "Oturmamızda maslahat ve faydalar var ya Rasûlallah." dediklerinde de, "Öyleyse, yolun hakkını verin; yolun taş ve dikenlerini temizleyin, gelip geçenlerin selâmlarını alın, onlara selâm verin ve emr-i bi'l-ma'ruf, nehy-i ani'l münker'de bulunup Hakk'ı, hakikati anlatın."[12] buyururlardı. İşte, bu halis niyet mevcut olduğu sürece dışarıdaki gayr-i irâdî günahlar hasenâta dönecektir.

Bizim bütün gayretimize rağmen üzerimize yine de sağdan soldan irâdemiz haricinde gelip bulaşan, kalb ve ruhumuzu kaplayan çamur ve lekeler olabilir. Bu türlü durumlarda ise, hemen tevbenin ve ibadetlerin himayesi altına girip Cenâb-ı Hakk'a yönelmek, günahları yıkayıp temizleyecek olan gözyaşlarına sığınmak icabeder. Namazlar, Allah yanında günahları silip süpüren vesilelerdir. Hadiste, farz namazların namaz aralarında işlenen küçük günahlara keffâret olduğu ifâde edilir. Evet, Rabbimiz'e karşı yaptığımız kulluklar, edâ ettiğimiz namazlar, -inşaallah- elimizde olmadan ve irâdemizi aşarak gelip bize çarpan günahlara keffâret olacaktır.

"Ah şu şeytan yok mu?!"

Bahadır,

Bu ifadeler bizi biraz rahatlatmıştı. Bu arada Osman Hoca, "Ah şu şeytan yok mu!" deyip derin "of" çekti ve sözlerini şöyle noktaladı:

- Şeytan daha çok miskinlik, tembellik ve meşguliyetsizliğimizden istifâde eder; insanlığa hizmet adına dolup boşalmamızdan hoşlanmaz ve boş durduğumuz sürece de içimize uygun olmayan düşünceler, kuruntular atar; o sırada hayırlı işlerle meşgul olmayan hayâlimizi kendi namına meşgul eder ve çirkin şeyler düşündürüp günah işlemeye zorlar. Öyleyse biz de, daima meşguliyetle, aksiyonla, faaliyet, hizmet ve irşad yolunda terlemekle şeytanın girebileceği boşlukları doldurmalıyız ki, o da bizde umduğunu bulamasın.

Ses kaydı burada bitmişti. İhsan,

- Allah razı olsun Bahadır, Osman Hoca'nın sohbetinden bizi de istifade ettirmiş oldun. Bu akşamki sohbet vaktimizi de böyle değerlendirmiş olalım, diyerek arkadaşlarını namaza davet etti.

Ah şu gıybet, tam bir illet!

O akşam İhsan, çay saatine diz üstü bilgisayarını da getirmişti.

- Arkadaşlar! Bu akşam size bir büyüğümüzün yapmış olduğu sohbetten kısa bir pasaj dinletmek istiyorum, dedi. Ses kaydında şu sözleri dinlediler:

- Problemleri çözme neyse ama onların intikalinde gıybetlere girme yok mu, işte onlar beni mahvediyor. İmanlı sinelerde, imanlı dillerde

bu kafir sıfatını görmeye hiç tahammül edemiyorum. Ben sizlerden rica edeyim. Allah aşkına bu türlü davranışları hayatımızdan silip atalım. Zira müminlerin birlik ve beraberliğini yiyip bitirecek iftirak (dağılma, ayrılma) ve gıybet virüsünden başka bir şey bilmiyorum. Hele gıybet, hele gıybet... Mesela bu daire içinde öyle arkadaşlar tanıyorum ki, zinaya karşı olabildiğine kapalı, yediği-içtiği, giydiği şeylerde harama kilitli, namazları çok mükemmel fakat gel gör ki gıybetin merkezinde. Halbuki gıybet de en azından zina ölçüsünde haram. Onun için tekrar rica ediyorum birilerini çekiştiren, her fırsatta gıybet eden insanlara karşı ortaklaşa bir tavır alalım. Konuşmayalım, konuşturmayalım o insanları. Bulunduğumuz ortamları gıybete namüsait hale getirelim.

Sohbet daha devam ediyordu ama İhsan, sözün burasında devreye girdi ve şunları söyledi:

- Arkadaşlar! Sosyal yapıyı ayakta tutan dinamikleri sarsan bazı virüsler vardır. Bu virüslerden bir tanesi ve belki de en önemlisi gıybettir. Gıybet, Efendimiz'in ifadeleriyle, mü'min kardeşinin hoşuna gitmediği bir şeyi onun gıyabında söylemektir. Cenab-ı Hak gıybeti net bir ifadeyle haram kılmış ve gıybet edeni ölü kardeşinin etini yemeye benzetmiştir. Gıybetin haram olduğuna dair Efendimiz'den de rivayet edilen pek çok hadis vardır.

Yüzüne karşı da söylerim!

Günlük hayatta çokça kullandığımız ama çoğu zaman bunun farkında bile olamadığımız, belki de şeytanın sağdan yaklaşması neticesinde ağzımızdan çıkan bazı gıybet lafızları var. Bu gıybet lafızlarından bir tanesi, "Ya şimdi biliyorum gıybet olacak ama..." diye başlıyor, ondan sonra gelecek olan ifadelere adeta bir masumiyet urbası giydiriliyor. İkincisi, "Ben gıybet etmiyorum ki, doğrusunu söylüyorum. O bunların hepsini yapıyor zaten!" Bu da çokça kullanılan bir ifade kalıbı. Zaten kişide olan şeyleri onun arkasından söylemek gıybettir. Eğer söylenilen şeyler kişide yoksa o zaman o kişiye iftira atılmış oluyor ki bu daha kötü bir günahtır.

Bir diğer ifade kalıbı: "Ben arkasından konuşmuyorum ki! Şimdi burada olsa yüzüne karşı da söylerim." Bu da ayrı bir gıybet lafzı. Aslında itiraf etmek gerekir ki, o kişi o anda orada olsa söylediği şeyleri yüzüne karşı söylemesi mümkün değildir.

Gıybet olur diye söylemiyorum!

Bir diğer gıybet lafzı ki bu en büyük ve en tehlikeli gıybet oluyor: "Falan kişi mi? Siz onu bilmiyorsunuz. Onun daha neleri var neleri ama gıybet olur diye korkuyor ve söylemiyorum." Bu ifade bunu söyleyen kişinin kastettiği şeyleri söylemesinden çok daha büyük bir gıybettir. Çünkü burada üstü kapalı bir isnat vardır. Zira orada bulunan kişilerin aklına acaba bu şahıs, zina mı yaptı, içki mi içti, kumar mı oynadı gibi şeylerin hepsi birden gelebilir. Çünkü ortada net bir durum yoktur.

Falanca grup var ya!

Son olarak da birden fazla topluluklar ile ilgili yapılan gıybet lafızları var. Mesela, "Falan grubun adamları var ya işte onlar şöyle şöyle..." Bu da çok ağır bir gıybettir. Çünkü bir cemaati gıybet eden aynı zamanda o cemaatin bütün fertlerini gıybet etmiş sayılır. Ve o fertlerin bütününe haklarını helal ettirmesi gerekmektedir ki, bu da çok zor hatta imkansız gibi görünmektedir. Gıybet günahından temizlenmek için önce tevbe-istiğfar edilmeli, gıybet yapılan kişiden helallik istenmeli ve o kişiye dua edilmelidir.

İhsan'ın sözleri bitmişti. Mert,

- İşimiz çok zor. Ben gıybetin hiç bu yönlerini düşünmemiştim. Meğerse farkında olmadan ne gıybetler yapıyormuşum. Allah affetsin. Bundan sonra daha dikkatli olayım, dedi.

Kardeşlik Müslümanları birbirine kenetleyen vidadır

Bu sırada Furkan söz isteyip şunları söyledi:

- İhsan abi! Ne zamandır aklımda bir soru var. Hep size sorayım diyorum ama unutuyorum. Şimdi aklıma geldi. Müsadenizle sormak istiyorum. Son yıllarda dost meclislerinin değişmeyen bir gündem maddesi var: Kıvam korunamadığı için artan kemmiyete karşılık keyfiyetin yenik düştüğü müşahede ediliyor. Hassas sinelerde bunun şaşkınlığı görülüyor. Ne yapsak, ne etsek, nereden başlasak da tekrar eski günlere dönsek diye "hey gidi günler"den dem vuruluyor. Eski arkadaşlık, eski kardeşlik, eski yardımlaşmayı bulamıyoruz. Bu konuda ne dersiniz. Uhuvvet duygusunu nasıl pekiştirmeliyiz?

- Problemin çözümünü yine kendi içimizde aramak gerekiyor Furkan. Bizi ayakta tutan şeylerin neler olduğunu bir iç muhasebe yaparak bulabiliriz. Mesela uhuvvet (kardeşlik) duygusu, dava erlerini birbirlerine kenetleyen adeta birer vida hükmündedir. Bu duyguyu, "Şahsiyetini kardeşler içinde fâni edip, onların nefislerini kendi nefsine tercih etmek" şeklinde tarif eden Bediüzzaman Hazretleri, literatürümüze "Fena fi'l-ihvan" tabirini kazandırmıştır. Fena fi'l-ihvan, fertlerin, karşılıklı sevgide tam bir olgunluğa ulaşıp maddi-manevi her türlü nimetler karşısında başkalarını kendisine seve seve tercih edebilecek ahlakî bir kıvam halidir ki, buna kısaca "tefanî", yani kişilerin birbirlerinde fani (yok) olmaları da demek mümkündür. Bu ifadenin hadis-i şeriflerdeki karşılığı ise "mütehabbûn fillah'tır ve "Allah için birbirlerini çok sevip o sevgide bütün bütün eriyip gidenler" anlamına gelmektedir.

Uhuvveti tarif ederken "dava erlerini birbirlerine kenetleyen adeta birer vida hükmündedir" dedik. Tarifte geçen vida kelimesinin estetik yönden kulakları tırmaladığının farkında olsam da bu kelimeyi bilerek seçtim. Çünkü zaman zaman bu vidanın dişlilerinin yumuşadığı ve gevşediği görülüyor. Fertler kendi kardeşlerinin kusurlarıyla uğraşmaya başlıyor. Bunun neticesinde de kişiler arasında kırılmalar, darılmalar, küsmeler ve geçimsizlikler meydana geliyor. Halbuki başkalarının kusurlarıyla meşgul olan, kendi kusurlarını göremez ve kendi güzelliklerini de gösteremez. Ayrıca, basit bir kusur görüp de hemen tenkit etmenin aynısıyla mukabeleyi netice verdiği çok görülmüştür. Bu sebeple her şeye rağmen uhuvvet bağını zedeleyebilecek unsurlardan azami derecede kaçmak gerekiyor.

Yüreklerin toplu attığı bir kardeşlik için

Bakın Ahnef b. Kays ne diyor: "Uhuvvetin üç haline tahammül etmek, kardeşlik hakkıdır. Bunlardan biri, hiddet, diğeri naz ve üçüncüsü de bazı dil sürçmeleridir." Şunu hiçbir zaman unutmamalıyız biz sıradan insanlar değiliz. Efendimiz'in asırlar önce, "Kardeşlerime selam olsun!" diyerek muştuladığı ısmarlama nesiliz. Dolayısıyla bu ısmarlama neslin her bir ferdi, bu müjdenin şuurunda olarak hareket etmeli.

Allah Rasulü (sallallâhu aleyhi ve sellem) o güzel insanları şöyle anlatıyor: "Allah'ın kullarından bir takım insanlar vardır ki; enbiya değiller, şüheda da değiller; ama kıyamet gününde Allah'a yakınlıklarından ve O'nun katındaki makamlarından dolayı onlara şehitler ve hatta nebiler bile gıpta edeceklerdir." Orada bulunan bir kimse, dizleri üzerinde doğrularak dedi ki:

"Bunlar kimlerdir ve ne gibi hayırlı ameller yapmışlardır ya Rasulallah? Bize bildir de; biz de onlara sevgi ve yakınlık gösterelim!" Allah Rasulü (sallallâhu aleyhi ve sellem) cevaben:

"Onlar öyle bir topluluktur ki, aralarında ne akrabalık, ne ticaret ve ne de herhangi bir iş ilişkisi olmaksızın, sırf Allah için dost-kardeş olur ve sadece Allah için birbirini severler. Vallahi onların yüzleri nûrânîdir ve kendileri de nurdan birer minber üzerindedirler. İnsanların korktukları ve mahzun oldukları bir hengamede onlara ne bir korku ve ne de bir tasa vardır" buyurdular ve hemen akabinde de Yunus Suresi 62. ayet-i kerimeyi okudular: "Dikkat edin! Muhakkak ki Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır!"[13]

Evet, yüreklerin toplu attığı bir kardeşlik için Efendimiz'in hadiste geçen ölçüleri mihrabımız olmalı. Aynı duygu ve düşünceyi paylaştığımız kardeşimize karşı kin duymak, öfke beslemek, mü'mine yakışır şeylerden değildir. Bu tür duygular, mü'min kardeşimize değil, ruhlarımızı saran düşmanlık düşüncesine, kine, nefrete ve inançsız düşünceye karşı kullanılmalı...

Birbirimize karşı selamı esirgemeyelim

- İhsan abi dikkatimi çekti. "Kardeşlik müslümanları kenetleyen bir vidadır" ifadesini kullandınız. Bu vidalardan bir tanesi de selamlaşma olabilir mi diye bir soru sordu Tarık.

- Haklısın Tarık. Sana katılıyorum. Günümüzde değişik sebeplerden dolayı insanlar arası ilişkiler zayıflıyor, insanlar giderek yalnızlaşıyor. Zorunlu iletişim kurduğumuz arkadaşlarımızın dışında birbirimizle bağlarımız giderek zayıflıyor. Aynı apartmanda yıllarca oturduğu halde birbirini tanımayan pek çok insan var.

Sebebi ne olursa olsun üzerimizdeki stres ve sıkıntılarımızın büyüklüğü ortadadır. Ancak sıcak bir selamlaşma ile ayaküstü kısa bir dilek alışverişinin gün için iyi bir motivasyon kaynağı olabileceği asla unutulmamalı. Ne yazık ki biz bu kadarını bile çoğu zaman birbirimize çok görüyoruz. Zannediyorum, "Yaptığınız zaman birbirinizi seveceğiniz bir ameli size haber vereyim mi? Aranızda selamı yayınız."[14] hadis-i şerifinin ifade ettiği manayı şimdi daha iyi anlayacağız.

Az önce de ifade ettiğim gibi dinimiz, müslümanları kardeş ilan etmiş ve bu kardeşliği imandan kaynaklanan bir sevgi ve saygı esasına bağlamıştır. Bu esasın bozulmaması için de onları karşılıklı birtakım vazifelerle mükellef kılmıştır. Bu vazifelerden birisi ve belki de en önemlisi selamlaşmadır. Kur'ân-ı Kerimde, müminlerin birbirlerine selâm vermeleri istenmiş ve şöyle buyurulmuştur: "Size bir selâm verildiği zaman, ondan daha güzeliyle veya aynı ile karşılık verin. Şüphesiz Allah her şeyi hesap eder."[15]

Allah Rasulü selamlaşmaya çok önem veriyor

Selamı vermek sünnet, almak vacip hükmündedir. Çünkü ayette, "Size selam verilince, ona ondan daha güzeli ile veya aynı ile karşılık verin" buyurularak, selam alma emir sigası ile ifade olunmuştur. Diğer yandan Allah'ın Rasulü, müslümanın müslüman üzerindeki haklarını sayarken, ilkinin verilen selamı almak olduğunu belirtmiştir.[16]

İki müslümanın karşılaştığı zaman birbirlerine selam vermesi, kardeşlik hukukunun gereklerindendir. Aynı zamanda Allahu Teâlâ'nın kullarına manevî bir ikramıdır. Selam, selam verdiğimiz şahsın huzurunu, sükûnetini temennî etmek, bizden ona bir fenalık dokunmayacağı hususunda güven vermektir, muhatabımıza aynı inancı, aynı dünya görüşünü paylaştığımıza dair bir işarettir ve en mühimi; selam vermek Allah Rasulü'nün titizlikle tatbîk ettiği, en ince teferruatına kadar bizlere öğrettiği bir Sünnet-i Seniyye'dir.

Selam, müslümanlar arasında karşılıklı dualaşmayı ve muhabbeti temin eden, samimiyeti arttıran güzel bir vasıtadır. Bütün dünya müslümanlarının müştereken kullanageldiği selam şekli, "Selamün aleyküm"dür. Bu selam ifadesi, "Allah'ın selamı, rahmeti, bereketi

üzerinize olsun; Allah, dünya ve ahirette sizi selamette kılsın, lütfuna erdirsin, selamet yurdu olan cennete koysun" anlamına gelmektedir. Allah-u Teâlâ, Hz. Adem (a.s.)'ı yarattığı günden bu yana insanlar için bu selam şeklini tercih etmiştir.

Hadis-i şeriflere baktığımızda selam vermede sünnet olan şeklin, şahsın halini hiç değiştirmeksizin yani tabiî haliyle, "es-selamü aleyküm" demesidir. Bunun haricinde eli göğse koymak, baş sallamak gibi hareketlerle selam alıp vermek doğru değildir. Ancak bazı fıkıh kitaplarındaki kayda göre, selam verilecek olan şahıs sesi duymayacak kadar uzakta ise, konuşacak durumda değilse, selam manasına el ile işaret etmeye cevaz verilmiştir

Peygamber Efendimiz bir hadislerinde selamı ilk önce verenin Allah'a daha yakın olacağını, O'nun rızasını kazanacağını, nimet ve hayırlara nail olacağını müjdelemektedir.[17]

Allah Rasulü selam konusuna çok önem vermiş, tatbîkini ve yaygınlaştırılmasını teşvik etmiştir. Çünkü insan ruhu üzerinde selamın tesiri büyüktür. Selamlaşma; tanışmamıza, kaynaşmamıza vesile olmakta; aramızdaki kırgınlık ve dargınlıkları kaldırarak, birbirimize yaklaşmamızı sağlamaktadır.

Bu akşamlık bu kadar yetsin arkadaşlar, yarın devam ederiz.

Kur'ân'sız beden yıkılmaya yüz tutmuş bir ev gibidir

- Bu akşamki sorular benden, diyerek sözlerine başladı Bahadır.

- İhsan abi. Bu sabah Kur'ân okurken Neml Sûresindeki "Bana Müslümanlardan olmam ve Kur'ân okumam emredildi."[18] ayeti dikkatimi çekti. Bu ayeti açabilir misiniz?

- Elbette Bahadır. Sen zaten hep böyle zor sorular sorarsın. Kur'ân'ı en iyi anlayan, onun ne kadar yüce bir kitap olduğunu en iyi takdir eden hiç şüphesiz Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'dir. O, Kur'ân'ı bütün ağırlığı ile gönlüne sindirmiştir. Öyle ki, gece gündüz Kur'ân'ı dilinden düşürmemiştir. Zaten O'ndaki anlatılmaz Kur'ân aşkı ve sevgisidir ki, kendisinden asırlarca sonra bile insanlara tesir etmiş ve sayısız denebilecek ölçüde seçkin Kur'ân talebeleri yetişmiştir. Onlar arasında öyleleri vardır ki, bunlardan bazıları, her gece iki yüz rekat namaz kılar ve bu namazlarında Kur'ân'ı iki kere hatmederlerdi. Onlar, Kur'ân ile bu denli bütünleşmişlerdi.

İşte bahsini ettiğin, "Bana Müslümanlardan olmam ve Kur'ân okumam emredildi." ayet-i kerimesi bize hakiki mânâda Müslüman olmakla Kur'ân okumak arasında çok ciddi bir münasebetin olduğunu ifade eder.

Elbette ayette kast edilen "Kur'ân okuma", bazı insanların yaptığı gibi onu sadece bir sanat haline getirme değildir. Kur'ân'ı hayata hayat kılarak, kişinin şekillenmiş bir Kur'ân haline gelmesidir; tıpkı Allah Rasulü gibi... Bu sebepledir ki, Hz. Aişe Validemiz, Efendimiz'i anlatırken, "O'nun ahlâkı Kur'ân'dı."[19] buyurmaktadır. Yani O, kendisini, yaşayan bir Kur'ân haline getirmişti. İşte bu manada Kur'ân okumak, Müslüman olmakla çok sıkı irtibatlıdır. Ruhuna inilmeden, içe sindirilmeden okunan Kur'ân'ın ise, bu çeşit bir misyon eda etmesi mümkün değildir.

Ayette anlatılan hakikat ile sanki Allah Rasulü şöyle demiş oluyordu: "Cenab-ı Hak bana: 'Sen Müslüman ol, selam yurduma gir, Benim emirlerim karşısında gassalın elinde bir meyyit haline gel, arzularından sıyrıl, isteklerini arkaya at' dedi. Ve ardından da Kur'ân okumamı emir buyurdu."

İyi Müslüman olma, Kur'ân okumaya bağlıdır

- O zaman, "İyi Müslüman olma, Kur'ân okumaya bağlıdır" diyebiliriz.

- Evet, rahatlıkla diyebiliriz. Bir insan Kur'ân okuyor ve onun manasında derinleşiyorsa teslim olma yoluna da girmiş demektir. Kur'ân hakikatlerini anlayıp kavramak için gayret gösteren, mutlaka O'nun hakikatine kavuşacaktır. Kur'ân hakikati ise tam bir Müslüman olmaktır.

Tirmizî'nin İbn-i Abbas'tan (radiyallahu anh) rivayet ettiği bir hadis-i şerifte Efendimiz şöyle buyuruyor: "İçinde Kur'ân'dan bir şey olmayan, yıkılmaya yüz tutmuş ev gibidir."[20] Efendimiz, hoş bir benzetme ile Kur'ân'sızlığı böyle anlatıyor; içinde Kur'ân hakikatinden birşey olmayan, harap ev gibidir. Nedir o Kur'ân'dan mahrum olmakla yıkılışa geçmiş şey? O bazen insandır, bazen ailedir, bazen de cemiyettir. Allah Rasulü (sallallâhu aleyhi ve sellem) sözü mutlak söylemiştir. Eğer insanların şahsi hayatında Kur'ân'ın getirdiği ruh ve

mana ve ferdin hayatı Kur'ân ölçülerine göre ayarlanmamışsa, aile Kur'ân'a uymuyorsa bütün bunlar harap ev gibidirler. Öyle insanlar, öyle aileler ve öyle cemiyetlerin bir gün mutlaka şeytanın ve şeytanlaşmış insanların çelme ve oyunlarıyla yıkılmaları kuvvetle muhtemeldir.

Biz, Kur'ân'ı Nebiler Nebisi'nin sözleri içinde anlamaya çalışmalıyız. Kur'ân'da derinleşenlerdir ki, kendi içlerinde de derinleşir ve Kur'ân'la kendileri arasında münasebet kurmaya muvaffak olabilirler. Kur'ân'da Allah bize, bizi anlatıyor; kâinatı anlatıyor ve yine Allah, kitabında bize kendisini anlatıyor. Öyle ise, Allah, kâinat ve insan arasındaki irtibat ancak Kur'ân ile anlaşılır ve bu hakikat ancak Kur'ân ile yakalanır.

Tefsiriyle beraber Kur'ân okuma seferberliği başlatalım

Sözün burasında size bir hatıramı anlatmak istiyorum. Geçtiğimiz günlerde çok samimi bir arkadaşımın Kur'ân hakkında sormuş olduğu bir soru üzerine, hayatımızı şekillendirmek için nazil olan Kur'ân'ı, bugün insanımızın gerektiği gibi bilemediği, hatta bilme gayreti de göstermediği ve O'nu, sadece namazda ve namaz sûreleri olarak okunan kadarıyla bildiği hakkında değerlendirmelerde bulunuyordum. Sonra o arkadaşıma hepimizin kılmakla mükellef olduğumuz beş vakit namaz içinde günde tam kırk defa okuduğumuz Fatiha Sûresi'nin manasını bilip bilmediğini sordum. Ardından da yıllardır beş vakit namaz kılan birisi olarak dışarıdan bir insanın kendisine böyle bir soru sorması durumunda nasıl bir cevap vereceğini ifade ettim. Arkadaşım önce biraz kızardı ve mahcup bir edayla beni şoke eden, yüreğimi burkan ve hiç beklemediğim şu ifadeleri itiraf ediverdi: Hocam ben Kur'ân okumasını bilmiyorum ki..."

Evet bu samimi ve acı itiraf neticesinde, "Onlar bir vadide, Kur'ân ayrı bir vadidedir." sözü zannediyorum daha iyi anlaşılacaktır. Bu ifadelerden bizim anladığımız ve aldığımız, Müslümanların Kur'ân kültüründen uzaklaşacağı şeklindedir ki; bizim böyle bir mahrumiyetin içinde olduğumuzu söylemek mümkündür.

Son iki asır itibarıyla ise, Kur'ân kültürüne vâkıf insan sayısı maalesef yok denecek kadar azdır. Bununla beraber günümüzde Allah'a şükürler olsun Kur'ân'a ciddi bir yönelişin var olduğunu

müşahede ediyoruz. Daha önceleri yaşanmış mahrumiyetin verdiği derin hasret duygusuyla insanımızın, büyük bir heyecan ve coşkuyla Kur'ân rûhuna ve Kur'ân kültürüne yöneliyorlar. Şimdilerde dünyamız, dört bir yana dağılan ışık erlerinin saçmış oldukları tohumlarla, adetâ renk renk açmış çiçeklerle dolu bir bahçeye benziyor.

Buradan hareketle müsadenizle şöyle bir teklif yapmak istiyorum: Mealiyle birlikte anlayarak Kur'ân okuma seferberliği başlatabiliriz. Günlük bir yarım saatimizi bu işe ayırabiliriz. Ama her gün okumak suretiyle en azından kısa surelerin manalarını ve tefsirini öğrenebiliriz.

Sıla-i rahim toplumu bir aileye çevirir

Bu akşam çay yapma sırası Bahadır'daydı. Bahadır, bir yandan çayları doldururken öte yandan da bir "of!" çekiyordu. Bu "of"un arkası gelecekti elbette. Nitekim de öyle oldu ve Bahadır konuşmaya başladı:

- Arkadaşlar! Şöyle bir etrafıma bakıyorum da insanlar, her geçen gün daha da yalnızlaşıyor ve kendilerini sınırlı bir dünya içine adeta hapsediyorlar. İnsanlar arası ilişkilerimiz gittikçe zayıflıyor ve etraflarında olup bitenleri umursamıyorlar. "Bana dokunmayan yılan bin yaşasın" sözü bu halimizi çok güzel bir şekilde resmediyor. Aynı apartmanda yan yana oturan dairelerdeki insanlar bile birbirlerini tanımıyorlar. Akrabalar arası ilişkiler ise neredeyse kopma noktasnda. İhsan abi, bu konuda ne dersiniz? Nereye doğru gidiyoruz?

- Çok haklısın Bahadır. Bu acı ve düşündürücü tablonun sebeplerini düşündüğümüzde kabaca bir tasnifle karşımıza iki ana unsur çıkıyor: Birincisi modern dünyanın bizlere sunduğu hayat tarzı, ikincisi ise kendi değerlerimizden uzaklaşmamız. Maalesef bunun en acı örneğini akraba ilişkilerinde yaşıyoruz. Yeni yetişen nesiller, amca, teyze, dayı, hala sevgisi ve ilgisi görmeden yetişiyor. Halbuki dinimiz akraba ilişkilerinin sıkı tutulması ve kesinlikle ihmal edilmemesi üzerinde çok ciddi olarak duruyor. Esasen sıla-i rahim, dinimizin, toplumu bir kalabalıklar yığını olmak yerine, bir aileye dönüştüren çok hayatî prensiplerinden birisidir.

Birazdan bununla alakalı ayet ve hadisleri okuyup, dinimizin bu meseleye verdiği ehemmiyeti anlayınca eminim çok şaşıracaksınız. Bu mesele dini kaynaklarda "sıla-i rahim" ifadesiyle anlatılıyor. Sıla kelimesi, memleket, ulaşma ve kavuşma gibi manalara geliyor. Sıla-i rahim ise gerek kan, gerekse evlilik vesilesiyle oluşan akrabalara, yakınlara iyilikte ve yardımda bulunma, onlarla ilgilenme, akrabalık bağlarını güçlendirip koruma anlamlarına geliyor.

Akrabalık bağlarını koparmayalım!

Rabbi'miz Kur'ân-ı Kerim'de bizden sıla-i rahim yapmamızı bizzat istiyor. Konuyla alakalı ayeti beraber okuyalım: "Adını anıp Kendisini vesile ederek birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'a saygısızlık etmekten ve akrabalık bağlarını koparmaktan sakınınız."[21]

Ayet-i kerimeden açıkça anlaşıldığı gibi Allah, bizden akrabalık bağlarını sıkı tutmamızı istiyor. Ayette geçen "erham", "rahim" (akraba) kelimesinin çoğuludur. Bu kelimeyi bazı tefsir alimleri, mahrem olsun olmasın, "Kişinin bütün yakınları akraba (rahim)dır." demişlerdir. Bu çok kuşatıcı bir anlayıştır ve bu manada aynı apartmanı, sokağı, işyerini paylaştığımız insanlar da sıla-i rahim çerçevesi içine girmiş oluyor.

Sıla-i rahim, akrabalar arasındaki sevgi bağlarını güçlendirir. Muhabbeti artırır. İnsanlar arasındaki dargınlıkları ortadan kaldırır. Birbirine bağlılığı artırır. İnsanları yalnızlıktan, içine kapanmaktan korur. Maddi veya manevi sıkıntıların çözümü adına birlikte çareler bulunmasına vesile olur. Bu sayede hem kendiyle hem de toplumla barışık bir insan ortaya çıkmış olur.

- Peki İhsan abi. Sıla-i rahim yaparken nelere dikkat etmek gerekir?

- Evvela sıla-i rahimde ihmal etmememiz gerekli olan insanlar anne ve babamızdır. Onlar, bizim hayat vesilemizdir. Onlarla ilgilenmek, ihtiyaçlarını gidermek ve rızalarını kazanmak bizim için bir vazifedir.

Akrabalarımıza ve yakınlarımıza karşı güler yüzlü ve tatlı sözlü olmalıyız. Onlarla her karşılaştığımızda selam vermeli, hal ve hatırlarını sormalı ve iyi dileklerde bulunmalıyız. Plan ve prog-

ramlarımız içine akraba ve yakınlarımızı ziyaret etmeyi de alarak müsait zamanlarımızda onları ziyaret etmeliyiz. Ziyarete giderken mümkünse bir hediye götürmek çok güzel bir davranış olacaktır. Günümüzdeki çalışma koşulları ve ekonomik endişelerden dolayı bizzat ziyaret etmek zor görünüyorsa, en azından telefon ve e-mail gibi teknolojinin bize sunduğu imkanlarla ilişkileri devamlı sıcak tutmalıyız.

Sıla-i rahimde akrabalık bağlarını koparanlara öncelik vermeliyiz. Nitekim, "İyiliğe benzeri ile karşılık veren kişi, tam anlamıyla akrabasını görüp gözetmiş olmaz. Hakiki sıla, kişinin kendisi ile ilgiyi kesenleri görüp gözetmesidir."[22] hadisi bu hakikati ifade ediyor. Hali vakti yerinde birisinin ihtiyaç sahibi birisini ziyaret edip hal ve hatırını sorması yeterli değildir. Böyle zengin birisinin ziyaret ettiği kişilerin ihtiyaçlarını temin için malî destekte bulunması gerekir.

Sadece dilimizle değil, hareketlerimizle de "kalbim temiz" demeliyiz

İhsan'ın sözleri bitmişti. Mert, söz isteyerek şunları söyledi:

- İhsan abi ben konuyu değiştirip farklı bir şey sormak istiyorum. İman ve amel mevzuu. İman ve amel terimleri arasında nasıl bir ilişki var. Bir insan, "Benim kalbim temiz" deyip ibadet etmeyebilir mi?

- Kelime manası itibarıyla, bir şeye tereddüt etmeden inanmak, kesin ve samimi olarak bağlanmak, hakkı kabul ve tasdik etmek gibi manalara gelen iman; İslam âlimleri tarafından en genel manasıyla, "Allah'ın varlığı ve birliğine, Hz. Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) peygamber olduğuna ve vahiyle Allah'tan alıp insanlara bildirdiği her şeyin hak ve doğru olduğuna hiç şüphe etmeden tereddütsüz inanmak ve tasdik etmek" şeklinde tarif edilmiştir.

Amel, imanın eylem halinde pratik hayata yansıtılmasıdır. Bu yönüyle pratiğe dökülecek olan esaslar, teorik olarak inanılacak şeylerin destekleyicisi konumundadır. Dolayısıyla eylemle desteklenmeden, bir fikrin, bir inancın sadece teorik olarak ayakta durması zordur. İnsanın, kalbinin sonsuz iklimlerine açılıp, hakiki imana

doğru kanatlanması ancak iman-amel bütünlüğüyle mümkündür. Bu yüzden insan, inandığı istikamette yaşamak ve ayrıca ameliyle de inancına payanda vurmak zorundadır.

İman ile amel bir birbirini desteklemeli

Kur'ân-ı Kerim'in pek çok ayetinde iman ile salih amel yan yana zikredilmiş, mü'minlerin salih ameller işleyerek maddi-manevi gelişmelerini sağlamaları ısrarla vurgulanmıştır. İmanı bir fânusa benzetecek olursak, fânusun içindeki ışık iman, fânus ise amellerdir. Bu sebeple kalbdeki iman ışığının hiç sönmeden parlaması, giderek gücünü artırması salih amellerle mümkün olabilir.

Esasen kalb, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) de bir hadislerinde ifade buyurdukları gibi, "Her an değiştiği için ona kalb denilmiştir. Kalb, bir ağacın başına asılmış kuş tüyüne benzer. Rüzgar devamlı onun içini dışına çevirir."[23] Buradan da anlaşılmaktadır ki, iman sahibi bir kalbin istikameti salih amellere bağlıdır. İyi ameller onu korumakta ve mükemmelleşmesine vesile olmaktadır.

İnsan, matematiksel olarak iki kere iki dört eder katiyetinde inanılması gereken hakikatlere inansa bile, bunlar kalbine yerleşmediği müddetçe kişinin hakiki imana ulaşması mümkün değildir. Zira bu, meselenin sadece nazarî yönüdür. İmanın insanın içinde petekleşmesi ise amele bağlıdır. Sadece imanın nazarî yönü ile Allah (celle celâluhû) gerektiği gibi bilinemez. Her ne kadar kişi, nazarî yönden inandığını zannetse bile o kişinin içindeki imanın gelişmesi mümkün değildir. Zira iman, ancak amelle inkişaf eder. Bu hakikate binaen ünlü felsefeci Kant da, "Saf Aklın Kritiği" isimli eserinde, Allah'ın nazarî akılla değil, amelî akılla bilineceğini ifade etmektedir. Buradan şu anlaşılmaktadır ki, amelden mahrum insanlar, yükler dolusu kitap devirseler bile, bu insanların his dünyalarının inkişaf etmesi mümkün değildir. Zira hislerin gelişip ilerleyebilmesi için amel şarttır. İnanç, nazarî olarak nefse kabul ettirilmiş olabilir; ama insan, imanın ağırlığını ancak yaptığı amellerle tam olarak hisseder.

"Benim kalbim temiz!"

Az önce de ifade edildiği gibi salih ameller, imanı koruyan ve inkişaf ettiren fakülteler mahiyetindedir. Günümüzde yaygın olan,

"Ben Allah'a inanıyorum. Benim kalbim temiz." türünden kanaatler, imanın vicdanlara hapsedildiği manasına gelmektedir ki, bu yanlış bir anlayıştır. Zira nazarî planda "Ben Allah'a inanıyorum" diyen bir insanın bunu pratik sahaya dökmesi ve bu sözünün ispatı mahiyetinde yapmakla mükellef olduğu ibadetleri yerine getirmesi gerekmektedir.

Netice itibarıyla iman ve amel bir bütünün ayrılmaz iki parçası gibidir. İnsan, iman ve amel bütünlüğü içinde ruhî yönünü geliştirecek, varlığın hedef ve gayesini sezip eşyanın perde arkasına şahit olacak ve cennete ehil hale gelecektir ki, kulluğun gerçek mânâsı da budur.

Hadi bakalım bu akşamlık bu kadar yeter. Furkan sanki bir soru soracak gibi duruyorsun. Sorunu unutma, yarın sorarsın. Ben de çok yoruldum. Yarın devam ederiz.

Hastalarımızı ziyaret etmeyi ihmal etmeyelim

Furkan'ın dün akşam sormayı düşündüğü bir soru vardı. Bu akşam ilk soru hakkı ondaydı.

- İhsan abi. Malum olduğu üzere hayatımızın her anı değişik imtihanlarla dolu. Bu imtihanlar sabır ve azimle başarıldığı takdirde bizi olgunlaştırıyor ve niyetimize göre Rabbimize yaklaştırıyor. Her insanın hayatının değişik karelerinde yaşadığı ve insana sağlığın ne kadar büyük bir nimet olduğunu öğreten bir imtihanımız var: Hastalık... Sorum meselenin imtihan yönüyle alakalı değil. Bu akşam hasta ziyaretleri üzerinde duralım diyorum. Hasta ziyaretlerimiz nasıl olmalı, ziyaretlerde nelere dikkat etmeliyiz?

- Hepimiz mutlaka hasta olmuşuzdur arkadaşlar. Bildiğiniz gibi insan, hastalık anlarında oldukça hassaslaşıyor ve kendini garip hissediyor. İşte bu ruh halini yaşayan hasta bir insan, kendisinin hal ve hatırını soracak, acılarını paylaşacak vefalı dostlar bekliyor etrafında. Kendisini ziyarete gelen dostları hasta insana psikolojik olarak güç ve destek veriyor. "Dostum! Seni iyi gördüm. Maşallah gayet iyi görünüyorsun. Allah'ın izniyle şifa bulacaksın. Sana dua ediyoruz. En kısa zamanda yine aramızda olacaksın inşallah." gibi iyi dilek mesajları hastaya müthiş bir moral kaynağı oluyor.

Bu, meselenin hastaya bakan yönü. Bir de işin ziyaretçiye bakan yönü var. Yakınlarımızın iyi günlerinde olduğumuz gibi hastalıklı günlerinde de yanlarında olmamız insan olmanın bir gereği. Bu şekilde hasta olup olup inim inim inleyen insanlara bakarak halimize ne kadar çok şükür etmemiz gerektiğini de anlamış oluyoruz.

Hasta ziyaretinin Müslüman'ın Müslüman üzerindeki beş hakkından biri olduğunu ifade eden[24] Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) bütün Müslümanlara hasta ziyaretini tavsiye ettiğini görüyoruz.[25] Kendileri de Müslüman veya gayr-i müslim ayırt etmeden hasta olan bütün insanların ziyaretine gidiyor.[26]

"Hasta bir mü'mini ziyaret eden kişi hem hastaya moral vermiş olur, hem de kendisi sevap kazanır."[27] buyurarak hasta ziyaretinin çift taraflı bir kazanç olduğunu ifade eden Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem), ziyaret ettiği hastaya şöyle davrandığını görüyoruz: O, hastaları ziyaret ettiğinde elini hastanın alnına koyuyor, hastanın elini kendi eli içine alarak hal ve hatırını sorduktan sonra, "Geçmiş olsun, inşallah hastalığın günahlarını temizler." buyuruyor.[28]

- Peki hasta ziyaretlerinde nelere dikkat etmek lazım?

- Ziyaretçinin bütün amacı hastayı yalnız olmadığına inandırmak, onu ümitlendirmek ve ona moral ve yaşama sevinci vermek olmalı. Hastanın hastalığı sebebiyle canı çekip alamadığı ve yiyemediği şeyler olabilmesi ihtimaline binaen canı çeken şeylerden veya onun ihtiyacı olabilecek hediye götürmek güzel bir davranıştır.

Hastayı ziyaret ettikten sonra ilgiyi kesmek doğru değildir. Hastayı, zaman zaman yakınlarından sorarak durumu hakkında bilgi almalıyız. Ziyaretlerimizin süresini hastanın hastalık durumuna göre ayarlamalıyız. Zira hastanın bir sıkıntısı olabilir. Mesela dinlenmek veya bir şeyler yemek isteyebilir. Bütün bunları düşünerek hastayı rahatsız edecek kadar yanında kalmak doğru bir davranış değildir. Ayrıca hasta ziyaretinde, diğer ziyaretçilerin onunla görüşmesini engelleyecek şekilde de ziyareti uzatmamak gerekir.

Hastalar, hastalık psikolojisi gereği ziyaretçilerine hastalıkları hakkında uzun uzun bilgiler verebilirler. Onları sabırla dinlemeli, her fırsatta iyileşeceklerine dair morallerini yükseltici ifadelerde bulunmalıyız.

Hastaya kendisi için dua ettiğimizi ifade ederek, onun maneviyatını yükseltmeye çalışmalıyız. Allah Rasulü'nün bir hastaya şöyle dua ettiğini biliyoruz: "Allahümme rabbe'n-nas! Müzhibe'l-be'si işfi ente'ş-şafi la şâfiye illa ente şifaen la yuğadiru sekamen - Ey insanların Rabbi olan Allah'ım! Bu ızdırabı gider. Şifayı veren Sensin, Senden başka kimse şifa veremez. Sen hiç hastalık bırakmayacak bir şifa ver."[29]

Duamız olmasa ne önemimiz var!

Mert,

- Dua dediniz de İhsan abi, aklıma geldi. Ne zamandır sorayım diyordum. Bir mümin nasıl dua etmeli? Dua ederken dikkat etmemiz gereken kurallar nelerdir, diye bir soru sordu.

- Dua, Rabb'imize arz ettiğimiz bir dilekçeye benzer Mert. Bu dilekçe ile gönlümüzü her şeyi yaratan, mutlak güç ve kudret sahibi Yaratıcımıza açarız. Nasıl ki günlük hayatımızda yazdığımız dilekçelerde bazı kabul şartları istenir. Aynen bunun gibi Cenab-ı Hakk'a yaptığımız dualarımızda da âdâb yönünden bazı esaslar vardır. Şimdi isterseniz bunların neler olduğunu ifade etmeye çalışayım:

Evvela abdest alıp kıbleye yöneldikten sonra ellerimizi açıp Rabb'imize, "Elhamdülillahi rabbi'l-âlemîn" diyerek hamd ü senada bulunmalıyız. "Elhamdülillahi rabbi'l-âlemîn", "Gökleri ve yeri yaratan, kalbimden geçenleri bilen, bütün isteklerimi yerine getirmeye muktedir Allah'ım, Sana şükürler olsun" anlamına geliyor.

Rabbimize hamd ettikten sonra ikinci olarak Efendimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) "essalâtü ve's-selâmü alâ rasûlinâ Muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ecmaîn" diyerek salât u selâmda bulunmalıyız. Bir Hak dostunun ifadesiyle bu, âdeta, bir kapıyı vururken, o kapının önünde duran, o kapının kilit ve anahtarlarını elinde tutan Zât'a selâm vermek gibidir. Gönülden gelerek getirilen böyle bir salat o kapının açılmasına vesile olacaktır.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), bir kişinin yaptığı duayı duyar ve "Bu adam acele etti." der. Sonra da onu yanına çağırtıp şöyle buyurur: "Biriniz namaz kılıp arkasından dua için ellerini

kaldırdığında, Allah'a hamd ve sena ile başlasın, sonra Peygamber'e salât ve selam okusun, ondan sonra istediği duayı yapsın."[30]

İstenilen şeylerin Cenâb-ı Hak tarafından kesinlikle kabul göreceğine gönülden inanarak dua etmeliyiz. Sadece ellerimizi değil gönlümüzü de açarak içten gele gele, yana yakıla yalvarmalıyız. Duâ, eğer şartlarına uygun yapılmışsa muhakkak kabul görür. Ancak kabul ediliş keyfiyeti, bizim istediğimizin aynı olmayabilir. Bazen bizim istediğimiz, bizim için hayırlı olmadığından, bir rahmet eseri olarak Cenab-ı Hak bize, istediğimizi değil de esas istememiz gerekeni ihsân buyurur. Bazen da duâmız âhiretimiz hesabına kabul görür.

Duâmızı yine salât ve selâmla bitirmeliyiz. Bu şekilde yaptığımız duayı adeta iki salavat arasına alarak takdim etmiş olacağız.

Dualarımızda ısrarlı olmalıyız. Bir kere istedikten sonra olmuyor diye tekrar istememek yanlıştır. Nitekim, "İnsan, ben Allah'tan istedim de bana isteğim verilmedi demediği ve istemeye devam ettiği müddetçe, istediği kendisine verilir."[31] hadis-i şerifi bu hakikati belgeler mahiyettedir.

Duamızı bitirdikten sonra "amin" demeliyiz. Bu kelime, "Allah'ım! Yaptığım duamı kabul eyle" anlamına gelir. Hadiste bir sahabi bu meseleyi şöyle anlatıyor: Bir gece Rasulullah ile dışarı çıkmıştık. Dua eden bir kişiye rastladık. Allah Rasulü durup onu dinlemeye koyuldu. Sonra da şöyle buyurdu: "Eğer sonunu iyi bağlarsa, istediklerini hak eder." Cemaatten birisi, "Ey Allah'ın Rasulü! Duayı nasıl bitirmesi gerekir?" diye sorar. Allah Rasulü ise "Amin kelimesi ile. Eğer böyle bitirirse, istediği kendisine verilir." buyurur.[32]

Sadece ihtiyaç ve sıkıntı anında değil, genişlik ve rahatlık içinde bulunduğumuz zamanlarda da dua etmeliyiz.

Dua için en uygun vakitler

- Peki dua için en uygun vakitler hangi vakitlerdir?

- Hadis-i şeriflerde duanın kabul edilmesine en elverişli vakitler olarak şu zaman dilimlerinden bahsedilir:

Gecenin son üçte birlik kısmı. Farz namazların sonrası. Secde esnasında yapılan dualar. Hac veya umrede yapılan dualar. Ezan okunduğu vakit. Ezanla kamet arası. Yağmur yağdığı zaman. Kur'ân hatminden sonra. Gözlerimiz iman hassasiyetiyle yaşardığı zaman. Bizi yalnız Allah'ın gördüğü yerler.

Duası kabul olan kimseler

Bir de duası kabul olan kimseler var. Birkaç cümleyle onlardan da bahsedeyim. Değişik hadislerde şu kimselerin yaptığı duaların reddolunmayacağı haber veriliyor:

Evine dönünceye kadar hacının ve gazinin duası. İyileşinceye kadar hastanın duası. Mü'min bir kimsenin, diğer mü'min kardeşi için gıyaben yaptığı dua. İftar edinceye kadar oruçlunun duası. Adaletli devlet başkanının duası. Babanın evladına duası. Esma-i hüsna, salih ameller, peygamberler ve diğer büyük zatlar ile vesile kılınarak yapılan dualar. Misafirin ev sahibine duası ve bir de mazlumun duası.

Gecelerimizi teheccüdle nurlandıralım

Bu akşam kimsenin aklına bir soru gelmiyordu. Bunun farkına varan İhsan,

- Her akşam soru soracaksınız diye bir şart yok elbette. Bu akşam ben size teheccüdden bahsedeyim, diyerek sözlerine başladı:

Gecenin zifiri karanlığı, kabrin dehşeti karşısında insanın bütün ümitlerinin kesildiği, ses ve soluğunun tükendiği, el, kol ve ayaklarının bağlandığı bir anla birlikte bütün kainatın yıkılacağı zamanı hatırlatır. Kabrin bu dehşeti karşısında insan, üzerine kâbus çökmüş gibi olur; konuşmak ister fakat konuşamaz, elini-ayağını hareket ettiremez, bağırır; fakat kimseye sesini duyuramaz. İşte tam bu vakitte onun kalkıp namaz kılması, gecenin karanlıklarına bir âhla birlikte iki damla gözyaşı bırakması ve bütün hayatını nurlandırması, karanlık gecesini aydınlatması için ne kadar nurlu, ne kadar feyizli ve bereketli bir hareket olduğunu ancak insan olan anlayabilir.

Kur'ân, ısrarla gece ibadeti üzerinde durmakta ve Efendimiz'e hitaben; "Ey örtüsüne bürünen Rasulüm! Geceleyin kalk da, az bir

kısmı hariç geceyi ibadetle geçir. Duruma göre gecenin yarısında veya bundan biraz daha azında veya fazlasında ibadet etmen de yeterlidir. Kur'ân'ı tertîl ile, düşünerek oku."[33] buyurmaktadır. Bu ayetlerden hemen sonra da, "Muhakkak ki geceleyin kalkıp ibadet etmek daha tesirlidir ve Kur'ân okuyuşu bakımından daha düzgün, daha sağlam bir tilavet sağlar. Halbuki gündüz seni meşgul edecek yığınla iş vardır."[34] diyerek, adeta Efendimiz'in Cenab-ı Hakk'a müracaat zamanını tayin buyurmaktadır. Başka bir ayet-i kerimede ise, "Sana mahsus bir namaz olmak üzere gecenin bir kısmında kalkıp Kur'ân oku, teheccüd namazı kıl. Böylece Rabb'inin, seni, övgüye değer bir makama göndereceğini umabilirsin."[35] buyrulmaktadır. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), bu emre harfiyyen uymuştur.

Şükreden bir kul olmayayım mı?

Hz. Aişe (radiyallâhu anha) tarafından rivayet edilen bir hadis-i şerifte, O'nun gece ayakları şişinceye kadar ayakta durduğu ve ibadet ettiği bildirilir. Kendisine, "Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını affetti (niye kendini bu kadar hırpalıyorsun?)" dendiğinde de, "Şükreden bir kul olmayayım mı?"[36] cevabını vermiştir. Şair Buseyrî, Kasîde-i Bür'e'sinde bu durumu anlatırken, "Ben o nebi-i zîşanın sünnetine muhalefet ettim ki, ayakları şişmeden yatmıyordu. Bense, döne döne uyuyor ve döşeğin tadını çıkarıyorum." der ve kendi nefsini yerden yere vurur.

Gece namazı, müminin şerefidir; mümin onunla şeref kazanır. Herkesin sevdiğine kavuştuğu bir anda, kalkıp huzura gelme ve O'nunla sohbet etme, insana öyle bir değer kazandırır ki, hiçbir güzellik onunla boy ölçüşemez. Bunun büyük bir vazife olarak hissedilmesi ve yapılıp yerine getirilmesi için öncelikle Rabb'e dayanma, O'nun rahmetine sığınma şarttır. Sultanın güç ve kudretine dayanıp şahları dahi esir eden neferler gibi biz de her türlü problemimizi O'na yönelmemizle halledeceğiz.

Evet, O'na dayanmadan hiçbir şey yapılamaz. Zira bizler yaratılış itibarıyla oldukça aciz ve fakir kullarız. Buna karşılık ihtiyaç dairemiz çok geniştir. Cenab-ı Hakk'a dayandığımız nispette kuvvet kazanıp ihtiyaçlarımızı giderecek ve O'na daha da yaklaşacağız. Namaz, bize bu kuvveti kazandırır. Bir insan, bu kadar korkunç

hasımlar çemberi içinde uykusunu terk edip fecirde Rabb'isine el açıp el-pençe divan durmakla, sinesinde bir yara gibi kendisini hissettiren bu ağırlıktan kurtulmuş olur.

Gerçi siz daha fazlasını yapıyorsunuz ama genel olarak şunu söyleyebiliriz: Keşke herkes haftada en az bir gününü teheccüd gecesi ilan etse. Zaten sabah namazına kalkıyoruz. Saatimizi imsak vaktinin girmesine yarım saat kala ayarlayıp bu yarım saatimizi teheccüd ve tefekkürle değerlendirebiliriz. İmsak girdikten bir müddet sonra da sabah namazımızı kılıp istirahate çekilebiliriz.

Birbirimize eksik yönlerimizi söyleyebilmeliyiz

Bu akşam üzerinde durmak istediğim bir başka konu ise şu: Birbirimize karşı hep pozitif yanlarımızı söylerken, negatif yönlerimizi söylemekten kaçınıyoruz. Maalesef bu durum, her ne kadar iyi niyetli olsak da yakınımızda olan insanların kusurlarını devam ettirmelerine sebep olabiliyor. Halbuki iyi bir zaman ve mekanını kollayarak sevdiğimiz insanların yanlışlarını da yüzlerine karşı tatlı ve uygun bir dille söyleyebilmeliyiz.

Sözün burasında size bir kıssa anlatayım: Harun Reşit halife olur. Bir eski dostu ve arkadaşı olan Allah dostu Süfyan-ı Sevrî'nin de kendisine gelip biat etmesini bekler. Ama Süfyan-ı Sevri hiç de onun gibi düşünmez. Derken Harun Reşit artık dayanamaz ve bir mektup yazıp Süfyan-ı Sevri'ye gönderir. Mektubunda biraz da ona sitem ederek, "Herkes geldi biat etti, alacağını aldı. Halbuki benim gözlerim hep seni bekledi." der. Hazret, gelen mektubu kendisi açıp okumaz. Talebelerinden birine okutur. "Bir zalimin yazdığı mektuba ben el süremem" der. Sonra da cevabı aynı kağıdın arkasına yazdırır. Talebesi, kullanılmış bir kağıda, halifeye gidecek mektubu yazmak uygun olmaz anlamında itirazda bulunursa da, bu büyük insan ona şu cevabı verir: "Eğer bu kağıt milletin malından alınmışsa onu geri göndermiş olacağız. Eğer kendi malından ise benim onun için harcayacak param yok."

Sonra da talebesine şunları yazdırır: "Harun, halife oldun. Milletin parasını sağa-sola savurdun. Beni de bu işe şahit tutmak için yanına çağırıyorsun. Unutma, bir gün Rabbinin huzuruna çıkacak ve bütün bu yaptıklarından hesap vereceksin." diye başlayarak

uzun uzun ikazlarda bulunarak Harun Reşit'in yanlışlarını anlatır. Hadisenin gerisini, Harun Reşit'in sarayında bulunan bir şahıs bize şöyle naklediyor:

"Harun Reşit, mektubu alıp okudu. Hıçkıra hıçkıra ağladı. Her namazdan sonra bu mektubu getirtip okutuyor ve ardından da: "Senin gibi bir hayırhâh ve dost esas bu günlerimde benim yanımda olmalıydı. İşte o zaman inhiraftan ve kaymaktan kurtulmuş olurdum." diyordu."

Allah'ın bir insana en büyük lütfu!

Evet, belli bir terbiye çerçevesinde birbirimizi ikaz etmeye kendimizi alıştırmalıyız. Bu ikaz etme meselesi yüzyüze yapıldığı takdirde gıyabında konuşma da kendiliğinden ortadan kalkacaktır. Burada üslup meselesinin önemi bir kere daha ortaya çıkıyor. Bu tür bire bir diyaloglarda, perdeyi yırtmadan, muhatabı söz ve tavırlarla rencide etmeden ve suçlayıcı ve karalayıcı bir üslup kullanmadan, yol gösterici mahiyette tamamen Allah rızasını gözeterek hareket etmek ciddi önem arz ediyor. Bu bir ahlâk haline getirildiğinde hem kardeşlik duygusu tecelli etmiş olacak, hem de gıybet kapısı kapanmış olacaktır.

Allah'ın, bir insana en büyük lütfu, ona kendi ayıplarını göstermesidir. Basiret sahibi insanlar, kendi kusurlarını farketmeyi, Allah'ın, gösterdikleri kulluk performansının bir neticesi ve lütfu olarak görebilir ve kendilerini düzeltebilirler. Herkesin bir hayırhâh edinmesi, kusurlarını düzeltmesi için düşünülen çok tesirli çarelerden biridir. Mesela samimi olduğumuz bir arkadaşımıza, "Bende gördüğün her türlü yanlış ve eksikleri yüzüme karşı söylemen için sana yetki veriyorum" diyerek bir hayırhâhlık mukavelesi imzalayabiliriz. Kişinin, hakikati hatırlatan ve devamlı hayra çağıran bir hayırhâhının olması onun istikametini korumasına yardımcı olacaktır.

Dünyaya nasıl bakmalıyız?

- İhsan abi bu akşam sorular benden, diyen Tarık sorusunu şöyle sordu:

- Bugün okuduğum bir kitapta Allah'ın Kur'ân-ı Kerim'den başka bir de kâinat kitabı olduğundan bahsediliyordu. Bu konuyu biraz açabilir misiniz?

- Allah'ın, şuurlu varlık insana gönderdiği ve onunla kendini tanıttığı iki türlü kitabı vardır Tarık. Bunlar, kâinat kitabı ve başta Kur'ân olmak üzere peygamberlere verilen semavi kitaplardır. Kâinat kitabı, her haliyle Cenab-ı Hakk'ı anlatırken Allah (celle-celâluhû), kullarına olan merhametinin gereği onların ellerine de birer kitap vermek suretiyle insanların farklı yollara sapmalarını engellemek istemiş ve bu kitabı, şerh ve izah sadedinde kelamını kelimelere dökerek perçinlemiştir.

Kâinat kitabının bir parçası olması itibariyle dünya, insanın üzerinde yaşadığı anlamlı ve İlahi sanatlarla süslü bir eserdir. Allah (celle celâluhû), isimlerine tecelligah yaptığı bu eseri, kullarının istifadesi için yaratmış ve onu, bu eserde tasarrufa yetkili halife olarak yaratmıştır. İnsanı yaratıp hilafet vazifesiyle dünyaya gönderen Allah'ın (celle celâluhû), onu dünya ile bu denli irtibatlı görmesi yanında mü'minin, dünyadan elini-eteğini çekip bir kenarda oturması elbette düşünülemez. Bilakis o, dünya adına önüne serilen her türlü imkanı, meşru dairede olmak kaydıyla değerlendirecek ve dünyayı imar etme yollarını arayacaktır. Fezanın derinliklerine dalacak, semanın anlattıklarıyla Allah'ın azametini görüp acziyetini idrakle kul-Rabb dengesini bulma imkanına kavuşacak; denizin derinliklerinde seyahat edecek ve enginliğiyle birlikte koskoca bir alemin, insan olarak bize fısıldadıklarına şahit olarak enfüsi (iç) ve afaki (dış) tefekkürüne ayrı derinlikler kazandıracaktır

Dünya icraat ve tohum atma yeridir

Mü'min, ahireti burada kazanır ve kulluk adına yapılması gereken her şeyin yeri dünya hayatıdır. Hayat ölümle noktalandıktan sonra, kulluk adına yapılacak hiçbir şey kalmamış demektir. Aynı zamanda dünya, bin bir tecellisiyle nazarlarımıza arz edilen Esma-i İlahinin, çok yönlü temaşa yeridir. Biz, onların fısıldadıklarıyla O'nu daha bir derin duyuyor ve mananın atmosferine girebilmenin huzurunu iliklerimize kadar hissetmeye çalışıyoruz.

Mü'minin, her şeye olması gerektiği kadar kıymet ve değer verip, Rabbin o noktadaki değerlendirmesi nisbetinde hareket tarzını ayarlaması, ona ayrı bir değer kazandırmaktadır. Bu noktada

mü'minin dikkat etmesi gereken husus da, dünya ile ahiret dengesini koruyabilmek ve dünyaya dünya, ahirete de ahiret kadar ehemmiyet verme hassasiyetini göstermektir. Bu dengeyi anlatan Kur'ân, "Allah'ın sana verdiklerinde hep ahiretin peşinde ol ama dünyadan da nasibini unutma."[37] buyurmaktadır.

Dünya hayatında saadet içinde yaşamayı da huzursuzluğa kaymayı da dört şeyle anlatan Allah Rasulü (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Üç şey kişinin saadetindendir: Salih bir hayat arkadaşı, geniş ev ve emniyetli binek. Üç şey de insanın talihsizliğidir: Kötü bir hayat arkadaşı, dar bir ev ve emin olmayan binek."[38]

Ahiretimiz adına ciddi yatırımlar yapmalıyız

Belli şeyleri elde etmede dünyanın bir vasıta ve vesileliği vardır ve mü'min, onu kullanmak suretiyle, bir taraftan dünyayı imar ederken diğer taraftan da ahireti adına ciddi yatırımlar yapmalıdır. Zira dünyanın bir hakikatı vardır ve o mutlaka değerlendirilmelidir. Ancak esas hakkı verilmesi gereken ve insandan beklenen, ruh ve kalbinin hakkını vererek her ikisi arasındaki dengeyi kurabilmesidir. Bu noktada Bediüzzaman'ın yaklaşımıyla insan, ne dünya hayatından kazandığına sevinmeli, ne de kaybettiğinde üzülmemeli, onu kesben değil kalben terk etmeye muvaffak olmalıdır.

Bunun manası, eldeki imkanları sonuna kadar değerlendirip dünyaya sahip olmakla birlikte yeri ve zamanı geldiğinde bunların hepsini Allah'ın rızası istikametinde sarf etme bahtiyarlığını gösterme, bunu yaparken de kalbinde zerre kadar tereddüt ve meyil hissetmemedir.

Dünyamız kadar ahiretimiz için de çalışmalıyız

- O zaman dünyamız kadar ahiretimiz için de çalışmalıyız diyebiliriz.

- Ben de şimdi o konuya geliyordum Tarık. İnsan, çok garip bir varlık. Sence de öyle değil mi? Bir misafir olarak gönderildiği bu dünyada sanki devamlı surette kalacakmış gibi hareket ediyor. Dört elle sarılıp bir an önce dünyasını mamur edebilmek, günümüzdeki argo ifadesiyle köşeyi dönebilmek için var gücüyle çalışıp çabalıyor. Hatta bunun için çoğu zaman sabırsızlık gösterip acele ederek

kısa yoldan mal-mülk sahibi olabilmek adına yanlış yollara bile girebiliyor. İnsanın bu hali, "İnsan (karakteri gereği) aceleden (acele hareket etme duygusuyla) yaratılmıştır."[39] ayet-i kerimesini ne de güzel doğruluyor. Bunu derken "İnsan çalışmasın, miskin miskin otursun" demek istemiyoruz elbette. Ancak, fani olan bu dünyasını mamur etmek için acelecilik gösteren ve bu konuda gösterilmesi gerekli olan cehd ve gayretten asla taviz vermeyen insanoğlu, asıl gideceği yer olan ahiret yurdu için de aynı aceleciliği göstermelidir.

Dünyamızı kazandıracak işlerimize dört elle sarılırken, ahiretimizi kazanacağımız işlerimizi ise, "Daha yaşım genç. Hele biraz daha zaman geçsin, ileride yaparım, ederim." gibi ifadelerle erteleyip geçiştirebiliyoruz. Böyle bir yaklaşım, bizim adımıza büyük bir kayıptır. Zira dünya işlerine ahireti unutturacak kadar dalma, insanı yapması gerekli olan ibadetlerden de soğutabilir veya daha iyimser bir ifadeyle insanı ibadetlerinden zevk almaz hale getirebilir. Aynı zamanda mükellef olduğumuz ibadetlerimizi ileriye erteleme neticesinde biriken kulluk borcumuzu yerine getirmekte de zorlanabiliriz.

Esasen bunun altında ailedeki kötü örnekler, tembel ve işini erteleyen kimselerle arkadaşlık etme, irâde zaafı, Allah'ın azabından emin olmak, ölümü unutup hiç ölmeyecek gibi dünyevi hesaplar peşinde koşmak, Allah'ın afv ve mağfiretine güven, başkaları tarafından eksikliklerinin hatırlatılmaması, günah ve isyana dalma gibi sebepler yatıyor. Öyleyse ne yapmamız gerekiyor, bu hastalığı nasıl tedavi edebiliriz?

Henüz hayata ilk başlamanın yeri olan âile ortamında anne-baba kendi hayatlarına dikkat etmelidirler. Çocuğun aileden çıkıp arkadaş ortamına atıldığı zaman da aile, büyük bir titizlik göstermeli, çocuğun gideceği mekânlar ve arkadaşlık edeceği kimseler hususunda gerekli ikazlar yapılmalıdır.

İnsan, kendi nefsine hâkim olup, nefsine değil, onu kendi iradesine tâbi kılmalı; zaman zaman kendini hesaba çekip, savsaklamanın dünyevî ve uhrevî olumsuz neticelerini de düşünerek, bunun kurtulunması gerekli bir hastalık olduğunu kendisine kabul ettirmelidir.

Hiçbir zaman ölüm unutulmamalı, dolayısıyla ölmeyecekmiş gibi bir tutuma girilmemelidir.

Faydalı hiçbir iş yapmaksızın sadece Allah'ın rahmetine güvenen birtakım kimseler gibi boş bir hayal ve kuruntu içerisinde olunmamalıdır. Cenâb-ı Hakk'ın engin rahmetinin yanında aynı zamanda azabının da varlığı düşünülüp ona göre hareket edilmelidir.

Herkes, kendisine eksikliklerini hatırlatacak hayırhah bir arkadaş tespit etmelidir.

Günâh konusunda dikkatli davranılmalı, küçüktür diye günâh hafife alınmamalıdır.

İnsana manevî bir kuvvet veren duâyı elden bırakmamalı, sâlih kimselerle birlikte olunmalı, Kur'ân ve Sünnet ölçüleri içerisinde bir hayat yaşamaya gayret edilmelidir.

Peygamberlerin ve onu takip edenlerin hayatları hikâye olarak değil, ibretle okunmalı ve onlardan ibretler, dersler ve öğütler alınmalıdır.

Kulluk Allah'ın emirlerine teslim olmaktır

Bahadır,

- Mesele dönüp dolaşıyor ve yine kulluğa varıyor. Öyle değil mi İhsan abi? Rabbim bizi kendine hakiki manada kul eylesin.

- Tesbitin çok doğru Bahadır. İnsan, Allah'a kullukla inkişaf eder ve gerçek gücünü elde eder. Çünkü Allah'la münasebet, insanlığa has bir keyfiyettir. Hayvanların, O'nunla böyle bir münasebeti söz konusu değildir. Cenab-ı Hak, onları sadece yaratır ve sevk eder. Allah, insanın bozulup kokuşmaması için, Kendisiyle münasebet kurmasını, itaat edip kullukta bulunmasını istemektedir. Zira kulluk, Allah'la münasebeti, yani kendisini yaratan ve ayakta tutanla irtibatıdır. Bu ayakta tutma, O'nunla münasebet kesildiği zaman biter. Evet insan, kulluk yaparsa Cenab-ı Hak'la münasebeti devam eder. Kullukla Rabb'in arasına giren her mâni, bu münasebeti kesici mahiyettedir.

İbadet ü taatte, Rabb'le münasebetin güçlü olması nispetinde, O'ndan insana akıp gelen feyizler de artacak ve vicdanlar ferahfeza bir iklime kavuşacaktır. Kuldan O'na yükselen şeyler ise, ayette, "Görmedin mi Allah nasıl bir misal getirdi; güzel bir sözü, kökü (yerde) sâbit, dalları gökte olan güzel bir ağaca (benzetti)."[40]

buyurulduğu gibi, kalbden çıkan tertemiz, bulanıksız ve bulaşıksız; kendisiyle sadece Allah rızası kastedilen birer kelime halinde O'na yükselecektir. Arkasında başka düşünceler olan her söz ve hareket ise, insanın baş aşağı uçurumlara yuvarlanmasına sebep olacaktır.

"Yalan söylüyorsun!"

Allah Rasulü (sallallâhu aleyhi ve sellem), bir hadis-i şeriflerinde, "Kıyamet günü ilk çağrılacaklar, Kur'ân'ı ezberleyen, Allah yolunda öldürülen ve bir de çok malı olanlardır. Allah (celle celâluhû), Kur'ân okuyana, "Ben, Rasulüme inzal buyurduğum şeyi sana öğretmedim mi?" diye soracak. Adam, "Evet, ya Rabbi! diyecek. "Bildiklerinle ne amelde bulundun?" diye Allah tekrar soracak. Adam, "Ben onu gündüz ve gece boyunca okurdum." diyecek. Allah Teala, "Yalan söylüyorsun!" diyecek.

Melekler de ona, "Yalan söylüyorsun! diye çıkışacaklar. Allah ona, "Bilakis sen, "Falanca Kur'ân okuyor" densin diye okudun ve bu da söylendi." diyecek. Sonra, mal sahibi getirilecek. Allah, "Ben sana bolca mal vermedim mi? Hatta o kadar bol verdim ki, kimseye muhtaç olmadın" diyecek.

Zengin adam, "Evet, ya Rabbi" diyecek. "Sana verdiğimle ne amelde bulundun?" deyince de: "Sıla-i rahimde bulunur ve tasadduk ederdim." diyecek. Allah Teala, "Bilakis sen, "falanca cömerttir" desinler diye bunu yaptın ve bu da denildi." diyecek. Sonra Allah yolunda öldürülen getirilir. Allah, "Niçin öldürüldün? diye sorduğunda, adam, "Senin yolunda cihadla emrolundum. Ben de öldürülünceye kadar savaştım." der. Allah, "Yalan söylüyorsun!" diyecek. Bunun üzerine melekler de, "Yalan söylüyorsun!" diye çıkışacaklar. Allah tekrar, "Bilakis sen, "Falanca cesurdur" desinler diye dövüştün ve bu da söylendi." buyuracak. (Sonra da Efendimiz Ebu Hüreyre'nin dizine vurarak) "Ey Ebu Hüreyre! Bu üç kimse, kıyamet günü cehennemin alevlerinde kabaracağı Allah'ın ilk üç mahlukudur!"[41] buyurmuştur.

Buradan da anlaşılmaktadır ki, kulun ibadet adına yaptığı şeylerde, yer yer niyetini yoklaması ve sabit tutması gerekmektedir. Zira bütün ibadetler, Rabb'in rızası istikametinde yapıldığı oranda bir ağırlık ve derinlik kazanır.

"Ey insanlar! Rabb'inize kul olun"

Kulluk, insanın Allah ile münasebetin ifadesidir. Yalancı heyecanlar, sahte coşkunluklar bu yolda geçerli akçe olamaz. Bu yolun prim yapan şeyleri; gecenin siyah zülüfleri üzerine bırakılan âh'lar, gözyaşıyla ıslatılan seccadeler, "Ey insanlar Rabb'inize kul olun"[42] emrinden hareketle, yakılan bağırlardır. Bütün bunlar, insanın çirkinliklerden sıyrılıp cennete ehil hale gelmesine vesile olacak şeylerdir. Altının, gümüşün, posa ve tortudan ayrılıp som altın ve saf gümüş haline geldiği gibi, insanın saflaşıp cennete girmesi için Allah onları kullukla mükellef kılmıştır. İnsan, o kullukla sâfileşip berraklaşacak, Allah Rasulü'nün ifadeleri içinde, kendisine bakıldığı zaman Allah (celle celâluhu) hatırlanacaktır.

Arkadaşlar, saati yine oniki yaptık. Geç oldu. Ben abdest tazelemeye gidiyorum. Siz de hazırlanın da yatsıyı kılıp yatalım.

Risale-i Nur'u anlayarak nasıl okuyabiliriz?

- İhsan abi ben Risale-i Nur okumaya yeni başladım. Çok zorlanıyorum. Bana neler tavsiye edersiniz? Bu soruyu Mert sormuştu. İhsan, Mert'in sorusunu şöyle cevaplandırdı:

- Risale-i Nur, Bediüzzaman Said Nursi Hazretleri'nin kaleminden içinde yaşadığımız asrın hastalıklarına Kur'ân'ın eczahanesinden ilaçlar sunan bir eser. Risale-i Nur'u tanıyanların en büyük arzusu, bu muhteşem ilimler hazinesini verimli okumak ve doğru anlayabilmektir. Bunun için önemli olan okuduğumuz eseri anlayabilecek bir metot tayin etmemiz. Vereceğim metotları uyguladığında, Risale-i Nur'u okumayı ve anlamayı, başarabilir ve aynı zamanda bunu zevkli bir uğraşa dönüştürebilirsin.

Öncelikle Risale-i Nur'dan kitap seçimi önemlidir. Bu sebeple ilk defa okumaya başlayanların Sözler ve Asa-yı Musa'dan başlaması faydalı olacaktır. Çünkü bu iki eser, yeni başlayanlar için daha akıcı ve kolay anlaşılır.

Önce sözlüksüz okuyalım

Âsâ-yı Musa'dan başladığınızı düşünürsek, ilk kitabı sözlüksüz okumanız daha iyi olacaktır. Çünkü sözlüğe bakmak zaman

kaybettirir ve bu yüzden canınız sıkılabilir. İlk kitap size üsluba alışmanızı sağlayacaktır.

İkinci kitapta veya Sözler'den başladıysanız yarısından itibaren sözlük kullanarak okumanızda fayda var. Fakat her kelimeye bakmanız gerekmez. Sözlük ile tam olarak çalışma birkaç kitaptan sonra olursa daha iyi olur. Ayrıca sözlük Risale-i Nur için hazırlanmış olmalıdır. Sözlüğe bakarken isim tamlamasıyla beraber bakmakta fayda vardır. Mesela "Rezzak ve Kerim" kelimeleri beraber geçiyorsa ayrı ayrı bakmak yerine "Rezzak-ı Kerim" olarak bakmak daha faydalı olacaktır. Ayrıca günümüzde sayfa sonlarında bilinmeyen kelimelerin anlamlarının verildiği Risale-i Nur'lar basılmaya başlanmıştır.

İkinci kitabı bitirdikten sonra, bu kitapların hangi makamda ve hangi şartlarda ve kimler için yazıldığını ve uğruna neler feda edildiğini anlamak için Tarihçe-i Hayat okunmalıdır. Bu çalışma diğer kitaplardaki bazı kavramların ve ifadelerin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Bundan sonra, mutlaka Lahikalar'dan birisi okunmalıdır. Lahikalar'da sıralamanın, Barla, Kastamonu ve Emirdağ Lahikaları şeklinde olması faydalı olacaktır. Burada temel kitapların yani (Sözler, Lemalar gibi..) günlük hayatımızda ve sosyal hayattaki uygulamaları anlatılmaktadır. Lahikalar, istikameti sağlar. Daha sonraki her biriki kitaptan sonra bir lahika kitabı okumak gerekir. Lahikalar tek olarak okunabileceği gibi, mesela Mektubat'ı ya da Lemalar'ı okurken her gün bir ya da iki mektup okumak şeklinde de olabilir.

Mektubat, Lemalar, Mesnevi-i Nuriye, Şualar, Lahikalar ve Sikke-i Tasdik-i Gaybi bittikten sonra Hutbe-i Şamiye ve Sünühat gibi kitaplar okunmalıdır. En son olarak da büyük bir ilmî gayreti gerektiren İşaratü'l İ'caz ve Muhakemat adlı eserler okunmalıdır. Tüm kitapları bitirdikten sonra tekrar baştan başlanmalıdır.

Risale-i Nur'u okurken, zaman zaman kendimize "neden?", "niçin?" ve "nasıl?" sorularını sormalıyız. Bu durum, daha çok istifade etmemizi sağlar. Ayrıca anlatılan konularla ilgili kendi zihninizden örnekler bulmaya çalışmak da manaları pekiştirecektir.

Günlük hayatınızda karşılaştığınız hadiselerle okuduğunuz konular arasında ilgi kurmaya çalışın. İlk önce baştan bir bağlantı

kurmak zor gibi gözükse de, sonradan kitap ile birçok konunun ve hadisenin arasında açık ilişkinin olduğunu fark edeceksiniz. Tefekkür ile ilgili bahisleri mutlaka günlük hayatımızda da hatırlamak gerekir. Yıldızlar, çiçekler, sofradaki ve çevremizdeki nimetler gibi varlıkları seyrederken, bazı nimetlerden istifade ederken Risale-i Nur'daki ilgili konuyu hatırlamak gerekir.

Arkadaşlarımızla mütalaa edelim

Arkadaşlarımızla ve ailemizle günlük sohbetlerimizde, Risale-i Nur'dan bazı konular mutlaka olmalıdır. Dostlarımızla ve arkadaşlarımızla karşılaştığımızda bir önceki gün okuduğumuz bazı konuları açıp onlara anlatalım. O konuyu bizden iyi biliyor olsalar bile önemli değil. Kalbleri zevkle dinleyecektir.

Kendi kendimize okurken zaman zaman sesli okumak da oldukça faydalıdır. Mesela kendi evimizde eşimizi ve çocuklarımızı karşımıza alarak Risale-i Nur'dan onlara pasajlar okuyabiliriz.

Risale-i Nur'u Bediüzzaman'ın ifadesiyle gazete okur gibi okumamalıyız. Onu duya duya, hissederek, kendimizi vererek ve aynı zamanda arkadaşlarımızla mütalaa ederek okumalıyız. Karşılıklı müzakere edilerek yapılan okumalar çok daha kalıcı ve faydalı olacaktır.

Bir defter alarak okuduğumuz yerleri not almalıyız. Not alma okuduğumuz yerleri unutmamamızı sağlayacaktır. Bir Arap atasözü bunu çok güzel bir şekilde dile getirmektedir: "İlim bir avdır, yazmak ise onu yakalamaktır."

Az da olsa, mutlaka her gün okumak gerekir. Çünkü Risale-i Nur'u iyi anlamak devamlı okumaya gerektirir. Bediüzzaman Hazretleri'nin, bir sayfa dahi okumaya vakit bulamıyoruz diyenlere "kitabın kapağını açıp kapatın" dediğini unutmayalım.

Bu maddeleri çoğaltmak elbette mümkün. Ama hepsinden önemli olan sağlam bir irade... İradelerimizdeki potansiyel kuvveti harekete geçirip bu iman derslerini anlayarak okumayı başarabiliriz.

Tatilde sadece bedenimiz değil, ruhumuz da dinlenmeli

- Vallahi İhsan abi ne diyeyim. O kadar güzel izah ettiniz ki. Bu günden tezi yok, hemen tavsiyelerinizi uygulamaya çalışacağım.

Bu arada Bahadır söze girerek şunları söyledi:

- İhsan abi. Yarından itibaren tatile giriyoruz malum. Hepimiz memleketlerimize gideceğiz. Annemizin, babamızın ellerini öpeceğiz. Sorum şu: Bir müslümanın tatil anlayışı nasıl olmalı? Tatil yan gelip yatmaktan mı ibarettir? Ne dersiniz?

- Yaz mevsiminin gelmesi ve okulların kapanmasıyla, bir yerlere gidip tatil yapma düşüncesi hemen her yerde seslendirilmeye başlanır. Uzun ve yorucu bir senenin ardından güzel bir yerde hem bedeni hem de ruhu dinlendirebilecek huzurlu bir tatil yapmak herkesin hayallerini süsler. Kimine göre tatil memleket ziyareti, kimine göre deniz kenarı ya da kaplıca...

Esasen tatil kelimesi "atıl-boş durma" ve "atâlet-tembellik" kelimeleriyle aynı kökten geliyor. Ne yazık ki, genel itibarıyla toplumumuzda tatillerin adeta sözlük anlamına uygun olarak atıl bir halde geçirildiğini görüyoruz. Halbuki tatil günlerini sözlük anlamının ifade ettiği şekilde boş ve atıl geçirmek çok yanlıştır. Bu yanlışlığı bilim adamları da dile getiriyor. Onlara göre, zamanı herhangi bir işle meşgul olmadan boş bir şekilde dinlenerek geçirmek, dinlendirici olmaktan ziyade yorucu oluyor. Bu sebeple bir işten yorulan insan, kendisini dinlendirici başka bir işle meşgul olmalı.

Çoğumuzun ezbere bildiği İnşirah Sûresi'nde de Rabb'imiz bu mesele üzerinde duruyor: "O halde bir işi bitirince, hemen başka bir işe giriş, onunla uğraş."[43] Buradan hareketle şunu söyleyebiliriz ki, tatil günlerini birer fırsat günleri olarak görmeli, diğer zamanlarda aksayan ve ihmal edilen işlerimizi bu dönemlerde telafi etme yoluna gitmeliyiz. Peki o zaman bizim tatil anlayışımız nasıl olmalı ve tatilimizi nasıl değerlendirmeliyiz?

Hayır dairesi içinde bile olsa yapılan işlere bazen renklilik kazandırılmazsa monotonluk ve bıkkınlık olabilir. Buna meydan vermemek için imkanlar nispetinde başka bir mekana gitmekte fayda vardır. Ancak bu yapılırken aşk ve şevkin kamçılanması, metafizik gerilimin artırılması niyetiyle aynı duygu ve düşüncenin paylaşıldığı kişilerle görüşülmeye gidilmeli. Hatta orada misafir olarak kalınabilir. Sonra ecdaddan yadigar kalan tarihi eserler ve hizmet amacıyla kurulan müesseseler ziyaret edilebilir. Bu şekilde hem dinlenilmiş hem de canlılık korunmuş olunur.

Akraba ziyaretinde bulunabiliriz

Yeni yetişen nesiller, amca, teyze, dayı, hala sevgisi ve ilgisi görmeden yetişiyor. Bu konu üzerinde daha önce de durmuştuk. Halbuki dinimiz akraba ilişkilerinin sıkı tutulması ve kesinlikle ihmal edilmemesi üzerinde çok ciddi olarak duruyor. Rabb'imiz sıla-i rahim yapmamızı Kur'ân-ı Kerim'de bizzat bizden istiyor. Konuyla alakalı ayeti beraber okuyalım: "Adını anıp Kendisi'ni vesile ederek birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'a saygısızlık etmekten ve akrabalık bağlarını koparmaktan sakınınız."[44] Ayet-i kerimeden de açıkça anlaşıldığı gibi Allah, bizden akrabalık bağlarını sıkı tutmamızı istiyor. Biz de tatil günlerini fırsat bilip diğer günlerde çoğu zaman ihmal ettiğimiz akrabalarımızı ziyaret edebiliriz.

Kitap okuma alışkanlığı kazanabiliriz

Millet olarak kitap okumaya karşı hep mesafeli duruyoruz. Aslında tatil günleri kitap okuma alışkanlığına iyi bir başlangıç yapmak için güzel bir fırsat. Bu fırsatı iyi değerlendirme adına gideceğimiz tatil yerlerine yanımızda okumak için kitap da götürebiliriz. Ayrıca okuduklarımızı yanımızdakilerle paylaşırsak bu sayede öğrendiğimiz bilgileri de pekiştirmiş oluruz.

Bu saydıklarımızın dışında elbette daha başka pek çok tavsiye edilebilecek husus olabilir. Ancak bu hususlar göz önünde bulundurulurken şu bakış açısını devamlı surette koruyabilmeliyiz: Deniz kenarında, gaflet ve hevesâtı kalınlaştırıcı yerlerde sırf bu niyetle dinlenmeyi düşünmek, ruhun değil bedenin dinlenmesini sağlar. Ancak şunu unutmayalım ki, bedenin dinlenmesi zinde bir ruha bağlıdır. Bedenle beraber ruh da dinlendirilmek isteniyorsa, ibadet ü taat, güzel ahlâk ve yaşayışlarıyla örnek olabilecek güzel insanlar ziyaret edilmeli veya bu insanlarla beraber bir tatil birlikteliği yaşanmalıdır. Hatta şu da ifade edilebilir ki, bu uğurda kullanılan benzin ve diğer tatil masrafları sadaka hükmüne geçer. Bu şekilde ailelerimize karşı da en güzel sadakayı vererek onları dinlendirmiş oluruz. Biz de meşru dairede gençleşmiş, zindeleşmiş ve canlanmış oluruz.

Tatil deyince akla lüks oteller gelmesin

Ülkemizde tatil anlayışının sosyo-ekonomik yapının değişmesine ve refah düzeyinin gelişmesine paralel olarak Batı toplumlarındakine benzemeye başladığını görüyoruz. Artık tatil deyince; lüks oteller, deniz, sahil, müzik, dans, çılgın eğlenceler, açık büfe yemekler gibi tamamen tüketime ve gaflete dönük bir anlayış, her geçen yıl gelişip artıyor. İş hayatının vermiş olduğu yoğun stres ve yorgunluktan kurtulmak için bu tür yerlere giden insanlar, her ne kadar bedenlerini dinlendirseler bile farkında olsunlar veya olmasınlar gaflet ve tenperverliğe de kapı aralamış olmaktadırlar. Halbuki insan sadece bedenden ibaret bir varlık değildir. Onun bir de ruhu vardır. Bu sebeple tatil maksatlı gittiğimiz yerlerde bedenimizin hakkını verdiğimiz kadar ruhumuzun hakkını da ihmal etmemeliyiz.

- Çok faydalı bir sohbet oldu İhsan abi. Allah sizden razı olsun. Tatil öncesi bunları dinlememiz çok iyi oldu. Artık gönül rahatlığıyla memleketimize gidebiliriz.

- Estağfirullah Bahadır. Yarın sabah helalleşiriz. İnşallah tatilde hepinizin evini ziyaret edeceğim. Gelmeden önce sizi arar haberdar ederim.

İkinci Bölüm

İNSANLIĞIN İFTİHAR TABLOSU

İNSANLIĞIN İFTİHAR TABLOSU

Kutlu Doğum Haftası'nda neler yapabiliriz?

Tatil bitmiş ve yeni eğitim-öğretim yılı için tekrar evlerine geri dönmüşlerdi. Bu akşam okul dönüşü İhsan, bir çiçekçiye uğramış ve oradan dört tane gül almıştı. Eve geldiğinde kapıyı Bahadır açmıştı. Bahadır, İhsan'n elindeki gülleri görünce şaşkın şaşkın bakmış ve,

- Hayırdır İhsan abi, diyebilmişti. İhsan da,

- Arkadaşlar da gelsin akşam çay içerken bu güllerin sahibini söyleyeceğim, diyerek Bahadır'ın merakının ikiye katlanmasına sebep olmuştu. Neyse ki, akşam olmuş ve çay sohbeti saati gelmişti. İhsan yan odadaki gülleri getirip tek tek arkadaşlarına dağıttıktan sonra şunları söyledi:

- Evet arkadaşlar! Bu güller sizin. Önümüzdeki pazartesi Kutlu Doğum Haftası başlayacak. Pazartesi gününden itibaren hafta boyunca insanlığı içinde bulunduğu karanlık dünyadan kurtarmak, onlara kılavuzluk yaparak yollarını aydınlatmak üzere ışıklar saçan bir kandil olarak seçilmiş ve vazifelendirilmiş olan sevgili Peygamberimizin (sallallâhu aleyhi ve sellem) dünyaya teşriflerinin yıl dönümünü kutlayacağız.

- Vay be! Ne kadar da vefasızmışız. Allah razı olsun İhsan abi. Efendimiz'in dünyaya teşriflerinin yıldönümünü bize hatırlattığınız için teşekkürler dedi Mert. Bu arada Furkan söze girerek,

- İhsan abi, bugünleri nasıl değerlendirelim, neler yapalım, ne tavsiye edersiniz, dedi.

- Peygamber Efendimiz'in getirdiği mesaj bir huzur kaynağıdır Furkan. Bu huzur kaynağından istifade edebilmek için O'nu ve O'nun getirdiği nûru tanımak gerekir. Bu amaçla Allah Rasulü'nü (sallallâhu aleyhi ve sellem) tanıtan kitaplar okuyabiliriz. Okuduklarımızın kalıcı olması için de öğrendiğimiz bilgileri çevremize anlatabiliriz.

Nebiler Serveri'ni hayatını anlatan video kasetlerini veya film cd'lerini beraber izleyebiliriz. Yine bunun gibi Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) hayatından kesitler sunan veya O'nunla alakalı yazılan şiirlerin bulunduğu ses kasetlerini de dinleyebiliriz.

Sonra yaşadığımız yerde Allah Rasulü'nü (sallallâhu aleyhi ve sellem) hatırlatan ne varsa oraları ziyaret edip hayalen asr-ı saadete gidip tefekküre dalabiliriz.

Benim yaptığım gibi bir gül satın alarak yanında da Efendimiz'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) anlatan bir kitapla beraber akraba veya dost ziyaretlerinde bulunabilir, onlarla beraber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) yörüngeli sohbetler yapabiliriz.

Başka bir husus, İki Cihan Serveri, "Beni Hûd, Vakıa, Mürselat sûreleri ihtiyarlattı."[45] buyuruyor. Bu sûrelerde içerisinde kıyamet sahnelerinin resmedildiği ayetler, Allah Rasulü'nü (sallallâhu aleyhi ve sellem) derin bir tefekküre götürmüştü. Bizler de bu günlerde bu sûrelerin muhatabının kendimiz olduğunu düşünerek Hûd, Vakıa ve Mürselat sûrelerini okuyabiliriz.

Son olarak özellikle bu günlerde Efendimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) bol bol salavat getirebiliriz. Bu salavat mevzuunu isterseniz biraz daha açalım.

Salat ve selam, Hz. Peygamber'in duasına amin demektir

İnsanlığın İftihar Tablosu Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), bize, hem bu dünya hem de öte dünya saadeti veren dinimiz İslam'ın yanılmaz ve yanıltmaz rehberidir. O'na çok şey borçluyuz.

Bu borçluluğun bir ifadesi olarak Efendimiz'i her zaman hayırla yâd etmek ve O'na salât ü selam getirmek her Müslüman için ihmal edilmemesi gerekli olan mühim bir vazifedir.

Salât kelimesi, Peygamberimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) yapılan duâ, istiğfar ve rahmet gibi anlamlara geliyor. Selam, muhatabına sağlık ve esenlik dileklerini sunma ameliyesidir. Günlük dilde daha çok kullandığımız salavat ise, salât kelimesinin çoğuludur. Allah, "Muhakkak ki Allah ve melekleri Peygamber'e hep salât ederler. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin ve tam bir içtenlikle selâm verin."[46] buyurarak bizlerden Efendimiz'in ismini andığımız zaman salavat getirmemizi istiyor. Bu ayetten hareketle alimlerimiz, Allah Rasulü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) isminin geçtiği yerde bir defa salât ve selâm getirmenin vacip olduğunu, isminin tekrar edilişi sayısınca ise salavat getirmenin müstehap olduğunu söylemişlerdir.

Salât ü selam getirmeyi bir ibadet edasıyla yapmalıyız

Esasen hayatı boyunca ümmeti üzerine titreyen Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) adı zikredildiğinde bu işi hafife almadan, salât ü selam getirmeyi bir ibadet havası içinde yerine getirmeliyiz. Her ne kadar alimlerimiz müstehap olarak görse de O'nun isminin söylendiği veya yazılı olduğu her yerde ihmal göstermeden salât ü selam getirmeyi bir vazife olarak görmeliyiz. Nitekim geçmişe baktığımızda Allah Rasulü'nü (sallallâhu aleyhi ve sellem) en iyi tanıyan sahabinin ve onların arkasından gelen ilim ve irfan sahibi kimselerin sözleriyle, hal ve tavırlarıyla O'na çok engin bir saygı gösterdiklerini ve Hz. Peygamber'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) adı ne kadar çok anılırsa anılsın, her anıldıkça, "sallallahu aleyhi ve sellem" dediklerini görüyoruz.

Eskiler, salât ü selamı teşvik eden âyet ve hadîslerden hareketle birbirinden güzel salavat örnekleri ortaya koymuşlardır. "Delâilü'lhayrât" ve "Delâilü'nnur" en bereketli salavat örneklerinin bir araya getirildiği önemli eserlerdendir. Bu eserlere baktığımızda son derece kapsamlı salât ü selâmlarla hep Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) anıldığını görürüz.

Salât ü selâmın Peygamberimiz'e ve bize olmak üzere iki yönü vardır: Bizim Allah Rasulü (sallallâhu aleyhi ve sellem) için getirdiğimiz salavat, Allah'ın, peygamberinin kendi katındaki değerini artırması için bir dua mahiyetindedir. Bu vesileyle bizim dualarımızla Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) mertebesi devamlı olarak yükselmesine vesiledir. Burada hemen şunu ifade edelim ki, Allah Rasûlü'ne (sallallâhu aleyhi ve sellem) yapılan salât ü selam, onun aslında salâta olan ihtiyacından dolayı değildir. Bu, ancak O'na duyulan saygı, sevgi ve hürmeti ifade etmek içindir. Salavatın mü'minlere bakan yönü de kulu Allah'a yakınlaştıran vesilelerden birisi olmasıdır. Nebiler Serveri'ne (sallallâhu aleyhi ve sellem) bol bol salavat getiren bir kul, Efendimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) dolayısıyla da Allah'a yaklaşmış olacaktır. Nitekim "Ona yaklaşmaya vesile arayın."[47] ayeti, Allah'a yaklaşmak için vesileleri kullanmamızı emretmektedir. İşte Efendimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) getirdiğimiz salat ü selamlar bizi Allah'a yaklaştıran önemli vesilelerdendir.

Salât ü selâm neden önemli?

Efendimiz'e salât ve selâm getirmenin önemini vurgulayan pek çok hadis-i şerif rivâyet edilmiştir. Bu hadisleri okuduğunuzda Allah Rasulü'ne salât ü selam getirmenin ne kadar önemli olduğunu anlayınca belki de çok şaşıracaksınız. Şimdi önemine binaen bu hadislerden bazılarını söyleyeyim:

1. "Kim bana bir defa salât getirirse, Allah da ona on salât getirir ve on günahını affeder; on derece yükseltir."[48]

2. "Yeryüzünde Allah'ın seyyah melekleri vardır. Onlar ümmetimin selâmını (anında) bana ulaştırırlar."[49]

3. "Kim bana tek bir defa salât u selâm getirirse, Allâh da ona on defa salât eder."[50]

4. "Kıyamet günü bana insanların en yakını, bana en çok salavat edendir." Gerçek cimri, yanında anıldığım hâlde bana salavat etmeyendir."[51]

5. Bir gün Rasûlullah sevinçli olarak geldi. Kendisine: "Sizi sevinçli görüyoruz!" denilince, şöyle buyurmuşlardır: "Bana melek geldi ve şu müjdeyi verdi: "Ey Muhammed! Rabb'in diyor ki: "Sana

salât eden herkese benim on rahmette bulunmam, selâm eden herkese de benim on selâm etmem sana (ikram olarak) yetmez mi?”[52]

6. “Allah benim için iki melek görevlendirmiştir. Ben bir Müslüman’ın yanında anıldım da bana salavat getirdi mi, mutlaka o iki melek ona: “Allah seni bağışlasın” derler. Allah Teâlâ ve diğer melekleri de o iki meleğe cevap olarak: “Amin” derler. Bir Müslüman’ın yanında adım zikrolunduğunda da bana salavat getirmedi mi, mutlaka o iki melek, “Allah seni bağışlamasın” der. Yüce Allah ve öteki melekler de o iki meleğe cevaben: “Amîn” derler.”[53] buyurmuşlardır.

Namazlarımızda okumuş olduğumuz Allahümme salli ve barik dualarında Hz. Peygamber’e bütün mahlukatın salavât ve selâmlarını kendi hesabına Yüce Rabb’imize hediye edip, Rasul-i Ekrem’e selâm etmekle, ona karşı olan bağlılığımızı yenilemiş ve aynı zamanda onun bize olan emirlerine itaatimizi izhar etmiş oluyoruz. Yine Asrı Saâdet’ten günümüze kadar bütün ümmetin salâtları, Rasûlullâh’ın duasına devamlı surette bir âmîn demektir ve bir umumî iştiraktir. Hattâ ona getirilen her bir salavât dahi, onun duasına birer âmîndir ve ümmetinin her bir ferdinin, namazlarında ona salât ve selâm getirmeleri, onun ebedi saâdet hususundaki duasına gayet kuvvetli ve umumî bir âmîndir. Yani bir yönüyle Hz. Peygamber dua ediyor, diğer insanlar da bu duaya âmîn diyorlar. Bu da, onun duasının ne derece makbul olduğunu gösterir.

Efendimiz’e nasıl salavat getirelim?

Bu sırada Mert,

- Efendimiz’e nasıl salavat getirelim? diye bir soru sordu. İhsan bu soruyu şöyle cevaplandırdı:

- Pek çok salavat ifadeleri vardır Mert. Onlardan birkaç tanesini söyleyeyim:

Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammed.

Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin adede ma fî ilmillâhi salaten daimeten bidevâmi mülkillâhi.

Allâhümme salli ve sellim ve bârik alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âlihi ve ashâbihî biadedi ilmike ve biadedi ma’lûmâtike.

Allâhümme salli salâten kâmileten ve sellim selâmen tâmmen alâ seyyidinâ Muhammedinillezî tenhallü bihî'l-ukadu ve tenfericu bihi'l-kürabu ve tugdâ bihi'l-havâicu ve tünâlü bihi'r-reğâibu ve hüsnü'l-havâtimi ve yüsteska'l-ğamâmu bivechihi'l-kerîmi ve alâ âlihi ve sahbihi fî külli lemhatin ve nefesin biadedi külli ma'lûmin leke.

Şimdilik bu kadarlıkla iktifa edelim. Zaten bu hafta hep Efendimiz'den bahsedeceğiz.

Efendimiz'in savaş stratejisi gönüllerin fethine yönelikti

Bu akşam ilk soruyu Furkan sormuştu:

- İhsan abi. Bu gün okulda tarih hocamız, Efendimiz'in de yapmış olduğu savaşlarla kan döktüğünü, İslam'ı kan dökerek yaydığını söyledi. Bu akşamki konumuz bu olsun mu?

- Olsun Furkan. Öncelikle şunu ifade edeyim. Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) hayatının adeta bir dantela gibi hep sulh ve hoşgörü üzerine örgülendiğini görüyoruz. Allah Rasûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) misyonu dini anlatmaktı ve O, hayatı boyunca hiçbir şahıs farkı gözetmeksizin dini herkese tebliğ etmiştir. O sulh insanı, etrafındaki insanlara hep engin bir sevgi ve muhabbetle yaklaşmış, savaş ortamında bile düşmanlarına karşı merhametle muamele etmiştir.

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) yapmış olduğu savaşlarda ders alınacak pek çok tablolar vardır. O'nun esas gaye ve hedefi asla savaş olmamıştır. Ancak kendisine ve etrafındaki insanlara karşı bir saldırı söz konusu olduğunda dini, vatanı, ırzı, namusu müdafaa için savaşmak zorunda kalmıştır. Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), İslam'a savaş açanlara karşı savaşmak zorunda kaldığı zamanlarda askerlerine verdiği şu emir O'nun engin sevgi ve merhametini açıkça ortaya koymaktadır: "Yaşlılara, kadınlara, çocuklara, kendisini ibadet ü taate vermiş ruhbanlara ve mabetlere ilişmeyiniz. Ağaçları yakmayınız. Hayvanlara dokunmayınız ve servetleri heder etmeyiniz."

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem), Mekke döneminde kesinlikle maddî mukabele ve mücadelede bulunmadığını görüyoruz. O, etrafındaki insanlara hep sükûnet, temkin ve sabır tavsiye ediyordu.

Seriyyeler, güven verdi

O günlerde çölde çapulculuk hakimdi. Kim kuvvetli ise o haklıydı ve mazlumun hayat hakkı yoktu. Etraftaki kabileler, birbirlerinin mallarını yağmalıyordu. Güç kimin elinde ise o, haklıydı ve istediği gibi hareket edebiliyordu. Bunun karşısında Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), şunu planlıyordu: Her yerde günümüzdeki karşılığıyla küçük askerî birlikler diyebileceğimiz seriyyeler gezecekti; ama kimsenin kılına dokunmayacak, malına el sürmeyecek, ırza, namusa ilişilmeyecekti.

Bu seriyyeler vesilesiyle çevre kabileler Müslümanlığın varlığını hissediyorlar, onların ellerinde güç olmasına rağmen etraflarına huzur ve adalet yaydıklarını görüyorlar ve bu sayede de irşada zemin hazırlanmış oluyordu. Allah Rasûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu yaklaşımı karşısında her gün gönüller, İslâmiyet'e karşı daha da yumuşuyor ve çevre Arap kabilelerinden insanlar grup grup İslâm'a giriyorlardı. Yollar artık emniyet altına alınmış, İslâm güç ve kuvvetini göstermiş, hak temsil edilirken, ihtiyaç duyulan güç ortaya çıkmış ve herkes şimdi biraz daha farklı düşünüyordu.

Gözünün önünde kendisine iman eden insanlar öldürülüyor, dövülüyor, tartaklanıyor, O, kendi büyük sıkıntılarıyla beraber bunları da sinesine çekiyordu. Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), "Dövene elsiz, sövene dilsiz ve İslâm yolunda gönülsüz gerek" duygu düşüncesiyle sinelere girip, gönülleri fethetmeye çalışıyordu. Ancak bu sevgi atmosferinden rahatsız olan yarasa ruhlular O'nu ve etrafında bulunan ashabını Mekke'den çıkarmayı planlıyorlardı. Onlar, Müslümanları bütün bütün Mekke'den uzaklaştıracak ve göçe zorlayacaklardı. Doğup büyüdükleri, yaşadıkları, rahat ve huzur içinde hayatlarını sürdürdükleri yuvalarından, çocuklarından koparılıp başka yerlere hicret ettirileceklerdi ve nihayet bütün Müslümanlar Medine'ye hicret etmeye başlamıştı.

Medine'de Allah Rasûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) önderliğinde Müslümanlar için yeni bir hayat başlamıştı. Onlar, İslam'ın emirlerini yaşıyorlar ve etraflarındaki imandan henüz nasibini alamamış insanlara da örnek oluyorlardı.

Efendimiz'in Bedir esirlerine muamelesi

- Meseleyi hiç böyle düşünmemiştim dedi Furkan. Aman İhsan abi, sen anlatmaya devam et. Çayını ben doldururum.

- Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu şekilde her geçen gün sevgi halkasını genişletirken Mekkeli müşrikler en ağır silahlarını donanarak bu sevgi atmosferini dağıtmak için Bedir önlerine geliyorlardı.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), kendisini ve Müslümanları susturmaya gelen bu insanlara karşı elbette kendisini savunacaktı. Ve O da öyle yapmıştı. Yaklaşık üç yüz kişilik bir orduyla müşriklerin bin kişilik hem sayıca hem de silahça üstün ordusunu hezimete uğratmıştı. Sulh Peygamberi, Bedr'in sonunda onlara bir cemilede bulunmuş, onların kırılan gururlarını, rencide edilen onurlarını tamir etmek istemişti.

Bu amaçla bütün esirler, zincirler içinde huzuruna getirildiğinde o güne kadar Müslümanlara bin bir türlü kötülük ve zulüm yapmış bu insanların hepsi kılıçtan geçirilebilirdi. Oysaki Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), o derin şefkatiyle bunları affetmeyi yeğlemiş ve "Bunları bağışlayalım." demiştir. O gün bir kısım esirler de okuma-yazma bilmeyen on Medineliye okuma-yazma öğretip salıverileceklerdi. Allah Rasûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu davranışı da neticesiz kalmayacaktı. Zira Medine'de okuma-yazma öğretmek için kalan bu insanlar, İslâmiyet'i yakından görüp inceleme fırsatını bulacaklardı ve Mekke'ye döndüklerinde de hepsi, Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) adına, kendi hanelerini fethedebileceklerdi. Zira, Nebiler Serveri, o müthiş civanmertliğiyle onların hepsinin gönlüne girmiş sayılırdı. Ayrıca bu esirlerin yakınları ve akrabaları, her gün hayatlarından endişe edip durdukları bu insanları, kıllarına dahi dokunulmadan birdenbire karşılarında görünce, onların gönüllerinde de ılık bir muhabbet havası esmeye başlamıştı. Bu civanmertlik, hem Mekkelileri hem de civardaki müttefikleri iyiden iyiye büyülemiş ve şartlı bakışları eritmişti.

Kendilerince Bedir'in öcünü alabilmek için Mekkeli müşrikler bu sefer daha güçlü bir ordu ile Medine önlerine gelmişlerdi. Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir defa daha kendisini ve Müslümanları korumak için savaşmak zorunda kalmıştı. Uhud'da karşılaşan

iki orduda önce Müslümanlar galip gelmişler ve daha sonra kısa bir mağlubiyet yaşandıktan sonra tekrar üstünlüğü Müslümanlar ele geçirmiştir. Uhud, Müslümanlar için içinde alınacak pek çok ders olan bir savaş olmuştu. Daha sonra meydana gelecek olan Hendek Savaşı'nda Medine'nin etrafına kazılan hendekler müşrik ordusunun planlarını altüst etmişti ve gerisin geriye dönmek zorunda kalmışlardı. Hendek'ten sonra artık dengeler değişmiş ve Müslümanlar ağırlıklarını iyice hissettirmişlerdi.

Hudeybiye ile kalblerin kapıları aralandı

Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) bin altı yüz kişilik sahabi grubuyla Kâbe'yi tavaf etmek amacıyla Mekke'ye gitmeye karar vermişlerdi. Ashabın elinde sadece kılıçları vardı. Çünkü savaşa gitmiyorlardı. Mekke'ye doğru ilerleyen bu ordu, yol boyunca hiç kimseye zarar vermemişti, kimsenin bağına, bahçesine dokunulmamıştı. Mekke yakınlarına gelindiğinde burada Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile Mekkeliler arasında bir anlaşma yapılmıştı. Her ne kadar anlaşma Müslümanların aleyhine gibi görünse de zamanla lehine dönmüştü. Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), on bin kişilik bir ordunun karşısında silah olarak sadece kılıcı bulunan bin altı yüz kişi ile kan dökmeden böyle bir zafer elde ediyordu: Kendini herkese kabul ettirme ve kalblerin kapılarını aralama zaferi.

Mekke, savaşılmadan nasıl fethedildi?

Kureyş'e bağlı Benî Bekr kabilesi, Müslümanlara bağlı Benî Huzâa'ya saldırıp katliamda bulununca, Hudeybiye Anlaşması ihlâl edilmiş ve anlaşma maddeleri hükümsüz hale gelmiş oluyordu. Ancak Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), yine de çok hassas davranıyordu. Hassasiyeti her iki cephe için de geçerliydi. Ne kendi askerlerinden ne de Mekkelilerden zâyiat verilmesini istemiyordu. Savaş naraları atan bir komutanı Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu tavrından dolayı azlediyor, yerine başkasını atıyordu. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), tam on bin askerle gelmişti. İki sene evvel bin altı yüz kişiyle gelip geriye döndüğü Mekke'ye şimdi on bin insanla girecekti. Ancak O, bu gücü, onların içlerindeki gerçek kuvvet ölçüsünde değerlendirmiş ve

Mekkelilerin görebildiği bir yerde, kişi başına bir ateş yakılmasını emretmişti. Mekkelilerin bildiği, her çadır için bir ateş yakılmasıydı. Dolayısıyla onlar on bin ateşi görünce en az otuz bin insan tarafından muhâsara edildiklerini sanmışlardı. Allah Rasûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) alternatifli stratejisi devam ediyordu. Mekke'ye girerken orduyu altıya taksim etti ve Mekke'ye altı koldan girildi.

O gün için Mekke'de sorun çıkarabilecek tek insan Ebû Süfyan'dı. Halbuki Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir cümleyle onu da yumuşatmıştı: "Ebu Süfyan'ın evine sığınanlar korunmuştur." Evet, Ebû Süfyan'a verilen bu kadarcık bir paye dahi, onun elini kolunu bağlamaya yetmişti. Hatta ondan sonra Ebû Süfyan, teslim olmayı teşvik eden en hararetli insan haline gelmişti. Allah Rasûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) fethin ardından ilan ettiği umumî af ve gösterdiği engin mürüvvet, Mekke insanını derhal O'na teslim olmaya ve İslâm'a girmeye çekmiştir. Zaten Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) Mekke fethine kadar sergilemiş olduğu hal ve tavırlar sayesinde müşrikler, O'nun etrafına huzur ve saadet saçan bir insan olduğunu anlamışlardı. Bu sebeple herhangi bir zorluk çıkarmadan Mekke'nin kapılarını ardına kadar Allah Rasûlü'ne (sallallâhu aleyhi ve sellem) açmışlardı.

Efendimiz, kan dökmeden daha önce gönüllerini fethettiği koca bir şehri askeri açıdan da fethediyordu.

- Eminim ki günümüzün süper devletlerinin Efendimiz'in savaş stratejisinden alacağı pek çok ders var. Hakikaten Efendimiz eşsiz bir insan. Onun ümmetinden bir fert olduğum için kendimle gurur duyuyorum. Çözülmez gibi görünen problemleri nasıl da çözmüş! Aklıma Bernard Shaw'a ait bir söz geldi: "Üst üste problemlerin çözüm beklediği asrımızda, bütün problemleri, kahve içme rahatlığı içinde çözen Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e her devirden daha çok muhtacız." Bu sözün manasını şimdi daha iyi anlıyorum. Ne dersiniz İhsan abi?

Allah Rasulü, problemleri çözmede eşsiz bir insandı

- Evet Furkan. Rasûl-i Ekrem'in çözmediği hiçbir müşkül yoktur. O, ferdî ve âilevî hangi meseleyle karşı karşıya gelmişse, yine

bir Batılının ifâdesiyle, tereyağından kıl çeker gibi, gâyet rahatlıkla o meseleyi halledivermiştir. İsterseniz birkaç misal vereyim:

Kabileler kılıçlarını çekmiş, birbirlerine girecekleri zaman çiçeği burnunda bir delikanlının Kâbe'ye doğru geldiği görülür. Hemen, "İşte meseleyi bu halleder" derler. Öyle inandırmış ve emniyet telkin etmiştir. Ve Allah Rasûlü mâlûm olduğu üzere, Hacerü'l-Esved'i büyükçe bir bez içine koyar, kabile reislerini dört bir yanından tutturup, taşı yerine kadar onlara taşıttırır, sonra da bizzat kendisi yerine yerleştirir. Ve böylece müşkül bir meseleyi gâyet rahatlıkla halleder.[54]

Bir delikanlı gelir Rasûlullah'ın huzûruna; arzularının ve beşerî duygularının baskısı altında; yorgun, argın, bitkin bir delikanlı... Zinaya ruhsat istemektedir. Allah Rasûlü onu karşısına oturtur ve sorar:

Böyle bir şeyin annene yapılmasını ister misin?

Hayır, Ya Rasûlallah!

Kız kardeşine yapılmasını ister misin?

Hayır, Ya Rasûlallah!

Halana ister misin?

Hayır, Ya Rasûlallah!

İşte, herkesin böyle bir anası, kızı, kızkardeşi vardır. Senin istemediğini onlar da istemez. Sonra Efendimiz, tertemiz elini o gencin sinesine koyar, "Allah'ım günahlarını mağfiret et, ayıplarını setret, kalbini temizle" diye dua eder.

Delikanlı kalkar gider. Sahâbî diyor ki: "Aklı kalbiyle beraber öyle ikna olmuştu ki, aramızda ona iffet âbidesi nazarıyla bakardık."[55]

O, insanların en cömert olanıydı

Mert,

- İhsan abi. Allah Rasulü'nün aynı zamanda çok cömert bir insan olduğunu biliyoruz. Biraz da bu yönünden bahseder misiniz?

- Bahsedelim. Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), her alanda olduğu gibi, kerem ve cömertlikte de zirveyi temsil etmektedir. Nasıl olmasın ki, O'nu insanlığa rehber olarak gönderen Zat-ı Zülcelal Hazretleri (celle celâluhû), bütün nimetleriyle kainatı insanın

önüne sermekle istifadesine sunmuş ve karşılık olarak, sadece kulluk istemektedir. Kainat kitabı, insana cömert davranmayı emretmekte, onun tercümanı olan Kur'ân da aynı hakikate parmak basmaktadır. Durum böyle iken, her iki kitabın şârih ve mübelliğinin farklı davranması düşünülemezdi.

İbn Abbas (radıyallahu anh)'ın tasviri içinde, insanların en cömerti, Rasûlullah'tı. O'nun en cömert olduğu zaman da, Ramazan'da Cebrail ile karşılaştığı andı. Ramazan'ın her gecesinde Cebrail O'na gelir ve beraber Kur'ân okurlardı. Hiç şüphesiz ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), Cebrail'le karşılaştığında hayır adına, önüne kattığı her şeyi dağıtan şiddetli rüzgardan daha cömertti.[56]

Hz. Enes anlatıyor:

Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), Huneyn'e giderken Safvan İbn Ümeyye'den ödünç olarak silah almıştı. Rasûlü Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem), Huneyn sonu elde edilen ganimetlere hayran hayran bakan Safvan'ı görünce dikkatini çekti ve; "Bakıp beğendiğin o develer senin olsun." dedi. Ardından, birçok şey daha verdi. Safvan, bu cömertlik karşısında şaşırıp kaldı. Kalbi, Allah Rasûlü'ne karşı kin ve buğzla dolu olan bu adam, birdenbire değişivermişti. Evet, Efendimiz'in bu keremi, onu kin ve buğzundan uzaklaştırmış ve İki Cihan Serveri onun için insanların en sevgilisi haline gelivermişti. Safvan'ı kazanmak, elbette binlerce deve, sığır ve koyundan daha mühimdi. Allah Rasûlü de en mühim olanı yapmıştı. Nitekim Safvan'a yapılan bu cömertlik neticesiz kalmamıştı. Hemen kavmine giden Safvan, "Ey kavmim! Koşun İslam'a girin. Zira Hz. Muhammed, bir veriş veriyor ki, ancak fakirlikten korkmayan ve Allah'a tam itimat eden bir insan böyle verebilir!"[57] diyecekti.

O (sallallâhu aleyhi ve sellem), kendisinden bir şey istendiğinde, varsa verir, olmadığı takdirde de vaat ederdi. Bazen üzerine giydiği tek elbisesini bile isteyen olur, O da hiç çekinmeden hemen verirdi.

Bir bedevi gelip O'ndan bir şey istemiş ve Allah Rasûlü de ona istediğini vermişti. Adam, bir kere daha istemiş O yine vermişti. Üçüncü defa istediğinde, verecek bir şey bulamayan Allah Rasûlü, olduğunda, yani mal eline geçtiği ilk fırsatta vermeyi vaat etmişti. Bu durum, Hz. Ömer'i fevkalade üzmüş, Rasûlü

Ekrem'in bu derece rahatsız edilişinden rahatsız olmuştu. Dizleri üzerine doğruldu ve:

"İstediler, verdin. Bir daha istediler, yine verdin. Bir daha istediler, vaat ettin. Yani, kendini bu kadar eziyete sokma yâ Rasûlallah!" dedi.

Ancak bu sözler, Allah Rasûlü'nün hiç hoşuna gitmemişti. Kaşlarının hafif çatıldığını gören Abdullah İbn Huzâfetü's-Sehmî ayağa kalkmış ve:

"İnfak et yâ Rasûlallah! Sakın Allah'ın seni fakir bırakacağını ve senden nimetlerini kesivereceğini zannetme!" diyerek tesellide bulununca Rasûlü Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem), bir müddet sükut buyurduktan sonra;

"İşte ben de bununla emrolundum."[58] cevabını verdi.

Nebiler Sultanı'nın, her alanda olduğu gibi cömertlikte de eşi ve benzeri olamazdı. O, tekti. Bu seviyedeki bir cömertlik de ancak, peygamberlikle izah edilebilirdi.

Hem eğer cömertlik, Allah'a yaklaştıran bir huy ise, Allah Rasûlü nasıl cömert olmaz ki? Nitekim O, Allah'a yakınlıkta, Cibril'i bile geride bırakmıştı...

Sen şahit ol, Hz. Muhammed Allah'ın elçisidir

- İhsan abi, vakit geç oldu biliyorum ama müsaade ederseniz beni çok etkileyen bir hadiseyi nakletmek istiyorum, dedi Bahadır. Ve sözlerine şöyle devam etti:

Hadise iki ilim adamı arasında geçiyor. Bunlardan birisi Müslüman, diğeri ise Hıristiyan. Meseleyi anlatan Müslüman ilim adamı. Şöyle diyor: Amerika'da bulunduğum yıllarda kendisiyle sık sık görüştüğüm meşhur bir bilim adamı vardı. Zaman zaman kendisini ziyaret eder, uzun uzun ilmi sohbetlerde bulunurduk. Onun hakikat aşkı beni büyülüyordu.

Bir gün sokağa çıktığımda, yağmurlu bir havada kendisinin süratle kiliseye doğru gittiğini gördüm. Koltuğunda bir şemsiye vardı. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu; ama onun bu olup bitenlerden haberi yoktu. Çok dalgındı. Dopdoluydu. Gökteki buluta meydan okuyordu gözyaşları. Yanına sokuldum, farkına varma-

dı. Biraz beraber yürüdük, sonradan havasını bozdum. "Galiba farkında değilsiniz! Yağmur yağıyor." deyince ancak kendine gelebildi. Koltuğunun altındaki şemsiyeyi açtı, başına tuttu. Şemsiyenin altında beraber yürürken dedim ki:

- Asrımızda dinsizlik moda haline geldi. Ama görüyorum ki, siz ilim dünyasında bir ufuk ve kutup olmanıza rağmen hala kiliseye gidiyorsunuz?

- Bu soruya şu heyecanlı halimle cevap veremem, yarın evime gel sana bir çay ikram edeyim, orada uzun boylu konuşalım, dedi.

Böylesine coşkun bir insanla konuşmak, onun içinin şerh edilmesini duymak, dinlemek, onun duyduğu şeylerle kaybolmak Allah adına çok tatlı şeydir. Ertesi gün vakit geçirmeden hemen yanına gittim.

Kapıya dokundum, kapıyı bir çocuk açtı. İçeriye girdim, "odasında oturuyor" dediler. Odasına girdiğimde yumruklarını sıkmış masanın başında oturuyordu. Çay da hazırdı. Yanına oturduğumda dopdoluydu. Bana galaksilerin iç içe girişinden, bu muhteşem nizamın baş döndürücü ahenginin bozulmayışından, atomlardan nebulalara kadar hiçbir şeyde nizamsızlık ve gayesizlik olmadığını, yerin yaratılışını, hayata müsait hâle getirilişini anlattı. Allah'ın tasarruflarından söz ederken coşuyor, kendinden geçiyordu.

Nebülalardan bahsetti; bu geniş âlemde nasıl bir iradeye râm olduklarını, mekânın genişlemesini, Allah'ın bütün bu olup bitenlerdeki tasarruflarını izah etti. Bu şekilde kâh büyük âlemdeki (makrokosmos), kâh küçük âlemdeki (mikrokosmos) hakikatleri anlatırken, sanki, "İleride onlara dış âlemde ve kendi nefislerinde âyetlerimizi peyderpey göstereceğiz. O zaman hak ve hakikatin ne demek olduğunu anlayacaklar."[59] âyetinin manâsı tecelli ediyordu.

Dolmuştu ve sözlerini şöyle tamamlamıştı:

- Hayret ediyorum! İlmin bu kadar gelişmesine rağmen, ilim irfan yuvalarında inkârın hükümran olmasına hayret ediyorum, diyordu.

Ben tam taşı gediğine koyacağım zamanı yakalamıştım. Şöyle dedim:

- Şu tatlı sözlerini bir dakika kesersen sana tatlı bir şey anlatacağım.

Durdu, sükunetle beni dinliyordu. Ben içimden gelebildiği kadar ruhuna girebileceğim şekilde Kur'ân'ın bir âyetini okumaya çalıştım. Dedim ki;

- Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e vahyedilen Kur'ân-ı Kerim'de bir ayet var. Allah şöyle ferman ediyor: "İnnema yahşallahe min ibadihilulema - Allah'tan hakkıyla korkan, O'na karşı kalbi saygı dolu insanlar, ancak alimlerdir."[60] Ben bunu dediğim an irkildi, birdenbire:

- Bunu Muhammed mi söylüyor?

- Hz. Muhammed söylüyor ya. Söylüyor; ama söz onun değil.

- Eğer bunu o diyorsa sen şahid ol. Muhammed evvelki Allah'ın elçileri gibi bir elçidir, diyordu.

Bahadır'ın anlattığı bu hadise İhsan'ı duygulandırmıştı.

- Allah razı olsun Bahadır. Keşke bu duygu ve düşünceyi bütün sinelere duyurabilsek. Çünkü bugün dünyamızın Allah Rasulü'nün mesajlarına her zamankinden daha çok ihtiyacı var. Neyse geç oldu. Haydi namazlarımızı kılalım.

Ezan, kâinatı huzura çağırır

O akşam çay yapma sırası Mert'teydi. Mert bir yandan çayları doldururken diğer yandan da şöyle diyordu:

- Ben daha önceleri hiç çay içmeyi sevmezdim. Bu evde kalmaya başladıktan sonra çayı çok sevdim. Şimdi de çaysız yapamıyorum. Nedense buradaki çayın tadını başka bir yerde de bulamıyorum. Bu sırada yatsı ezanı okunmaya başladı. İhsan,

- Ezanı dinleyelim dedi ve ezan bittikten sonra şunları anlattı:

- Ezan, huzur ve saadete çağrıdır. Bu çağrıya kulak verenler ve gereğini yerine getirenler hem bu dünya hem de öte dünya saadetinin kapısını aralamış demektir. Ezandan önce namaza çağrı için boru öttürme, çan çalma gibi şeyler teklif edilmişse de, Allah Rasulü (sallallâhu aleyhi ve sellem) onları kabul etmemişti. Çünkü madem namaza çağrı yapılacak, o halde bu çağırma işi, namazın ruh ve özünü ifade edebilecek bir kısım kelimelerle yapılmalı ve insanlar onu

duyduğu zaman ürpermeli, yüce bir huzura çıkacaklarını anlamalıydılar. Öyle ise bunlar herhangi bir sözle değil, yine Allah'ın ilham edeceği mübarek kelimelerle olmalıydı.

Neticede Allah (celle celâluhû), ilham ettiği lafızlarla da ezan-ı Muhammedî'yi ayrı bir güzelliğe ulaştırmıştır. Bu yüzden alimler, ezanın kelimelerine, onun rükünleri nazarıyla bakmışlardır. Yani bir iftitah tekbiri, bir kıyam, bir kıraat nasıl ki namazın rüknü ve onun bir parçasıdır, onlar olmadan namaz olmaz; ezanın kelimeleri de onun rükünleridir, onlardan biri olmazsa ezan olmaz.

Allahu Ekber, Allahu Ekber

Ezanı farklı lafızlarla seslendirme de aynı hüküm içinde değerlendirilebilir. Çünkü, mesela "Allahu Ekber, Allahu Ekber" sözüyle vicdan, bir hususa uyarılıyor. Bilindiği gibi, "ekber" kelimesinin, Türkçe manası, "en büyük" demektir. Fakat bu, başka büyükler var da, Allah (celle celâluhu) onların en büyüğü demek değildir. Sadece asıl mânâyı kelime kıtlığından dolayı bu kelimeyle tercüme edebiliyoruz. Bunun ifade ettiği gerçek manayı verecek olursak şöyle diyebiliriz: "Büyük, sadece ve sadece Allah'tır. Halledilmeyen zorluklar sadece O'nun kapısında halledilir. Aşılmaz görünen şeyler, ancak O'na müracaatla çözülür. Bu yüzden kulluk sadece O'na yapılır."

Namazın bir kurtuluş vesilesi olduğunu Kur'ân-ı Kerim, "Gerçekten müminler kurtuluşa ermiştir; onlar ki namazlarında huşu içindedirler."[61] ayetiyle destekler. Bu yüzden ezan okunurken, her ferdin bu mübarek kelimelerin manalarını düşünerek söylemesi sünnettir. Ezan okunurken gezip hareket etmeden her kelimenin tekrar edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Çünkü namaza konsantre olmak için ezanla ve ezanın getirdiği ruh ile bütünleşmek gerekmektedir.

Aynı zamanda ezandan sonra okunan bir dua vardır. Bu dua halk arasında ezan duası olarak bilinmektedir. Allah Rasulü (sallallâhu aleyhi ve sellem), "Ezandan sonra kim bu duayı okursa, kıyamet günü mutlaka şefaatim ona helal olur."[62] buyurmuştur. Mümin, yapmış olduğu bu dua ile Efendimiz'in Makam-ı Mahmud'a ulaşmasını ister. Çünkü o makamda "Livâü'l-hamd" (Hamd sancağı) vardır ve Efendimiz'in o makamı elde etmesi halinde ancak ümmet-i Muhammed mahşerde onun altında toplanabilecektir.

- Ezan duasını okuyabilir misin İhsan abi dedi Furkan.

- Allahümme Rabbe hâzihi'd-da'veti't-tâmme. Vessâlati'l-kâime, âti seyyidenâ Muhammedeni'l-vesîlete ve'l-fazîlete ve'd-derecete'r-rafîah. Veb'ashu mekaâmen Mahmudenillezi veadteh. İnneke lâ tuhlifu'l-mîâd. Amin. Manası şöyle:

- Ey bu eksiksiz davetin ve kılınan namazın sahibi olan âlemlerin Rabbi olan Allah'ım (celle celâluhû). Hz. Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) vesileyi ve fazileti nasip et. O'nu, makam-ı Mahmud üzere dirilt. Sen hiçbir şekilde vaadinden dönmezsin.

Bu arada İhsan, hafif gülümseyerek,

- Arkadaşlar yarım akşam size bir sürprizim var: Maklube, dedi.

Furkan hemen söze atılarak,

- Makbule mi, dedi.

- Hayır, makbule değil, maklube. Sabredin yarın akşam görürsünüz.

Buyurun maklubeye!

Ertesi akşam olduğunda İhsan, mutfağa girmiş ve mutfakta yemek için hazırlık yapıyordu. Arkadaşları maklubenin bir çeşit yemek olduğunu anlayıvermişlerdi. Furkan daha fazla dayanamamış ve mutfağın kapısını açmak istemişti ama İhsan'ın engellemesiyle karşılaşmıştı. Herkes büyük bir merak içindeydi.

Yemek hazır olduğunda İhsan, arkadaşlarını davet etmişti. Mutfağa girdiklerinde bir de ne görsünler! Büyük bir tepsi içinde muhteşem görünümlü bir tür pilav yemeği. Zaten karınları da çok açtı. Hemen tepsinin başına oturup afiyetle maklubeyi bir güzel yediler. Yemek bittikten sonra Furkan,

- İhsan abi makbule mi, maklube ne ise şu yemeğin bir tarifini verebilir misin, nöbetçi olduğum zaman ben de yapmak istiyorum, dedi. Evde her gün bir yemek nöbetçisi oluyordu. Yemek nöbetçisi o günün yemek yapımından sorumluydu. Hatta İhsan, temizlik konusunda da çok titizlik gösteriyordu. Mesela her odanın temizliğini bir arkadaşına zimmetlemişti. Kendisine ise tuvalet ve banyoyu ayırmıştı.

- Tamam Furkan, maklubenin tarifini vereyim. Önce pirinci sıcak tuzlu suda 15-20 dakika bekleteceksin. Etleri düdüklü tencereye alıp üzerine biraz çıkacak kadar sıcak su ekleyerek orta hararetli ateşte haşlayacaksın. Etler yumuşadığında içine tereyağını, tuzu ve karabiberi ekleyip, beş dakika daha pişireceksin. Konserve bezelyeleri ve haşlayıp, küp küp doğradığımız havucu ekleyip, yayvan bir tencereye yerleştireceksin. Patatesleri yarım parmak kalınlığında yuvarlak dilimler halinde kesip kızgın sıvı yağda yarı yarıya pişecek şekilde kızartacaksın. Etlerin üzerine bir sıra patates döşeyeceksin. Sonra pirinçlerin suyunu süzüp, nişastası gidene dek birkaç su yıkayıp sularını süzeceksin. Ayrı bir tencereye sıvı yağı alıp, kızdırıp pirinçleri şeffaflaşana kadar kavuracaksın. Kavrulan pirinçleri yayvan tenceredeki patateslerin üzerine yayacaksın. Üç su bardağı sıcak suya arzuya göre bir et suyu tabletini ve yeterince tuzu ilave edip karıştıracaksın. Et suyu eridiğinde tencerenin kenarından yavaşça suyu boşaltacaksın. Tencerenin kapağını örtüp, ağır ateşte pirinçler suyunu çekip, üzeri göz göz olana dek pişireceksin. Ateşten alıp, tencerenin üzerine temiz bir bez örterek on beş dakika demlenmeye bırakacaksın. Tencereyi düz bir servis tabağına ters çevirerek yemeğimizin şeklini bozmadan özenle çıkartıp servise sunacaksın. Bu sırada Mert,

- Eh artık Furkan, tarifi aldığına göre en kısa zamanda senden bir maklube bekliyoruz, dedi.

En güzel diyet, sünnete riayet

Tarık, elleriyle karnını göstererek,

- İhsan abi. Son günlerde epey kilo aldım. Diyete başlamak istiyorum. Piyasada bir sürü diyet önerileri var. Nasıl yapsam bir türlü karar veremiyorum, dedi.

- Vallahi Tarık sen de biliyorsun ki günümüzde de tedavisi için uğraş verilen pek çok sağlık problemleri var. Bunlardan bir tanesi de şişmanlık. Özellikle gelişmiş ve gelişme yolunda olan ülkelerde şişman insan sayısı her geçen gün daha da artıyor. Doktorlar şişmanlığı artık en önemli sağlık problemleri sıralamasına alıyor ve şişmanlığın sebep olduğu hastalıklara karşı insanların dikkatlerini çekmeye çalışıyorlar. Şişmanlık vücudumuzu sadece estetik açıdan

bozmakla kalmayıp, aynı zamanda çabuk yorulma, nefes darlığı, eklem ağrıları, şeker hastalığı, damar sertliği gibi beraberinde çeşitli ölümcül rahatsızlıklara da zemin hazırlıyor.

Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), asırlar öncesinden, "Ümmetim hakkında en çok korktuğum şeyler: Göbek bağlamak, çok uyku, tembellik ve yakîn (iman) azlığıdır."[63] buyurarak şişmanlık tehlikesine dikkatleri çekiyor ve ümmetini uyarıyor. Göbek bağlamak; hadisteki ifadesiyle "kiberu'l-batn" kendini gaflete salıp çok yiyen ve tabir caizse yemek için yaşayan ve tabii bunun neticesi olarak da olabildiğine şişman olan insan demektir ki bu, Allah Rasulü'nün dünya ve ahiret hayatları adına endişe duyduğu insanların birinci özelliğidir.

Niçin şişmanlıyoruz?

Uzmanlar, bel çevresi erkekte 94 santimetreden büyükse risk, 102 santimetreden büyük ise yüksek risk; kadında 80 santimetreden büyük ise risk, 88 santimetreden büyük ise, yüksek risk belirleyicisi olduğunu söylüyorlar.

Hareketsiz ve monoton bir yaşam tarzı, beraberinde şişmanlık illetini getiriyor. Modern hayat, kişilere hazır, lezzetli, çeşitli, ucuz fakat yüksek enerjili yiyecekler sunuyor, buna karşılık fizikî aktiviteleri düşürüyor. Özel otomobiller, toplu ulaşım araçlarının yaygınlığı, binalardaki asansörler, televizyon bağımlılığı gibi daha pek çok sebepten dolayı bedenimizin ihtiyacı olan fizikî hareketlerden uzak kalıyoruz.

Ne kadar yemek yemeli?

- Peki o zaman ne kadar yemek yememiz lazım dedi Tarık.

- "Açlığın sıkıntısı bir lokma ile giderilir; ancak, tokluğun sıkıntısı bir hazine de sarf edilse giderilemez." diyor bir mana büyüğü. Bu sebeple midemize giren şeylere ve miktarına çok dikkat etmeliyiz. Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), "İnsanoğlu karnından daha kötü bir kap doldurmamıştır. Oysaki insan için belini doğrultacak birkaç lokma yeterlidir. Şayet mutlaka yemesi gerekiyorsa, o zaman midesinin üçte birini yemek, üçte birini su, üçte birini de nefes için ayırsın."[64] buyurarak en ideal yeme ölçüsünü ortaya koyuyor. Bugün, günümüzdeki diyetisyenlerin yapmış oldukları diyet programlarına baktığımızda bunu daha iyi anlıyoruz.

Mide ve bağırsaklarınız esneyen ve büzülen organlardır. Uzmanlar, midemizin toplam kapasitesinin 1.000-1.500 mililitre olduğunu söylüyorlar. Buna göre yukarıdaki hadis ışığında bir öğünde alınması gereken yemek miktarı anatomik yapıya göre 333-500 mililitredir. Kaba bir ölçümle mide hacmi büyük olan bir kişi yaklaşık 2,5 su bardağını geçmeyecek kadar yemek yemelidir (Ekmek, yemek, çorba, meyve ve 1/3 su ilave edilirse, içilen su ile birlikte 666-1.000 cc arasında bir miktar bir öğünde yenilecek miktardır.) Bu da, çapı 4-5 santimetre, uzunluğu 20-25 santimetre olan ve onikiparmak bağırsağının hacmine (700-1570 cm3) yaklaşık olarak eşittir.

Kilo almaktan uzak durmak için tavsiyelerim şunlar olabilir:

1. Kalorisi, yağ oranı fazla besinlerin alımı azaltılmalı, fizikî aktivite artırılmalı.

2. Bol yağ, karbonhidrat ve kalori içeren gıdalar yerine, vitamin ve lif bakımından zengin, yağca fakir sebze ve meyveler yenilmeli.

3. Bol şekerli ve asitli içeceklerden kaçınılmalı, bol su içilmeli.

4. Fast-food türü yemek, kola ve gazoz içilmesi, kraker, cips ve bisküvi gibi gıdaların tüketilmesi azaltılmalı.

5. Sabahları düzenli olarak sağlıklı kahvaltı yapılmalı.

6. Buzdolabına daha çok yağca fakir gıdalar, meyve ve sebzeler konulmalı.

Sünnete riayet eden şişmanlamaz

Hadis-i şeriflerden hareketle, “Yediğin vakit az ye. Yedikten sonra da dört-beş saat yeme. Şifa hazımdadır; yani, kolayca hazmedeceğin miktarda ye. Nefse ve mideye en ağır ve yorucu hal, yemek üstüne tekrar yemektir.” diyor meşhur tabibimiz İbni Sina. O halde insan midesinin altında kalıp ezilmemeli, yemesini-içmesini disipline eden, edebilen bir irade insanı olmalıdır. Yani mide insanı olmamalıdır.

Aslında şişmanlık, -tıbbi bir problem yoksa- sünnete riayet eden bir Müslüman’da olmaması gereken bir durumdur. Hayatını sünnete göre programlayan bir kimse, yemesini de ona göre ayarlayacak, sofradan tam doymadan kalkacak ve hem bu dünyada hem de öte dünyada huzurlu ve mesut olacaktır.

Kur'ân ve sünneti çok iyi anlayan ve bunu hayatlarına yansıtıp çevrelerini nurlandıran mana âleminin sultanları az yemekle alakalı pek çok altın söz söylemişler. O sözlerden aklımda kalanlardan birkaç tanesini size söyleyeyim:

İlim ve amel, az yemekte, kalb temizliği az uyumakta, hikmet az konuşmaktadır.

Az yemek ustalık, çok yemek hastalıktır.

Çok yiyen çok uyur, herkesten tembel olur.

Çok yemek heder, çok uyumak kederdir.

Çok yemek zihni çalıştırmaz, çok uyumak menzile ulaştırmaz.

Az yiyenin kalb gözü körleşmez, açlıkla hastalık birleşmez.

Az yemek tembellikten uzaklaştırır, bilgi kazanmayı kolaylaştırır.

Az yiyenin kalbinde hikmet kapıları açılır, ağzından inci mercan saçılır.

Çok yiyen çok uyur, çok uyuyan çok konuşur, çok konuşan nimetten mahrum olur.

Çok yemek, organları çok çalıştırıp yıpratır, tedavi için doktor aratır.

Çok yiyenin az olur ibadeti, kaçırır ebedî saadeti.

Çok yemek tohumudur her derdin, az yemek ilacıdır her ferdin.

Az ye, az uyu, az söyle, nimete kavuşulur böyle.

Az yemek, meyveli bir ağaçtır, hasta kalblere ilaçtır.

Az yemek, nefsanî arzuları öldürür, kalbe ferahlık verir, ahirette güldürür.

Aksırmak Allah'tan, esnemek şeytandan mı?

Bu sırada Bahadır hapşırdı ve ardından "elhamdülillah" dedi. Bunun üzerine arkadaşları "yerhamükellah" dediler. Bahadır da cevaben "yehdîna ve yehdîkümullah" dedi ve ardından şöyle bir soru sordu:

- İhsan abi! "Aksırmak Allah'tan, esnemek şeytandan" şeklinde bir hadis okuduğumu hatırlıyorum. Bu hadisi nasıl anlamamız lazım?

- Evet Bahadır. Bahsini ettiğin hadis-i şerif şöyle: "Allah (celle celâluhû), aksırmayı sever; fakat esnemeyi sevmez. Bir kimse aksırıp "Elhamdülillâh" derse, bunu işiten Müslümanların, "yerhamükellah" diye karşılık vermesi gerekir. Esneme ise şeytandandır. Bunun için, esneme ihtiyacı duyan kişi mümkün olduğu kadar buna mani olsun. Çünkü biriniz esnediği zaman şeytan ona güler."[65]

Aksırmayı bilim adamları şöyle tarif ediyor: Aksırma burun zarının ve nefes verme kaslarının sarsıntılı bir hareketiyle havayı bir anda ağızdan ve burundan dışarı atma ameliyesidir. Aksırma esnasında insan ister istemez kendini kasar. Bu sırada normalden fazla miktarda kan beyne hücum edip beyin için yeterli oksijen ve glikozu temin edecektir. Aynı zamanda burundaki zararlı şeyler aksırmayla dışarı atıldığı için de vücutta bir rahatlama ve ferahlama meydana gelecektir. İşte bu yüzden Efendimiz, hadiste hapşıran kişinin bu nimete şükür sadedinde "elhamdülillah" demesini istiyor.

Hadisten anlaşıldığına göre aksıran kişinin "elhamdülillah" demesi sünnettir. Ancak burada hemen şunu ifade edelim ki, bu ifadenin yerine Fatiha suresini sonuna kadar okumanın sünnette yeri olmadığı gibi hapşırdıktan sonra Kelime-i Şehadet getirip arkasından hamdetmek de mekruh sayılmıştır. Aksırdıktan sonra "elhamdülillah" diyen kişinin yanında bulunanların "yerhamükellah", yani "Allah sana rahmetiyle muamele etsin" demesi gerekir. Bunun karşılığında ise aksıran kişinin "yehdînâ ve yehdîkümûllah, Allah bizi ve sizi doğru yola iletsin" veya "yağfirullahu lenâ ve leküm - Allah bizi de sizi de bağışlasın" demesi sünnettir.[66]

Esnemeyi ise bilim adamları, can sıkıntısı, uyku başlangıcı, sinirlilik, asabi olma hali ve uykusuzluk gibi sebeplere bağlıyor. Esneme vücutta, hem zihnen hem de bedenen bir tembellik, uyuşukluk, gevşeklik ve dikkatsizlik meydana getiriyor. Yani hadisteki ifadesiyle beden şeytanın devreye girmesine hazır hale geliyor ve şeytanın görevini yapması kolaylaşıyor. Tabii insanın böyle gaflet içinde olması ise şeytanı sevindiriyor. Bu sebeple esneme emaresi belirdiğinde insan, kendisini sıkmalı, esnemeyi önlemeye çalışmalı, bütün bunlara rağmen esnemeden kurtulamazsa, esneme halinde ağzını el veya başka bir şeyle kapatması gerekir. Ayrıca elini yüzünü yıkayarak veya abdest alarak, yorgunsa dinlenerek bir an önce

bu gaflet halinden kurtulmaya çalışmalıdır. Bu sayılan şeyler, İslâmî edebin gereğidir.

Efendimiz'in ciğerparesi Hz. Fatıma

- Kutlu doğum haftası münasebetiyle her akşam Efendimiz'den bahsediyoruz. Her tarafta Allah Rasulü'nün gül kokusu duyuluyor. Ne güzel... Keşke kutlu doğum haftasını, kutlu doğum ayına çevirseler, dedi Furkan. Bahadır,

- Neden olmasın. Çok güzel bir fikir, dedi. Furkan,

- İhsan abi, biz Efendimiz'in yanından hiçbir zaman ayrılmayan, O'nunla beraber her türlü sıkıntıları göğüsleyen kişiler olarak hep erkek sahabileri biliyoruz. Aslında hanım sahabiler de var, öyle değil mi? Mesela Efendimiz'in kızı Hz. Fatıma validemiz, demişti ki İhsan hemen söze girdi:

- Evet Furkan, Hz. Fatıma validemiz (r. anhâ), Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) soyunu devam ettiren gül neslinin anasıdır. O, "neslinden gelecek olanların cehennem azabından fersah fersah uzak olduğu" Fatıma'dır. O, "beyaz, parlak ve aydınlık yüzlü" Zehra'dır. O, "kendisini Allah'a adamış, namuslu ve iffetli" Betûl'dür. O, Hz. Fâtımatu'z-Zehra el-Betûl'dür.

Furkan,

- Şiir gibi oldu İhsan abi dedi.

- Senin de ifade ettiğin gibi Allah Rasulü'nün en küçük kızı olan Hz. Fatıma validemizin hayatının bin bir çile, ızdırap ve gözyaşıyla dolu olduğunu görüyoruz Furkan. Babasıyla arasında evlat-baba ilişkisinin üstünde ayrı bir sevgi bağı vardır. Her ânı ayrı bir hakaret, horlanma, işkence ile geçen İslam daveti esnasında babasını hiç yalnız bırakmamış ve O'nu adım adım takip etmiştir.

Bir gün Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Kâbe'ye gitmiş ve orada bulunanlara İslâm'ı anlatıyordu. Orada bulunan müşrik grubu, bu nurlu sesi boğmak için toplanmış ve Allah Rasulü'ne her türlü hakareti yaparak O'nu tartaklıyorlardı. Babasının bu hazin görüntüsünü bir kenardan gözyaşları içinde izleyen Hz. Fatıma, oradaki talihsizler güruhunun dağılmasından sonra kanlar içindeki babasını alıp eve götürüyor ve yaralarını sarıyordu.

Yine bir gün Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Kâbe'ye gidiyor ve namaza duruyordu. Secdeye vardıklarında, müşrikler bir deve işkembesini üzerlerine atıyorlardı. Müşrikler bu tabloyu kahkahalar atarak seyrederken, çilekeş kızı Hz. Fâtıma, babasının üzerine bulaşan pislikleri kendi elleriyle temizliyor ve babasını teskin ediyordu.[67]

Hz. Fatıma hal ve tavırlarıyla babasını andırıyordu

Evet, Hz. Fatıma ile Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) arasında çok güçlü bir sevgi bağı vardı. Babasının terbiyesi altında yetişen Hz. Fatıma, O'na çok benziyordu. Haya ve edebi, konuşma tarzı, oturup kalkması ve yaşantısıyla babasını andırıyordu. Nebiler Serveri (sallallâhu aleyhi ve sellem) de kendi pâk neslini devam ettirecek olan kızını çok seviyor, kızı yanına geldiğinde onu ayakta karşılıyor, elini tutup "Hoş geldin kızım" diyor ve ona iltifatlar edip yanına veya kendi yerine oturtuyordu.[68]

Hz. Fatıma evlilik çağına geldiğinde sahabinin ileri gelenlerinin onunla evlenmek için yarıştığını görüyoruz. Çünkü onunla evlenmek, Allah Rasulü'ne akrabalık bağlarıyla bağlanmak demekti. Bu da çok büyük bir şerefti ve sahabe-i kiramın ileri gelenleri bu şerefe ulaşmak istiyordu. Bu yüce şeref Hz. Ali'ye nasip olacaktı. Nebiler Serveri'nin damadı olan Hz. Ali (radıyallahu anh), fakir bir genç olduğu için Hz. Fatıma'ya mehir verecek parası bulunmuyordu. Elinde bulundurduğu bir kısım eşyasını satarak eşine 450 dirhem civarında mehir verebilmişti. Peygamber kızı Hz. Fatıma'nın çeyizinde ise bir kadife örtü, içine hurma lifi doldurulmuş deri bir yastık, iki el değirmeni ve deriden yapılmış iki su kabı bulunuyordu.

Bu kutlu evlilikten Hz. Hasan ve Hüseyin dünyaya gelmişti. Hz. Ali baba, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) ise dede olmuştu. Allah Rasulü, torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i dede şefkatinin üzerinde ayrı bir muhabbetle seviyordu. Efendimiz'in, "Fatıma benim bir parçamdır, onu sevindiren beni sevindirmiş, onu üzen de beni üzmüş olur."[69] iltifatına mazhar olan Hz. Fatıma validemizin, babasını savaş meydanlarında da yalnız bırakmadığını görüyoruz. O, Uhud Savaşı'nda mücadele eden sahabelere yiyecek ve su taşımış ve aynı zamanda yaralananların yaralarını sarmıştır. Savaşın kızıştığı bir anda gözleriyle babasını arayan Hz. Fatıma, babasının

ağzından kan boşaldığını görünce hemen yanına koşmuştu. Babasının dişi kırılmıştı. O, elleriyle babasının kana bulanan yüzünü temizlemeye çalışmış, kanın dinmediğini görünce de bir hasır parçasını yakıp küllerini Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) yüzüne bastırarak akan kanı durdurmuştu.[70]

Babasına çok düşkün olan Hz. Fatıma, Efendimiz'in vefat anlarında yanına gelir ve babası kızının kulağına bir şeyler fısıldar. Bunun üzerine ağlamaya başlayan Hz. Fâtıma, Allah Rasulü'nün kulağına eğilip tekrar bir şeyler söylemesiyle ağlamayı bırakır ve bu defa tebessüm etmeye başlar. Daha sonra bu olayın nedenini anlatan Hz. Fâtıma, Hz. Peygamber'in, yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak vefât edeceğini söylediğini ve kendini tutamayarak ağladığını; ancak daha sonra ehl-i beytinden kendisine ilk kavuşacak kişinin kendisi olduğunu müjdelediğinde gülümsediğini söyler.[71]

Bu müjdeyi alan Hz. Fatıma anamız, Allah Rasulü vefat ettikten sonra onun acısına fazla dayanamamış ve yaklaşık beş buçuk ay sonra vefat ederek yine babasına kavuşmuştur. Onun analık yaptığı nurlu nesil ise, bulundukları her asrı aydınlatmış ve aydınlatmaya da devam etmektedir. Ne mutlu o nesle ve o nesle tâbî olan kutlulara...

Oğlunu Efendimiz'e vakfeden hanım sahabi: Ümmü Süleym

- Ümmü Süleym diye bir sahabi hanım daha hatırlıyorum İhsan abi.

- Efendimiz'in yanında kahramanlık destanları yazan daha pek çok sahabi hanım var Furkan. Hz. Ümmü Süleym de onlardan bir tanesi. Kendisi Medine'de İslam'ı ilk kabul edenlerdendir. Aynı zamanda o, Kıbrıs'ta şehit olan ve orada medfun bulunan hanım sahabilerden Ümmü Haram'ın kız kardeşidir. Asıl ismi Rumeysa olmasına rağmen künyesi Ümmü Süleym ile meşhur olmuştur.

Ümmü Süleym cahiliyye devrinde Malik bin Nadr ile evlenir. Bu evlilikten sahabinin önde gelenlerinden Enes bin Malik doğar. İslam'la şereflenen hanımına çok kızan Malik, evini terk ederek Şam taraflarına gider. Yoluna biri çıkar. Bu adamla tartışır ve onun tarafından öldürülür. Ümmü Süleym genç yaşta dul kalır. Sıkıntılar

içinde bir hayat sürmektedir. Ancak o da diğer müminler gibi Efendimiz'in Medine'yi teşriflerini dört gözle beklemektedir. Beklenen gün gelip çatar. Efendimiz, Ebu Eyyub el-Ensari'nin evinde misafir olarak kalır. Medineliler bu aziz misafirlerine 'hoş geldin' demek ve bu arada yanlarında getirdikleri hediyelerini takdim etmek için sıraya geçerler. Ümmü Süleym çok buruktur. Çünkü elinde-avucunda Allah Rasulü'ne verecek hiçbir şeyi yoktur. Neden sonra aklına oğlu Enes gelir. Enes'i elinden tutarak huzura getirir ve "Ey Allah'ın Rasulü, bu oğlumdan başka sana hediye edecek bir şeyim yok. Oğlum size hizmet etsin. Ona dua buyurun!" der. Efendimiz, tek çocuğundan başka hiçbir şeyi olmayan annenin bu baş döndürücü hediyesi karşısında çok hislenir. Hediyesini kabul eder. Mal ve çocuğunun çoğalması, ömrünün uzun olması için Ümmü Süleym'e dua eder.

"Ben senden para değil, Müslüman olmanı istiyorum!"

Allah Rasulü'nün bu duasına mazhar olan Ümmü Süleym'e kendisine, henüz Müslüman olmamış Ebu Talha evlenme teklifinde bulunur. Bu teklif üzerine Ümmü Süleym şunları söyler: "Senin gibisi reddolunmaz. Fakat sen müşriksin. Seninle evlenirsem bana tâbi olarak iman mı edersin, yoksa küfrünü gizleyerek mi yaşarsın? Zira ben, Allah'a ve Rasulü'ne iman etmiş bir kimseyim."

Ebu Talha, düşünmek için süre ister. Birkaç gün sonra tekrar Ümmü Süleym'in yanına gelir.

Aslında o, İslam'ı kabul edecektir; ama Ümmü Süleym'le evlenmek için ona verecek mehri yoktur. Bu onu çok düşündürmektedir. Ümmü Süleym ise Ebu Talha'nın içinde bulunduğu sıkıntıyı çok iyi anlar ve ona şunları söyler:

"Ey Ebu Talha! Ben senden para değil, Müslüman olmanı istiyorum. Senin ilah diye taptığın putun ateşe tutacak olsan yanıp kül olacağını bilmez misin? Eğer Allah'tan başka ilah bulunmadığına ve Hz. Muhammed'in onun elçisi olduğuna şehadet edersen ben bunu mehir kabul edecek ve senden başka bir şey istemeyeceğim." İşte bu sözler Ebu Talha'yı değiştiren son cümleler olur. Yüzünde iman alametleri belirir ve kelime-i şehadet getirerek Müslüman olur.

Bu mübarek çift evlenirler ve Cenab-ı Hak onlara bir erkek çocuğu verir. İsmini Ümeyr koyarlar. Yavrucak, babası seferde iken vefat eder. Ebu Talha, seferden dönüşünde çocuğun durumunu sorar. "Rahatladı" cevabını alınca dünyalar onun olur. Sabah olduğunda Ebu Talha'ya, hanımı şöyle bir soru sorar: "Sana biri emanet bir şey verse, istediği zaman vermek zoruna gider mi?" "Hayır" deyince "Senin oğlun da Allah'ın bir emaneti idi. Allah emanetini geri aldı." der. Anne şefkatiyle çocuğunu kaybetmekten dolayı yüreği yanan bu yüce kadın, bu şekilde hem acısını dağlıyor hem de kocasını teskin etmeye çalışıyordu.

Ümmü Süleym'in hayatı kahramanlıklarla doludur. Onu Uhud Savaşı'nda bir taraftan savaşırken diğer taraftan da su taşırken ve yaralıların tedavisi ile meşgul olurken görüyoruz. Mekke'nin fethinde de bulunan Ümmü Süleym, Huneyn Gazvesi'ne de bizzat katılmıştır. Onun hayatından alacağımız pek çok dersler vardır. O, Allah ve Rasulü'nün razı olacağı dolu dolu bir hayat yaşamıştır ve bunun neticesinde de Efendimiz'in: "Bana cennet gösterildi. Orada Ebu Talha'nın hanımını gördüm."[72] iltifatlarına mazhar olmuştur.

Onlar, kadını ve erkeğiyle çok büyük mücadeleler vererek İslam'ın günümüze kadar bütün duruluğu ve mükemmeliyetiyle günümüze kadar gelmesine vesile olmuşlar. Bize de düşen de onlardan aldığımız bayrağı daha ilerilere götürebilmek. Allah hepsinden ebediyyen razı olsun.

Üçüncü Bölüm

DİN VE HAYAT

DİN VE HAYAT

Tarık ile Mert'in anne-babası geliyor

O gün evde farklı bir telaş vardı. Çünkü Tarık ile Mert'in anne ve babası ziyaret için evlerine geleceklerdi. Önce Tarık'ın anne ve babası gelmişti. Başta İhsan ve Tarık olmak üzere evin diğer sakinleri de Tarık'ın anne ve babasının ellerini öptüler. Bekar evi olmasına rağmen ev, çok temiz ve düzenliydi. Bu durum Tarık'ın anne ve babasının gözünden kaçmamıştı. Doğrusu çok şaşırmışlardı. Hele annesi, oturdukları misafir odasının temizliğinden sorumlu kişinin kendi oğulları olduğunu öğrenince şaşkınlığı bir kat daha artmış ve şöyle demişti:

- Vay be, bizim oğlana bak! Evde çoraplarını bile toplamayan Tarık, burada tam bir tertip ve düzen insanı haline gelmiş.

Bu sırada Mert'in de anne ve babası gelmişti. Eve girdiklerinde adeta büyülenmişlerdi. Evin tertip düzeni, kokusu, temizliği, ev sakinlerinin ahlak ve terbiyeleri onları çok etkilemişti. Hatta Mert'in annesi bir bahaneyle banyo ve tuvalete gitti. Oranın da pırıl pırıl olduğunu görünce hayranlığı bir kat daha arttı. Bu sırada çıkışta İhsan'ın kendisine havlu tuttuğunu görünce içinden,

- Bunlar genç, değil melek olmalı. Bu zamanda böyle gençlerin olması.. hayret doğrusu. Mert'in böyle bir evde üniversite hayatını geçirecek olması çok büyük bir şans, dedi.

Saat çabucak geçmiş, artık kalkma vakti gelmişti. Misafirler müsaade isteyerek evden ayrıldılar. İçleri huzur doluydu. Gidiyorlardı ama gözleri arkada kalmıyordu. Çünkü biliyorlardı ki, oğullarının kaldıkları bu ev, onların ikincisi üniversitesi gibiydi. Bu üniversitede onlar, kültürlü, edepli ve güzel ahlaklı olmayı öğreniyorlardı.

İslâmiyet hoşgörü, müsamaha, tolerans dinidir

Bir sonraki akşam Mert, çok üzgün görünüyordu. Onun bu durumu İhsan'ın gözünden kaçmamıştı.

- Hayırdır Mert çok üzgün görünüyorsun. Bir derdin mi var?

- Bugün okulda canımı sıkan bir hadise oldu İhsan abi. Bir arkadaş, çok sevdiğimiz bir zat hakkında ileri geri konuştu. Hoşgörü ve diyalog da nereden çıktı? Allah Rasulü böyle bir şey yapmış mıydı? Gayri müslim bir insanla bir Müslüman beraber olabilir mi? İslam, diyaloğa karşı çıkıyor, türünden sözler sarf etti. Bu konuda bilgi birikimim olmadığı için ben de bir şey söyleyemedim. Bu akşam bu mesele üzerinde duralım mı? Ne dersiniz?

- Olur Mert. Sen sıkma canını. Büyüklerin ortak kaderi bu: Yaşarken, çağdaşları tarafından anlaşılamamaları.

Önce şunu ifade edeyim: İslâm; kelime olarak güven, selâmete erdirmek, esenliğe çıkarmak ve karşılıklı emniyet ve barış tesis etmek gibi manalarının yanında, hoşgörü ile doğrudan alakalı olarak sulh, barış, anlaşma, uzlaşma gibi anlamları da ihtiva ediyor.

İslâmiyet hoşgörü, müsamaha ve tolerans dinidir. Çünkü her vesile ile yumuşaklığı, affetmeyi, iyiliği, hüsn-ü zannı, merhameti, kardeşliği, muhabbeti ve benzeri her türlü güzel ahlâkı emredip tavsiye eden bir dini; hoşgörü, müsamaha gibi vasıflardan başka şeylerle vasıflandırmak mümkün değildir. Hoşgörü ve diyaloğu destekleyen başta Kur'ân olmak üzere Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) hayatında pek çok örnek tablo vardır. Kaynak Kur'ân ve yaşayan Kur'ân olan Efendimiz'in sözleri olduğu için, bu konuda farklı düşünemeyiz. Bu açıdan hoşgörü, Müslüman'ın tabiî ahlâkıdır.

İslam, insana ayrı bir kıymet vermiştir

Her şeyden önce şunu ifade edelim ki, Kur'ân, "Biz insanoğlunu mükerrem kıldık"[73] buyurarak herhangi bir ayırım yapmadan bütün insanların mükerrem ve şerefli olduğunu ilân etmiş ve ona diğer varlıkların üzerinde bir yer vermiştir. İslâm'a göre, insanların malı, canı, ırzı haramdır. Akıl-beden sağlığı, hayat, aile kurma hürriyeti gibi temel hak ve hürriyetlere dokunulamaz. Savaş hâlinde iken bile muharip olmayan kadın, çocuk ve ihtiyarlara ilişilmez. Yine dinimize göre masum bir kişinin öldürülmesi bütün insanlığın öldürülmesi kadar büyük bir cinayettir.[74] Kur'ân-ı Kerim'de Rahmân'ın kulları olan müminler, şu vasıflarla anlatılır: "Rahmân'ın (has) kulları, yeryüzünde tevazu ile yürürler ve kendini bilmez kimseler onlara laf attığında (incitmeksizin) 'Selâm' der (geçerler)"[75], "(O kullar), yalan yere şahitlik etmezler, boş sözlerle karşılaştıklarında vakar ile (oradan) geçip giderler."[76] Kasas Suresi'nde ise müminlerin bu halleri şöyle detaylandırılır: "Onlar, boş söz işittikleri zaman ondan yüz çevirirler ve 'Bizim işlerimiz bize, sizin işleriniz size. Size selâm olsun. Biz kendini bilmezleri (arkadaş edinmek) istemeyiz' derler."[77]

Allah'ın has kulları boş, mânâsız ve çirkin söz ve davranışlarla karşılaştıklarında katiyen yakışıksız sözler sarf etmez ve vakur bir edayla oradan geçip giderler. Nitekim "...Herkes, kendi karakterinin gereğini sergiler..."[78] Hoşgörü kahramanlarının karakteri ise yumuşaklık, müsamaha ve toleranstır.

Peygamber inkârcı birinin ayağına gider mi?

Başka bir ayette Cenab-ı Hak, Hz. Musa (as) ve Hz. Harun'u (as) Firavun gibi ilahlık iddiasında bulunan birine gönderirken söz ve tavır itibarıyla hoşgörülü davranarak yumuşak söz söylemelerini emrediyor. Alimlerimiz bu ayeti şöyle anlamışlar: Muhatabınız, size ve milletinize yıllarca kan kusturan Firavun bile olsa, kendinizi yumuşak söz ve tatlı dille ifade etmelisiniz. Çünkü maksat, intikam almak değil, insanları doğruya irşad etmek ve kurtuluşa çağırmaktır. Nitekim Efendimiz, Ebu Leheb, Ebu Cehil ve Taif halkı gibi İslam'a ve kendisine düşmanlık yapmış insanların yanına pek çok defa gitmiştir. O halde, muhatap kim olursa olsun, bir şeyler anlatabil-

mek için yumuşaklık ve müsâmaha vazgeçilmez şartlardır. Demek ki, Müslüman daima yumuşak tavır, yumuşak hal, yumuşak kalb, yumuşak vicdan, yumuşak söz insanı olmak mecburiyetindedir ki, gerçek bir irşad insanı olabilsin.

Asr-ı Saadet'e baktığımızda hoşgörü ve yumuşak huyluluğun, Efendimiz'in İslâm'ı tebliğinde en mühim köşe taşlarından birisi olduğunu görüyoruz. İnsanlara devamlı hoşgörü ve diyalogla yaklaşarak dâvâsını anlatan Efendimiz'in yaptığı işin doğruluk ve mükemmelliğini ifade mânâsına Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: "Şayet sen, kaba, katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz insanlar senin etrafından dağılıp giderlerdi."[79] Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), kendisinin dişini kıranlara, başını yaranlara karşı bile hep müsamahalı davranmış, Mekke'nin fethinden sonra durumlarının ne olacağını merakla bekleyen Mekkelileri, kendisini yurdundan yuvasından mahzun ve yaşlı gözlerle çıkarmış olmalarına rağmen serbest bırakmış, düşmanlık yapan pek çok kimseyi affederek bağrına basmış, hep hoşgörü ve diyalog eksenli bir hayat yaşamış ve bize de böyle bir hayatı tavsiye etmiştir.

Öncelikle yakın çevremize hoşgörü

Hoşgörüde esas olan kendi içimizde meydana gelen problemleri anlayışla karşılamak ve dışarıya karşı göstermiş olduğumuz hoşgörüyü evvela yakın çevremize, dost, akraba ve diğer bütün kardeşlerimize göstermektir ki bu, gerçek hoşgörü kahramanı olmanın temel vasfıdır. Efendimiz, hayatı boyunca kendisine eziyet eden Ebu Süfyan'a bile müsamaha ile davranmış, Mekke fethedildiği sırada onu affetmekle kalmamış, evini de emniyet ve sığınma yeri ilan etmiştir. Hz. Hamza'nın katili Vahşi'yi ve İslam'a çok büyük düşmanlıklar yapan Ebû Cehil'in oğlu İkrime'yi de affetmiştir.

Allah Rasulü'nün hayatına baktığımızda O'nun sadece yakınlarına değil, Hıristiyan, Yahudi, müşrik demeden hemen her insana hoşgörü ve diyalogla yaklaştığını görüyoruz. Bir defasında Allah Rasulü, yoldan bir Yahudi cenazesi geçerken ayağa kalkar. O esnada yanında bulunan bir Sahabi, "Ya Rasûlallah, o Yahudidir" der. Nebiler Serveri (sallallâhu aleyhi ve sellem) hiç tavrını bozmadan şu cevabı verir: "Ama o da bir insan!"[80] O en engin müsamaha insanı,

Abdullah ibn Übey b. Selûl gibi ömür boyu kendisine düşmanlık içinde bulunan birine bile öldüğünde gömleğini kefen olarak vermiş ve "Beni men edecek vahiy gelmediği sürece cenazesine katılırım."[81]

Kur'ân, Ehl-i kitapla diyalog hakkında ne diyor?

- Peki Kur'ân-ı Kerim'de ehl-i kitapla diyalog adına ayetler var mı?

- Kur'ân-ı Kerim, âlemlere rahmet olarak gönderilen Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e evrensel risalet vazifesini yerine getirirken, daima hoşgörü ve diyaloğu esas almasını emretmenin yanı sıra şu ayet-i kerime ile de ehl-i kitap'la hangi ortak paydada buluşulması gerektiğine işarette bulunuyor: "(Rasûlüm!) de ki: Ey ehl-i kitap! Sizinle bizim aramızda müşterek olan bir söze geliniz: Allah'tan başkasına ibadet etmeyelim; O'na hiçbir şeyi eş tutmayalım ve Allah'ı bırakıp da kimimiz kimimizi rabler edinmeyelim..."[82]

Şimdi nazarlarınıza başka bir ayeti sunmak istiyorum: "Dininizden ötürü sizinle savaşmayan, sizi yerinizden, yurdunuzdan etmeyen kâfirlere gelince, Allah sizi, onlara iyilik etmeden, adalet ve insaf gözetmeden men etmez. Çünkü Allah âdil olanları sever."[83] Bu ayetin inmesiyle alâkalı olarak, Hz. Esma validemizin müşrike (Allah'a şirk koşan bir kadın) olan analığının, Mekke'den Medine'ye gelip validemizle görüşmek istemesi nakledilir. Hz. Esma, Allah Rasûlü'ne gelir ve müşrike analığıyla görüşüp görüşemeyeceğini sorar. Bunun üzerine bu ayet nazil olur ve görüşmenin de ötesinde, ona iyilikte bile bulunmasının herhangi bir mahzuru olmadığı ifade edilir. Bu âyet Müslümanlarla Mekke müşriklerinin ilişkilerinin son derece gergin olduğu sırada inmiştir. Buna rağmen iyiliği, hoşgörü, müsamaha ve adaleti emretmesi oldukça dikkate değer. Ayrıca herhangi bir kayıt konmadığı için ehl-i kitap da dahil bütün insanları irşada davette tâkip edilecek metodu belirlemede şu âyet de çok dikkat çekici: "Sen insanları Allah yoluna hikmetle, güzel ve makul öğütlerle dâvet et ve onlarla en güzel tarzda mücadele et."[84] Kur'ân'da hoşgörü açısından üzerinde durulabilecek daha pek çok ayet vardır.[85]

Allah Rasulü, Ehl-i Kitab'ın davetlerine katılmıştır

Kaynaklara baktığımızda Efendimiz'in herkesle iyi ilişkiler içinde olduğunu, Hıristiyan ve Yahudileri toplumun birer ferdi olarak kabul ettiğini, onların bazı davetlerine icabet ettiğini, düğün yemeklerine katıldığını, hastalarını ziyaret ettiğini ve onlara ikramda bulunduğunu görüyoruz. Hatta Allah Rasulü, Necran Hıristiyanları'nın kendisini ziyaretlerinde onlara sırtına giydiği hırkasını sermiş ve oturmalarını söylemiştir. Necran Hıristiyanlarının temsilcileri Medine'ye geldiklerinde Peygamber Efendimiz, onların mescit içinde ibadet yapmalarına müsaade etmiştir.

Bir uzlaşma vesikası: Medine Sözleşmesi

Efendimiz Medine'de, kardeşliği ve hoşgörüyü yaymak için Hıristiyan, Yahudi ve Müşrikler gibi farklı ırk, din ve inançlara sahip olan insanların bir arada huzur içinde yaşayabilmeleri için onlarla "Medine Vesikası" ismini taşıyan bir sözleşme imzalamıştır. Allah Rasulü bu sözleşme yoluyla her fırsatta birbirlerine saldıran, düşmanca duygular besleyen ve uzlaşamayan toplulukların arasındaki çatışmaların son bulabileceğini, anlaşarak bir arada yaşayabileceklerini göstermiş oluyordu. Medine Sözleşmesi'ndeki maddelerin özeti şuydu:

Herkes, hiçbir baskı olmadan istediği dini, inancı, siyasi ya da felsefi seçimi yapmakta özgürdür. Herkesin din, hayat, seyahat, teşebbüs ve mülk edinme hakkı vardır ve herkes hukukunu uygulamakta özgürdür. Ancak suç işleyen biri hiç kimse tarafından korunmayacaktır. Sözleşmeye taraf olan gruplar birbirleriyle yardımlaşacak, birbirlerine destek olacaklardır.

Allah Rasulü bu hoşgörü ve uzlaşmacı tavrını Veda Hutbesi'nde ve aynı zamanda Hudeybiye barışında da dile getirmiştir. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) bunları bizzat yaşadığı gibi kendisini takip eden dönemlerde Raşit Halifeler ve ondan sonra gelen bütün Müslümanlar yaşamış ve yaşatmışlardır. Müslümanlar fethettikleri yerlerde, kilise ve havralara dokunmamışlar, vicdan ve düşünce hürriyetine kısıtlama getirmemişlerdir.

Paranoyalara karşı dikkatli olunmalı

Hoşgörü derken, bunu milletimizin ve ülkemizin geleceğini tehlikeye sokacak, tarihimizi, millî-manevî değer ve dinamiklerimizin tahribini netice verecek davranışlara karşı hoşgörülü olunması söz konusu değildir. Zaten başkalarının hukukunun söz konusu olduğu bir yerde müsamaha gösterme, kimsenin hakkı değildir. Nefsimize ait meselelerde fedakârlıkta bulunabiliriz; fakat toplumun hakkını fertlere bağışlama, topluma karşı işlenmiş bir haksızlık olur.

Bu sırada İhsan, raftan bir kitap alarak konuşmasına devam etti:

- Günümüzde hoşgörü ve diyalog sürecinin önderlerinden Fethullah Gülen Hocaefendi bu konuyla alakalı ülkemizde yapılan çalışmaların yanlış anlaşılmaması için şunları söylüyor: "Hükümler muhtemeller üzerine kurulmamalıdır. Eğer hükümler muhtemeller üzerine kurulacak olursa, o takdirde, su-i zanna gidilmiş ve günaha girilmiş olur. Hükümler vukuâta, yani olup bitmiş hadiselere göre verilir. Ortada bir işaret ve delil olmadığı müddetçe, beraat-ı zimmet, yani kişilerin masumiyeti esastır. Bu, bir hukukî disiplindir. O açıdan, bazılarının, siz hoşgörü diyerek millet ve maneviyat aleyhinde her şeyi dinamitliyorsunuz ve bazılarının dümen suyunda gidiyorsunuz gibi dayanaksız ve tamamen sû-i zanna dayanan suçlamaları, nasıl bir bühtandan öteye geçmiyorsa, aynı şekilde daha başkalarının, şimdi hoşgörü diyorsunuz ama, fırsat elinize geçerse şöyle-böyle yaparsınız gibi düşünce ve sözleri de hiçbir işaret ve delile dayanmayan birer kuruntu olduğundan birer paranoya deyip üzerinde durmamak icap eder."[86]

Diyalog dinimize sıkı sıkıya bağlandıktan sonra olmalı

Mevlânâ'ya atfedilen şöyle bir söz var: "Bir ayağım merkezde dinî esaslarla bağlı, diğer ayağım da yetmiş küsur milletle beraber.." Hoşgörü ve diyalog çalışmaları işte bu düşünce ile özetlenebilir. Herkesle iyi geçinme, herkesle diyalog içinde olma ve herkesle şartların elverdiği ölçüde münasebet ve bağlantı kurma... Elbette, herkesle diyalog içinde olmanın bir ölçüsü olacaktır. İnsan, ayağını İslâmî prensiplere bağlılık içinde sağlam basıyorsa, yani insanın bir ayağı Mevlânâ'nın ifadesiyle, hep dinî zemine sağlam basıyorsa, bu diyaloglar faydalıdır. Aksine, insanın hayatı Sünnet

yörüngeli değilse, bu takdirde kaymalar olabilir. Bize düşen, bu dini, onun evrensel özelliklerini nazara alarak, evrensel buudlar içinde temsil ve tebliğ edebilmektir. Yine bu yaklaşımla kendi inancından şüphesi olmayan bir insan, herkesle her konuyu konuşup diyalog kurabilir. Bunun için de Müslümanların diyaloğa girmeden önce kendilerini sağlama almaları lazımdır.

Hoşgörü, başkalarının tesirine girmek değildir

Hoşgörü, başkalarının tesirine girerek onlara katılmak, ne din ve milliyetimizden, ne de tarihî geleneklerimizden vazgeçmek demek değildir. Aynı zamanda hoşgörü kim olursa olsun, insanları oldukları gibi kabullenip inananla inanmayanı aynı kefeye koymak demek de değildir. Hoşgörü ve diyalog başkalarını kendi konumlarında kabul ederek, onlarla geçinmesini bilmektir. Bu manâdaki hoşgörüye kimsenin bir şey demeye hakkı olmasa gerek. Zira ülkemizde farklı anlayış ve inanışlar vardır. Değişik duygu ve düşüncedeki bu insanlar, ya birbirleriyle uzlaşarak geçinebilmenin yollarını arayacak, ya da birbirlerine girip sürekli kavga edeceklerdir. Oysa ki, her dönemde birbirinden farklı düşünen insanlar olmuştur ve olacaktır da. Dolayısıyla, ikinci şıkka ne Allah'ın gönderdiği kitaplar ne de günümüzdeki dünya realiteleri evet diyemeyeceğine göre bize düşen asgari müşterekler çerçevesi içinde insanlara uzlaşmacı bir tavırla yaklaşmak olsa gerek.

- Allah razı olsun İhsan abi. Keşke o arkadaşlar da burada olsaydı ve anlattıklarınızı onlar da dinleseydi.

Allah cömert olanları sever

- Arkadaşlar! Yarın bir grup esnafa sohbet etmeye gideceğim. Orada cömertlik mevzuu üzerinde durmak istiyorum. Müsaade ederseniz bu akşam cömertlikten bahsedelim. Hem de ben pratik yapmış olurum dedi İhsan ve sözlerine şöyle devam etti:

- Sahabe-i Kiram efendilerimizin hareketlerine baktığımızda, onların, Allah Rasulü (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in emir, tavsiye ve hatta işaretlerini bile yerine getirmede olabildiğince hassas olduklarını görmekteyiz. O'nun bir işaretiyle insanlar harekete geçiyor ve her bir sözü, toplumda makes buluyordu.

Mesela onlar cömertlikte öyle mahir olmuşlardı ki, farz olan zekatı edanın çok ötesinde, ellerinde ne varsa bütünüyle ortaya dökmeye hazırdılar. Nasıl olmasın ki, aynı uğurda canlarını pazara çıkarmışlardı. Zira burada infak ettikleri nispette ahirette kendilerine ihsan ve ikramda bulunulacağını öğrenmişlerdi. Yine burada yaşadıkları dosdoğru yolla, orada doğruların varacakları cennete ulaşacaklarının şuurunda idiler. Aynı şekilde cömertliğin, cennetten insana uzanmış bir dal olduğunu ve ancak ona tutundukları zaman cennete girebileceklerini biliyorlardı. Allah Rasulü'nün ağzından, fasık dahi olsa insanın, sosyal hayatta cömert ve civanmert ise, yine de cennete yakın olacağını ve ona gireceğini duymuşlardı. O'nun ifadelerinden, şahsi zevkleri peşinde koşan cimri, zâhid dahi olsa cehenneme uğramasının kaçınılmaz olduğunu öğrenmişlerdi.[87] İşte bu sebepledir ki, onlar açıldıkça açılıyorlar ve her şeylerini Allah yoluna veriyorlardı. Medine'nin ilk günlerinden itibaren, dışarıdan gelenlerce o ailenin bir ferdi sanılacak kadar devamlı Efendimiz'in eviyle içli-dışlı olması sebebiyle, Medine dönemini en iyi bilenlerden birisi olarak Enes İbn Malik (radıyallahu anh), Allah Rasulü'nün Medine'ye geldiklerinde irad ettikleri ilk hutbede şöyle buyurduğunu anlatıyor:

"Ey insanlar! Allah, şüphesiz sizin için din olarak İslam'ı seçti. Öyleyse siz, İslam'la alakanıza cömertlik ve güzel ahlakla hüsn-ü mukabelede bulunun."[88] Aynı zamanda bu, yıllar sonra nazil olacak olan; "Bugün sizin için dininizi ikmal ettim, size olan nimetimi tamamladım ve din olarak sizin için İslam'dan razı oldum."[89] ayetinin bir nevi tercümesiydi.

Evet, Allah (celle celâluhû), bizim için dini tamamlamış ve nimetlerini ikmal etmiştir. Ancak bu, Allah'ın bize vereceği başka nimetler kalmamıştır; manasında değildir. Allah'ın bize vereceği daha çok nimetler vardır. Borçlu olduğu için değil, vermeyi vaat ettiği için ihsan buyuracağı büyük nimetlerinin olduğu bir vakıadır. Burada verdikleri, orada vereceği o büyük nimetlerin çekirdekleridir. Onun için Allah'ın zahiren bize vereceği şeyler tamam olmamıştır. Çünkü dünya, ahiretin ekin tarlasıdır. Burada tohum ve tarlasını veren Allah, inşaallah orada mahsulünü de lutfedecektir.

Cömertlik cennetle irtibata geçmektir

Allah (celle celâluhû), bize İslam'la ihsanda bulunmuştur. Öyleyse O'nun bu ihsanına karşı mukabelemiz, cömertlik ve güzel ahlâkla olmalıdır. Zira cömertlik aynı zamanda cennetle irtibata geçmenin adıdır. Cömert iseniz, cennetle münasebet kurmuşsunuz demektir. Şu hadis bu hakikati dile getirmektedir:

"Dikkat edin! Cömertlik cennette bir ağaçtır ve dalları da dünyadadır. Sizden her kim cömert ise, Allah onu cennete koyacağı ana kadar, ondan bir dala tutunuyor demektir. Yine dikkat edin! Cimrilik cehennemde bir ağaçtır ve dalları da dünyadadır. Her kim cimriliğe devam ederse, Allah onu cehenneme koyacağı ana kadar ondan bir dala tutunuyor demektir."[90]

Gerek Kur'ân'ın bu noktadaki emir ve tavsiyelerinden gerekse hadislerde yerini bulan ifadelerden hareketle, Sahabe-i Kiram'ın her biri bir cömertlik yarışına girmişçesine ve heyecanla başkalarının imdadına koşmuşlar ve daha fazla hayırda bulunabilmenin mücadelesini vermişlerdir. Zaten içlerinde tutuşan iman meşalesiyle önleri aydınlanan bu gönül insanlarından, farklı bir uygulama da beklenemezdi. Şayet bugün biz de, sosyal hayatımızda hayır adına bir hareketlenme bekliyorsak, her alanda olduğu gibi bu meselede de sahabeyi örnek almalı ve onlar gibi verme yolunda kahramanlar yetiştirmeliyiz. Bugün için, farklı yer ve zamanlarda oluşan himmetlerde bunun misallerini görüyor olmamız, istikbalimiz adına ümit kaynağı olmaktadır. İnsanlığa örnek olabilecek numune misallerini kendi içinden çıkarmada muvaffak olan milletlerin, istikbal adına varacağı noktayı kestirmek çok zor olmasa gerek.

İnfak et, cömert davran ve daima etrafına dağıt...

- O zaman mü'min devamlı verici insan olmalı. Öyle değil mi İhsan abi dedi Mert.

- Evet Mert, mü'min, Allah ahlakıyla donanmasının bir gereği olarak daima verici olmalıdır. Sosyal meselelerde olduğu gibi bu vericilik, onun maddi alemine de yansımalı ve o, başkalarının huzur içinde yaşayabilmesi için elindeki imkanları rahatlıkla ve bütünüyle seferber edebilmelidir.

Mü'minin maddi imkanlarını Allah yolunda dağıtmasına "infak" denilmektedir. İşte bu infak sayesinde fani olan mal, kalıcı olmakta ve ahiret adına ciddi bir yatırım haline gelmektedir. Gerek ayet-i kerimeler, gerekse de hadis-i şeriflerde infak yani verme teşvik edilmiş ve vermenin mü'minlik alemeti olduğu vurgulanmıştır. Nitekim "Sevdiğiniz şeyleri infak etmedikçe iyilikte zirveye ulaşamassınız."[91] ayeti kerimesi bu hakikati ifade etmektedir. Bununla ilgili olarak Enes İbn Malik (radıyallahu anh) şunları anlatmaktadır:

"Ebu Talha, zenginlik olarak ensarın en ileri gelenlerindendi. En çok sevdiği malı da, Mescid-i Nebevi'nin karşısındaki Beyruha isimli yer idi. Rasulullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) oraya girer ve onun temiz suyundan içerdi.

"Sevdiğiniz şeyleri infak etmedikçe iyilikte zirveye ulaşamazsınız." ayeti nazil olunca Ebu Talha (radıyallahu anh), Allah Rasûlü'ne (sallallâhu aleyhi ve sellem) giderek, "Allah kitabında "Sevdiğiniz şeyleri infak etmedikçe iyilikle zirveye ulaşamazsınız." buyuruyor. Benim en çok sevdiğim malım Beyruha'dır. Öyleyse o şu andan itibaren Allah için sadakadır. Mükafat ve iyiliğini Allah'tan umuyorum. İstediğin gibi tasarruf et yâ Rasûlallah!" dedi. Buna mukabil Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem): "Ne güzel! Bu, ecri bol, mükafatı ahirette kazandıran bir maldır. İşte bu kazandıran maldır. Onunla ilgili söylediklerini işittim. Ancak bana kalırsa sen, onu akrabaların arasında paylaştır." buyurdular" Bu emir üzerine Ebu Talha, onu akrabaları ve amca oğulları arasında taksim etmiştir.[92] Evet, anlaşılan o ki, mümin, çok sevdiği bir şeyi Allah yolunda verip sarf etmekle, Allah'ın lütuflarına bir nevi davetiye çıkarmış ve O'nu memnun edecek bir yola girmiş olmaktadır.

Kötü mal, iyi diye verilmemeli!

Ayrıca insan, vermeyi düşündüğü malın, aynı durumda olup kendisine verildiğini düşünerek tavrını kontrol altına almalı, kendisinin kabuletmeyeceği kalite veya miktardaki bir şeyi başkasına vermemelidir. Kur'ân, bu noktada bize şöyle tembihte bulunuyor:

"Ey iman edenler! Kazandıklarınızın iyilerinden ve rızık olarak yerden size çıkardıklarımızdan hayra harcayın. Size verilse, gözünüzü yummadan alamayacağınız kötü malı, hayır diye vermeye kalkışmayın. Biliniz ki Allah zengindir, övgüye lâyıktır."[93]

Buradan da anlaşılıyor ki Müslüman, gözünü açacak ve malının içine, Allah'ın yasak ettiği çirkinlikleri karıştırmayıp, malının ancak kendisinin de kabul edebileceği tertemiz kısmından infakta bulunarak burada da denge insanı olduğunu gösterecektir.

Konuyla alakalı şu hadis de ibret vericidir: Asr-ı saadette bazı kismeler, hurma salkımlarından bir miktar getirip Mescid-i Nebevi'ye bırakırlardı. Ondan fakir olanlar alır, ihtiyaçlarını giderirlerdi. Bir gün Allah Rasûlü mescide girdi ve oraya, uygun olmayan bazı salkımların konulduğunu görünce, elindeki asa ile işaret ederek: "Şu sadakanın sahibi isteseydi, daha temizini tasadduk ederdi. Yine bu sadakanın sahibi, kıyamet gününde de böyle kalitesiziyle mukabele görecektir."[94] buyurmuştur.

Allah yolunda infakta bulunulan mal ahiret adına ebedileşmektedir. Peygamberimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem), Tekâsür sûresini okurken, bu mevzuya işaretle şöyle dediğini görmekteyiz: "Ademoğlu 'malım, malım' der. Halbuki ey Ademoğlu! Senin malından (sana kalan sadece) yiyip bitirdiğin, giyinip eskittiğin ve sadaka olarak verip bıraktığından başkası değildir."[95]

Demek ki şu fani alemde sermaye olarak kullanılan malın, baki aleme ait bir sermaye haline getirilmesi mümkündür ve bunun yolu da, ihtiyaç sahiplerine verilen mallardır. Malını Allah yolunda infak eden insan, sosyal hayatta itibar ve saygınlık kazanırken diğer yanda, hem canı hem de malı itibariyle bir korunmanın altına girmektedir. Allah Rasûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) ifadeleri içinde, her gün yeryüzüne iki melek inmekte ve onlardan biri, infak edenler için hayır duada bulunup infakta bulunanların mallarını artırmasını talep ederken, diğeri de, cimrilik yapıp kısanların mallarını telef etmesini istemektedirler.[96] Allah Rasûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) Hafsa validemize söylediği şu sözleri de dikkat çekicidir:

"İnfak et, cömert davran ve daima etrafına dağıt. Sakın ola ki, malı elinde tutup saklama ve elinde bulunan fazlalığı cimrilikle saklama, yoksa Allah da sana karşı kısar ve verme hususunda böyle davranır."[97]

Bu kadar yeter arkadaşlar. Allah razı olsun beni dinlediniz. Yarın inşallah esnaflarla olan sohbetimiz istifadeli olur.

Çocuklar dînî eğitim almazsa ne olur?

Bu akşamki sohbet için ilk sözü Bahadır aldı. Ve önce bir değerlendirme yaparak şöyle bir soru sordu İhsan'a:

- İnsan, hayat kanunlarına karşı tamamen cahil ve her şeyi öğrenmeye muhtaç bir halde dünyaya geliyor. Daha sonra en başta aile olmak üzere çevre ve okul ortamı, duruma göre ya ferdin kendini bulması, ruhuyla bütünleşmesi ve toplumsal bir hüviyet kazanarak topluma yararlı bir insan haline gelmesine, veyahut da tam tersi nefsani ve şehevi arzularının peşine takılıp bu fani zevklerin insafsız dişlileri arasında eriyip gitmesine sebebiyet veriyor.

Özellikle günümüzde iyi bir dinî terbiye alamamış ve çevresi bozuk olan kişiler arasında yığın yığın yabancı ve zararlı fikirlerin kol gezdiği, sapık ve çarpık ideolojilerin yaygınlaştığı görülüyor. Bu durumdan hem şahsın kendisi, hem ailesi, hem de bütün toplum olumsuz olarak etkileniyor. Bunun önüne geçebilmek için çocuklara verilmesi gerekli olan sağlıklı bir dinî eğitimin önemi ortaya çıkıyor. Çocuklara dini eğitim nasıl verilmeli?

- Aslında bu, bir seminer çapında cevaplandırılabilecek bir soru. Ancak ben, birkaç cümleyle ifade etmeye çalışayım. Öncelikle şu mesele çok önemli: Her anne-baba, çocuğun, sadece maddi gelişimini önemseyip, manevi gelişimini ihmal etmenin, ileride çocuğun ruhunda büyük boşluklar meydana getirebileceği ve bu boşlukların bir daha doldurulamayacağının bilincinde olması gerekir. Zira çocukluğunda yeterli dini eğitimi alamayan kimseler, bunun eksikliğini hayatları boyunca hissediyorlar. "Ezan sesi duyulmayan, camileri olmayan semtlerde doğan, büyüyen ve oynayan çocuklar milliyetlerinden tam bir derece nasip alabiliyorlar mı? Bu gibi muhitlerde doğup büyüyen çocuklar, Müslümanlığın çocukluk rüyasını nasıl görürler?

İşte aslında bizi ayakta ve bir millet olarak tutan bu rüyadır. Bugünkü Türk babaları ve anneleri, havası toprağı Müslümanlık rüyası ile dolu bu semtlerde doğdular, doğarken kulaklarına ezanlar okundu, evlerinin odalarında namaza durmuş ebeveyn ve dede nineler gördüler." ifadeleriyle Yahya Kemal bu duygu ve düşünceyi çok güzel bir şekilde anlatıyor.

Her toplumu ayakta tutan hırsızlık yapmama, adaletli olma, yalan söylememe, büyüklere saygı, küçüklere sevgi gösterme, insanlara zulüm etmeme gibi pek çok kurallar ve insani değerler vardır. Bunlar aynı zamanda dini değerlerdir. Bu değerleri devletin ortaya koymuş olduğu hukuki bir sistemle vermek ve benimsetmek oldukça zor, hatta imkansızdır. İşte burada dinî eğitimin önemi bir daha ön plana çıkıyor. Nitekim çocukluk yaşlarında yeterli bir dinî eğitim ve terbiye alan kimseler, diğer insanlara göre hem kendine hem de tüm insanlara saygılı, çok daha sağlıklı bir hayat yaşamaktadırlar.

Çocuklar ne zaman öğrenmeye hazır olur?

Burada akla şöyle bir soru gelebilir: Çocuklar ne zaman öğrenmeye hazır olur? Çocuklara din eğitimi verilirken uygun zaman ve uygun fırsatların değerlendirilmesi de çok önemlidir. Çocukların dikkatlerinin en yoğun olduğu ve almaya en müsait oldukları zamanlar seçilmelidir. Özellikle çocukların soru sordukları, dikkatlerini bir şey üzerine yoğunlaştırdıkları zamanları iyi değerlendirmelidir. Çünkü onlar merak ettikleri konuları öğrenmeye daha müsaittirler. Çocuklar 2-3 yaşlarından itibaren soru sormaya ve etrafındaki şeyleri tanımaya, sorgulamaya başlarlar. 4 yaşında ise sorgulama en ileri düzeye ulaşır. Çocuğun soruları; "nasıl ve niçin" şeklinde olur.

Bahadır:

- Çocuklara öğretilecek ilk bilgi ne olmalı?

- Çocuklara ilk yaşlardan itibaren verilecek din eğiminde öncelikle yapılması gereken, anlamasalar bile bazı kavramların öğretilmesi ve bazı kalıp ifadelerin ezberletilmesidir. Bir defasında Peygamberimiz, "Çocuklara ilk öğretilecek kelime La ilahe illallah olsun" buyurmuştur. Anlamını bilmeseler bile, bu ifadeleri ezberleyen çocuklar, ezberledikleri kavramlar üzerinde düşünmeye başlayacak, diğer ifadelerle birleştirerek bütünlük oluşturacak ve zamanla anlamaya başlayacaktır. Burada önemli olan, çocuğun almaya en müsait olduğu dönemlerde dinî bilgilerin zihnine nakşedilmesidir.

- Eğitim hangi yaşlarda ve nasıl verilmeli?

- Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in hadislerinde, çocuklar konuşmaya başladığı andan itibaren imanî meselelerin öğretilmesi gerektiği doğrultusunda ifadeler yer almaktadır. Bu da ortalama olarak iki yaş kabul edilebilir. Peygamberimiz bir çocuğa konuşmaya başlayınca şu ayeti 7 defa okutturmuştur: "Çocuk edinmeyen, mülkte ortağı olmayan, acizlikten ötürü yardımcısı bulunmayan Allah'a hamd olsun."[98] Önemli problemlerden birisi, çocuğun zihninde kavramların yerleşmemiş olması, yani dil problemidir. Bir diğer problem ise, 11-12 yaşına kadar çocukların soyut düşünme kabiliyeti gelişmediği için, küçük yaşlarda soyut dinî kavramların nasıl anlatılacağı konusudur. Çocuklara öncelikle verilmesi gereken imanî meseleler, Allah inancı, ahiret inancı, melekler gibi soyut kavramlardır. Çocuklar genelde Allah'ı bir cisme, bir insana benzetme eğilimindedir. Çünkü onlar soyut düşünemezler. Allah'ın hiçbir şeye benzemediğini ve bizim Allah'ı görmeye gücümüzün yetmeyeceğini söylemeliyiz. Bunların nedenleri ve niçinleri üzerinde açıklama yapılırsa çocuk anlamakta zorlanacaktır. Allah'ı anlatmada, soyut düşünemeyen çocuklarda, birçok defa somut misallerden hareket etmek etkili olacaktır. Mesela her şeyi Allah'ın yarattığından bahsederken şu misal verilebilir:

"Bizim ev yapılırken ben izledim. Önce kum, çimento, demir, tuğla getirdiler, bir yere yığdılar. Sonra kum ve çimento birbirine karıştı ve tuğlalar kendiliğinden üst üste dizildi. Sonra kiremitler kendiliğinden sıralandı. Böylece evimiz kendi kendine oldu." İnanmadınız değil mi? Bir ev bile kendi kendine olmazsa, bütün dünya, yıldızlar, gezegenler kendi kendine nasıl olur? Bütün bunları yapan, her şeye gücü yeten biri olması gerekmez mi?

Buna benzer örnekler çoğaltılabilir. Bu konuda bazı hikayeler anlatılabilir veya etrafımızda gördüğümüz, hayran olduğumuz şeyler örnek olarak gösterilip üzerinde düşünmeleri sağlanabilir.

Çocuğa Allah sevgisini nasıl anlatabiliriz?

- Çocuğa Allah sevgisini nasıl vermek lazım?

- Özellikle anne ve babaların konuşmalarında ve tavırlarında Allah'a karşı saygılarını fark eden çocuklarda bu hususta kendiliğinden bir davranış geliştiğini görmek mümkündür. Özellikle dua

ederken, namaz kılarken sergilenen tavırlar bu konuda önemli bir etkiye sahiptir.

Öncelikle bazı kalıp ifadelerin ezberletilmesi ve sık sık tekrar ettirilmesi yararlı olur. Daha sonra çocuk ezberlediği şeyler üzerinde düşünecek, bunları sorup araştıracaktır. Allah inancıyla ilgili ezberletilebilecek ifadeler şunlar olabilir:

La ilahe illallah

Allah vardır ve birdir.

Allah en büyüktür.

Her şeyi Allah yaratmıştır.

Allah her şeyi bilir ve görür.

Ayrıca bu konuda uygun şiirler ezberletilebilir. Bu da çocukta Allah inancının yerleşmesi ve Allah sevgisinin oluşmasında etkili olabilir. Buna örnek bir şiir şu olabilir:

Yüce Allah'ım

Sevginle dolu yüreğim

Her şeyi Sen yarattın

Yoktan var ettin

Yalnız Sana inanırım

Senden yardım isterim

Her yerde Sen varsın

Her şeyi sen görürsün

Korursun ve bağışlarsın

Beni Müslüman yarattın

Sana hamd olsun

Bu örneklerde olduğu gibi kolay ifadeler, kısa cümleler olmalıdır. Çocuk bunları daha rahat anlar ve aklında kalır. Çocuğa ezberletilecek bazı dualar ise, Allah sevgisinin oluşmasında ve Allah inancına ait bazı ilkelerin öğrenilmesinde yardımcı olur. Allah'a dua eden çocuk, Allah'ın bizim ihtiyaç ve isteklerimize cevap verdiğini, O'nun bizi duyup gördüğünü ve O'nun her şeye gücünün yettiğini anlayacaktır. Bu konuda örnek bir dua şu olabilir:

Ey bizi, bu güzel ve leziz nimetleriyle sevindiren Rabb'imiz! Sana sonsuz şükrediyoruz. Verdiğin nimetlere hamdolsun. Bizi cennetine koy. İçimize sevgini yerleştir. Amin.

Çocuklarımıza güzel isimler verelim

- İhsan abi, konuyla direkt alakası yok ama bir de çocuklara isim verme mevzuu var. Etrafımıza bakıyoruz, çocuklara çok garip isimlerin verildiğini görüyoruz. Dinimiz bu konuda ne diyor diye bir soru sordu Tarık.

- Biz, herhangi bir şeyi birbirinden ayırmak, tanımak veyahut zihne getirmek için canlı cansız her şeye bir isim koyarız. Bu şekilde eşya ve hadiseleri hem tanımış, hem de birbirinden ayırmış oluruz. İlk insan Hz. Adem ve Havva örneğinde olduğu gibi insanlar, birbirlerini tanımak için de birbirlerine isimler koymuşlardır. Koca bir ömür boyu taşınan ve insanla adeta bütünleşen isim, çok önemlidir. Hayatın her sahasına giren dinimizin bu sahayı boş bırakması elbette düşünülemez.

Allah Rasulü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) tavsiyeleri içerisinde, çocuğa manası düzgün güzel bir isim koymak anne-babanın ilk vazifelerinden birisidir. Peygamber Efendimiz, "Peygamberlerin isimleri ile isimleniniz. Ayrıca Allah nezdinde isimlerin en sevimlisi Abdullah ve Aburrahman'dır. İsimlerin en doğrusu Hâris (kâr getiren, ahireti kazanan) ve Hümâm (himmetli, azimli)'dir. En çirkini de Harp (savaş, şiddet) ve Mürre (cimrilik, acı) isimleridir."[99] buyurarak çocuklara isim vermenin ehemmiyetini dile getirmiştir. Ayrıca "Sizler kıyamet günü isimlerinizle ve babalarınızın isimleriyle çağrılacaksınız, öyleyse isimlerinizi güzel yapın." (Ebu Dâvud, Edeb, 69) hadisi de çocuklara güzel isim koymanın ne kadar önemli olduğunu ifade etmesi açısından dikkat çekicidir.

Bu hadisten anlaşıldığına göre Efendimiz'in çocuklara güzel isimler verilmesini tavsiye ettiği ve çirkin isimleri ise istemediği anlaşılıyor. Nebiler Serveri'nin hayatına baktığımızda çevresinde bulunan ve isimleri güzel olmayan kişilerin isimlerini değiştirdiğini görüyoruz. Mesela "Âsiye" (isyan eden) veya savaş ve düşmanlık ifade eden isimleri kaldırıp yerine "Cemile" (güzel) ismini koymuştur. (Müslim, Âdâb, 14; Ebu Davud, Edeb, 66) Mesela hepimizin ismini çok

duyduğu meşhur hadis râvisi Hz. Ebu Hureyre'nin ismi önceleri Abdüşşems'tir. Allah Rasulü, "İnsan ayın, güneşin kulu olamaz; sen Abdurrahmân'sın." diyerek, Ebu Hureyre'nin adını "Abdurrahman" olarak değiştirmiştir.

İsmin Kur'ân'da geçmesi şart mı?

- Peki ismin Kur'ân'da geçmesi şart mıdır?

- Halk arasında çocuklara konacak isimlerin mutlaka Kur'ân'da geçmesi lazımmış gibi yanlış bir inanış var. Yukarıdaki hadislerden de anlaşıldığına göre Efendimiz, çocuklara güzel ve anlamlı isimler koymamızı tavsiye ediyor. Bir ismin güzel olması için mutlaka Kur'ân'da olması gerekmez. Nitekim Kur'ân'da geçen her ismi, orada geçtiği için çocuğa isim olarak koymak yanlış olur. Çünkü Kur'ân'da güzel isimlerin yanında şeytan, iblis, Karun, Haman, Ebu Leheb gibi isimler de vardır. Mesela günümüzde kız çocuklarına yaygınca verilen "aleyna" diye bir isim var. Manasına bakılmaksızın kulağa hoş geliyor, ayrıca Kur'ân'da da geçiyor diye bu isim kız çocuklarına veriliyor. Halbuki "aleyna" kelimesi "bizim üzerimize" veya "bizim üzerimize olsun" anlamlarına gelen bir ifadedir. Kur'ân'da geçiyor diye çocuklara yanlış anlamlara gelebilecek bu tür isimlerin verilmesi doğru olmasa gerek. O yüzden düşündüğümüz ismi çocuğumuza vermeden önce bir bilene danışmakta fayda var.

Çocuğa isim ağır gelir mi?

- Bir de ismin ağır gelmesi meselesi var. Çocuğa ismi ağır geldi diyorlar.

- Bu ifadeyi hepimiz duymuşuzdur. Huysuz, dengesiz veya spastik özürlü olan çocuklara isimlerinin ağır geldikleri, taşıyamadıkları için böyle oldukları düşünülür. Bu ifade bazı tasavvuf büyükleri tarafından da dile getirilmiştir. Peki bunun bir doğruluk payı var mıdır? Bu sorunun cevabını ilerleyen bilim sayesinde bugün daha iyi verebiliyoruz. Çünkü kelimelerin titreşimlerinin madde üzerinde etki meydana getirdiği artık bugün bilimsel bir gerçek. Buradan hareketle kelimelerin titreşimleri madde üzerinde tesir ediyorsa insan üzerinde de etkili olması muhakkaktır.

Yeni doğan bir çocuğa nasıl isim verilir?

Sözün burasında yeni doğan bir çocuğa nasıl isim verilir, onu da anlatayım. Yeni doğan çocuğa süt vermeden evvel ağzına yumuşatılmış hurma gibi tatlı bir şeyler sürülür. Çocuğa doğunca veya doğumu müteakip yedinci günü adı konur. Doğduktan sonra hemen ölen çocuğa da ad konur. Yıkanır, cenaze namazı kılınır. Çocuğun ismini ilmiyle âmil, salih bir zata koydurmak iyidir. Ashab-ı kiram çocuklarına isimlerini Peygamber Efendimiz'e verdirmeyi tercih etmişlerdir.

Çocuk isim koyacak kişinin kucağına verilir. Kişi abdestli bir şekilde kıbleye döner, önce sağ kulağına ezan, sol kulağına ise kamet okur ve üç kere çocuğun sağ ve sol kulaklarına ismini tekrar eder.

Çocuğa isim koyduktan sonra hayır duada bulunulmalıdır. Peygamber Efendimiz, "Ya Rabbi bu çocuğu hayırlı ve salihlerden eyle ve onun güzel bir şekilde yetişmesini sağla." diye dua etmiştir. Durumu iyi olanlar için Allah'ın vermiş olduğu çocuk nimetine karşı bir şükür olarak çocukların doğumlarının yedinci gününde kurban kesmek sünnettir. Bu kurbana akika kurbanı denilmektedir. Yine bu günler çocuğun başının tıraş edilip, çıkan saçın ağırlığınca veya takdirî bir ağırlık olarak altın alıp sadaka vermek müstehaptır.

İsimleri bozarak kullanmak doğru değil

Son olarak şunu da eklemek istiyorum. Halkımız arasında isimler mevzuunda yapılan yanlış bir hareket daha var. İsimleri kısaltacağız diye bozuyor ve anlamsız isimlerle birbirimize sesleniyoruz. Mesela Abdullah'a Apo, İbrahim'e İbo, Zeynep'e Zeyno, Mustafa'ya Musti, Canan'a Cano gibi... Bu da esasen doğru olmayan bir isimlendirmedir.

Sizin uykunuz gelmedi mi? Bence namazımızı kılıp yatalım. Benim çok uykum geldi. Gece kalkarım diye yatacağım ama kendime de güvenemiyorum. Namazı kılıp da yatalım. Mert,

- Ya arkadaşlar kusura bakmayın. Ne zamandır aklımda soramıyorum. İhsan abi uyku dedi de aklıma geldi. Müsaade ederseniz bir sorum var. İhsan abi onu da cevaplandırsın öyle yatalım. Kaylule

uykusunu duymuştum da geçenlerde bir de gaylule ve feylule diye bir uyku çeşidi daha duydum. Bunları açıklayabilir misin İhsan abi?

Doğru vakitte uyuyalım ömrümüz bereketlensin

- Kısaca açıklayalım Mert. Öncelikle malum uyku, vücudumuzun dinlenmesi ve bir sonraki güne hazırlanması adına Rabb'imizin bahşettiği çok büyük bir nimet. Bu nimetin kadrini işlerinin yoğunluğundan dolayı uykusuz kalanlar çok daha iyi bilirler.

Uyku ihtiyacımızı zaman açısından günün sonunda yani gece gideririz. Bazı durumlarda da gün içinde de uyumak ve dinlenmek isteriz. Burada aklımıza şöyle bir soru takılabilir: Acaba bir gün içerisinde gece uykusu dışında istediğimiz her vakitte uyuyabilir miyiz? Bunun dinî açıdan bir mahzuru var mı?

Alimlerimiz hangi vakitlerde uyunulması gerektiği hususuna çok önem vermişler ve bazı vakitlerde uykuya dalmanın mahzurlu olduğunu söylemişlerdir. İşte bu alimlerimizden Bediüzzaman Said Nursi, uykuyu uyunulan vakitler açısından üç kategoride değerlendiriyor.

Gaylûle uykusu

Gaylûle, fecirden sonra yani güneşin doğmaya başlamasından kerahet denilen vakit bitinceye kadar, yani güneşin doğmasından sonra yaklaşık 40-50 dakikalık zamanlık diliminde uyunulan uykuya deniliyor. Bu uyku, Allah Rasulü'nden gelen beyanların ışığında rızkın noksanlığına ve bereketsizliğine sebebiyet veriyor. Bunu herkes kendi hayatında tecrübe etmiştir. Bu vakti uykuyla geçirdiğimizde üzerimize bir rehavet ve ağırlık çöküyor. O gün yapacağımız işlere bu ruh haliyle başlamak bizi olumsuz etkileyecektir. Halbuki normal uykusunu alan ve o vakti uyanık geçirerek işine başlayan kişilerin işlerinde ayrı bir bereket ve huzur oluyor. Bilim adamları uyku zamanını güneşe göre ayarlamamızı istiyorlar.

Yani beyin güneş doğmadan önce uyanık halde güne hazır olmalı. Yine bilim adamlarından öğrendiğimize göre, güneş doğduktan sonra uyunulan uyku, dinlenmek yerine insana yorgunluk ve halsizlik olarak geri dönüyor. Bu zamanlardaki uyku beynin şişmesine ve genişlemesine yol açıyor. Bu şekilde de beynin çalışma sistemi bozuluyor.

Kaylûle uykusu

Kaylûle, kuşluk vakti denilen yani güneşin parlayıp yükselmeye başladığı vakitten, öğleden biraz sonraya kadar zamanda bir süre uyumaktır. Efendimiz'in kaylûle yaptığını ve bu uykuyu tavsiye ettiğini görüyoruz.[100] Zira bu uyku gece ibadetini kolaylaştırır. Ayrıca Bediüzzaman, "Bu uyku hem ömrü, hem rızkı ziyadeleştirir. Çünkü yarım saat kaylûle, iki saat gece uykusuna denk gelir." diyerek kaylûlenin önemine dikkat çekiyor.

Feylûle uykusu

Diğer bir uyku çeşiti feylûle denilen uykudur. Feylûle ikindi namazından sonra, akşam namazına kadar olan vakitte uyunulan uykuya deniliyor. Bu uyku ömrün kısalmasına sebebiyet veriyor. Herkes kendi hayatında da tecrübe etmiştir. Bu vakitte yatıldığında insan adeta sersemlemiş şekilde uyanıyor. Yani insan dinleneceği yerde daha da yoruluyor. Hem uyuduğu vakit boşa gidiyor, hem de uyandıktan sonraki zaman dilimlerinde uykunun verdiği sarhoşluk hali hâlâ devam ettiği için ömrünün bir kısmını boşa geçirmiş oluyor.

Uyku stratejimiz ne olmalı?

Bütün bunlardan sonra "Bizim uyku stratejimiz ne olmalı?" diyorsanız size konuyla alakalı araştırmalar yapan Muhammed Bozdağ'ın, hadisler ışığında doğru uyku stratejisi hakkında yaptığı şu tavsiyelerini önerebilirim:

1. Günde 6-7 saatten fazla uyumamalıyız.

2. Öğlen 30 dakika süreyle (11.00-13.30 arasında) ve gece 23.00-05.30 arası (1 saatlik kayma olabilir) uyuyor olmalıyız.

3. Sabah erken kalkmalı ve öğlen vaktine kadar bir daha uyumamalıyız.

4. Tok uyumamalı, yemeğimizi uykudan 2,5 saat önce yemeliyiz.

5. Akşama yakın vakitte uyumamalıyız.

6. Uyku öncesinde vücut adalelerimizi gevşetmeliyiz.

7. Gürültülü, kötü kokulu, çok yumuşak veya tümsekli zeminde uyumamalıyız.

Böyle bir uyku stratejisi için 10 günlük ısrarlı takip bu sistemi alışkanlık haline getirmemiz için yeterli olabilir. Bir defa başardık mı bambaşka bir insan olacağız. Zihinsel üretim ve bedensel dinçlikte zirveye doğru tırmanacağız. Yaşama sevincimiz kat kat artacak. Uykuda geçen zamanın ihtiyaçtan fazla kısmını büyük bir israf olarak göreceğiz.

Haydi şimdi uykuya, tabii namazdan sonra...

Düşünce ve aksiyon insanları

- Hayatlarıyla bize örnek olmuş, yazmış oldukları eserlerden istifade edebileceğimiz, kültür dünyamızı aydınlatan düşünce ve aksiyon insanları hakkında bilgi verebilir misiniz?

Bu soruyu Bahadır sormuştu. Soruyu dinleyen İhsan'ın yüzünde hafif bir tebessüm oluşmuştu. İhsan, çantasını açarak içinden bir kitap çıkardı. Kitap, "Ruhumuzun Heykelini Dikerken" ismini taşıyordu. Yazarı ise M. Fethullah Gülen Hocaefendi'ydi. İhsan, arkadaşlarını daha fazla merak ettirmeden sözlerine başladı.

- Arkadaşlar bu akşam size bu kitaptan bir makale okuyacaktım. Aslında Bahadır'ın sorusunun cevabı bu kitabın bir makalesinde mevcut. İsterseniz, hem o makaleyi okuyalım hem de Bahadır'ın sorusunu cevaplandırmış olalım.

Makale'nin başlığı düşünce ve aksiyon insanı. Giriş bölümünü geçerek yazarın kültür ve irfan dünyamızın yıldızları olarak öne çıkardığı kametleri tek tek okuyalım.

Filibeli Ahmed Hilmi

Bulgaristan'ın Filibe şehrinde doğmuş bir sefir çocuğu.. maârifle ve çağıyla tanışması Galatasaray Sultanîsi'nde başlıyor.. sonra, İzmir'de ikamet.. Beyrut'ta memuriyet.. bu arada Jön Türkler'le temas ve bu yüzden Fîzan'a nefiy... Ve Meşrûtiyet'i müteakip İstanbul'a avdet.. derken "İttihad-ı İslâm" düşüncesi bayraktarlığı.. ve bu düşünceye tercüman olabilecek aynı isimdeki gazetenin çıkarılması.. ardından, günlük Hikmet gazetesi ve bu gazetede İttihad ve Terakki Cemiyetiyle savaşı.. arkasından başka gazeteler, başka mecmualar.. ve bir ara, Dârulfünûnda felsefe muallimliği.. derken,

genç sayılabilecek bir yaşta muhtemelen ebedî hasımları masonlar tarafından zehirlenerek öldürülmesi...

Hayatına kuşbakışı bir göz attığımız bu müstesna düşünce ve aksiyon adamı, arkada bıraktığı onca eserleriyle üzerinde akademisyenlerin araştırmalarını bekliyor.

Ferit Kam

İstanbul'un irfan hayatına çok erken uyanmış bu nâdide düşünce, zevk ve beyan insanının hayat-ı sergüzeştîsi de şöyle: Fransızca muallimliği.. felsefe merakı.. bu merakla gelen muvakkat bunalım.. ilâhî inâyetin kolları arasında tasavvufa sığınma.. yeniden duygu ve düşünce istikameti.. ardından "Sırât-ı Müstakîm" ve "Sebîlürreşad" mecmualarında duygularını neşretme.. bir ara, Dârulfünûn ve Süleymâniye Medreselerinde müderrislik.. Dâru'l-Hikmeti'l-İslâmiyeye intisâb.. arkasından aziller, vazifeye iâdeler.. ardı arkası kesilmeyen çileler, mahrumiyetler.. nihayet her düşünür ve aksiyon adamı gibi, yürüyüp Rabbine ulaşacağı âna kadar ukbâ buudlu rengârenk bir hayat.. bu mübeccel hayatı koca bir mücelletle anlatmak bile mümkün değildir. Hakkında söylenip-yazılanlar esas alınarak, asrın bu aydın simâsı da varidât enginlikleriyle mutlaka günümüzün nesillerine anlatılmalıdır.

Mustafa Sabri Bey

Bu tertemiz Anadolu evlâdı, tam mânâsıyla bir mücadele insanıdır. Müderrislikten saray kütüphâneciliğine, milletvekilliğinden "Beyânü'l-Hakk" başyazarlığına, ondan da Hürriyet ve Îtilâf Fırkası üyeliğine; mâlum Bâbıalî Baskınıyla ülkesini terk edeceği âna kadar hep bir aksiyon ve mücadele insanı olarak görürüz bu Osmanlı şeyhülislâmını. Yurt içinde havalar sertleşince, başka bir İslâm ülkesinde hizmet vermeyi deneyen, fırsat bulunca yeniden yurduna dönüp, mücadelesini burada sürdüren bu hareket insanı, imkân yakalayınca, "Dâru'l-Hikmeti'l-İslâmiye" âzâlığı ve "Şeyhülislâm"lık mansıbıyla bir kere daha ülkesini hizmetle kucaklar ve 1922 yılında son kez Türkiye'den ayrılır; Romanya, İskeçe derken Mısır'a gider ve 1954 yılında vefat edeceği âna kadar ömrünü kızıl kıyâmet bir mücadele içinde geçirir. Bir hayli çileli ve çokça inişli-

çıkışlı bir hayat yaşayan bu vatan evlâdının da mübarek hayatları birkaç doktoraya esas teşkil edecek kadar zengindir.

Babanzâde Ahmed Nâim

Bağdad doğumlu ve bir paşazâde... emsâli gibi İstanbul maârifiyle beslendi... duygu ve düşünce dünyası itibarıyla engin ve zengin bu ufuk insan, Galatasaray Sultanîsi... Mülkiye Mektebi... ardından Hâriciye Nezâreti Tercüme Kaleminde memuriyet... Maarif Nezâreti Tedrisât Müdürlüğü... arkasından Tercüme Dâiresi âzâlığı... Dârulfünûn Edebiyat Fakültesi müderrisliği.. ve muvakkat bir rektörlük, onun sergüzeşt-i hayatı içinden sadece bazı kesitler.

Ahmed Nâim de, son dönem Türk toplumunu, fikren ve rûhen besleyen önemli kaynaklardan biridir... ve ilim, irfan hayatımız adına gelecek nesillere dünya kadar mîras bırakmıştır.

Mehmed Âkif

Her türlü tariften vâreste bu samimî ve hasbî vatan evlâdı için şimdiye kadar cilt cilt eserler yazıldı. Üzerinde bir hayli yorumlar yapıldı ve pek çok şey söylendi. Zannediyorum, bundan sonra da, îmanı, aşkı, heyecanı, aksiyonu, davası ve düşüncesiyle alâkalı daha dünya kadar şey yazılıp-söylenecektir. O, yaşadığı dönem itibarıyla Anadolu, Rumeli ve Arabistan'ı dolaşan ender Türk aydınlarından biridir.. ve uğradığı her yerde şanlı fakat tali'siz bir milletin. hicran dolu sesi olmuş, soluğu olmuş inlemiş ve çevresinde ürpertiler meydana getirmiştir. Az insan vardır o ölçüde çizgisini koruyan. Baytarlığından müfettişliğine, Dârulfünûn edebiyat müderrisliğinden "Sırât-ı Müstakîm" kadrosu içindeki hizmetlerine, ondan da "Dâru'l-Hikmeti'l-İslâmiye"deki vazifesine, Millî Mücadele yıllarındaki hitâbelerine kadar hep samîmî olmuş, hep vefâlı davranmıştır.

Sahabî gibi zâhitçe yaşamış ve ukbâya da fakirce yürümüş bu tok sesli vatan evlâdı için, şimdiye kadar yapılan meşkûr hizmetler mahfuz, düşünce, aksiyon ve sanat cephelerinin, akademisyenlerce daha ciddî ele alınacağı vefâ tüten günleri bekliyoruz.

- Bahadır istersen devamını da sen oku.

- Sesim biraz kısık ama okumaya çalışayım.

Muhammed Hamdi Yazır

Âlemin mâlumu bir kâmet-i bâlâ.. ilk tahsilini küçük bir Anadolu kasabası olan Elmalı'da aldıktan sonra, o da eskilerin ifadesiyle "ikmâl-i nüsah" etmek için pâyitahtın yolunu tutuyor. Husûsî hocalardan ders.. ruûs imtihanı.. Mekteb-i Nüvvâb'da ve Medresetü'l-Vâizîn'de müderrislik.. dersiâmlık.. İkinci Meşrûtiyet'ten sonra mebûsluk.. bir içtihad hatası olarak Abdülhamid'in hal' fetvâsına imza koyma.. Dârul-Hikmeti'l-İslâmiye âzalığı.. Evkaf Nâzırlığı.. Cumhuriyet sonrası İstiklâl Mahkemelerinin gazabına uğraması.. ve kılpayı kurtulduğu bu gâileden sonra upuzun bir inzivâ dönemi.. ve o muhteşem tefsirin vücud bulması, kaba hatlarıyla onun hayatından sadece birkaç çizgi.

Düşünce ve aksiyon hayatımız adına allâme Hamdi Yazır da o müstesna mevkiiyle üzerinde durulması gereken önemli simâlardan biridir.

Necip Fazıl Kısakürek

Maraşlı; ama İstanbul'da doğmuş büyümüş bir İstanbul efendisi. Amerikan Koleji, Bahriye Mektebi o müthiş istidâda bağrını açan kuvve-i inbâtiye nev'inden iki saksı dolusu toprak ve kendine sıçramanın minik rampaları.. Dârulfünûnun felsefe bölümü de muvakkat konakladığı menzillerden biri.. Paris'in Sorbon'u, batıya nazar ettiği ilk küçük menfez.. banka müfettişliği, içine sindiremediği gelip geçici işportacılık.. Devlet Konservatuarı ve Güzel Sanatlar Akademisi, sanat ruhunu istidatlı-istidatsız her sineye üflediği ilk ocak.. Büyük Doğu ekolü ve aynı ünvanla çıktığı kadar kapanan, kapandığı kadar da çıkan; ama arkasındaki müthiş iradeyle çıkmamazlık edemeyip, kapanırken dahi gidip çıkma programı üzerine kapanan bir büyük mecmuânın bânisi, mimârı ve çilekeş sahibi.. son dönemin en önde gelen şiir ve nesir üstâdı ve geleceğin fikir mimarlarından biri.. tasavvufî düşüncedeki enginliği, metafizik derinliği, ömrü boyunca Mutlak Hakikat'e karşı duyduğu engin saygısı.. Rûh-u Seyyidi'l-Enâma karşı olan olağanüstü ihtiram ve temkini, onun pek çok sahadaki deryalar gibi enginliğinden sadece birkaç damla.. böyle birkaç küçük damla ile işaret edilip geçilen bu dev insanın, değişik yanlarıyla tahlil edilip Türk gençliği ve dünyaya tanıttırılması;

hatta bir Necip Fazıl Enstitüsü kurulması kadirşinaslığımızın sesi ve kadirşinaslardan temennimiz.

Süleyman Hilmi Tunahan

Silistre'de soylu bir ailenin çocuğu.. hoca oğlu hoca.. rûhî zenginliğini İstanbul âfâkının irfanıyla kıvamına getirince ciddî bir vefa hissiyle maskat-ı re'si olan beldeyi müderrislikle kucaklar. Onunla alâkalı derin bir beklenti içinde bulunan aile fertleri, etrafını saran talebe, dost ve kardeşlerinin sadâkat ve vefâsında onun misyonunu ve yarınlarını görür, tâli'lerine tebessümler yağdırırlar.

Süleyman Efendi, aksiyonu önde, eşine ender rastlanır yorulma bilmeyen bir mücâhede insanıdır. Hayatı boyunca, ehl-i sünnet ve'l-cemaat düşüncesinin sadık ve kararlı bir müdâfii olarak yaşamış.. dinî duygu ve dinî düşüncenin üst te sarsıntılar yaşadığı bir dönemde "sath-ı mücadele" demiş; dinî düşünce ve tarih şuurunu bir kaneviçe gibi kullanarak, ruhumuzun dantelâsını örmüş.. bir baştan bir başa ülkenin her yanında açtığı kurslar, yurtlar ve pansiyonlarla gönüllerimize varlığımızın esaslarını duyurmaya çalışmış.. ruhların ve ruhânilerin tayerân ettiği âleme yürüyeceği âna kadar da bu misyonunu edadan geri durmamıştır..

Ben, şu birkaç satırla bu büyük hareket adamını anlatma iddiasında değilim; olamam da. Bu kadar az bir zaman içinde, Edirne'den Ardahan'a kadar, ülkenin her yanını, hem de engellemelere rağmen, ilim ve irfanla bezeyen bir ruh ve mânâ insanını anlatmak, değil birkaç paragrafla, mücelletleri bile aşan bir mevzudur.

Biz, şimdilik bu önemli şahsiyetin, misyonunu, aksiyonunu, yorumunu, hizmet felsefesinin tahlilini, araştırmacı ve mânâya açık akademisyenlerin incelemesine havale ediyor ve bir kapı aralaması sayılan bu küçük hatırlatmanın, kapıyı sonuna kadar açacak çalışmalara dönüşmesini diliyoruz.

Yirminci asrın son yarısındaki aydınları düşünürken, temiz Anadolu evlâdı, velûd dimağ - temel kriterlerimize ters bir kısım mütalâaların hesabı kendine ait - aşk ve heyecan insanı Nureddin Topçu'yu hatırlamamak; çağın müstesna dimağı engin düşünce.. kuluçka sabrıyla civciv bekleyen, mercan gibi sessiz fakat sancılı

kanrevân yoluna devam eden, gelecek nesillerin zevkle okuyacakları asrın büyük şâir ve nâsiri Sezâi Karakoç'u görmemezlikten gelmek.. Es'ad Efendiyi minnetle anmamak, Sami Efendiye saygı duymamak, Arvâsi Hazretlerini, Ali Haydar Efendiyi, Mehmed Zâhid Kotku'yu, Alvar İmamını, Serdehl'in Seydâsı'nı, Menzil'in Muhammed Râşid Efendisini bu hizmet örfânesindeki aşk, heyecan ve aksiyonlarıyla yâd etmemek mümkün değil..

Ve Bediüzzaman Said Nursi Hazretleri

...Ve hele îmanı, düşüncesi ve baş döndüren aksiyonuyla küfür ve ilhad dünyasının bütün plânlarını altüst eden Bedîüzzaman'ı hatırlamamak mümkün mü?

Bugüne kadar onun için pek çok şey yazıldı ve söylendi. Şimdilerde dünya onu konuşuyor.. ve o hemen her dildeki eserleriyle çağın en çok okunan insanlarından biri. Bu açıdan da onun hakkında uzun konuşmaya gerek yok. İşte bu mülâhazayla burada, ona ait bir kitaba önsöz olmuş, küçük bir mütalâanın, küçük bir bölümünü aktarmayı yeterli buluyoruz:

Bedîüzzaman, üzerinde titizlikle durulup düşünülmesi, araştırılıp insanlığa tanıtılması gerekli olan bir simadır. O, İslâm âleminin, inanç, moral ve vicdânî enginliğini hem de en katıksız ve müessir şekilde ortaya koyan çağın bir numaralı insanıdır. Ona, onun düşüncelerine, hissî mülâhazalarla yaklaşmak, onu ve eserini anmak sayılmaz. Duygusallık, onun her zaman uğrunda yiğitçe tavır ortaya koyduğu ve gürül gürül anlattığı meselelerin ciddiyetiyle telif edilemez. O, bütün ömrünü, kitap ve sünnetin gölgesinde, tecrübe ve mantığın kanatları altında, derin bir aşk ve heyecanla beraber hep bir muhakeme insanı olarak sürdürmüştür.

Bedîüzzaman'ın, yüksek mefkûresi, yaşadığı çağı düşünüp söylemesi, sadeliği, insânî enginliği, vefâsı, dostlarına bağlılığı, iffeti, tevâzuu, mahviyeti ve istiğnâsı üzerine şimdiye kadar pek çok şey yazıldı ve söylendi. Aslında, her biri başlı başına birer kitaba mevzu teşkil edecek olan yukarıdaki vasıflar, onun kitaplarında da sıkça üzerinde durduğu konulardır. Ayrıca, hâlâ aramızda, hayatta iken onun yakınında bulunma bahtiyarlığına ermiş ve onu, rûhî enginliği,

fikrî zenginliği ile tanımış dünya kadar insan var ki, bunlar da canlı birer kitap gibi bu konunun en sadık şahitleri.

Dış görünüş itibarıyla sade ve basit görünen Bedîüzzaman, gerek düşünce hayatında, gerek aksiyonunda hemen her zaman başkalarında bulunmayan engin bir karakter sergilemiştir. Onun, insanlık için en hayâtî meselelerde bütün insanlı`kucaklayışı, küfür, zulüm ve dalâlete karşı tiksinti duyuşu, her yerde istibdâtla savaşı, hatta bu uğurda hayatını istihkâr edercesine vefâsı ve civanmertliği ve ölümü gülerek karşılaması, onun için normal davranışlardı. O engin bir his insanı olmanın yanında, misyonuyla alâkalı meselelerde, hep kitap-sünnet yörüngeli; muhâkeme ve mantık televvünlü yaşamıştı. O hemen her zaman, davranışları itibarıyla, mâsum bir ikili görünüm sergilerdi: Biri, engin bir vicdan eri, derin bir aşk ve heyecan timsâli ve olabildiğince mert bir insan görünümü; diğeri de fevkalâde dengeli, çağdaşlarının çok önünde ileri görüşlü, büyük plân ve projeler üretebilen sağlam bir kafa yapısına sahip mütefekkir görünümü. Bedîüzzaman ve onun davasına bu zaviyeden yaklaşmak, onun, İslâm büyüklerinin bir devamı olarak, içinde bulunduğumuz çağda bizim için ifade ettiği mânâyı anlamamız bakımından çok önemlidir.

Bazı kimseler görmemezlikten gelseler de gerçek şu ki; Bedîüzzaman çağdaşlarınca, kendi kuşağının en ciddî düşünürü ve yazarı kabul edilmiş; kitlelere hem bir sözcü hem de önder olabilmiş; ama kat'iyen kendini beğenmemiş, gösterişe girmemiş ve hep âlâyişten uzak kalmaya çalışmıştır. "Şöhret ayn-ı riyâdır ve kalbi öldüren zehirli bir baldır..." sözü, onun bu konudaki altın beyanlarından sadece bir tanesi. O, yirminci asırda İslâm dünyasında, şimdilerde dünyanın dört bir yanında, her zaman listenin başında birkaç yazardan biri olarak tanınmış, her kesimce sevilerek okunmuş ve zamanın eskitemediği simâlardan biri olarak da tarihe mâl olmuştur.

Bedîüzzaman'ın hemen bütün eserleri, içinde doğmuş olduğu çağ zaviyesinden, yorumlanmaya açık bazı meseleleri yorumlama açısından o uğurda harcanmış ciddî bir gayretin sonucudur. Onun eserlerinde önce Anadolu, sonra da bütün İslâm dünyasının hem âh u efgânı, hem de ümit ve şevk u târâbını duyup dinlemek mümkündür. Gerçi o, doğunun ücrâ bir kasabasında doğmuştur ama, kendini hep bir Anadolulu olarak hissetmiş, bizim duygularımızı

bir İstanbul efendisi gibi soluklamış ve her zaman topyekün bir ülkeyi engin bir şefkat ve dupduru bir samimiyetle kucaklamıştır.

Bedîüzzaman, materyalist düşüncenin, fikir hayatımızı hercümerc ettiği, komünizmin en çılgın dönemini yaşadığı, dünyanın en bunalımlı, en karanlık, en sıkıntılı günlerden geçtiği çok talihsiz bir zaman diliminde, îman ve ümit tüten eserleriyle, sarsıntı üstüne sarsıntı yaşayan insanımıza Hızır çeşmesine giden yolları gösterdi ve gezdiği her yerde yığınlara hep "ba'sü ba'de'l mevt" üfledi. Onun, hepimizden ve herkesten evvel görüp sezdiği ve ele alıp çözmeye çalıştığı en büyük problem, küfür ve ilhad kaynaklı anarşi problemiydi. O, bütün hayatı boyunca, insanımıza, çağın bu hastalığının mutlaka aşılması lazım geldiğini salıkladı. Ve bu hususta insanüstü bir gayret sarfetti. Böylesine buhranlar içinde inim inim bir dünya ile karşılaşan Bedîüzzaman, kendini bekleyen sorumlulukların farkındaydı.. ve Kafdağı'ndan ağır böyle bir yükün altına girerken, fevkalâde mütevâzı, mahviyet içinde ve hacâletle iki büklümdü; iki büklümdü ama, Cenâb-ı Hakk'ın sonsuz kudret ve nâmütenâhî gınâsına karşı da olabildiğine bir güven içindeydi.

Evet, bütün insanların fen ve felsefe âlet edilerek ilhâda sürüklendiği, komünizmle beyinlerin yıkandığı, bu menfî oluşumlara "dur" diyenlerin memleket memleket sürgüne gönderildiği, ülkenin her köşesinde en utandırıcı tehcirlerin yaşandığı ve daha garibi de bütün bunların medeniyet ve çağdaşlaşma hesabına yapıldığı, hatta nihilizmin, asrın en yaygın büyüsü haline getirildiği o kapkara günlerde, Bedîüzzaman, hâzık bir hekim edâsıyla hepimizin, içlerimizdeki zindanları, ruhlarımızdaki çeşit çeşit mahkûmiyetleri, kendi cinâyetlerimizi ve kendi kendimize esâretlerimizi hatırlattı, ruh dünyalarımızda ve vicdânî hayatlarımızda uyuyan insânî yanlarımızı harekete geçirerek, maâliyâta müştak gönüllerimize üst üste nefesler aldırdı, ötelerle alâkalı derinliklerimizi gözler önüne serdi, tekye, zâviye, mektep ve medresenin bütün vâridâtını birden başımıza boşalttı.

Evet, Bedîüzzaman milletin fikrî seviyesizliklerle sürüm sürüm yaşadığı ve içtimâî dertlerin birer buhran hâlini aldığı, ülkenin hemen her yanında ürperten yüzlerce hâdise ile yüz yüze kalındığı, her tarafta İslâmî ve millî değerlerin enkaz enkaz üstüne yıkılıp gittiği

ifritten bir dönemin, düşünen, çareler arayan, teşhis ve tespitlerde bulunan sonra da bu rahatsızlıklara reçeteler sunan bir hekimi olmuştu. O, upuzun ve karanlık yılların hazırlayıp sahneye sürdüğü dünya kadar felâket altında didinip duran talihsiz nesillerin, îmansızlık, dalâlet ve şüphe vadilerinde bocaladığını, kurtulmak istedikçe daha derin buhranlara gömüldüğünü gören, hisseden, görüp hissettiklerini vicdanının derinliklerinde duyan bir insan olarak, ilk günden itibaren hep müteheyyiç yaşadı.. sürekli düşündü.. devlet ve topluma alternatif tedaviler teklif etti.. ve bu şanlı fakat talihsiz millete, muhteşem fakat bahtsız ülkeye eski enginlik ve zenginliğini duyurmaya çalıştı.

- Sıkıldınız mı arkadaşlar? Bu kadarlıkla iktifa edelim isterseniz. Ama yazının devamını mutlaka okuyun olur mu?

Din duygusu insanları ahlâklı yapar

Tarık, söz alarak şunları söyledi:

- Şöyle bir etrafıma bakıyorum da hakikaten ahlaksızlık diz boyu. Ben dinimiz ile ahlak arasında sıkı bir ilişki olduğunu görüyorum. Eğer insanlar dinlerini yaşasalar böyle olmazdı.

Ne dersiniz İhsan abi?

- Sana katılıyorum Tarık. Dinin olmadığı bir yerde ahlak ve faziletten bahsetmek mümkün olmadığı gibi, mutluluktan bahsetmek de oldukça zordur. Zira, ahlak ve faziletin kaynağı vicdandır. Vicdana hükmedecek tek unsur ise Allah'la irtibattan ibaret olan dindir.

Her yönüyle ahlaksızlık, dinsizlik kaynağından fışkıran bir zift ve her çeşidiyle anarşi de dinsizlik vadilerinin sevimsiz zakkumlarıdır. Ahlak halinde yaşanmayan din, şekil ve slogana, şuur haline gelmeyen iman ise iddia ve inatçılığa mahkum olur. Bu bakımdan toplumu ayakta tutan en önemli dinamiklerden biri ahlaktır.

Ahlakî çöküntünün önlenemediği veya ahlaksızlığın prim gördüğü toplum ve cemiyetlerde, içtimaî erozyon çok hızlı bir sürece girmiş demektir. Kur'ân-ı Kerim'de, ahlaksızlığın sebep olduğu yıkılışları anlatan pek çok ayet vardır. Bu yıkılışlar, birer ibret levhası şeklinde Kur'ân'da tablolaştırılır ve ders almamız için bizlere takdim edilir.

İslam ahlakı, şüphesiz Kur'ân ve Sünnet merkezli bir ahlaktır. O, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in ifadesiyle "Allah ahlakı" ile tabir edilir. Bu ahlak kurallarının evrenselliği, tartışma götürmez bir gerçektir. Bunlar, inananlara olduğu kadar inanmayanlara da hitap etmekte; ister ibadet, ister bir erdem kuralı olarak başkasını olduğu gibi bizzat insanın kendisini, yabancıları olduğu kadar yakınları, yoksulları olduğu kadar zenginleri, insanın kendi topluluğunu olduğu kadar başka toplulukları da kapsayan bir nitelik taşımaktadır.

Yine o, değer ölçüsü olarak soyu, sopu, malı, mevkii değil, takva kelimesiyle ifade edilen ruh temizliğini esas almaktadır. Bu ahlakı en güzel şekilde uygulayan, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) olmuştur. Allah Rasulü (sallallâhu aleyhi ve sellem): "Ben, güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim"[101] buyurmuştur. Yine O'nun ahlakı sorulduğunda, Hz. Aişe (radıyallahu anh) validemiz, "Kur'ân idi."[102] cevabını vermiştir.

İslam, toplumu tek vücut haline getirmiştir

Bir örnek olması açısından burada Efendimiz'in dizinin dibinde yetişen nadide insanlardan Hz. Ömer'i anlatmak istiyorum. Hz. Ömer, bir halifedir ve devletin başındadır. Fakat onlardan biri hatta sıradan biri gibi yaşardı. O, yaşadığı sürece yatıyor-kalkıyor ümmetin derdi ile iki büklüm oluyordu. Cemiyet ile o kadar bütünleşmişti ki, dünya adına bütün lezzetleri unutur, her şeyiyle rûhunda onları yaşardı.

Bu devir, mü'minlerin en mutlu olduğu, fert ile toplumun tek vücut haline geldiği İslâm târihinin altın devirlerinden biridir. Hz. Ömer halkı ile iç içe yaşamış, onlarla oturup kalkmış, onların dert ve kederleri ile bütünleşmiş bir insandı.

Nasıl olduysa devrinde bir kıtlık baş gösterir. Koca halife gece gündüz durmadan Rabb'ine dua ve niyaz etmeye başlar. Zira o, kıtlığa kendisinin sebep olduğunu düşünmektedir.

O günlerde Hz. Ömer, üzüntüden dolayı yemekten içmekten kesilmiştir. Zâten yediği çok bir şey de yoktur. Ev halkının şehâdeti ve itirafları ile, Hz. Ömer bilhassa o kıtlık döneminde günde bir

defa olmak üzere kuru bir parça arpa veya yulaf ekmeğini, bazen zeytinyağına bazen de sirkeye batırıp yemektedir.

İşte bu günlerde, nereden geldiyse, önüne bir ciğer getirirler. Hz. Ömer ciğerin nereden geldiğini sorar. "Etini fakirlere dağıtmak için bir deve kesmiştik. Ciğerlerini de sana getirdik." derler.

Hz. Ömer tekrar, "Bütün Medine fakirlerine bunun kadar et düştü mü?" diye sorar. "Hayır." cevabını alınca, "Götürün, bunu fakirlere dağıtın." der. Daha sonra her günkü kuru ekmeği ile sirke getirilerek önüne konur.

İşte, toplumsal dayanışmanın, inanmış gönüllerde oturaklaştığını gösteren yüzlerce örnekten sâdece bir tek misal! Günümüzde toplumun her kesiminde böylesi gönül erlerine çok ihtiyaç var...

Asırlık bir Osmanlı çınarı İsminaz Nine bize hayat dersleri veriyor

Müsaade ederseniz bir misal daha vermek istiyorum. Bakın bir kadının dininden almış olduğu ahlak ve terbiye ile bir ışık olup da nasıl etrafını aydınlattığını anlatayım size.

Onu ilk defa bir fakültenin mezuniyet töreninde görmüştüm. Torunu o sene mezun oluyordu ve onu bu mutlu gününde yalnız bırakmamak için onca yaşına rağmen kalkıp gelmişti. Torunu daha önce ondan bahsetmişti. O gün kendisiyle tanışmak istediğimi söyleyince beni alıp ön sıralarda oturan ninesinin yanına götürdü. Kendisini görünce garip duygular hissettim içimde. Karşımda ulu çınar gibi asırlık bir Osmanlı hanımefendisi duruyordu. Hayatının zorluklarını yüzündeki çizgilerden okumak mümkündü. Öte yandan kemal-i edeple oturuşundan içindeki abid ve mütevekkil ruhu yakalayabilmek de mümkündü. Hemen ellerini öptüm. O anda yüzünde beliren tebessüm görülmeye değerdi. "Nasılsın nine?" dedim ve bana "Nasıl olayım oğul, Allah bes, baki heves." demişti.

Onun adı İsminaz. Bundan yaklaşık yüz sene evvel Ağrı'da dünyaya gelmiş. İsminaz nine yüz senelik hayatına acısı ve tatlısıyla pek çok hatıra sığdırmış. Eşi vefat ettiğinde yedi çocuğuyla baş başa kalmış. O günlerde çocuklarından sadece birisi evliymiş. O, eşinin yokluğuna rağmen çocuklarına hem analık hem de babalık yapmış. Bütün

zor şartları göğüsleyerek çocuklarını okutmuş. Çocuklarının bazısı öğretmen, bazısı hemşire, bazısı ebe, bazısı da tekniker olmuş.

İsminaz nine kendisi okuma-yazma bilmemesine rağmen eğitime çok önem veriyor. "Ben okuyamadım. İçimdeki bu eksikliği çocuklarımı ve torunlarımı okutarak gidermek istedim." diyor. O, bu amaçla sadece çocuklarını okutmakla kalmamış, aynı zamanda torunlarını da okutmuş. Çocuklarını okutup evlendirdikten sonra evinde tek başına kalmış. Ancak o evini adeta bir okul haline getirmiş. Bu amaçla Ağrı'nın köylerinde oturan torunlarını ve akrabalarının çocuklarını yanına almış ve onların eğitimiyle bizzat kendisi ilgilenmiş. Ağrı'daki evinin odalarını kendi ifadesiyle bir "mektep" haline getirmiş. Kızları bir odaya, erkekleri de ayrı bir odaya yerleştirmiş. Onları okula kaydettirmiş. Şu anda çocukları ve torunları onu el üstünde tutuyorlar.

İsminaz öğrenci yurdu!

Evini adeta bir yurt haline getiren İsminaz nine, bu yurdun hem müdürlüğünü, hem aşçılığını, hem hademeliğini, hem de belletmenliğini yapmış. Çok disiplinli olan İsminaz nine, bizzat kendi takibi altında çocukların okuldan dönüşünü bekliyor, onların yemeğini veriyor ve ardından da derslerinin başına geçmelerini istiyormuş. Çocukların öğretmenleriyle de bizzat iyi diyaloglar içinde olduğunu söylüyor. "Veli toplantıları dışında da zaman zaman öğretmenleri ziyaret eder, çocuklar hakkında bilgiler alır, evde ona göre hareket ederdim." diyor.

O, çocukların sosyal yönleri de gelişsin diye ara sıra onları gezintiye çıkardığını, hem de canlarının sıkılmasını önlediğini anlatıyor. Bu arada dinî yönleri zayıf olmasın diye yaz tatillerinde de çocuklara Kur'ân-ı Kerim öğretimi ve dinî eğitim verdirmiş. Bu şekilde İsminaz ninenin mektebinden pek çok öğrenci gelmiş geçmiş. Şimdi onların birçoğu öğretmen ve hemşire olarak ülkemizin değişik yerlerinde hizmet veriyorlarmış.

Kur'ân öğrenimine ayrı bir önem veriyor

Onun mektebinde yetişen torunlarından birisiyle tanıştım. O İsminaz ninenin Kur'ân öğrenimine verdiği önemi şöyle anlatıyordu:

"Ninemin Kur'ân öğrenimine karşı ayrı bir hassasiyeti vardı. Büyüklerinden Allah Rasulü'nün "Sizin en hayırlınız Kur'ân'ı öğrenen ve öğreteninizdir." sözünü duymuş ve bunu yaşamaya çalışıyordu. Beş yaşımdayken beni yanına çağırarak, "Artık senin de Kur'ân öğrenme vaktin geldi. Seni mahalledeki çocuklarla beraber camiye yollayacağım. Kur'ân okumasını sen de öğreneceksin." demişti. Beni teşvik etmek için evde Kur'ân elifbası olmasına rağmen kırtasiyeye gidip bana oradan yeni bir elifba satın almış ve beni camiye götürmüştü.

Aradan bir ay geçtikten sonra da elifba cüzünü de yanına alarak beni dedemin mezarına götürdü. Kendisi Yasin Sûresi'ni okuduktan sonra bana elifba cüzünü uzatarak, "Hadi sen de dedenin ruhuna bir şeyler oku." dedi. Ben, "Nine ben daha Kur'ân'a geçmedim ki, sadece Kur'ân harflerini öğrendim." dedim. O da bana, "Olsun elif, be, te diye Kur'ân harflerini oku. Allah inşallah onu da kabul eder." dedi. Bu, bana büyük bir teşvik oldu ve o yaz Kur'ân okumasını öğrendim. Onun bu davranışıyla bana Kur'ân okumayı sevdirdiğini şimdi daha iyi anlıyorum."

İsminaz ninenin en çok merak ettiğim yönü nasıl bu kadar uzun süre yaşamış olması. O buna, "Rabb'imin takdiri." diyor. Ama meselenin sebepler planını soruşturduğumda karşıma şöyle bir tablo çıkıyor: O, hayatı boyunca yemesinden içmesine kadar çok düzenli bir hayat yaşamış. Efendimiz'in, "Midenizi üçe ayırın. Birisini yemekle, diğerini suyla doldurun. Diğerini ise boş bırakın."[103] sözlerini yeme-içme konusunda hayatına düstur edinmiş. Ve hep tam doymadan sofradan kalkmış. Aynı zamanda o, yoğurdu çok seviyor. Hatta kendi ifadesiyle "En çok sevdiğim gıda yoğurttur. Kaşık kaşık yerim." diyor.

İsminaz ninenin dikkatimi çeken başka bir yönü ise erken yatıp erken kalkması. O, hayatı boyunca sabah namazını kıldıktan sonra yattığını hiç hatırlamıyor. "Belki de sabah namazından sonra yatmadığım için Allah ömrümü bereketlendirdi." diyor. İsminaz nine, "Sabahleyin erken kalkın. Güneş üzerinize doğmasın. Günün bereketi seher vaktindedir." diyerek çocuklarını ve torunlarını sabahları erken kaldırdığını anlatıyor.

Namaza karşı da ayrı bir hassasiyeti var İsminaz ninenin. "Aman oğul namazınıza çok dikkat edin. Namaz, en hayati kulluk borcumuzdur." diyor. Kapının aralığından namaz kılışını izliyorum. O yaşına rağmen dimdik ayakta ve namazın bütün rükünlerinin hakkını vererek kılıyor. Namazını bitirdikten sonra "Nine bize de dua et." diyorum. "Oğul, Allah sizi ve sizin gibi alnı secdelileri saklasın." diyor.

Neden sonra sohbetimizin konusu ölüme geliyor. Uzun hayatı boyunca nice çile ve sıkıntılar görmüş İsminaz ninenin ölüme karşı enteresan bir özlem duyduğunu anlıyorum. O, "Çok huzurluyum ve mutluyum. Rabb'ime şükürler olsun. Allah elden ayaktan düşürmeden emanetini alsın." diyor ama artık çok fazla yaşadığına inanıyor. Hatta şu sözü beynime adeta çiviyle kazınıyor: "Oğul! Ölüm haktır, o da yoktur." O, bu sözleriyle ölümün hak olduğunu, kendisinin ölüme hazır olduğunu ancak gelmediğini söylüyor. İsminaz nine öte dünyaya ayrı bir özlem duyuyor. Sevdiği insanların pek çoğu oraya gitmiş. "Onları çok özledim ve artık onlarla beraber olmak istiyorum." diyor.

Büyüklerimiz huzurevi teselllileriyle yalnızlığa terk edilmemeli

Bahadır,

- İhsan abi. İsminaz nine çok şanslı. Ne güzel çocukları ve torunları kendisine sahip çıkmış. Günümüzde evlatları tarafından itilen, bakılmayan pek çok yaşlı var. Tabi onlar da soluğu en yakın huzurevinde alıyorlar. Bu, çok üzücü bir tablo, dedi.

- Haklısın Bahadır. Geride bıraktığımız çalkantılı yıllar, bize ait bütün değerleri bir sel gibi önüne katarak, sürükleyip götürdü; böylece geçmişimizi omuzlarında yükselten bütün değer ve dinamikler, bir bir yıkılıp gitti. Bu arada bu değer ve dinamiklerin en önemlilerinden birisi olan aile müessesesi de ciddi sarsıntılar geçirdi. Bu sarsıntı sebebiyle ana-babaya saygı ve hürmet kulak ardı edildi. Halbuki bizim dünyamızda onların değeri çok büyüktür. Sadece öz anne ve babaların değil, süt annelerin bile öylesine yüce bir değeri vardır ki, süt annesi Halime-i Sâdiye henüz hidayet etmediği bir dönemde,

saçı-başı dağınık bir vaziyette yanına gelirken O'nun ayağa kalkmasıyla kâinatın ayağa kalkması gereken kadirşinas insan Nebiler Serveri (sallallâhu aleyhi ve sellem), dört yaşına kadar kendisine süt vermiş bu süt annesini tanıyıp, yerinden adeta bir ok gibi fırlayarak, ona karşı içinde beslemiş olduğu derin saygı ve hürmetin bir işareti olarak mübarek cübbesini onun altına sermiş ve üzerine oturtmuştur. Evet İslam'ın anne ve babaya verdiği değer çok büyüktür. Fakat asrımızda yıkılıp giden birçok değer gibi anne ve babaya karşı saygı ve hürmetin de yıkılıp gittiğini görüyoruz.

Allah (celle celâluhû), anne ve babaya önemli haklar vermiştir. Onlara Allah'ın verdiği hakları teslim etmek, her şeyden önce Allah'ın takdirine rıza ve Allah'ın "hak" dediği meseleye saygının ifadesidir. Dolayısıyla meseleye öncelikle bu zaviyeden bakılmalı ve Cenab-ı Hakk'ın "hak" dediği hususlara karşı saygılı olunmalıdır.

En fazla hak sahibi annemiz

Bir hadis-i şerifte, "Ey Allah'ın Rasulü! İyi davranıp hoş sohbette bulunmama en fazla hak sahibi olan kimdir?" diye soran ve bu soruyu dört defa tekrar eden sahabiye Nebiler Serveri (sallallâhu aleyhi ve sellem), ilk üç soruya, "Annen" sonuncusuna ise "Baban" diye cevap vermiştir.[104] Allah Rasulü (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in, bu hadis-i şerifteki "Ey Allah'ın Rasulü! İyi davranıp hoş sohbette bulunmama en fazla hak sahibi olan kimdir?" sorusuna üst üste üç kez "Annen" cevabını vermesinin şu hikmetleri olabilir:

1. Annenin, yavrusunu dokuz ay karnında taşıması ve bu süre zarfında çektiği sıkıntılardan dolayı bir önceliği vardır.

2. Çocuğun doğumundan sonra onun karnını doyurmaktan altını temizlemeye ve gece gündüz demeden her türlü ihtiyaçlarına cevap vermeye kadar gösterdiği fedakarlıklardan dolayı evladına pek çok hakkı geçmektedir.

3. Toplumdaki umumî denge açısından annenin evlat üzerindeki hakkı adeta bir toplum hakkı ve Allah hakkıdır.

4. Babanın da evlat üzerinde çok hakkı vardır. Ama baba, erkek olduğu için dışarıya çıkıp arkadaşlarının yanında teselli bulmasına rağmen işlerinden dolayı dört duvar arasına hapsolunmuş annenin

en büyük teselli kaynağı çocuklardır. Bu sebeple babaya nispetle annenin ayrı bir hususiyeti vardır. Dolayısıyla kimsenin, kendisi için bunca fedekarlıklara katlanan anne ve babasına karşı baş kaldırmaya hakkı yoktur.

Allah Rasulü (sallallâhu aleyhi ve sellem), "Ey Allah'ın Rasûlü! Anne ve babanın çocukları üzerindeki hakları nedir?" diye soran bir adama; "Onlar senin (hem) cennet ve (hem de) cehennemindirler."[105] buyurmuştur. Evet evlat için anne ve baba, eğer değerlendirirse cennete, değerlendirmezse cehenneme gitmeye birer vesiledirler. Nitekim "Baba, cennetin orta kapısıdır. Dilersen bu kapıyı terk et, dilersen muhafaza eyle."[106] hadis-i şerifi de bu hakikate işaret etmektedir.

Burada bu mevzuyla alakalı rivayet edilen hadislerin bütününü arz edecek değilim. Zaten buna gücüm de yetmez. Ancak onlardan birkaç misal vererek, günümüzde mü'minler tarafından dahi ihmale uğramış ve çağımızın düşünce mimarı tarafından müthiş bir iç heyecanı denilebilecek seviyede hassasiyetle üzerinde durulan hayati bir meseleye bir kere daha işaret edeyim istedim.

Anne-baba bereket sebebidir

Üstad Bediüzzaman, evlerinde bulunan ihtiyar anne-baba veya diğer akrabalarından dolayı rızık endişesine düşenlere, "Ey derd-i maişetle (geçim sıkıntısına) müptela olan insan! Belki senin evindeki bereket direği, rahmet vesilesi ve musibet dâfiası (def edeni), hanendeki o istiskal ettiğin (aşağılayıp küçük gördüğün) ihtiyar veya kör akrabandır. Sakın deme: "Maişetim dardır, idare edemiyorum." Çünkü onların yüzünden gelen bereket olmasaydı, elbette senin dıyk-ı maişetin (geçim darlığın) daha ziyade olacaktı." diyerek o ihtiyarların, bulundukları ev için birer bereket sebebi ve rızkın artmasına vesile olduklarını söylemekte ve Rahmet Peygamberi (sallallâhu aleyhi ve sellem)'nin, "Beli bükülmüş ihtiyarlarınız olmasa idi belalar sel gibi üstünüze dökülecekti."[107] sözü ile meseleye ayrı bir derinlik kazandırmaktadır.[108] Bu sebeple evladın, "Anne-babama bakmaya gücüm yetmiyor" demeye hakkı yoktur. Zira onların evlat üzerindeki hakkı, evladın sırtında taşıma pahasına onlara bakmasıdır.

Evet anne ve baba, hayatlarının son demlerinde bunasalar ve onlardan yaşlılıkları sebebiyle göze ve gönle hoş gelmeyen değişik hal

ve hareketler meydana gelse bile çocukları tarafından hiçbir zaman hor ve hakir görülmemeli, bilakis her zaman mutlu ve memnun edilmelidirler. Zira o anne ve babanın ihtiyarlık anlarında bakım ve görünümüne muhtaç kaldıkları evladı da bir zamanlar onlara muhtaç idi. Anne ve babası onun hiçbir şeye aklının ermediği çocukluk döneminde, altının temizlenmesinden karnının doyurulmasına, geceleri uykunun en tatlı olduğu anlarda kalkıp onun ihtiyaçlarını görmek için uykularını bölmelerinden etrafı kırıp dökmesine kadar onun yaptığı bütün taşkınlıklara karşı tahammül göstermiş ve sabretmişlerdir. "Kim ömrünün uzamasını ve rızkının çoğalmasını arzu ediyorsa anne ve babasına iyilik yapsın. Akrabasını ziyaret edip onlarla münasebetini sıkı tutsun."[109] hadis-i şerifi de anne ve babanın evlatları için birer bereket kaynağı olduklarını bildirmektedir.

Netice itibariyle, ayaklar altında çiğnenen anne-baba hakkına İslam'ın verdiği yüce değer ölçüsünce riayet edilmeli ve hayatlarının en fazla ilgi ve iltifata muhtaç oldukları ihtiyarlık dönemlerinde evlat ve torun sevgisinden uzak huzurevi tesellileriyle yalnızlığa terk edilmemelidirler. Hayatları boyunca çocuklarına karşı vefalı olan bu insanlara vefada kusur edilmemeli, onlardan meydana gelebilecek hiddet ve şiddetler tıpkı meteorları sinesinde eriten atmosfer gibi yumuşaklık, af ve müsamaha iklimiyle eritilerek, daha onlar hayatta iken Allah'ın rızası ve Rasulullah'ın hoşnutluğu kazanılmaya çalışılmalıdır.

Sahi bu vesileyle anne ve babamı arayayım, hal ve hatırlarını sorayım. İsterseniz siz de arayın ve dualarını alın. Namazımızı sonra kılarız.

Cuma günü duaların kabul olduğu vakit

- İhsan abi, yarın cuma. Bir sohbette cuma günü duaların kabul olduğu bir vaktin olduğunu dinlemiştim. Bu, bilgi doğru mu?

- Doğru duymuşsun Mert. Cuma, dinimizde çok önemli kabul edilen haftalık toplu ibadet günüdür. Bu günde bir araya gelerek topluca Cuma namazını kılmak için Rabb'imize yöneliriz. Cenab-ı Hakk'ın bu güne has bazı lütufları vardır. Bu sebeple Cuma günü, uyanık bir kalb ve gönülle idrak edilmelidir. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), "Onda bir saat vardır; bir kul o saate ererse, her

ne istemişse Allah onu kendisine mutlaka verir." buyurur. Bu ânın ne zaman olduğu hususunda değişik sözler söylenmiştir. Mesela; Abdullah ibn Selam (radıyallahu anh) şöyle anlatıyor: "Allah Rasulü (sallallâhu aleyhi ve sellem) oturuyordu. Ben, 'Allah'ın kitabında (Tevrat'ta) şu ifadeyi buluyoruz: Cuma gününde öyle bir saat vardr ki, mümin kul o saati denk getirerek namaz kılıp Allah'a dua ettiği takdirde isteği mutlaka yerine getirilir.' dedim. Benim bu sözüm üzerine Rasulullah, 'Yahut bir saatin bir kısmı.' diye bana işaret buyurdu. Bunun üzerine ben de; 'Bir saatin bir kısmı' diyerek sözümü düzelttim. Sonra sordum, 'Bu vakit (Cumanın) hangi vaktidir?' Bana, 'O, gündüzün saatlerinin sonudur' diye cevap verdi. Ben: 'Bu saat namaz vakti değildir.' deyince bana şu cevabı verdi: 'Evet, mümin kul namaz kılar, sonra müteakip namazı beklemek maksadıyla otu-rursa o, sevap yönüyle aynen namaz kılıyor gibidir."[110]

Buradan anlaşıldığına göre, tıpkı Kadir Gecesi'nin Ramazan'ın içinde dönüp durduğu gibi, o an da Cuma günü içinde gezip durmaktadır. Dolayısıyla o dakikayı yaşayabilmek, Cuma gününü bir bütün olarak yaşayıp Allah'a tam bir teveccühle yönelmeye bağlıdır. Bu yüzden Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), bu günü ashabıyla birlikte şuurlu olarak ve adeta bir miraç yapıyor gibi geçirmiştir.

Rabbimizin rahmetinden ümit edilir ki, bu ruh ve hava içinde Cumayı değerlendirdiğimiz müddetçe, Cenab-ı Hak, duaların geçerli olduğu o dakikaya rastlatır ve dualarımızı kabul eder. Allah Rasulü'nün hayatına baktığımızda O'nun da bu günde dua ettiğini ve Allah'ın dualarını kabul ettiğini görüyoruz. İşte Efendimiz'in bu dualarından bir örnek; Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "İnsanlar kıtlığa maruz kaldılar. Rasulullah bir Cuma günü hutbe verirken bir bedevi kalkıp: 'Ey Allah'ın Rasulü! Malımız helak oldu, nicedir yağmur yağmıyor. Bizim için Allah'a dua ediver!' dedi.

Bunun üzerine Aleyhissalâtu Vesselam ellerini kaldırdı. Biz gökte bir bulut göremiyorduk. Allah'a yemin olsun, daha ellerini geri çekmeden, semada dağlar gibi bulutlar oluşuverdi. Derken daha minberden inmemişti ki, mübarek sakalından yağmur damlaları dökülmeye başladı. O gün, ertesi güne kadar yağmur yağdı. Daha sonraki gün de yağdı, onu takip eden günde de yağdı, hatta Cumaya

kadar yağış devam etti. Öyle ki, o bedevi veya bir başkası gelip: 'Ey Allah'ın Rasulü! Binalarımız yıkıldı, hayvanlarımız suda boğuldu, bizim için Allah'a dua ediniz de artık yağmur kesilsin.' dedi. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) ellerini kaldırıp: 'Allah'ım, etrafımıza yağdır, üzerimize olmasın! (başka bir rivayette ise Allah'ım, (yağmur) etrafımıza yağsın, üzerimize değil! Allah'ım, dağların ve tepelerin üzerine, vadilerin içine, ağaç biten yerlere olsun.)' diye dua etti. Eliyle bulutlara doğru işaret etti. Hangi istikametteki buluta işaret etti ise bulutlar orada açıldı. Bütün Medine buluttan temizlendi. Biz de çıkıp güneşte yürüdük."[111]

Evet, Allah Rasulü (sallallâhu aleyhi ve sellem) ellerini kaldırmış, Allah da yükselen bu isteğe icabet buyurmuştur. O halde, bizler de Cuma günündeki bu icabet saatini yakalamaya çalışmalıyız. Bu günü diğer günlere nazaran ayrı bir hassasiyet içinde dua ve ibadetlerle geçirmeliyiz.

Lokman Hekim'in tavsiyelerine kulak verelim

- Bir soru da ben sorayım dedi Furkan; ve şöyle devam etti:

- Ben, Hz. Lokman'ın peygamber olduğunu biliyordum. Ama geçenlerde bir arkadaş peygamber olup olmadığı kesin değil dedi. Ne dersiniz?

- Hz. Lokman, Kur'ân-ı Kerim'de ismi geçen, bir peygamber mi yoksa veli mi olduğu hususunda ihtilaf olan bir mânâ büyüğüdür Furkan. Dâvûd aleyhisselâm zamânında Arabistan Yarımadası'nın Umman taraflarında yaşadığı rivayet edilir. İnsanların maddi hastalıklarını tedavi eden Hz. Lokman, halk arasında Lokman Hekim olarak da anılır. O, maddi hastalıkları olduğu gibi manevi hastalıkları da tedavi eden bir tabiptir.

- Bir de çok hikmetli sözler söylediğini biliyorum. O sözlerden biraz bahsedebilir misiniz?

- Hz. Lokman, gönül dünyamızı aydınlatan, uyulduğu takdirde hem bu dünya hem de öte dünya saadetini yakalabileceğimiz pek çok hikmetli sözler söylemiştir. Bu sözlerin bazılarını Rabbimiz Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Lokman'la oğlu arasında geçen nasihatler zinciri olarak bize ifade etmektedir. Bu altın sözlerin bazıları ise tefsir kitaplarında yer almaktadır. Şimdi bu sözlerden bazılarını söylemeye çalışayım:

Allah'a ortak koşma!

"Evladım! Sakın Allah'a ortak uydurma. Çünkü şirk pek büyük bir zulümdür."[112] "Evladım! Yapılan iş; bir hardal tanesi kadar küçük de olsa, bir kayanın içinde saklı da olsa, yahut göklerin veya yerin herhangi bir noktasında bile bulunsa, mutlaka Allah onu meydana çıkarır. Allah öyle latîf, öyle habîrdir (ilmi gizliliklere kolay bir tarzda nüfuz eder)."[113]

Sıkıntılara karşı sabret!

"Evladım! Namazı hakkıyla ifa et, iyiliği yay, kötülüğü de önlemeye çalış ve başına gelen sıkıntılara sabret! Çünkü bunlar azim ve kararlılık gerektiren işlerdendir."[114] "Kibirli davranarak insanlara yüzünü dönme, yerde çalımlı çalımlı yürüme! Çünkü Allah kibirle kasılan, kendini beğenmiş, övünüp duran kimseleri asla sevmez."[115]

Konuşmaya dikkat!

"Yürürken ölçülü, mûtedil yürü! Konuşurken sesini ayarla, bağırarak konuşma! Unutma ki seslerin en çirkini, avazı çıktığınca bağıran eşeklerin sesidir."[116]

Sen takvayı seç!

Eğer kârlı bir alış-veriş yapmak istiyorsan takvayı seç, onu elde etmeye çalış ki, herhangi bir mal ve eşya satın almadan da kazançlı çıkmış olasın. Dünya öyle engin bir denizdir ki, pek çok kimse orada boğulmuştur. Öyleyse sen o deniz için, iç malzemesi iman, yelkenleri de tevekkülden ibaret olan takva gemisini hazırla ki boğulmaktan kurtulabilesin.

Tevbeyi erteleme!

Sakın ha tevbeyi sonra yapayım deme. Zira ölüm ansızın geliverir. Cahil ile samimi olmayı arzu etme ki, o, yaptığı kötü ve yanlış işleri senin de doğru bulduğunu düşünmesin. Öğrendiğin bilgilerin gereklerini tam olarak yerine getirmedikçe, bilmediğin diğer hususları öğrenmeye kalkışma.

Yalan söyleme!

Yalan söylemekten sakın! Çünkü yalan, dinini ifsat eder, insanların yanında mürüvvetini noksanlaştırır ve bu durumda da utanma duygun yok olur; değerin düşer, makam ve mevkin elden gider; küçümsenirsin, konuştuğun zaman sözün dinlenmez, söylediğine itibar edilemez. Bu duruma düşüldüğünde de yaşamanın zevki kalmaz !

İlim meclislerini ihmal etme!

Alimlerin ilim meclislerinde bulunmaya ve onların hikmetli sözlerini dinlemeye gayret et. Zira Allah, bol yağmurla kupkuru yeryüzünü yeşertip dirilttiği gibi, hikmet nurlarıyla da ölü olan kalbi diriltir. Şu bir gerçek ki, kim yalan söylerse, artık onun haya duygusu yok olur. Ahlakı bozuk olanın ise gam ve kederi bol olur. Büyük bir kayayı yerinden oynatıp kaldırmak, anlayışsız bir adama hak ve hakikati anlatmaktan daha kolaydır.

Vali Hz. Muaz'dan günümüze mesaj var

- Tevekkül denince aklıma hep Hz. Muaz b. Cebel'in derin tevekkülü geliyor İhsan abi. Hani borçlanıyor. Alacaklılar kapısına dayanıyor ve borcunu ödeyemiyor. Daha sonra Efendimiz'e gidiyor. Devamını siz anlatabilir misiniz? Ben şimdi arkadaşlara yanlış bilgi vermeyeyim dedi Bahadır.

- Estağfirullah Bahadır. Muaz İbn Cebel (radıyallahu anh), bildiğiniz gibi Medine'nin soylu ailelerinden, aynı zamanda Cenab-ı Hakkın daha dünyadayken aziz ve büyük tuttuklarından. Efendimiz, Medine'ye teşrif ettiklerinde o, çiçeği burnunda bir delikanlı idi. Hz. Muaz, O âb-ı kevserden içe içe meleklere benzer bir keyfiyet kazanmıştı. Daha 25-30 yaşlarında iken bulunduğu her mecliste, herkesten saygı görüyor ve insanlar, ağzından çıkacak kelime ve sözlere bakıp hareketlerine yön veriyorlardı.

Bir gün borçlanmıştı. İhtimal borçlandığı kimseler daha çok Yahudiler arasındandı. Alacaklılar tarafından sıkıştırıldığında, iki büklüm, çaresiz olarak Rasûlü Ekrem'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) huzuruna geldi ve alacaklıların kapıya dayandığını, verecek parasının da bulunmadığını ifade etti. Bir tarla veya bahçesinden başka da herhangi bir mala sahip olmadığını, onun da satılıp-satılamayacağını,

satılsa bile borcunu ödeyip-ödeyemeyeceğini bilemediğini söyledi. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), alacaklıları çağırdı ve, "Muaz, benim sevdiğim bir insandır, borcunuzu indirmenizi istiyorum. Mehil veriniz ve alacağınızın bir kısmını alıp, Muaz'ı bağışlayınız." isteğinde bulundular. Onların, son kuruşa kadar alacaklarını ve böyle bir kolaylıkta bulunamayacaklarını ifade etmeleri karşısında, Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), çaresiz Hz. Muaz'ın elinde tarla veya bahçe cinsinden ne varsa satmasını ve böylelikle borçlarını ödemesini söyledi.[117]

Zira Efendimiz, huzur-u ilahiye borçlu gitmeme üzerinde çok duruyordu. Bir defasında, böyle birinin namazını kıldırmamış, ancak Sahabeden biri ona sahip çıkıp borcunu üzerine aldıktan sonra namazını kıldırmıştı. Elinde olsaydı hemen oracıkta kendisi ödeyecekti. Ama O, elinde-avucunda bulunan her şeyi, rüzgârın önündeki yapraklar gibi savuruyor ve ihtiyaç sahiplerine ulaştırıveriyordu. Mahzundu ama akşama doğru Allah lutfetmişti. Hemen borcunu ödedi. Ardından da, "Ben mü'minlere, nefislerinden daha evlayım. Her kim, ardında mal bırakırsa o mirasçılarına aittir. Kim de borç bırakırsa o bana aittir."[118] buyurarak bu noktadaki hassasiyetini ortaya koyuyordu.

"Allah sana bir kapı açar"

Hz. Muaz'ın damı, tarlası da satılınca elinde bir şeyi kalmamıştı. Rasûlü Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem), "Allah sana bir kapı açar." buyurdu. Aradan az bir zaman geçti. Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), Muaz İbn Cebel'i Yemen'e vali tayin etti. Yemen'e gidecek, onlara dini öğretip talimde bulunacak, namazlarını kıldırıp zekatlarına nezaret edecekti. Hz. Muaz, Efendimiz'in verdiği vazifeleri yapmanın yanında, eline geçirdiği şeylerle ticaret yaptı ve kısa zaman içinde mal-mülk sahibi oldu. Medine'ye döndüğü zaman, Güneşler Güneşi'ni gurub etmiş olarak buldu. Fahr-i Kainat Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), vefat etmişti.

Herkes gibi o da Hz. Ebu Bekir'e biat etti. Derken Hz. Ömer, Hz. Ebu Bekir'in kapısına giderek Hz. Muaz'ın, orada mal-mülk elde ettiğini, ancak bunların, halktan toplananlarla karışabileceği ve en azından orada bulunduğu sürede kazanmış olmasının, zihinlerde

farklı şeyler çağrıştıracağını ileri sürerek, ana sermayesinin devlete ait olduğunu ve elinden alınması gerektiğini söyledi. İnce insan Hz. Ebu Bekir, "Ben Rasûlullah'ın vali tayin ettiği birisini zor duruma düşürmek istemem. Zira O'nu oraya Allah Rasûlü gönderdi." cevabını verdi. Hz. Ömer (radıyallahu anh), gidip bu durumu kendisine söyleyeceği ve ikaz edeceği yönündeki görüşlerini ortaya koyarak oradan ayrıldı. Çok geçmeden Hz. Muaz'a endişelerini dile getirmeye başladı:

"Sen, Yemen'e giderken beş kuruş paran yoktu. Ama dönerken bir miktar servetle döndün. Bana kalırsa bunları devletin hazinesine iade etmen lazım." Hz. Muaz ise, bunları kendisinin kazandığını ve mülkü olarak kullanmakta mahzur görmediğini söylüyordu. Ertesi gün, Hz. Ömer evinde meşguldü. Kapısı çalındı. Gelen Hz. Muaz'dı. Halinden, mahzun ve mükedder olduğu okunuyordu. Yaklaştı ve, "Ya Ömer! Sen haklıymışsın. Bu gece bir rüya gördüm. Sel akıyordu. Beni de içine atmışlardı, gidiyordum. Kenardan sen, elini uzattın ve beni dışarı çıkardın. Anladım ki, alınteri ile kazanmış olsam bile, devlete ve millete ait şu iki kuruş dahi, semere ona bağlı olduktan sonra beni başaşağı götürecek. Sen haklıymışsın" dedi.

İşte sahabe-i kiram bu kadar hassas bir hayat yaşamışlardı. Onlar yaşamış oldukları bu hayatla hem kendi asırlarını aydınlatmışlar, hem de kıyamete kadar bütün asırlara aydınlık mesajlar göndermişlerdi.

Hastalık bir imtihandır

Bu akşamın son sorusu Tarık'tan geldi:

- İhsan abi. Yarın hasta olan bir arkadaşımı ziyarete gideceğim. Teselli etmek için ona neler söyleyeyim. Çünkü duyduğuma göre isyan noktasına gelmiş.

- Hayatımızın her ânı değişik imtihanlarla dolu. Bu imtihanlar sabır ve azimle başarıldığı takdirde bizi olgunlaştırıyor ve niyetimize göre Rabb'imize yaklaştırıyor. Her insanın hayatının değişik karelerinde yaşadığı ve insana sağlığın ne kadar büyük bir nimet olduğunu öğreten bir imtihanımız var: Hastalık.

Hastalık bir imtihandır. Hastalığın hikmetini bilen ve ona göre hareket edebilen insanlar, bu imtihanı başarıyla vermiş olurlar. Hepimiz mutlaka hasta olmuşuzdur. Hastalıklardan kaçıp kurtulmak mümkün olmadığına göre, imanlı bir insanın hastalıklar karşısında nasıl davranması gerektiğiyle ilgili Bediüzzaman Said Nursi Hazretleri Hastalar Risalesi'nde çok güzel nükteler veriyor:

İmanlı bir gözle bakıldığında hastalık bir çeşit ibadet vasfını kazanır. Namaz ve oruç gibi hastalık da ibadettir. Hastalık, sabredip şükreden hastalar için her bir ömür dakikasına, bir saat ibadet değeri kazandırır.

Mülk Allah'ındır. Allah, mülkünde dilediği gibi tasarruf edebilir. İnsan, Allah'ın güzel isimlerinin nakışlarını göstermek için bir model olarak yaratılmıştır. Bu sebeple çeşitli haller içinde değişiklikler yaşar insan. Mesela Allah'ın Rezzak ismi açlığı gerektirirken, Şafi ismi de hastalığın varlığını ister ta ki şifa versin.

Hastalıklar insanın yüzünü ebedi dünyaya çevirir

Bu dünya asıl hayat olan ebedi hayatı kazanmak için kurulmuştur. Devamlı sıhhatte olan bir insan, bunu unutup gaflete düşebilir. Halbuki hastalıklar onun yüzünü ebedi hayata çevirip orası için çalışmaya teşvik eder. Bu bakımdan, hastalıklar Allah'ın insana birer ihsanıdır. Dünyanın fani yüzüne olan sevgiyi kırıp ahireti sevdirirler.

Her şey zıddıyla bilindiği için hastalıklar da sıhhatin değerini hatırlatıp insanı mazhar olduğu sağlık nimeti için şükre sevk ederler.

Ölüm gizli olduğu ve her zaman gelebileceği için hastalıklar insana ölümü unutturmayıp hatırlattığından, onlara üzülmek değil aksine memnun olmak gerekir.

Hastalık sosyal hayatı ayakta tutan hürmet, merhamet gibi duyguları daha da canlandırır. Hastalığın ızdırabını yaşayan bir insan diğer hasta ve zayıfları kendisine nispet ederek onların yardımına daha bir canla başla koşar.

Hastalığının hafiflemesini isteyen kişi endişe etmemeye çalışmalı. Yani hastalığın faydalarını, sevabını ve çabuk geçeceğini düşünüp endişelenmemeli ve bu şekilde hastalığını yenme adına manevi olarak da kendisini güçlendirmelidir.

Sizi bilmem ama benim çok uykum geldi. Bu akşam bu kadar yetsin. Yarın devam ederiz.

Kazancımız helal, gönlümüz huzurlu olsun

Bu akşam size çok sevdiğim bir ağabeyimin başından geçen bir hadiseyi anlatmak istiyorum arkadaşlar. Ağabeyin ismi Akif. Kendisi bir okulda müdürlük yapıyor.

Akif Bey, akşam üzeri işyerinden ayrılmadan önce telefonla eşini arayıp pazardan bir şey alınıp alınmayacağını soruyor. Eşi Nezihe Hanım, Akif Bey'den domates ve biraz da meyve almasını istiyor. Akif Bey, pazarda gezerken gösterişli ve göz alıcı domateslerin dizili olduğu bir tezgahı görünce onun başında duruyor. Satıcıya domateslerin nasıl olduğunu soruyor. Satıcı, "Vallahi beyefendi, pazarın en güzel domatesi bu." diye cevap veriyor. Bunun üzerine Akif Bey, satıcdan 2 kilo domates rica ediyor. Hemen yanındaki tezgahtan da biraz meyve alıp evinin yolunu tutuyor.

Evine geldiğinde kapıyı kızı Nurefşan açıyor ve babasının elindeki çantaları alıp mutfağa götürerek annesine veriyor. Nezihe Hanım, poşetin içindeki domatesleri buzdolabının sebzeliğine yerleştirince bir de ne görsün. Poşetin alt tarafında kalan domateslerin çoğu çürümüş, ezilmiş ve üsttekilere göre daha küçük. Hatta birçoğu daha olgunlaşmamış. Bu manzara eşini olduğu kadar Akif Bey'i de çok üzüyor. Aslında Akif Bey'in üzüldüğü şey, domateslerin çürük olması değil, insanların işlerinde dürüstçe olmayan şeyler yapmaları. Kızarak şöyle söyleniyor:

- Allah Rasulü asırlarca önce insanlara böyle kötü işlerden uzak durmalarını öğütlemişti. Bu insanlar kendilerine yapılan öğütleri ne çabuk unutuveriyorlar. Hani dürüstlük, doğruluk, samimiyet, işine hile karıştırmamak nerede kaldı?

Evet, Akif Bey'in de ifade ettiği gibi dinimizin ve onun biricik elçisi Sevgili Peygamberimiz'in öğretmiş olduğu ahlakî öğretileri unutuyoruz. Asr-ı saadete baktığımızda Allah Rasulü'nün alışveriş hususunda çok hassasiyet gösterdiğini görüyoruz. O (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu hassasiyetini bize şu ifadelerle anlatıyor: "Müminlerin en faziletlisi o insandır ki, alışveriş yaptığı zaman müsâmaha ile,

toleransla, insanlık hissiyle, meveddetle, mürüvvetle yapar. Sattığı zaman öyle yapar, aldığı zaman öyle yapar. Hüküm verdiği zaman öyle hüküm verir. Hakkında hüküm verildiği zaman da meseleyi öyle karşılar."[119]

"Bizi aldatan bizden değildir"

- Efendimiz "Aldatan bizden değildir" diyordu değil mi İhsan abi?

- Evet Tarık, Allah Rasulü'nün ticârî hayatın nasıl olması gerektiğiyle alakalı daha pek çok ifadeleri vardır. Bir keresinde Efendimiz, Medine çarşısında geziyordu. O, zaman zaman böyle gezintiye çıkar dostlarını ziyaret edip gönüllerini alırdı. Bunun yanı sıra çarşı ve pazarın ne durumda olduğunu kontrol eder, insanların şikayetleri varsa onları dinlerdi. İşte yine bu maksatlarla çarşıya çıkmıştı. Buğday, arpa, mısır satıcılarının bulunduğu sokağa girdi. Çarşıda yürürken önünde bir arpa yığını olan bir satıcının malları dikkatini çekmişti. Sapsarı arpa yığını güneşte âdeta bir altın kümesi gibi parlıyordu. Peygamber Efendimiz biraz dikkat ettikten sonra, arpa yığınının altındaki bez parçasının ıslanmış olduğunu gördü. Mübarek ellerini yığının içine daldırdı ve bir avuç arpa çıkardı. Avucunda tuttuğu arpaların ıslanmış ve çürümeye yüz tutmuş olduğunu gördü. Buna çok celallendi. Çünkü bu arpalar kullanılamaz halde idi.

Dükkan sahibine seslendi:

- Bu malının hali nedir böyle?

Satıcı:

- Ey Allah'ın Rasulü! Gün boyu yağan sağanak yağmurdan dolayı bütün malım ıslandı. Benim bir kabahatim yok, dedi. Allah Rasulü, satıcıya yaptığı şeyin insanları aldatmak olduğunu, bunun asla doğru olamayacağını söyledi. Sonra da şu ölümsüz sözünü ifade buyurdu: "Bizi aldatan bizden değildir!"[120]

"Rızkın onda dokuzu ticarettedir."[121] diyen Efendimiz'in ticareti teşvik ettiğini görüyoruz. Bununla birlikte, "Emin ve muamelelerinde doğruluktan ayrılmayan ticaret ehli, peygamberler, sıddıklar, şehitler ve salihlerle beraberdir."[122] buyurarak aynı zamanda ticaret ahlakı mevzuunda pek çok düstur ortaya koymuştur.

Satıcı, malın kusurunu gizlememeli

Satıcı, müşteriye malı hakkında doğru bilgi vermeli, malın ayıbını ve kusurunu gizlememelidir. Efendimiz, bir keresinde tüccarları şöyle uyarmıştır: "Ey tüccarlar! Şurası muhakkak ki, kıyamet günü tüccarlar, fâcirler (haddi aşan, Allah'a âsi olan kişiler) olarak diriltilecekler, ancak Allah'tan korkanlarla, dürüst olanlar ve malın özeliklerini belirtirken doğru söyleyenler hâriç."[123]

Yemin, dinimizde bir delildir, hukukî bir değeri vardır. Yemin delilini kullanan kimseye inanmak gerekir. Bu temel hukukî prensibin bir riski vardır: İnsanlar yeminle aldatılabilir. Böyle durumların ortaya çıkmaması için dinimiz, hem Kur'ân-`Kerim ve hem de Efendimiz'in diliyle yemin meselesine özel bir yer vermiştir. Bu cümleden olarak alışverişte yemine yer vermek hoş karşılanmamıştır. Allah Rasulü bir hadislerinde, "Alışverişte fazla yeminden kaçının; zira o, mala rağbeti artırsa da daha sonra bereketini giderir."[124] buyurmuş ayrıca, yalan yere olmasa bile yeminin sebep olacağı manevi kirlenmeden alışverişin temizlenmesi için sadaka verilmesini tavsiye etmiştir.[125] Bu yemin yalan olursa, bu takdirde Efendimiz'in üslûbu pek şiddetlidir: "Yalan yeminle malını cazip kılan kimse, Müslüman bir kimsenin malını gasp etmiş olduğu için, kendisine gazap edilmiş olarak Allah'a kavuşur[126] ve "... Allah'ın rahmet nazarıyla bakmayacağı üç kişiden biri olur."[127]

Ölçü ve tartıda hile yapılmamalı

Kur'ân-ı Kerim'de, eski milletleri helâk eden musibetlerden biri olarak ölçü ve tartıda yapılan hile gösterilir. Sözgelimi, Hz. Şuayb'ın kavmi bu zaafından dolayı uyarılmış, yola gelmeyince helâk edilmişlerdir.[128] Mutaffifîn Sûresi, "Ölçü ve tartıda hile yapanlara yazıklar olsun!" diye ağır bir tehditle başlar ve böyle yapmalarının âhirete inanma ile asla bağdaşmadığını ifade ve âhirette karşılaşacakları azabın dehşetini anlatan âyetlerle devam eder.[129] Efendimiz ölçü ve tartı kullananlara şöyle bir uyarıda bulunmaktadır: "Sizlere, sizden önceki ümmetleri helâk eden iki şey emânet edilmiştir: Ölçek ve terazi."[130]

Satıcı, müşteri lehine, satılan malı tartıda biraz ağır kılmalıdır. Bu maksatla Allah Rasulü, bir tartıcıya, "Tart ve (terazinin kefesini müşteri lehine)

ağır kıl." diye emretmiştir.[131] Bu sebeple, satıcı terazi kullanırken, satılan malı müşteri lehine biraz ağırlaştırarak tartmalıdır.

Allah Rasulü, "Pazara satmak üzere mal sevk eden kâr eder, helâlinden rızka kavuşur. İhtikâr yapan (pahalansın da öyle satayım diye malını saklayan), lânete uğrar."[132] buyurarak, ekonomik hayata mühim bir prensip getirmiştir. Buna göre ticarette piyasayı daima dolu tutmak esastır. Pahalandırarak daha çok kâr etmek için malı piyasaya sürmemek, saklamak yasaklanmıştır.

Alışverişlerde pazarlık yapılmalı

Alışverişlerimizde pazarlık yapmayı dinimiz uygun görmüş ve tavsiye etmiştir.[133] Kişi, kaliteyi, hoşuna gideni ve de ucuzunu aramalı, piyasadan böylece haberdar olmalı; sonra da, fiyatları az çok bilen birisi olarak pazarlık yapmalıdır. Herkes bunu yaparsa, üreticiler ve satıcılar da rekabet etme, müşteri kaybetmeme endişesiyle kendilerine dikkat ederler. Böylece daha güvenli bir ortam oluşur.

Allah Rasulü, "Kişi, kardeşinin almakta olduğu mala alıcı çıkmasın; istemekte olduğu kıza da talip olmasın. Önceki izin vermişse o başka."[134] buyurmuştur. Bu edep, hem alıcı, hem satıcı ikisi için de geçerlidir. Bir müşteri ile satış muamelesi başlamış ama satışı kesinleşmemiş bir mala daha uygun şartlar teklif ederek müşteri olmak doğru bir davranış değildir.

Alışverişler yazılarak kayda alınmalı

Âlimlerimiz, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) alışverişleri yazıp, üzerinde anlaşılan şartları kaydettiğini gösteren rivâyetlerden[135] hareketle, bunun uyulması gereken bir edep olduğunu belirtirler. Borçlanmalarda az da olsa çok da olsa yazma, zaten Kur'ân'ın bir emridir.[136]

Çok kazanma hırsıyla, zamanı hep ticarî meşguliyetlere ayırmak, bu yüzden de Allah'a, kendimize, ailemiz fertlerine, komşu ve akrabalara karşı vazifelerimizi, çocuklarımıza olan terbiye ve ilgiyi ihmal etmek doğru değildir. Hadislerde, üzerimizde bu çeşit vazifelerin de bulunduğu hatırlatıldıktan sonra, "Her hak sahibine hakkının verilmesi gerektiğine dikkat çekilir."[137]

Çok uzattım farkındayım. Son söz olarak şunları söyleyeyim: Bir esnaf, kazancının helal olmasına, kazanırken de başkasının hakkına tecavüz etmemeye özen göstermeli, yaptığı işi ibadet şuuru içinde dürüstçe yapmalıdır. Aldığı ücretin helal olmasına dikkat etmeli ve dünya hırsına kapılmadan helalinden kazanmalıdır. Bu şekilde o, hem dünyada hem de ahirette huzurlu ve mutlu olur.

İslam'da mum yakma ve çaput bağlama diye bir şey yoktur

Tarık,

- İhsan abi, bugün arkadaşlarla beraber Aziz Mahmud Hüdayi Hazretleri'nin kabrini ziyarete gittik. Baktık ki insanlar türbeye çaput bağlıyorlar, mum yakıyorlar. Bu tür hareketlerin batıl inanç olduklarını ve dinimizde yeri olmadığını biliyoruz. Belki insanlar da biliyorlar ama yine de yapıyorlar, dedi.

- Doğru söylüyorsun Tarık. Günümüzde halk arasında inanılan ve uygulanan yaygın hurafeler dolaşmaktadır. Türbelerin, yatırların önü mum, şeker satanlarla dolu. Halbuki İslam'da ne böyle bir şey var ne de çeşme açmakla kısmetin açılacağı bilgisi var. Halkımız arasında hurafe inanç ve adetlerin çok değişik şekillerini, hemen her köyümüz ve kentimizde yaygın olarak görmemiz mümkündür. Bunlar arasında fal açtırmak, türbe penceresine ve mezar taşlarına mum yakmak, ağaçlara çaput bağlamak... gibi hurafeleri sayabiliriz. Şimdi bunlardan halkımız arasında en çok inanılan ve uygulanan hurafeleri söylemeye çalışayım.

Çaput bağlamak

Çaput bağlama hurafesi, Türklerin eski dinleri olan Şamanizm'e dayanıyor. Onların inançlarına göre her dağ, göl, ırmak ve büyük ağaçların birer ruhu vardır ve bu ruhlar Türk yurdunu korumaktadır. Onlar, bu koruma işinden dolayı kişilerden kurban istemektedirler. İnanışa göre bu ruhlar çok kanaatkardır ve onları bir çaput, bir tutam at kılı veya kurban niyetiyle atılan bir taş parçası bile tatmin etmektedir. Türkler Müslüman olduktan sonra da bu âdetlerini tamamen bırakmamışlar ve evliya saydıkları kişilerin mezarlarına, orada bulunan ağaçlara veya bazı kaya parçalarına çaput bağlamak suretiyle eski adetlerini sürdürmüşlerdir. Halbuki bu tür şeyler İslam'a taban tabana zıttır.

Günümüzde çaput bağlama hurafesini daha ziyade kadınlar uygulamaktadır. Bu yerlere gidenler, kutsal olduğu inanılan ağaç ya da türbelere çaput bağlayarak hamile kalacaklarına veya müptela oldukları hastalıklardan kurtulacaklarına inanmaktadırlar.

Mum yakmak

Türbe, mezar, tekke vb. yerlerde mum yakma adeti, eski cahiliye çağından kalma adetlerden birisi. Bu adet, bize Mecusilerden ve Hıristiyanlardan geçmiştir. İslâm'da cami duvarına, kabir taşına, mezar taşına, mum yakılır diye bir inanç yoktur. Bu tamamen yanlış bir inançtır ve hurafedir. Ancak dinimizde türbe veya mezarlara ağaç ve çiçek dikilmesi tavsiye edilmiştir.

Ayrıca halkımız arasında yaygın olan bir yanlış inanç da cenaze çıkan odada 40 gün ışık yakılmasıdır. Güya ölü çıkan odada 40 gün ışık yakılırsa, ölünün ruhu geldiği zaman karanlıkta kalmaz, evini ve odasını daha çabuk bulurmuş... Bu da halkımız arasında inanılan batıl inançlardan birisidir.

Kurşun dökmek

Halk arasında "göz değmesi, göze gelme" diye adlandırılan bir "nazar" inancı vardır ki, "Nazardan Allah'a sığının. Çünkü nazar (göz değmesi) gerçektir"[138] hadisinin ifadesiyle nazar haktır. Günümüzde nazarın etkisinden korunmak üzere korunma ve kurtulma tedbirleri olarak bazı tedbirlere başvurulmaktadır. Bu tedbirlerin dini bir aslı olmamakla beraber bunların hepsi birer hurafedir.

Korunma tedbirleri olarak çocuklara, at, dana, inek, vb. hayvanlara, ev, dükkan, otomobil gibi eşyaya nazar boncuğu, at nalı, üzerlik otundan yapılan kolyeler takılmaktadır. Nazardan kurtulmak için ise kurşun döktürülmektedir. Nazardan korunmak veya kurtulmak için kurşun döktürmek, çeşitli nazar boncukları, diş, kemik, tırnak gibi nesneleri takmak dini açıdan mahzurludur.

Nazardan korunmak için

Burada akla şöyle bir soru gelebilir. Madem nazar haktır. O zaman İslam'a göre nazardan korunma çareleri nelerdir? Allah Rasulü (sallallâhu aleyhi ve sellem) nazar değmesine karşı, Ayetü'l-Kürsî, İhlâs,

Felak ve Nas sûrelerini okumuş, ashabına da bunları okumalarını tavsiye etmiştir.[139]

Ayrıca İslâm alimleri, nazarın etkisinden korunmak veya nazar isabet etmiş ise kurtulmak için Kalem Sûresi'nin 51. ve 52. âyetlerinin okunmasını tavsiye etmişlerdir.

Kalem Sûresi'nde adı geçen âyetlerin okunuşu ve anlamı şöyledir:

Ve in yekâdüllezîne keferû leyüzlikûneke biebsârihim lemmâ semiu'z-zikre veyekûlûne innehü lemecnun. Ve mâ hüve illâ zikrun li'l-âlemin."

"O kâfirler zikri (Kur'ân'ı) işittikleri zaman az kalsın seni gözleriyle yıkacaklardı. Halbuki O (Kur'ân) âlemler için şereften (öğütten) başka bir şey değildir."[140]

Ayrıca bir insanın, hoşuna giden bir şeye baktığı zaman nazarı değmesin diye "Maşâallah, La kuvvete illâ billah" demesi tavsiye edilmiştir.

Dördüncü Bölüm

EN HAYÂTÎ KULLUK BORCUMUZ: NAMAZ

EN HAYÂTÎ KULLUK BORCUMUZ: NAMAZ

Namaz, Rabb'in davetine icabettir

O gün çay yapma sırası Bahadır'daydı. Bahadır çayı demlemiş ve tepsi içinde salona getirmişti. Mert ve Furkan diğer odadaydı. İhsan'la Tarık aralarında bir şeyler konuşuyorlardı. Bu sırada Mert ve Furkan da salona geldiler. Çünkü çay sohbeti saati gelmişti. Furkan,

- Hayırdır Tarık, İhsan abiyle ne konuşuyorsunuz böyle, dedi.

- İhsan abiye bir soru sordum da, onu cevaplıyordu.

- İstersen sorunu tekrar sor. Biz de istifade edelim.

- Bugün okumuş olduğum bir kitapta, "namaz en hayati kulluk borcumuz" diye bir ifade gözüme çarpmıştı. İhsan abiden bu ifadeyi açmasını istemiştim.

- İhsan abi, isterseniz bu akşamki konumuz bu olsun.

Bu sırada çay demlenmiş, Bahadır çayları doldurmaya başlamıştı. Herkes bardağını aldı. İhsan, çayından bir yudum alarak sözlerine başladı:

- Arkadaşlar bu, çok önemli bir mevzu. Nereden başlayacağımı bilmiyorum. Ama isterseniz şöyle başlayayım:

Namaz, Rabbimizin davetini kabul etme manasını taşır. Günde beş defa minarelerden, "Allahu Ekber, Allahu Ekber" diye, Ezan-ı Muhammedî okunur ve bütün insanlara bir davetiye çıkarılır. Allah (celle celâluhu) namazla bizi kendi rahmetine davet eder. Tıpkı davet sahibinin, davetlilerini kapının önünde karşılayıp, onlara izzet ve ikramda bulunduğu ve eli boş geriye göndermediği gibi, günde beş defa minarelerin başında yükselen en güzel sesle -ki Kur'ân-ı Kerim, ezan-ı Muhammedî'nin büyüklüğünü anlatırken: "Allah'a davet eden sözden daha güzel bir söz mü olur?"[141] demektedir- mescitlere davet eden Allah (celle celâluhu), oraya gelenleri boş çevirmeyecek; sonsuz ihsan, kerem ve rahmetinden kullarının ruh ve kalblerine gıda lutfedecek, bir mirac yapma lütfuyla onları şereflendirecektir. Kul, bu davete icabet edip Rabbin huzuruna gittiği zaman, eğer hakkıyla kılabilirse namazının bir merdiven haline geldiğine ve kendisini yukarı doğru yükselttiğine şahit olacaktır. Öyle ki, yükseldiği o doruk noktada Rabbinin kendisine çok yakın olduğunu hissedecektir.

Yirmidört altınlık sermayeyi iyi değerlendirelim

Bu sırada Furkan söze girerek şunları söyledi:

- Ben bir kitapta okumuştum. Orada bir hikaye anlatılıyordu. Hikayede padişahla askeri arasında geçen bir diyalogtan bahsediliyordu.

İhsan,

- Yirmidört altın meselesi mi, dedi. Mert,

- Yirmidört altın mı? Hiç duymadım. Yoksa bu bir define hikayesi mi, dedi.

Furkan, İhsan'a,

- İhsan abi isterseniz siz anlatın. Siz benden daha iyi anlatırsınız, dedi.

İhsan,

- Estağfirullah diyerek anlatmaya başladı:

- Zamanın birinde padişahın biri, iki askerini alışveriş yapmaları için sarayından dışarı gönderir. İkisinin de eline yirmidörder altın verir ve, "Bunları çok iyi değerlendirin, size söylediğim işlerde kullanın,

sakın boşa harcamayın!" der. İki arkadaş yola çıkarlar. Askerlerden biri, padişahın izin verdiği ölçüde bu güzelliklerden yararlanır, eğlenir. Bu arada da padişahın söylediklerini de hiç unutmaz. Onun istediklerini almak için yirmidört altının bir kısmını harcar, bir kısmını da yol parası için ayırır.

Diğer askerin ise gördükleri başını döndürür. Padişahın söylediklerini unutan bu asker eğlenceden başını alamaz, gününü gün eder, hatırına da padişahı hiç getirmez. "Nasıl olsa param çok, saraydan da uzaktayım" deyip etrafında gördüğü güzelliklerden ölçüsüzce yararlanmak için altınlarının çok önemli bir kısmını harcar.

Diğer asker, parasını ölçüsüzce harcayanı uyarır: "Padişahımız bizi buraya bu işler için değil alış-veriş için gönderdi. Eğlenmeye harcayacağımız zamanı ve parayı da söyledi. Yapmamız gerekenleri bir bir anlattı, verdiği paranın hesabını soracağını söyledi hatırlasana." dese de dinletemez.

Adam beş parasız kalır. Kaleye dönme zamanı da gelir çatar. Parasını padişahın dediği gibi harcayan asker, rahat ve huzurlu bir şekilde kaleye varır ve padişah tarafından ödüllendirilir. Diğeri ise yolda bin bir türlü eziyet çeker. Altınların hesabını veremediği için de padişah tarafından cezalandırılır.

Hikaye böyle. Ama burada hikayeden önemli olan bu hikaye ile bize verilmek istenen ders... İsterseniz şimdi onun üzerinde düşünelim. Rabbimiz bizi pek çok nimetlerle donatarak yaratmış ve bu dünyaya göndermiştir. Bize bu gaye doğrultusunda her biri altın değerinde tam yirmidört saat vermiştir. Bu yirmidört saatimizi O'nun istekleri doğrultusunda kullanırsak hem bu dünyada hem de öte dünyada rahat etmiş oluruz. Günlük namaz ibadetimiz en fazla bir saatimizi alır. Allah, bize verdiği bu yirmidört saatten günlük sadece bir saatini istiyor. Şayet kullanmazsak hikayecikte anlatıldığı gibi padişahı dinlemeyen adamın sonu gibi oluruz.

Saat epey ilerlemişti. Yarın okula gideceklerdi. İhsan,

- Bu akşamlık bu kadar yeter. İsterseniz namazımızı kılalım. Sonra isteyen istirahata çekilir. Yarın akşam kaldığımız yerden devam ederiz, dedi.

Namazlardaki ihmal tesbihata ihmalle başlar

Ertesi akşam olmuştu. Bu akşam çay yapma sırası Mert'teydi. İhsan, okul dönüşü kuruyemiş almıştı. Çayların yanına kuruyemişler de konarak koyu bir sohbet için ön hazırlıklar tamamlanmıştı. Bahadır,

- Namaz konusuna devam edecektik İhsan abi. İsterseniz bir soruyla konuyu açayım. Bugün okulda bir arkadaşım, "Namazlardaki ihmal, tesbihata gösterilen ihmalle başlar." şeklinde bir cümle sarfetti. Bu sözü açabilir misiniz? dedi. "Çok güzel bir hakikat" diyen İhsan, sözlerine şöyle devam etti:

- Arkadaşlar! Ülfet, günlük hayatın verdiği yoğunluk, geçim sıkıntısı, aktüalite içine girip boğulma gibi pek çok sebeplerden dolayı dinî hayatımız adına canlılık ve zindeliğimiz, şevk ve heyecanımız zamanla pörsüyebiliyor. Çoğu zaman bunun farkında bile olamıyoruz ve zamanla verdiğimiz tavizlerin altında kalıp ezilebiliyoruz.

Tarık,

- Taviz, tavizi doğuruyor yani, dedi.

- Evet, aynen öyle Tarık. Taviz, tavizi doğuruyor. Bu ifade, ibadet hayatımız için de geçerli. İbadetlerimizden verdiğimiz tavizler, zamanla bizi ibadetsizliğe kadar götürebilir. İşte bu manada, namazlardaki ihmal, tesbihata gösterilen ihmalle başlar. Yani namazlarımızdaki ihmal zincirinin veya taviz zincirinin ilk halkası tesbihata gösterilen ihmal oluyor. Buradan, tesbihatın ibadet hayatımızda asla ihmal edilmemesi gereken bir ibadet olduğu açıkça anlaşılıyor. Bir mana büyüğümüz, asrımızda bir mümin için asgari takva ölçüsünü verirken şu maddeleri sayıyor:

1. Büyük günahları terk etmek
2. Beş vakit namaz kılmak
3. Tesbihat

Evet, insandaki canlılığın asıl merkezi, insanın içidir, gönlüdür. Namazlardan sonra yaptığımız tesbihat, bu canlılığı koruma adına çok önemlidir. Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), bir hadislerinde bunun önemini şu ifadelerle dile getiriyor:

"Ben size, sizi geçenlere erişebileceğiniz, sizden sonrakileri geride bırakacağınız ve sizin yaptığınızı yapandan başka hiçbir kimsenin sizden daha üstün olamayacağı bir şeyi öğreteyim mi?" diye buyurur.

Bunun üzerine ashab:

"Evet, ey Allah'ın Rasulü öğretiniz." derler. Efendimiz (sallallâhu aleyhi vesellem) de: "Her namazın peşinden otuz üçer defa tesbih (subhanallah), hamd (elhamdülillah) ve tekbir (Allahu Ekber) okursunuz." buyurur.[142] Başka bir hadis-i şerifte ise bu mesele şöyle ifade ediliyor: "Kim her namazın peşinden otuz üç defa Allah'ı tesbih eder, otuz üç defa Allah'a hamd eder ve otuz üç defa da Allah'ı tekbir eder, yüzü tamamlamak için de: 'Lâ ilâhe illallahu vahdehu lâ şerike leh, lehülmülkü ve lehülhamdü ve hüve ala külli şeyin kadîr' derse, deniz köpüğü kadar hata ve günahı olsa bile bağışlanır."[143]

Biz Cenâb-ı Hakk'ı ne kadar anarsak analım yine de O'nun nimetlerine karşı şükür, hamd ve tesbih mukabelesini gereğince yerine getirmiş olamayız. Bu sebeple, "Yâ eyyuhellezîne âmenüzkürullâhe zikran kesîrâ - Ey İman edenler! Allah'ı çok zikredin, O'nu sık sık anın." denilip Allah'ın çokça anılması söylendikten sonra "Ve sebbihûhu bükraten ve asîlâ - Sabah-akşam onu tesbih ve takdis edin."[144] denilerek Cenâb-ı Hakk'ı tesbih ve takdis etme, O'nun noksan sıfatlardan uzak olduğunu anlatma mevzûu nazara verilmektedir. Biz de bunun için sabah-akşam "Sübhâneke Yâ Allah, teâleyte Yâ Rahman, ecirnâ mine'nnâr, bi afvike Yâ Rahman" veyahut "Ya Cemil Ya Allah, Ya Karib ya Allah, Ya Mücib Ya Allah..." diyerek O'nu tesbih etmeliyiz. Rabb'imizi tesbih etme mevzuunda "şu kadar yeter" dememeli, O'nu ne kadar anarsak analım yine de O'nun bize olan nimetleri karşısında zikir ve şükürde bulunamadığımız düşüncesini hatırımızdan çıkarmamalıyız.

Sünnet, Efendimiz'le irtibata geçmenin adıdır

- O zaman, tesbihat ne de olsa sünnet, yapmasak da olur demek çok tehlikeli. Allah korusun bu ilk taviz insanı namazsızlığa kadar götürebilir, dedi Tarık. İhsan, tasdik manasına başını sallayarak sözlerine devam etti:

- Efendimiz'in mübarek sözlerinden, tesbihatın ne kadar önemli olduğu anlaşılıyor. Biz, haklı veya haksız mazeretlerle bazı zamanlarda tesbihatı ihmallerimize kurban verebiliyoruz. Halbuki Tarık'ın da dediği gibi "Ne de olsa tesbihatı yapmak sünnet; yapmasam da olur" düşüncesini bir taviz olarak değerlendirmemiz lazım. Çünkü insanın fıtratı buna çok müsait. Öncelikle tesbihatı terk eden, zamanla namazların sünnetlerini terk edebilir. Ve bu durum, insanı yavaş yavaş Allah korusun namazdan tamamen uzaklaştırabilir. Biz ibadet hayatımızda sünnetlere, bir manada insanın sahib-i sünnet ile yani Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ile irtibata geçmesinin adı olarak bakmalıyız. İnsan, sünnetlere devamı nispetinde, O'nunla kontak olur. İşlediğimiz sevaplarla sevinen, günahlardan dolayı üzülen Allah Rasulü'yle devamlı irtibat halinde olmanın yolu sünnetleri yerine getirmekten geçiyor.

İbadetlerde esas olan devamlılıktır

Bu arada İhsan'ın çayı bitmişti. Bardağını doldurdu. Bir yandan çayını karıştırırken diğer yandan da sözlerine devam ediyordu:

- Rabb'imizin yarattığı mahlukat içinde seçkin bir yeri olan, akıl, fikir ve üstün yeteneklerle donatılan insanın yaratılışında elbette ki bir hikmet vardır. İnsan olarak yaratılışımızın, dünyaya gelişimizin hikmetini Cenab-ı Hak bize şu ifadelerle bildiriyor: "Ben cinleri ve insanları sırf Beni tanıyıp Bana ibadet etsinler diye yarattım."[145]

İnsan, beden ve ruhtan meydana gelen bir varlıktır. Bedenimizin maddi gıdaya ihtiyacı olduğu gibi ruhumuzun da manevi gıdaya ihtiyacı vardır. Ruhun en önemli gıdası sağlam iman ve ihlasla yapılan ibadettir. Rabb'imizin Yüce Kelam'ında kendisine ibadet yapmamızla alakalı pek çok âyet-i kerime var. Burada bu ayetlerden birkaçını hatırlatıp dikkatlerinizi ayetlerde geçen bir hakikate çekmek istiyorum:

"Sana ölüm gelip çatıncaya kadar Rabb'ine ibadet et!"[146]

"Namazlara, hele salât-ı vustaya (ikindiye) devam edin ve kalkıp huşu ile Allah'ın huzurunda durun."[147]

"Ailene ve ümmetine namaz kılmalarını emret, kendin de namaza devam et."[148]

Ayet-i kerimelerden, yaptığımız ibadetlerimizde devamlılığın esas olduğunu anlıyoruz. Beklenen faydanın meydana gelmesi için ibadetlerimizi, zamanında ve devamlı yapmalıyız. Nitekim Allah Rasulü, az da olsa devamlı olan ibadeti tavsiye ediyor.

Devamlı yapmamız gerekli olan ibadetlerden birisi ve en önemlisi namazdır. Aslında namaz bütün ibadetlerin fihristesidir. Dolayısıyla bütün ibadetlerin manasını ruhunda taşır ve hepsinden kendi üzerinde bir çizgi bulundurur.

- Nasıl yani, dedi Furkan.

- Diğer ibadetler, tabiri caizse ara sıra insanın omuzuna biner Furkan; insan da onları eda eder. Fakat namaz, devamlı insanın Allah'la alakasını temin eder, rahmetle irtibatını devam ettirir. Bu yönüyle onunla boy ölçüşecek ikinci bir ibadet düşünmek mümkün değildir. Namaz, rahmet ve kerem sahibi Rabb'imize karşı, haşyet ve saygı dolu bir gönülle ve devamlı eda edildiği müddetçe, dünyevi ve uhrevi bir saadet vesilesi olur ve her iki yerde de selametimizin müjdesini taşır. Bu müjdeyi bize Kur'ân verir. Bu yüzden namaza en büyük ehemmiyeti, büyük bir davayı yüklenerek gelen beşerin en büyüğü Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) vermiştir. O, günde beş vakit namazla yetinmemiş; bu yalvarış ve yakarışlarını gece de devam ettirmiş; hatta Hz. Aişe Validemiz'in ifadesiyle kendisi için bir mükellefiyet saydığı gece namazını hiç terk etmemiş; öyle ki hastalandığında veya kendisinde bir ağırlık hissettiğinde dahi onu oturarak kılmıştır.[149]

Böylece O, Rabb'ine ibadet için tahsis ettiği ömründe bir parça karanlığın olmasına fırsat vermemiş, Rabb'inin adını işleyemediği bir zaman parçasını gafletle geçirmemiştir. Zira yine kendi ifadesiyle, ahirette ilk sorulacak olan, namaz ibadetidir. Namaz sağlam çıkarsa, diğer ibadetler de sağlam çıkacak, o sağlam çıkmazsa diğer ibadetler de sağlam olmayacaktır. Yahya İbni Said (radiyallâhu anh)'ın rivayet ettiği bu hadis şöyledir: "(Kıyamet günü), kulun ilk bakılacak ameli namazdır. Eğer namazı kabul edilirse, geri kalan amellerine geçilir. Eğer namazı kabul edilmezse diğer amellerinin hiçbirine bakılmaz."[150]

O halde, günlük beş vakit namazımızı aksatmadan kılmalı ve her fırsatta Rabb'imizle irtibatımızı kuvvetlendirme yollarını

aramalıyız. Çünkü burada eda edeceğimiz her namaz, ötede karşımıza çıkacak ve imdadımıza koşacaktır. Cenab-ı Hak, yardımına muhtaç olduğumuz o günde, lütuf ve keremiyle yardımcımız olsun; küçük hayırlarımızı büyük yapsın ve kusurlarımızdan ötürü bizleri cezalandırmasın.

Hep beraber bu duaya beraberce "amin" dediler. Bu sırada Mert'in telefonu çalıyordu. İhsan,

- Mert telefonuna baksın. Ardından size namazın üç mertebesinden bahsedeyim. Daha sonra sohbetimizi noktalarız, dedi. Mert, telefonuna baktı. Konuşması bittikten sonra,

- Namazın üç mertebesinden bahsedecektiniz İhsan abi, dedi.

Namazın üç mertebesi

- Namaz, insanın ruh ve kalbiyle yıkanması, Allah'ın huzuruna kabul edilmeye hazır hale gelmesi demektir. Bu yönüyle o, insanın manen inşiraha kavuşmasını temin eden müstesna ve hususi bir ibadettir. Onun sayesinde kul, hem kalbî doygunluğa kavuşur, hem de Yaratan'ının rızasını kazanmış olur.

Namaz insan hayatında günde beş defa bu inşirah ve doygunluğu temin eder. Onda huzur bulamayan bir insan, hiçbir yerde huzur bulamaz. Günde kılınan beş vakit namaz, kalbi hayatında yükselmek isteyen gönüller için, günde beş defa mirac yapmak ve Allah'a ulaşmak için merdiven vazifesi görür. Onun için Efendimiz, namaza "göz aydınlığı" demiştir.

Namazın ifade ettiği mana, bilhassa onun iç ifadesi, insanın iç derinliğiyle yakından alakalıdır. Kur'ân'da da namazın anlatıldığı her yerde, onun bu iç derinliğine dikkat çekiliyor. Mesela bir ayet-i kerimede "Namazlarında huşu duyan mü'minler kurtuluşa ermişlerdir."[151] denilerek, namaz-huşû münasebeti nazara veriliyor. Büyüklerimiz namazda üç mertebenin olduğunu söylüyorlar:

Ülfet alaşımlı ve sadece Cenab-ı Hakk'ın emrini yerine getirmiş olmakla sınırlı kılınan namazlar, bu mertebeye dahildir. Hiç namaz kılmamaya göre elbette ki, bu da bir mertebedir. Ancak, böyle namaz sahipleri, namazı terk etme sorumluluğundan kurtulsa da namazdan elde edilebilecek manevi hazlara tam mazhar olamazlar.

İkincisi insanı kötülüklerden koruyan namaz: Namaz, insanları dinin çirkin gördüğü bütün kötülüklerden korur. Cenab-ı Hak, namaza böyle bir husûsiyet vermiştir. Ne var ki, namazdan bu ölçüde istifade edebilmek, gerçek namaz ruhunu yakalamakla mümkün olur. Şuurlu eda edilmiş her namaz, sahibini, koruyucu bir atmosfer gibi kuşatır ve çirkinliklerin yol bulup ona ulaşmasına mani olur. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) namazdaki bu özelliği, kapısının önünden geçen nehirde, her gün beş defa yıkanan insanın kirlerden temizlenmesi benzetmesiyle anlatır.[152] Zaten namazdaki bu husûsiyettir ki, sel sel olup üzerimize gelen çirkinliklerden bizleri koruyup muhafaza etmektedir.

Mirac buudlu namaz

Üçüncüsü ise miraç buudlu namaz: Yani Efendimiz'in ve O'nun sadık aşıklarının kıldığı namaz.

Arzu ederseniz yarın o aşıklardan Hz. Ömer'in namazından bahsedeyim size. Her dakikası seneler kazandırabilecek çapta kılınan namaz, mirac buudlu namazdır. Böyle bir namazı yakalamak çok zordur ve ancak seçkin ruhlara mahsustur; ama yine de mümkündür. Madem mümkündür, herkes gayret etmeli ve hiç olmazsa hayatının belli dönemlerinde böyle bir namazı yakalamaya çalışmalıdır.

Burada şu hatırlatmayı yapmakta da fayda var: Namaz her şeyden evvel bir mükellefiyettir; dolayısıyla da istenen seviye ve keyfiyette eda edilmese bile, mutlaka kılınmalıdır. Çünkü mümin, az önce de ifade ettiğimiz gibi ötede evvela namazdan hesaba çekilecektir.

İsterseniz bu akşamlık bu kadar yeter. Yarın devam ederiz.

- Vallahi İhsan abi. Ben yarına kadar meraktan çatlarım. Hz. Ömer'in namazını şimdi anlatabilir misiniz, dedi Mert. Bahadır, Furkan ve Tarık da onu destekledi.

Tamam o zaman dedi İhsan ve anlatmaya başladı:

Ölüm yatağında "Namaz vakti geçiyor" denince Hz. Ömer ayağa fırlamıştı

- Hz. Ömer (radiyallahu anh) müminlerin halifesidir. O hayatı boyunca Allah Rasulü'nün nice iltifatlarına mazhar olmuş, "Hak ile

batılı birbirinden ayıran" manasına "Faruk" ismi bizzat Allah Rasulü tarafından verilmiştir ona. İki Cihan Serveri onun için: "Benden sonra peygamber gelecek olsaydı Ömer olurdu."[153] demiş ve yine onu yeryüzündeki iki vezirinden biri olarak saymıştır. Diğeri ise Hz. Ebu Bekir (radıyallahu anh)'dır.[154]

O, dünyada iken cennetle müjdelenen bir insandı. İman ve ilimde nurdan bir âbide gibiydi. Onun üstün idare kabiliyeti herkesçe malumdu. Bu sebeplerdir ki, Hz. Ebu Bekir gibi bir feraset insanı hiç düşünmeden onu yerine halife tavsiye etmişti. İtiraz edip, "Allah'a nasıl hesap vereceksin." diyenlere de, "Ya Rabbi onlara içlerinde en hayırlılarını halife olarak bıraktım." derim, cevabını vermişti. Ancak bütün bunlar, Hz. Ömer'in kendisini insanlardan bir insan görmesine ve ahiret endişesiyle iki büklüm olmasına mani olmuyordu.

Sabah namazı vaktiydi. Ezan okunmuş ve cemaat saf saf durmuş, imamını bekliyordu. Hz. Ömer içeriye girdi, imamete geçti ve her zamanki gibi "Safları düzeltin" diye seslendi, sonra da namaza durdu. Tam namaza durulmuştu ki, arkasından yediği bir hançer darbesiyle yere yığılmıştı. Hz. Ömer'i evine götürdüler. Namazı Hz. Abdurrahman b. Avf kıldırdı. Namazı müteakip bütün cemaat Hz. Ömer (radıyallahu anh)'ın evine dolmuştu. Hz. Ömer uzanmış upuzun yatıyordu. Herkes başucundaydı ve hıçkırıklar boğazlarda düğümlenip kalmıştı. Doktorun, "Ya Ömer! Vasiyetini yap." dediğini duyunca bir anda içeride bir feryad u figan koptu. Herkes ağlıyordu.

İşte benim derdim buydu!

Hz. Ömer, "Ağlamayın! Ağlayacak olan yanımdan çıksın. Siz Allah Rasulü'nü 'Ehlinin ağlamasıyla ölü eziyet çeker.' dediğini duymadınız mı?" diyerek onların ağlamasına mani olmaya çalıştı. Hz. Ömer, İbn Abbas'a "Bakın bakalım beni vuran kimdir?" diye sordu. Gelen habere göre onu Muğire b. Şu'be'nin kölesi Firuz hançerlemişti. Bunu öğrenince "Hamd olsun ki beni bir Müslüman eliyle öldürtmedi." dedi.

Bir ara daldı. Başucunda duran oğlu Abdullah, gözlerini babasından bir an ayırmıyordu. Hz. Ömer gözlerini açarak ümitsiz bir

ifadeyle: "Oğlum! Git, Aişe'ye benden selam söyle. Fakat sakın, "Emiru'l-mü'minin'in selamı var" deme. Zira şu anda ben mü'minlerin emiri değilim. Ona, "Ömer senden, acaba iki arkadaşıyla beraber (Efendimiz ve Hz. Ebu Bekir'in defnedildiği yerde) yatmasına müsaade eder misin?" diye izin istiyor de. İbn Ömer babasının emrini yerine getirmiş ve Hz. Aişe'nin evine gelmişti. Onu bir köşede oturmuş ağlıyor buldu. Babasının arzusunu söyleyince Hz. Aişe validemiz, "Vallahi orayı ben kendim için düşünmüştüm. Fakat bu gün Ömer'i nefsime tercih ederim." dedi. İbn Ömer (Radıyallahu anh) bu müjdeli haberle dönüp babasını müjdeleyince Hz. Ömer, birden rahatlayıverdi ve dudaklarından şu cümle döküldü: "Vallahi işte benim derdim buydu."

Çok kereler gözünü açamayacak kadar halsizleşiyordu. Başındakiler ne yemek ne de su teklifiyle onu uyandıramıyorlardı. Fakat içlerinden birisi "Ömer namaz vakti geçiyor." dediği an Hz. Ömer birden ayağa fırlıyor "Namaz! Namazsız adamın İslam'dan nasibi yoktur." diyor ve namazını eda edip tekrar uzanıyordu. İşte Hz. Ömer'in namaza olan iştiyakı bu ölçüdeydi. Namaz dendiğinde akan sular duruyor ve o, bütün acılarına rağmen namazını ihmal etmiyordu.

Haydi şimdi biz de yatsımızı kılalım ve bu akşamki sohbete noktayı koyalım.

Sübhâneke ile kulluğumuzu arz ederiz

Ertesi akşam olmuş ve yine çay sohbeti saati gelmişti. Furkan söz alarak şunları söyledi:

- Arkadaşlar size bu gün başımdan geçen bir hadiseyi anlatmak istiyorum. Benim beş vakit namaz kıldığımı bilen bir arkadaşım bugün bana her namazda okuduğumuz "sübhâneke" duasının anlamını sordu. "Sen namaz kılıyorsun mutlaka bilirsin" dedi. Biraz kem küm yaptım; maalesef anlamını veremedim. Ona dedim ki,

- Kusura bakma. Ben de tam olarak manasını bilmiyorum. Ama sana söz veriyorum, bu akşam öğrenip yarın söylerim.

Evet İhsan abi aynen böyle oldu. Ocağına düştüm. N'olursun bu akşam sohbet konumuz bu olsun. Sübhâneke'nin manasını anlatabilir misin?

İhsan,

- Tabi anlatırım, dedi ve hemen sözlerine başladı:

"Allah'ım! Şu varlık içinde Sanaortak koşulabilecek hiçbir şey yoktur. Sen, zatında, sıfatlarında ve icraatında teksin. Ne benim fiillerim, ne de kâinatta cereyan eden hadiseler, Sen'den başkasına verilemez. İşte ben, böyle bir şirk düşüncesine sırtımı dönüyor, Sen'i tesbih ve takdis ediyorum." demektir.

"Hamd yalnızca Sana mahsustur" anlamına gelir. Sübhâneke ifadesinde Cenab-ı Hakk'ı bütün noksanlıklardan tenzih ederek, O'na karşı tam bir ubudiyet ortaya koyma mânâsı vardır. Böyle bir tenzih ifadesinden sonra gelen 'Ve bihamdik'le insan, "Ben, bu mânâyı hakkıyla anlayamam; ama Sen, bana bunu duyuruyorsun. Zira Sen bunları bana duyurmazsan ben duyup hissedemem. Öyleyse ben Sen'i bir taraftan tesbih ederken, aynı zamanda hamdle medyuniyet ve şükranlarımı da sadece Sana takdim ederim" demektir.

"Senin ismin bereket kaynağıdır. Benim gibi boynu tasmalı, ayağı prangalılara, o engin hazinenden bir şeyler lutfet. Zira Sen, Seni inkar edip şirke koşanlara bile nice nimetler bahşediyorsun. Ben de bütün günahlarıma rağmen, Sana yönelerek Senin bereket kaynağı mübarek ismine sığınıyor ve huzurunda inim inim inliyorum" demektir.

Ve teâlâ ceddük'te, "Senin şanın yücedir. Nitekim Sultana sultanlık, gedaya da gedalık yaraşır. Ben çok düşüp kalkmış olabilirim, ancak şimdi iki büklüm olup kapına geldim; zira Sen'den başka gidecek bir yerim yoktur. Günah bana yaraşmaz doğru, fakat af da Senin şanındır" mânâsı vardır.

Ve lâ ilâhe gayruk ise, "Başkasına nasıl dönebilirim ki; Sen'den başka bir Mabud ve İlah yoktur" demektir.

Evet, namazda Allahu ekber'den başlayıp selam verene kadar hep böyle tevbe yörüngeli bir yöneliş ve yakarış söz konusudur ve işte bu yöneliş zamanla kulu, adım adım Allah'ın rızasına doğru götürür.

- Sübhâneke'yi her namazımda okuyordum ama açıkçası bu manaya geldiğini bilmiyordum dedi Bahadır. Allah razı olsun İhsan

abi. Biraz sıkılarak soracağım ama bir de tahiyyat duasının anlamını verebilir misiniz?

Tahiyyat bize Mirac'ı anlatır

- Elbette Bahadır... Bildiğiniz gibi tahiyyat, namazda kulun yükselmesi için çabalaması ve kendi gücüyle gayret sarf edip sonuçta bitip tükenmesinin ifadesidir. Kul, vücudunda ne kadar enerjisi, dimağında ne kadar duyarlılığı, ruhunda ne kadar heyecan ve hisleri uyanıksa, bütününü Rabbine yakınlaşmak için kullanır, sonra da tahiyyata oturur. Zira tahiyyatta miraç; yani Rasulü Ekrem'e, halkın yüz çevirmesine karşılık, gök kapılarının açılıp, sema ehlinin tebessüm ettiği ve Allah'ın "buyur ey kulum!" diye iltifatta bulunduğu kutlu yolculuk destanlaştırılmaktadır.

Her mümin, kendi çapına ve kalbinin enginliğine göre namazını inişli çıkışlı zikzaklarıyla eda ettikten sonra, ister kendisini hesabın ağırlığı altında ayağa kalkamayacak şekilde tasavvur etsin ve otursun, isterse her şeyden uzak, nimetleri elde etmenin havası ve sevinci içinde; başka bir ifadeyle, ister cennetin koltukları üzerine otursun, isterse Necm Suresi'nde anlatılan[155] Rabbin huzuruna çıkma, karşılıklı olarak Rabbiyle konuşma makamında otursun, bütün maddi ağırlık ve külfetiyle namazı eda ettikten sonra kalbinin enginliğine ve duygularının saflığına göre miracın destanını okur.

Bahadır,

- O zaman tahiyyat bize mirac hadisesini anlatıyor, dedi.

Hayat nimetine şükür

Evet Bahadır, tahiyyat miracı anlatmaktadır. Öyle anlaşılıyor ki, ne kadar kulluk yapsak da, bizden evvel gelip geçen, iz bırakan ve bize bir yol açan Hz. Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) uğramadan Cenab-ı Hakk'ın huzuruna çıkmak doğru değil. Onun içindir ki, Rabbimize karşı tahiyyatımızı, yani yaptığımız bedenî ve mâlî bütün ibadetlerimizi O'nun için yaptığımızı ifadeden hemen sonra, Rasulü Ekrem'e selam veriyor, "es-selâmu aleyke eyyühennebiyyü" diyoruz.

Bunun manası; günahlarımızla Cenab-ı Hakk'ın huzuruna giderken Hz. Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) arkasında saf bağlama ve bu tatlı mülakatta konuşulan şeylere kulak kesilme, ne dendiğini anlamaya çalışmadır. Evet tahiyyât, Efendimiz'in Mirac gecesinde Yüce Allah ile yaptığı selâmlaşmasıdır. Bu selamlaşma şöyle cereyan etmiştir:

Orada önce Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), "Et-tahiyyatu lillahi ve's-salâvatu ve't-tayyibâtu - Bütün dualar, senâlar, malî ve bedenî ibâdetler, mülk, azamet Allah'a mahsustur", yani; bedenimizle yaptığımız bütün ibadetler, kazanıp topladığımız maldan sarf ettiğimiz şeyler Sanadır ve Senin rızan içindir Allah'ım! Ben, böylesine ahdimi ve sadakatimi dile getirmek için huzuruna geliyor, bu sözlerle Seni selamlıyorum" der ve Allah'a (cellecelâluhu) selam verir.

Cenab-ı Hak da, kendisine bu şekilde selam sunan Habibine, "Es-selâmu aleyke eyyuhen-nebiyyu ve rahmetullahi ve berekâtuhu - Ey Nebi! Selam, Allah'ın rahmet ve bereketi senin üzerine olsun" sözleriyle mukabelede bulunur ve adeta, "Ey şanı yüce Nebi! Selamına mukabil sanada selam olsun" der.

Bütün bu konuşmalar, aklın almayacağı, mekanın var mı, yok mu idrak edilemeyeceği bir makamda cereyan ederken Efendimiz: "Es-selâmu aleyna ve alâ ibâdi'llahi's-salihin - Selam bizim üzerimize ve Allah'ın salih kulları üzerine de olsun" der.

En sonunda melekler dahil orada bulunan herkes, bu hadiseye tatlı bir hava ve bir ahenk katar, her yeri çınlatacak şekilde, "Eşhedu en lâ ilâhe illallâh ve eşhedu enne Muhammeden abduhu ve rasuluh - Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur, yine şehadet ederim ki Muhammed, Allah'ın Rasulü'dür" derler; Allah'ın, tek mabud olduğunu; Hz. Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) ise, şanı yüce bir nebi olduğunu bütün yer ve gök ehline haykırırlar.

İşte tahiyyat, miraçta bu serencamenin tasavvurundan, kulun kulluğu sayesinde Allah'a karşı yükselmesinin destanlaştırılmasından ibarettir.

Cafer Bey'i ağlatan özürlü kumaşlar

İhsan, tahiyyat duasının manasını da vermişti. Bu sırada Tarık söz alarak şunları söyledi:

- Arkadaşlar! Konumuz madem namaz; müsaade ederseniz size babamın bir esnaf arkadaşını, yani Cafer Bey'i anlatmak istiyorum. Bence o, tam bir namaz insanı. Anlatayım, zannediyorum siz de bana hak vereceksiniz:

Cafer Bey, kumaş ticareti yapan bir esnaf. Etrafında dürüstlüğü, çalışkanlığı, fedakarlığı, yardımseverliği ile nam salmıştır. Elde ettiği kazancının bir kısmını muhtaçlara ve özellikle de fakir talebelere dağıtmaktadır. Kendisi böyle hayırsever olduğu gibi etrafındaki esnaf arkadaşlarını da bu hayır yola girmeleri için teşvik etmektedir. Her yönüyle o, herkesin sevip saydığı örnek bir esnaf.

Cafer Bey, bir gün dükkanında otururken yanına birkaç gün önce bir top kumaş sattığı Mustafa Bey gelir. Mustafa Bey'in simasında biraz kızgınlıkla karışık bir şaşkınlık vardır. Selam verip içeri girer. Hal ve hatırdan sonra Cafer Bey'e,

- Geçenlerde sizden aldığım kumaş topu içinde özürler vardı. Bana kusurlu mal satmışsınız, der.

Cafer Bey, bu duruma çok şaşırır. Çünkü onun en çok dikkat ettiği husus müşterisini aldatmamaktır. Hemen yanına müşteri temsilcilerini çağırır ve onlardan birisinin yanlışlıkla özürlü kumaş topunu Mustafa Bey'e verdiği ortaya çıkar. Cafer Bey, özür dileyerek Mustafa Bey'e kumaş topunu yenisiyle değiştireceğini söyler.

Aradan kısa bir zaman geçtikten sonra birden Cafer Bey'in gözleri dolu dolu olur ve ağlamaya başlar. Mustafa Bey, bu ağlamalara kendisinin sebep olduğunu düşünerek,

- Aman efendim, bu kadar üzülmeye değmez. Böyle hatalar olur. Sizin ne kadar kıymetli bir esnaf olduğunuz böyle ufak bir şeyle sarsılmaz. Kendinizi bu kadar harap etmeyin, der.

Ancak Cafer Bey'in ağzından orada bulunan herkesi şaşırtan şu sözler dökülür:

- "Ben ona ağlamıyorum. Aklım ereli beri namaz kılıyorum. Ya bu arızalı ve kusurlu kumaş parçaları gibi, onlar da eksik ve kusurlu gerekçesiyle öte âlemde yüzüme çarpılırsa ne olur benim halim! Ben ona ağlıyorum."

Bu hadiseyi dinleyen İhsan'ın gözleri dolmuştu. Şöyle bir değerlendirmede bulundu:

- Evet Tarık, dediğin gibi Cafer Bey bir namaz insanı. Rabbim bizi de onun gibi namaza karşı hassas eylesin. Cafer Bey'in bu sözleri bizim için çok büyük dersler ihtiva ediyor. Nitekim insan, namaz kapısını zorlamakla kendini ahirete ehil hale getirir ve cennet hayatının binlerce senesi bir anına denk olmayan Cenab-ı Hakk'ın cemalini müşahede imkanını elde eder. Bu öyle büyük bir payedir ki, ayrı bir hususiyet ister ve bu hususiyeti de namaz temin eder. Basiretli insanlar, namazı en büyük ganimet bilir; Efendimiz'in beyanı içinde nefsani ve şehevi arzularına denk ciddi bir istek ve arzu ile namazı özler, ona iştiyak duyar, namaz için yanıp tutuşur ve bir teheccüdü kaçırdıklarında dahi adeta başlarına kıyamet kopmuş gibi sarsılır ve yıkılıyor gibi olurlar.

Evet, kul burada namaz kılar, fakat ahiret hesabına "... gözünün önündeki perdeyi kaldırdık. Şimdi artık gözün pek keskindir"[156] fermanınca basireti açılır, hakikate aşina hale gelir ve eşyanın yüzünde hep Rabbini heceler. Başını nerede gezdirse hep O'na şahit olur. O'nun varlığına ve birliğine dair gördüğü her alametle sevinir.

Namazlarınızı veda namazı kılıyor gibi kılın

Rabbimiz, her tarafta kendine mahsus ses ve solukla bize kendini anlatıyor. Biz ise ötelerden sızıp gelen O'nun ışığının gölgesini görmekle tatmin oluyor, kalb huzuruna eriyoruz. Zira bu güzellik, bütün güzelliklerin, renklerin, nizam ve intizamların kaynağını teşkil ediyor. İşte kul, bu kadar güzelilklere kaynaklık teşkil eden cennet ve cemalullah'ı müşahede liyakatını namaz sayesinde kazanıyor. O halde o, namaza gereken önemi göstermek ve onu özenip bezenerek kılmak zorundadır. Allah Rasulü, bu ihtimamı anlatırken namazlarımızı veda namazı kılıyor gibi kılmamızı istiyor.

Veda namazı, ne olur ne olmaz belki bir daha kılamam, şu namazı sağlam bir eda edeyim de Rabbime karşı son armağanım olsun anlayışı içinde kılınan namazdır. Diyelim öğleyi kılıyoruz ve bize ikindi namazını kılmadan gel diyecekler. Emanetin kabzına memur melek, ikindiden evvel ruhumuzu alacak. Öyleyse öğle namazı bizim son namazımız olacaktır. Elbette o namazı, özenip bezenerek kılarız.

Abdest alışta bir başka türlü olur, namaza duruşta bir başka türlü davranır ve Cüneyd-i Bağdadi'nin dediği gibi şu mülahaza ile Allah huzuruna gitmek isteriz: "Hayatım zayi oldu, hayatımda ciddi bir namaz kılamadım. Duya duya Rabbimin karşısında eğilemedim. Şu kılacağım namaz ise son namazım olacak. Allah'ım! Şimdi özenerek bir namaz kılmak istiyorum. Huzuruna gelince kamburlu belimde sadece bir namazım; veda namazı yaptığım bir öğle namazı var."

Namaz öyle özenip bezenerek eda edilmeli ki, insan başını secdeye koyduğu an, ahiretin yamaçları nerede, berzah nerede, cehennemin o alev alev yanan ateşlerine karşı Rabbimin tecellileri nerede ve lütufları nerede deyip gözüne açılacak kapılar ve menfezler aramalı, vicdanına açılacak o kapılardan öteleri kollamaya çalışmalıdır. Hayatında kendisine verilmiş bir kurşun gibi onu ilk ve son fırsat olarak değerlendirmeli ve mutlaka hedefe isabet ettirip hem dünyada hem de ukbada rahat etmelidir. Bunun için de namazlarını rükünlerinin hakkını vererek, doya doya ve duya duya kılmalıdır. Netice itibariyle kusurlu eda edilmiş amel, kusurlu satılmış mal gibidir. O ayıplı malı satanın yüzüne çarptıkları gibi kusurla ve eksik amel de onu işleyenin yüzüne çarpılacaktır. O halde insan amellerini ciddi ve samimi bir şekilde eda edip yerine getirmelidir.

Geç oldu, yarın kaldığımız yerden devam ederiz.

Nafile namazlarımızı öğrenelim

Bir sonraki akşam, Mert'in herkese bir sürprizi vardı. Pastaneden güzel bir pasta almıştı. Furkan,

- Hayırdır Mert, neyi kutluyoruz, demişti. Mert,

- İçimden geldi. Bir pasta alayım ve arkadaşlarla beraber yiyelim diye düşündüm dedi. Bu arada çay da demlenmişti. Mert pastayı dilimlerken Furkan, İhsan'a şöyle bir soru sordu:

- İhsan abi geçtiğimiz günlerde nafile ibadetlerden bahsetmiştiniz. Bu ibadetlerin neler olduğunu söyleyebilir misiniz?

- Tabii, zaten ben de bu akşam bu konu üzerinde durmayı düşünmüştüm. Farz ve vacip olan namazların dışında daha fazla sevap kazanmak ve Allah Rasulü'ne (sallallâhu aleyhi ve sellem) olan sevgi ve bağlılığı pekiştirmek için kılınan ilave namazlara "nafile namazlar"

denilmektedir. Bunların bir kısmı günlük beş vakit namaza bağlı olarak kılınır ki, bunlar sabah namazının sünneti, öğle namazının ilk ve son sünnetleri, ikindi, akşam ve yatsı namazlarının sünnetleridir. Allah Rasulü (sallallâhu aleyhi ve sellem), çeşitli hadislerinde, bu nafileler üzerinde durur ve onların önemini uzun uzadıya anlatır.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), revâtib sünnetler de denilen bu nafile namazları, bir hadis-i şeriflerinde toplu olarak zikreder ve bu sünnetlere devam edenlere Allah'ın cennette bir ev bina edeceğini müjdeler.[157] Diğer hadislerinde ise, onların faziletini ayrı ayrı anlatır. Mesela; sabah namazının iki rekat sünnetiyle alakalı: "Sabah namazından önce kılınacak iki rekat nafile namaz dünyanın tamamından daha hayırlıdır." buyurur ve: "Sizi atlılar kovalayacak bile olsa o iki rekatı terk etmeyin."[158] der.

Bir de bunların dışında beş vakte bağlı olmayan nafile namazlar vardır. Şimdi o namazların en önemlilerinin neler olduğuna bakalım:

Teheccüd namazı

Kelime manası olarak "uyumak, uyanmak" manalarına gelen teheccüt, terim manası olarak "gecenin bir vaktinde uyanıp namaz kılmak" demektir. Hadis kaynaklarında Allah Rasulü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) yatsı namazını kıldıktan sonra vitir namazını kılmadan uyuduğu, daha sonra ise gece kalkıp teheccüt ve vitir namazını kıldığı zikredilmektedir.[159]

Kuşluk namazı

Diğer adı da "duhâ namazı" olan bu namazı Efendimiz, kuşluk vaktinde kılmış ve ümmetine de kılmalarını tavsiye etmiştir.[160] Kuşluk namazı güneşin doğması üzerinden yaklaşık 45-50 dakika geçmesinden sonra iki, dört, sekiz veya on iki rekat olarak kılınabilir.

Evvâbin namazı

"Evvâbin" tevbe edenler manasına gelmektedir. Allah Rasulü (sallallâhu aleyhi ve sellem), "Kim akşam namazından sonra kötü bir şey konuşmadan altı rekat namaz kılarsa, bu kendisi için on senelik ibadete denk kılınır." buyurarak bu namazının kılınmasını teşvik etmiştir.[161]

Tahiyyetü'l-mescid namazı

"Mescidin selamlanması ve saygı gösterilmesi" manasına gelen tahiyyetü'l-mescid, Allah'a saygının bir ifadesi olarak bir mescid veya camiye girildiğinde kılınması tavsiye edilen bir namazdır. Nitekim Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), "Biriniz mescide girdiğinde, oturmadan önce iki rekat namaz kılsın."[162] buyurmuşlardır.

Hâcet namazı

Dünya veya ahiretle alakalı herhangi bir haceti veya dileği olan birisinin bu dileğinin yerine gelmesi maksadıyla kıldığı namaza denilmektedir. Dört veya on iki rekat olarak kılınabilen hacet namazı, dört rekat kılındığında birinci rekatında Fatiha'dan sonra üç ayete'l-kürsi, diğer üç rekatında ise Fatiha'dan sonra birer kere İhlas, Felak ve Nas sûreleri okunarak kılınır. Namazdan sonra ise hacet duası okunarak arzu edilen dilek Allah'a dua halinde iletilir.[163]

İstihâre namazı

"Hayırlı olanı istemek" anlamına gelen istihare, kendisi için önemli bir karar aşamasında olan bir kimsenin hakkında hangi kararın daha hayırlı olacağını öğrenmek maksadıyla kıldığı namaza denilmektedir. Allah Rasulü (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir iş yapmaya niyetlenen bir mü'min için önce iki rekat namaz kılmasını daha sonra ise istihare duasını okumasını tavsiye etmiştir.[164]

Tesbih namazı

Allah Rasulü (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu namazın haftada bir, ayda bir, yılda bir veya en azından ömürde bir defa kılınmasını tavsiye etmiştir.[165] Dört rekat olarak kılınan bu namazda, sübhanekeden sonra 15 kere "Sübhânallahi velhamdülillahi vela ilahe illallahu vallahu ekber" denilir, Fatiha ve bir sûre okunduktan sonra ise 10 kere daha aynı dua tekrar edilir ve bu tesbih ikinci rekata kalkıncaya kadar namazın her rüknünde yapılır. Geri kalan kısım ise aynen birinci rekat gibi kılınarak namaz tamamlanır.

Allah Rasulü (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu namazın haftada bir, ayda bir, yılda bir veya en azından ömürde bir defa kılınmasını tavsiye etmiştir.[166] Dört rekat olarak kılınan bu namazda, sübhanekeden

sonra 15 kere "Sübhânallahi velhamdülillahi vela ilahe illallahu vallahu ekber" denilir, Fatiha ve bir sûre okunduktan sonra ise 10 kere daha aynı dua tekrar edilir ve bu tesbih ikinci rekata kalkıncaya kadar namazın her rüknünde yapılır. Geri kalan kısım ise aynen birinci rekat gibi kılınarak namaz tamamlanır.

Pastalar hazırlanmış ve yenmeyi bekliyordu. Onları daha fazla bekletmek gereksizdi. Nitekim İhsan ve arkadaşları da öyle yaptılar ve pastaları afiyetle yiyerek bu ikramından dolayı Mert'e teşekkür ettiler.

Beşinci Bölüm

ZAMANIN ALTIN DİLİMLERİ

ZAMANIN ALTIN DİLİMLERİ

Bereket dolu üç ay bizi bekliyor

Bu günlerde evde ayrı bir heyecan vardı. Çünkü üç ayların gelmesine sadece bir hafta kalmıştı. Doğal olarak akşam çayının konusu üç aylardı. Bahadır kendisini daha fazla tutamayıp,

- İhsan abi! Malum üç aylar geliyor. Önümüzdeki hafta sonu Recep ayının ilk günü, diyerek mevzuyu açıverdi. Bunun üzerine İhsan, şunları söyledi:

- Evet arkadaşlar! Gündelik hayatımızın akışı içinde farkında olalım veya olmayalım hayatın temel değerleri konusunda farklı yön ve hedeflere doğru kayıp gidiyoruz. İçinden geçtiğimiz şu netameli ve kaygan zaman diliminde çoğu defa sahte ve sentetik gündemlerin bombardımanı altında adeta kendimizi kaybediyoruz. Sözünü ettiğimiz bu yapay gündemler, çoğu zaman bize dünyaya asıl geliş gayemizi unutturuyor. Halbuki bizler, bizi asıl gayemizden uzaklaştıracak bu türlü gündemlere karşı sürekli uyanık halde ve gerilim içinde olmalıyız ve bunların yol bulup ruhlarımızı kendi ağlarına almasına fırsat vermemeliyiz.

Allah, önümüze bugünlerde altın bir fırsat koyuyor; Üç aylar! Esasen buna sahici ve ilahî gündem de diyebiliriz. Zira Cenab-ı Hak, bu aylarda af ve mağfiretini, nimetlerini sağanak sağanak yağdırıyor. Recep, Şaban ve Ramazan aylarının bütün gün ve geceleri sürpriz feyiz ve bereketlerle dopdoludur. Üstelik bu aylar içinde bulunan Regâib, Mi'râc, Berât ve Kadir geceleri, hiçbir maddî ve dünyevî ölçüyle değerlendirilemeyecek kadar ilâhî ikramlarla donatılmıştır.

Aslında biraz gönül uyanıklığı, dikkat ve samimiyetle bu günlerin ve gecelerin feyzinden yararlanabilirsek manevi yoldaki pek çok eksiğimizi telafi edebilir ve kamil insan olma yolunda mesafeler kat edebiliriz.

Bu sırada Mert,

- Peki ne yapalım? Bu fırsat aylarını dolu dolu nasıl değerlendirelim? deyiverdi. Bunun üzerine İhsan şu tavsiyelerde bulundu:

Nefis muhasebesi yapmalıyız

Öncelikle ciddî bir nefis muhasebesi yapmalıyız. Günümüzde öz eleştiri dedikleri nefis muhasebesi aslında insanın bulunduğu noktayı belirlemesi açısından çok önemlidir.

"Ben nereden geldim? Bu dünyaya gönderiliş amacım ne? Şimdi ne yapıyorum? Nereye gidiyorum?" sorularını kendimize sorarak tefekkür iklimine açılmalı, hayatımızın artı ve eksilerini çıkarıp bir bilanço hazırlayarak durumumuz hakkında bir değerlendirme yapmalıyız. Bu şekilde, yapmış olduğumuz hataları ve günahları daha iyi görme fırsatını yakalamış olacağız.

İkinci olarak da bu günahlara karşı içten gelerek tevbe etmeliyiz. Zira içten gelen pişmanlık ve hâlis niyetle yapılan tevbeler insanı günahlarından arındırır. Daha sonra bu duygu, gönül dünyamızda bir ışık yakacak ve bizi kulluk ve vazife aşkıyla hayırlı ve faydalı işler yapmamıza vesile olacaktır.

Namaz, en hayati kulluk borcumuzdur. Bu sebeple namazlarımızı ihmal etmemeliyiz ve sünnetleriyle birlikte kılmalıyız. Arkasından da mutlaka tesbihatımızı yapmalıyız. Gafletten veya başka bir sebepten dolayı namazın hemen sonunda tesbihatını yapamayanlar

ise günlük işlerin arasında bir yolunu bulup tesbihatı yapmalı ve bu konuda boşluk oluşmasına izin vermemelidirler.

Bu günlerde Allah Rasulü'nün diğer günlere nazaran daha çok oruç tuttuğunu ve devamlı hayır yapma peşinde olduğunu görüyoruz. Biz de tutabildiğimiz kadar oruç tutmalı ve elimizdeki imkanlar nispetinde muhtaç olan insanlara maddi yardımlarda bulunarak onları sevindirmeliyiz.

Bu mübarek günlerde mealiyle birlikte anlayarak bir Kur'ân okuma seferberliği başlatabiliriz. Bunun için Suat Yıldırım Hoca'nın Kur'ân meali ideal bir tercih olabilir. Akşamları, fazla değil on veya yirmi dakikamızı bu işe ayıralım. Her gün namazlarda okuduğumuz surelerden başlayarak Kur'ân'ın mealini okuyup öğrenerek tefekkür edebiliriz. Bu vesileyle evimizde ayrı bir bereket olacak ve Kur'ân'ın nuruyla içimiz aydınlanacaktır. Ayrıca artık okuduğumuz surelerin manalarını da öğreneceğimiz için namazlarımızı kılarken ayrı bir haz ve lezzet duyacağız.

İhmallerimize kurban ettiğimiz iki güzel değerimiz var. Bunlar, teheccüd ve gözyaşıdır. Bir başlangıç olması itibariyle haftada bir gecemizi teheccüd gecesi ilan edebiliriz. Mesela perşembeyi cumaya bağlayan gece. Bu gece kalkıp günahlarımız ve içinde bulunduğumuz boğucu atmosferin dağılması adına iki damla gözyaşıyla beraber kılınan teheccüd namazı hem gecemizi hem de gönül dünyamızı aydınlatacaktır.

Herhangi bir vakit namazı kılmak için büyük bir camiye gidebiliriz. Bu, kulluk şuurumuzu çoşturacaktır. Bu şekilde Allah'a kul olmanın engin hazzını iliklerimize kadar hissetmiş olacağız.

Bu tavsiyeler ev halkının çok hoşuna gitmişti. Hatta Bahadır bunları bir kenara not almıştı. Furkan,

- Recep, Şaban ve Ramazan ne demek İhsan abi, dedi. İhsan bu soruyu şöyle cevaplandırdı:

Recep ayı, hazırlanma ayı

- Üç ayların ilki olan Recep, "tazim ve tekrim olunan ay" ve "hazırlanmak" manalarına gelmektedir. Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu aya ulaştıklarında, "Allah'ım! Receb'i ve Şaban'ı

hakkımızda mübarek kıl ve bizi Ramazan'a kavuştur" diyerek dua ederlerdi. Bu ay içinde aynı zamanda Mi'rac, Berat ve Kadir Gecesi gibi mübarek zaman dilimlerinin de bir müjdecisi olan "Regaib" gecesi vardır. Regaib, "pek çok nimet ve ihsan" manasına gelen "Ragibe" kelimesinin çoğuludur. Bu gecede Cenab-ı Hakk engin rahmetiyle tecelli edip sonsuz mağfiretiyle muamelede bulunduğu için geceye bu isim verilmiştir. Recep ayının 27. gecesi ise Mirac Kandili'dir. Mirac, kelime manası itibariyle "merdiven", "yükselecek yer", "en yüksek makam" manalarına gelmektedir. Bu gecede İnsanlığın İftihar Tablosu bir mucize olarak Mekke'deki Mescid-i Haram'dan, Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya ve oradan da göklerin İlahi derinliklerine doğru yükselip ruhen ve bedenen Cenab-ı Hakk'ın huzuruna çıkmıştır.

Şaban, hayır ayı

Üç ayların ikincisi olan Şaban, kelime manası itibariyle "dağılan", "saçılan" manalarına gelmektedir. Bir rivayete göre Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), Şaban ayında Ramazan için pek çok hayır dağıldığı için bu aya bu ismin verildiğini ifade etmektedir. Şaban ayı içerisinde Berat kandili vardır. Berat kelimesi, "borçtan, isnat edilen suçtan, ruha azap veren sıkıntılardan kurtulmak" manalarına gelmektedir. Bu gecede Kur'ân-ı Kerim Levh-i Mahfuz'dan alınmış ve bir bütün halinde dünya semasına indirilmeye başlanmıştır. Bu sebeple bu gece hürmetine pek çok günah bağışlandığı için geceye Berat gecesi denilmiştir. Yine bu ay içinde hicretin ikinci senesi Müslümanların kıblesi, Mescid-i Aksa'dan Kabe'ye çevrilmiştir.

Ramazan, bereket ayı

Üç ayların sonuncusu olan Ramazan ayı, on bir ayın sultanı ve ayların en faziletlisidir. Zira bu ayda Kur'ân nazil olmaya başlanmış ve ay boyunca oruç tutmak farz kılınmıştır. Ramazan kelimesi "kızgın taş" manasına gelen "Ramid" kelimesinden türetilmiştir. O dönemde Ramazan ayı çok sıcak ve hararetli bir zaman dilimine denk geldiği için ona bu isim verilmiştir. Ayrıca nasıl ki kızgın taş etrafındaki şeyleri yakıp yok ederse Ramazan da kulların günahlarını yakıp mahvettiği için bu aya bu ismin verildiğini söyleyenler de

olmuştur. Bazıları ise Ramazan kelimesinin “yağan yağmur” manasına gelen “ramıd” kelimesinden türetildiğini ve nasıl ki yağmurun yağması neticesinde yeryüzünün temizlenmesi gibi Ramazan ayında da günahların temizlenmesi sebebiyle bu aya bu ismin verildiğini söylemişlerdir. Kur’ân’ın indirilmeye başlandığı bu ay içinde Kur’ân-ı Kerim’deki ifadesiyle bin aydan daha hayırlı olan “Kadir Gecesi” vardır. Bu gece Allah’ın müminlere bahşettiği çok yüce bir ikramıdır. Ramazan’ın her gecesinin dolu dolu geçirilmesi için bu gecenin zamanı gizlenmiştir. Ancak Kadir gecesinin Ramazan’ın son on günü içinde olduğuna dair güçlü işaretler vardır.

Rabbimiz çok şefkatlidir

İhsan sözlerini bitirmişti. Bahadır,

- İhsan abi! Her sene bu mübarek günlere eriştiğimizde aklıma bir vaazda dinlediğim Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) döneminde yaşanmış şu hadise geliyor:

Nebiler Nebisi, saâdet meclisinde otururlarken mescide bir esir grubu getirilir. O sırada Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir kadının yana yakıla bir şeyler aradığını görür. Kadın, yakaladığı her çocuğu sinesine basıyor, kokluyor, sonra bırakıyordu. Sonra kendi yavrusunu bulur ve bağrına basar. Doyma bilmeden onu öper, koklar, tekrar bağrına basar. Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu manzara karşısında iyice dolar. Hıçkıra hıçkıra ağlayarak parmağıyla yanındakilere bu kadını gösterir ve:

- “Şu kadını görüyor musunuz?” der. Sahabe cevap verir: “Evet ya Rasulallah!” Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) tekrar:

- “Bu kadın şu kucağındaki çocuğunu cehenneme atar mı?” diye sorar. Sahabe “Hayır ya Rasulallah!” karşılığını verir. Ve işte bunun üzerine İki Cihan Serveri şu hikmet dolu sözleri söyler:

- “Allah o kadından daha şefkatlidir, kullarını cehenneme atmak istemez.”[167]

Bu sırada Bahadır’ın gözleri dolmuştu. İhsan’ın ise yanaklarından iki damla gözyaşı süzülüyordu. Bahadır sözlerine şöyle devam etti:

- İşte bu ölçüde çok şefkatli ve merhametli olan Rabbimiz, sene içinde biz kulları için gönül dünyalarında adeta bir manevi hamle

yapmaları adına böylesi özel gün ve geceler yaratmış. O'na binlerce hamd ü sena olsun. Bizim de bu günleri bir fırsat bilerek çok iyi değerlendirmemiz gerekir.

İhsan,

- Allah razı olsun Bahadır. İnşallah hep beraber bu günleri iyi değerlendirelim. Haydi şimdi abdestlerimizi alalım da yatsı namazımızı kılalım.

Bu arada size bir teklifim var. Yarın sabah namazı için Eyüp Sultan Camii'ne gitmeye ne dersiniz? Bahadır,

- Çok iyi olur abi. Zaten ne zamandır biz de gitmek istiyorduk. Mert ve Tarık daha önce Eyüp Sultan Camii'ne hiç gitmemişler, dedi. Bunun üzerine İhsan,

- Tamam o zaman namazımızı kılıp hemen yatalım. Sabah erken kalkacağız, dedi.

Sabah olmuştu. Mert ve Tarık çok heyecanlıydılar. Eyüp Sultan Camii'ni çok duymuşlardı. Ama gitmek bir türlü nasip olmamıştı. Bir taksi tutup hep beraber Eyüp Sultan'a doğru yol aldılar. Caminin içine girdiklerinde orada kendileri gibi daha pek çok gencin de olduğunu gördüler. Cami sabah namazı olmasına rağmen tıklım tıklım doluydu. Namazı kıldıktan sonra dua için Eyüp Sultan Hazretleri'nin kabri başına geldiler ve imamın yaptığı duaya iştirak ettiler.

İçleri huzurla dolmuştu. İhsan,

- Buranın simitleri meşhurdur. Bu simitlerle evde kahvaltı yaparız, diyerek caminin avlusundaki simitçiden birkaç simit satın aldı ve hep beraber evlerine doğru yola koyuldular.

Ramazan için hazırlıklar tamam mı?

Recep, Şaban derken aylardır yolunu bekledikleri aziz misafirleri Ramazan ayı gelmişti. Yarın ilk sahura kalkacaklardı ve bu akşam da ilk teravihlerini kılacaklardı. Ramazan münasebetiyle çay sohbetlerini teravihten sonraya almışlardı. Teravih bitmiş ve neşeyle evlerine dönmüşlerdi. O gün çay nöbeti sırası Tarık'taydı. Tarık çayları demlemiş ve salona getirmişti.

İhsan soru beklemeden direkt sözlerine başladı:

- Şimdilerde evlerde tatlı bir telaşe var. Annelerimiz, ablalarımız, yengelerimiz yoğun bir şekilde Ramazan için hazırlık yapıyorlar. Hurmaların ve çayların en iyileri satın alınarak marketlerden gerekli ihtiyaçlar için alışverişler yapılıyor. Bereketli iftar sofraları için yufkalar açılıyor, baklavalar hazırlanıyor, turşular kuruluyor, reçeller yapılıyor. Evlerin her köşesi silinip temizleniyor ve evler, Ramazan'ı en güzel şekilde karşılamak için hazır hale getirilmeye çalışılıyor. Bütün bunlar, Ramazan için yapılan maddi hazırlıklar. Acaba manevi dünyamızı da Ramazan'a hazırlıyor muyuz?

Onbir Ayın Sultanı Ramazan, Cenab-ı Hakk'ın nimet ve lütuflarının sağanak sağanak yağdığı zamanın en kıymetli dilimi. Allah, vicdanlarımızın uyanması, kalblerimizin metafizik gerilime geçmesi ve duygularımızın köpürerek coşması adına bu günleri bir fırsat olarak önümüze koyuyor.

Mert,

- Peki İhsan abi, bütün benliğimizle bu ufku yakalama ve ruh dünyamızı Ramazan'a hazırlama adına neler yapabiliriz? dedi. İhsan sözlerine şöyle devam etti:

Bu günler öze dönme günleri

Evvela bu kutlu günler, öze dönme günleridir. Bu sebeple günahlarla kirlenmiş bedenimizi temizleyip özümüze dönme adına tevbe ve istiğfarda bulunmalıyız. Nasıl ki evlerimizi Ramazan'a hazırlarken temizliyoruz, aynen bunun gibi öncelikle gönül evimizi temizlemeliyiz. Bunun yolu da günahlarımızın affı adına tevbeleri kabul eden rahmeti sonsuz Rabbimize yana yakıla tevbe etmekten geçiyor.

Dinî, tasavvufî ve ahlakî eserleri okuyabiliriz. Bu eserler, Efendimiz, sahabe-i kiram veya diğer İslam büyüklerinin hayatlarını anlatan eserler olabileceği gibi, iman ve ümit tüten kitaplar da olabilir. Günün belirli saatlerinde bu eserlerden pasajlar okuyabiliriz.

Namazlardan sonra yaptığımız tesbihatı ve okuduğumuz cevşenleri sesli olarak okuyabiliriz. Bu şekildeki bir okuma, maneviyat dünyamızda kıvılcımlar oluşturacak ve bizi coşturacaktır.

Sahur için kalktığımız gecelerde saati yarım saat daha önceye kurarak gecemizi nurlandırma adına teheccüd namazı kılabiliriz.

Gecenin zifiri karanlığı içinde yapılan secdeler ve bu secdeleri süsleyen iki damla gözyaşı Rabb'imize yakınlaşma adına bize ayrı bir buud kazandıracaktır. Bu şekildeki bir uygulamayı daha sonra Ramazan boyunca da devam ettirebiliriz.

Dua en önemli sığınağımız

Ve dua... Dua bizim en önemli sığınağımızdır. Rabb'imiz "Dua edin kabul edeyim."[168] buyurarak bizleri duaya teşvik ederken, "Duanız olmasa ne ehemmiyetiniz var."[169] diyerek, duanın bizim için ne kadar önemli olduğunu bildiriyor. Maddi-manevi her yönden oldukça bunaldığımız ve duaya çok muhtaç olduğumuz şu günlerde, Allah, kapısına gelip kulluğunu ilan eden ve kendisine el açıp yalvaranları huzurundan boş çevirmeyecek ve maddi-manevi sıkıntılarımızın gitmesi adına önümüze yeni yeni fırsatlar koyacaktır.

Allah Rasulü teravihi teşvik ediyordu

- Bir soru da ben sormak istiyorum, dedi Tarık.

- Az önce camide ilk teravih namazımızı kıldık. Teravih ne demek? Allah Rasulü bu namazı kılmış mı?

İhsan,

- Elbette kılmış ve ümmetine de tavsiye etmiştir, diyerek konuşmasına devam etti:

- Allah Rasulü, "Kim Ramazan'da inanarak ve sevabını Allah'tan bekleyerek O'nun rızasını kazanmak için kıyam ederse (teravih kılarsa) geçmiş günahları bağışlanır."[170] ifadeleriyle dikkatlerimizi teravih namazına çekmiştir.

Esasen teravih, rahatlamak, dinlendirmek manasına gelen "terviha" kelimesinin çoğuludur. Ramazan ayına mahsus olan ve yatsı namazından sonra yirmi rekat olarak eda edilen bu ibadetin, her dört rekatının sonunda istirahat için oturulmasına terviha denmiş, sonraları bu kelimenin çoğulu olan teravih kelimesi Ramazan'da yatsı namazından sonra ve vitirden önce kılınan nafile namazın adı olmuştur. Efendimiz bu namazı başlangıçta ashabına bizzat cemaatle kıldırmış, sonraları ise teravih namazının farz kılınabilir ve Müslümanların çoğunluğu da bunu hakkıyla yerine getiremeyebilir

endişesinden dolayı tek başına kılmaya devam etmiştir.[171] Daha sonra bu namaz Hz. Ömer devrinden itibaren cemaatle kılınmıştır.

Kaynaklara baktığımızda Peygamber Efendimiz'in Ramazan gecelerinde ibadet etmeyi ve teravihi teşvik ettiğini görüyoruz. Hz. Aişe Validemiz, Allah Rasulü'nün teravih namazını nasıl kıldığını anlatırken, "Ne kadar uzun, ne kadar güzel kıldığını sorma!" diyerek bu namazı hem uzun hem de güzel kıldığını naklediyor. Bu sebeple ister camide, ister evde, ister cemaatle isterse kendi başımıza teravih namazını kılalım, diğer namazlarda olduğu gibi tadil-i erkana uymayı ihmal etmemeliyiz.

Teravih kılarken tadil-i erkana dikkat edilmeli

Şu bir gerçek ki ülkemizde kılınan teravih namazları adeta sürat yarışı şeklinde eda edilmeye çalışılıyor. Halbuki ne okuduğu ve ne yaptığı anlaşılmayacak biçimde teravih namazı kılmaya müsaade edildiğine dair herhangi bir kaynak mevcut değil. Bu meselede de orta yolu takip etmekte fayda var. Namazın süresi, ne cemaate bıkkınlık verecek şekilde uzun olmalı, ne de tadil-i erkana uyulmayacak şekilde kısa olmalıdır.

İnsan, teheccüd, kuşluk, tahiyyetü'l-mescid, istihare, hacet, tesbih ve Ramazan ayı boyunca kılınan teravih namazı gibi eda ettiği nafilelerle Allah'a yaklaşır ve O'nun sevgisine mazhar olur.

Kısacası Allah'ın sevgisine mazhar olmak nafile namazlara devamdan geçiyor. Biz de bire bin verildiği bu kazançlı günlerde teravih namazlarımıza önem vererek, onu hakkıyla eda etmeliyiz.

"Bu gün çok konuştuk" dedi İhsan ve "İsterseniz yarın devam ederiz" diyerek sözlerini noktaladı.

Gizli lütufların tecelligâhı: İftar

O gün Ramazan'ın onbeşinci günüydü. Ne çabuk da geçmişti günler. O akşam ev sahipleri Osman Bey'e iftara gideceklerdi. Hep beraber Osman Bey'in kapısını çaldılar. İçeriye girdikten kısa bir zaman sonra akşam ezanı okunmaya başlamıştı. İftarlarını yaptıktan sonra akşam namazını cemaatle kıldılar. Ardından gelen çayla birlikte koyu bir sohbete daldılar. İftar, namaz, çay derken teravih vakti gelmişti.

Teravihten sonra İhsan, arkadaşları adına Osman Bey'e teşekkür edip evlerine doğru yola koyuldular. O gün çay yapma sırası İhsan'daydı. Çay hazırlanmıştı. İhsan çayları doldurmaya başladı. Bu sırada Mert,

- İhsan abi iftar hakkında bilgi verebilir misin? İftar nedir? Peygamber Efendimiz'in iftar hakkında söylediği sözler nelerdir? diye bir soru sordu. İhsan şunları söyledi:

- İftar, Allah rızası için farz veya nafile oruç tutan bir müslümanın, güneşin ufukta kaybolmasından sonra bir şey yiyerek veya içerek orucunu açmasına denilmektedir. Dinimiz iftar etmeye, iftar vermeye ve iftar vaktine büyük bir kıymet vermektedir. Nitekim, "Bir kimse Ramazan ayında bir oruçluya iftar verirse, günahları af olur. Cenab-ı Hakk onu cehennem ateşinden azat eder. O oruçlunun sevabı kadar ona sevap verilir. Ashab-ı kiram dediler ki: Ya Rasulallah! Her birimiz bir oruçluya iftar edecek, onu doyuracak kadar zengin değiliz. Bunun üzerine Allah Rasulü şöyle buyurdu: Bir hurma ile iftar verene de, yalnız su ile oruç açtırana da, biraz süt ikram edene de bu sevap verilecektir.[172]

Bu ve buna benzer pek çok hadis ışığında müslümanlar iftara ayrı bir önem vermiş ve öteden beri iftarları dolu dolu değerlendirmişlerdir. Bu vesileyle eş-dost birbirlerine iftar davetleri vermişler ve bu davetler müslümanların kaynaşmalarına ayrı bir vesile olmuştur. Ayrıca Anadolu insanı, iftar vakitlerinde davete katılan fakirlere çeşitli hediyeler verilen ve "diş kirası" ismi verilen güzel bir adet ortaya koymuşlardır. Günümüzde de değişik sivil toplum kuruluşları Ramazanlarda verdikleri iftarlarla her kesimden insanımızı bir araya getirerek toplumsal kaynaşma adına güzel bir atmosfer meydana getirmektedirler.

Allah Rasulü (sallallâhu aleyhi ve sellem), "İnsanlar iftarı geciktirmedikleri müddetçe hayır üzere devam ederler. Öyleyse iftarı geciktirmeyin (ilk vaktinde orucunuzu açın)."[173] buyurarak iftarın geciktirilmemesini istemiştir. Zira oruçtan maksat vücudu ölçüsüzce acıktırıp bedene zahmet vermek değildir. Bu sebeple bu mevzuda da sünnete uyarak, vakit gelir gelmez, beklenmeksizin oruç açılmalıdır.

- Bir de iftar duası var. Ben bir türlü ezberleyemedim o duayı. Hatırlatabilir misin İhsan abi, dedi Mert. İhsan, iftar duasını şöyle tarif etti:

- Hadis kaynaklarında Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) iftar yapmadan önce "Allahümme leke sümtü ve ala rızkıke eftartü, fetekabbel minna, inneke ente's-semiü'l-alim - Allahım! Senin için oruç tuttum. Rızkınla iftar ettim. Bizden bunu kabul et. Sen işiten ve bilensin." şeklinde dualar okuduğu ifade edilmektedir.[174] Bizler de bu duayı kolayca ezberleyebiliriz.

Ramazan'ın unutulan bir sünneti: İtikaf

Furkan,

- Ben bir konudan bahsetmek istiyorum. Bizim köyde Muzaffer Amca diye birisi vardı. Allah rahmet etsin. Vefat etti. Çocukluğumda hatırlıyorum da her Ramazan'da on gün camiye kapanırdı. Biz de çocuklar olarak ona yemek götürmek için birbirimizle yarışırdık. O da her gidişimizde bize cebinden şeker çıkartarak dağıtırdı. Neden sonra öğrendim ki, Muzaffer Amcanın yaptığı bu ibadetin adı itikafmış. İhsan abi itikaf hakkında bize bilgi verebilir misin, dedi.

- İtikaf Ramazan'ın son on gününü camide veya başka bir ibadet mahallinde inzivaya çekilerek devamlı ibadetle meşgul olmaktır dedi İhsan ve sözlerine şöyle devam eti:

- Kur'ân-ı Kerim'de itikaf ibadetine yer verilmektedir.[175] Hadis kaynaklarında Allah Rasulü'nün Medine'ye hicretten sonra her yıl Ramazan'ın son on gününde itikafa çekildiği ve hanımlarını da teşvik ettiği mevzuunda bilgiler yer almaktadır. Bu hadislerden biri şöyledir: "Ramazan'ın son on günü girince, Rasulullah geceleri ibadetle geçirirdi. Ailesini de ibadet etmeleri için uyandırırdı. İbadet için diğer zamanlardan daha fazla gayret gösterirdi."[176]

Günlük meşgaleleri içinde insan çoğu zaman dünyaya gönderilmesinin asıl gayesini unutmaktadır. Esasında her müminin hayatın anlam ve gayesini düşünmeye ihtiyacı vardır. Rahmet ve mağfiret ayı olan Ramazan'ın son on gününde yapılacak olan itikaf, bu tefekkür için iyi bir fırsattır. Ayrıca Kur'ân'ın ifadesiyle bin aydan daha hayırlı olan Kadir Gecesi'nin de Ramazan'ın son on günü

içinde gizli olması itikafın önemini daha da artırmaktadır. Her ne kadar bu güzel âdet, son yıllarda unutulmaya yüz tutsa da öteden beri müminler tarafından uygulanmış, her beldede mutlaka bir kaç kişi camilerde itikafa girmişlerdir.

Bir mana büyüğü itikaf yapan kişiyi şu ifadelerle anlatıyor: "İtikaf yapan, ihtiyacından dolayı büyük bir zatın kapısında oturup dilediğini elde etmedikçe, "Buradan ayrılıp gitmem." diye yalvaran bir kimseye benzer ki, Allah'ın bir mabedine sokulmuş, "Beni bağışlamadıkça buradan ayrılıp gitmem." demektedir.

Tarık,

- İtikaf diye bir ibadetin olduğunu ben ilk defa duydum. Ne kadar cahilmişim. Allah razı olsun. İhsan abi ben size başka bir soru sormak istiyorum. Geçenlerde Kur'ân okumanın öneminden bahsetmiştiniz. Bence Kur'ân'la alakalı temel bilgilerimizi tazelemekte fayda var. Mesela Kur'ân ne demek, mukabele, sure, ayet, hafız, hatim, vahiy katipliği vs. dedi.

- Elbette, dedi İhsan ve bu sorulara tek tek cevap verdi:

- Kur'ân, Cenab-ı Hakk'ın Cebrâil (as) vâsıtasıyla Efendimiz'e yirmi üç senede Arapça olarak indirdiği, bize kadar ilk nâzil olduğu şekilde tevâtürle, yani yalan söylemeleri mümkün olmayan üstün vasıflı insanların bildirmeleri ile gelen ve mushaflarda yazılı olup, okunması ile ibâdet edilen, hiçbir kimsenin bir benzerini getiremediği ve getiremeyeceği son ilâhî kitaptır.

Mukâbelenin anlamı

Ramazanlarda Efendimiz, Cebrail (as) ile o zamana kadar mevcut vahiy metinlerini karşılıklı okuyorlar, yani mukabele ediyorlardı. Efendimiz, son Ramazan'ında ise Cebrail'le (as) Kur'ân'ı iki defa mukâbele etmişlerdi. O zamandan beri Ramazan aylarında Kur'ân, mukâbele halinde (karşılıklı) olarak okunmaktadır.

Kur'ân'ın ayrıldığı 114 bölümden her birine sûre denir. Kur'ân-ı Kerim, Fatiha sûresiyle başlar, Nas sûresiyle son bulur. Ayrıca Mekke döneminde inen sûrelere Mekkî, Medine döneminde inen sûrelere ise 'Medenî' sûreler denilir.

Vahiyleri yazıya geçiren, Efendimiz'in devamlı yanında bulunan kişilere vahiy kâtibi denir. Sayıları kırk ikiye kadar yükselen kâtiplerden bazıları şunlardır: Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Zeyd b. Sabit.

Kur'ân'ın tamamını ezberleyen kimselere hâfız denir. Bu tür kimseler için "Hâfız-ı Kur'ân" veya "Hâfız-ı Kelâm" da denir.

Hatim, mühürlemek, sona erdirmek ve bitirmek anlamlarına gelmektedir. Terim olarak ise Kur'ân'ı sonuna kadar okuyup bitirmek demektir. Bir kimsenin Kur'ân-ı Kerim'i hatmetmesi demek, Kur'ân'daki 114 sûrenin tamamını okuyup bitirmesi demektir. Hatim, Kur'ân'ı yüzünden okumak suretiyle yapılabileceği gibi ezberden okunarak da yapılabilir.

Kur'ân'ın kitap haline getirilmesi

Vahiy, Efendimiz'in son günlerine kadar devam ettiği için parça parça yazıya geçirilmiş olan Kur'ân, O'nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) sağlığında kitap haline getirilemedi. Efendimiz'den sonra Hz. Ebu Bekir bu iş için vahiy katiplerinden aynı zamanda hâfız olan Hz. Zeyd bin Sabit'i görevlendirdi. Allah Rasûlü'nün vefatından yaklaşık bir sene sonra miladi 633 yılında Kur'ân yazılı bir kitap haline getirildi.

Miladi 610 senesinde inmeye başlayan Kur'ân, yaklaşık 23 yıl sonra Miladi 632 senesinde inen Maide Sûresi'nin üçüncü ayeti olan, "Bugün sizin dininizi kemale erdirdim ve üzerinizdeki nimetimi tamamladım. Sizin için din olarak İslâm'ı beğendim." ayet-i kerimesi ile tamamlandı.

Ooo saat 12 olmuş arkadaşlar. Hemen yatalım. Gece sahura da kalkacağız dedi İhsan ve herkes odasına çekildi.

Efendimiz bayramlarda neler yapardı?

Günler çok çabuk geçmişti ve artık bayrama sadece üç gün kalmıştı. Bahadır şöyle bir soru sordu:

- İhsan abi, malum olduğu üzere üç gün sonra inşallah bayrama kavuşacağız. Peygamber Efendimiz bayramı nasıl geçirirdi, bayramlarda neler yapardı. Anlatır mısınız?

- Bayramlar, küskünlerin barıştığı, insanların birbirleriyle kaynaştığı neşe ve sevinç günleridir. Allah Rasulü, bayram namazına gitmeden önce birkaç hurma yiyordu. Ardından bayram namazını kılmaya yürüyerek gidiyor, namaza giderken ve gelirken farklı yolları kullanıyordu. Başka bir hadislerinde ise Allah Rasulü'nün bayram namazına gitmeden önce gusül abdesti aldığı ifade edilmektedir.[177] Daha sonra "Bugünümüzde yapacağımız ilk şey namaz kılmaktır"[178] buyuran Efendimiz'in bayrama, bayram namazını kılarak başladığını anlıyoruz.

O, bayram namazını "musalla" adı verilen geniş bir alanda kıldırıyordu. Bu geniş meydanda ashabıyla bayramlaşan Efendimiz'in, bayramların kalabalıkla ve büyük bir coşku içinde kutlanmasını arzu ettiğini biliyoruz.[179] Bu sebeple Allah Rasulü'nün kaynaklarda zikredildiğine göre silahlarla yapılan folklorik gösterilere izin verdiği, mescid-i nebevi'nin toprak zemini üzerinde bir grup Habeşli'nin oynadığı mızrak-kalkan oyunlarını eşi Hz Aişe Validemiz'le birlikte seyrettiği, bu gösteriye karşı Hz. Ömer'in yaptığı müdahaleyi ise doğru bulmadığı bilinmektedir.[180] Yine bir bayram günü kendisi seyretmemekle birlikte Allah Rasulü, Hz. Aişe'nin yanında kız çocuklarının def çalıp oynamalarına da izin vermiştir.[181]

Bu hadislerden bayram günlerinde İslamî ölçüler içinde eğlenilmesi ve bazı oyunların oynanmasının caiz olduğunu anlıyoruz. Bayram günü Hz. Peygamber'in yanında Buas harbine ait hamasî türküler söyleyen iki kız çocuğuna müdahale etmek isteyen Hz. Ebu Bekir'e Allah Rasulü: "Ey Ebu Bekir! Bırak onları söylesinler. Her milletin bir bayramı vardır. Bu da bizim bayramımızdır."[182] demiştir.

Bu arada şunu da ifade etmekte fayda vardır ki, az önce de ifade ettiğimiz gibi Peygamber Efendimiz'in Ramazan bayramlarında musallaya çıkmadan önce hurma yeme adeti bir sünnet kabul edilmiş ve bu âdet, zamanla bayramlarda tatlı ikramı geleneğini doğurmuştur.

Efendimiz bir hadislerinde bayramı, "Yeme, içme ve Allah'ı zikir günleri"[183] olarak tarif etmektedir. Buradan hareketle diyebiliriz ki, bayram günleri sadece yeme, içme ve eğlence günleri değildir.

Bununla beraber bize bayram nimetini yaşatan Rabbimizi zikrederek O'na şükretmeliyiz.

On geceye yemin olsun ki...

Furkan,

- İhsan abi! Müsaade ederseniz bir soru da ben sormak istiyorum, dedi:

- Dün sabah Kur'ân okuma saatinde Fecr Suresi'ni okuyordum. İkinci ayet-i kerimede, "ve leyâlin aşr" diye bir ifade geçiyordu. Meale baktım, "On geceye yemin olsun!" diyordu. Nedir bu on gece? Kur'ân'da geçtiğine göre bu gecelerin çok önemli olması gerekir. Ben ilk defa duydum.

- Furkan, bu soruyu cevaplandırmadan önce bir husus üzerinde kısaca durmak istiyorum. Oradan bağlantı yapıp on gece meselesine geçeriz, dedi İhsan ve sözlerine şöyle devam etti:

- Günümüz insanının en büyük problemi, rûhi tatminsizlik. Devamlı sûrette bedeninin ihtiyaçlarını gideren ve rûhi yapısını ihmal eden insanoğlu, içindeki bu boşluğu doldurabilmek için akla gelmedik yollara başvurabiliyor ve en sonunda bu tatminsizlik, onu intihara kadar sürükleyebiliyor. Halbuki insanın içindeki bu boşluğu dolduracak olan tek iksir, imandır. İmanla insan doygunluğa erişir ve rıza makamına yani Allah'ın razı olacağı bir kulluk performansına yükseldiği müddetçe de en derin mutluluk ve tarifi imkansız hazları iç dünyasında yaşar. Bir kul olarak bizim için en büyük nimet, Rabb'imize karşı kulluk vazifemizi yerine getirebilme gayretimizdir. Her an O'na yönelmek, O'nun rahmetinin enginliğini iliklerimize kadar duymak, O'nunla doymak, O'ndan gayrı hiçbir şeye gönül vermemek Allah'ın bir kula bahşedeceği en büyük lütuftur.

Bahsini ettiğimiz bu kulluk performansını yakalama ve yaşama adına Rabb'imiz bize sene içinde rahmet denizinin coştuğu bir fırsatlar zinciri lutfediyor. Geçtiğimiz zaman zarfında bu fırsatların Recep, Şaban, Ramazan, Regaib, Miraç, Berat, Kadir zincirlerini yaşadık. İşte bu günleri iyi değerlendiremeyip üzülenlere Cenab-ı Hak önümüzdeki günlerde yeni bir fırsat daha lutfedecek: Arabi aylardan Zilhicce ayının ilk 10 günü...

Kur'ân-ı Kerim'de Fecr Sûresi'nde, "On geceye yemin olsun ki..."[184] ifadeleriyle bahsedilen bu on gecenin kıymeti maalesef pek bilinmiyor. Bazı kaynaklarda bu on gecenin Ramazan'ın son on günü veya Muharrem'in onuncu gününe (aşure gününe) kadar olan on gün olduğu kayıtlı olsa da genel görüş ve kabul, bu mübarek on günün Zilhicce ayının ilk on günü olduğudur.

Ay takvimine göre ayların 12'ncisi olan Zilhicce ayı, dinimizin beş esasından biri olan hac ibadetinin yerine getirildiği aydır. İşte bu mübarek ayın yukarıda da ifade ettiğimiz 1'inden 10'una kadar olan zaman dilimi "leyâl-i aşere" yani 10 mübarek gecedir. 10'uncu gün ise Kurban Bayramı'nın ilk günüdür. Bu günlerin ne kadar bereketli olduğunu Sevgili Peygamberimiz şu ifadelerle anlatıyor: "Günlerden hiçbiri yoktur ki onlarda yapılan bir iş Zilhicce'nin ilk on gününde yapılan işten daha faziletli ve yüce, Allah'a daha sevgili olsun..."[185]

Hadislerde on gece nasıl anlatılıyor?

Şimdi isterseniz bu gece hakkında Efendimiz'den gelen beyanlara bakalım:

"Zilhiccenin ilk günlerinde tutulan oruç, bir yıl oruç tutmaya, bir gecesini ihya etmek de Kadir gecesini ihya etmeye bedeldir."[186]

"Zilhiccenin ilk 9 günü oruç tutana, her günü için bir yıllık oruç sevabı verilir."[187]

"Allah yanında Zilhiccenin ilk on gününde yapılan amellerden daha kıymetlisi yoktur. Bugünlerde tesbihi, tahmidi, tehlili ve tekbiri çok söyleyin!"[188] Tesbih, Sübhanallah; Tahmid, Elhamdülillah; Tehlil, Lâ ilâhe illallah; Tekbir ise Allahu ekber demektir.

Bu günleri nasıl değerlendirelim?

- Peki bu günleri nasıl değerlendirmek gerekir İhsan abi dedi Furkan.

- Ayet ve hadislerle övgülere mazhar olan bu ikram günlerini, günahların boğucu ikliminden fecre uyanmak, gönül dünyamızı çepeçevre saran karanlık bulutları fecir ışıklarıyla aydınlatmak için bir fırsat bilip değerlendirmeliyiz.

Halk arasında Kurban Bayramı'ndan evvel 9 gün oruç tutup, 10'uncu günü kurban kesilinceye kadar bir şey yemeyerek; o gün ilk yenilen gıdanın, kurban eti olmasına özen göstermenin bir kültür olarak yaşandığını görüyoruz. Bizler de en azından bu on gün içindeki pazartesi ve perşembe günlerini oruç tutarak değerlendirebiliriz.

Günahlarla kirlenmiş bedenimizi temizleyip özümüze dönme adına tevbe ve istiğfarda bulunabilir, günahlarımızın affı adına tevbeleri kabul eden rahmeti sonsuz Rabb'imize yana yakıla tevbe edebiliriz.

Her ne kadar biz hacca gidemediysek de niyetlerimizle kalben onlarla beraber olabiliriz. Ve onların o mübarek topraklarda yaşadıkları his yoğunluğunu biz de çevremizde yaşayabiliriz. Bunun için günün değişik anlarında, "Lebbeyk, Allahümme lebbeyk, Lebbeyke lâ şerike leke lebbeyk. İnne'l-hamde ve'n-ni'mete leke ve'l-mülke lâ şerike leke" diyerek hacılarla bir duygu birliği içinde olabiliriz. Bu muhteşem ruhani birliği kurma adına bol bol salavatı şerifeler de getirebiliriz.

Yine oradaki kardeşlerimizle kalbi bir bağlantı kurabilme adına hacda ihram yasakları diye bilinen yasakları yaşayabiliriz. Bu yasaklardan bazıları şunlardır: Başkalarına zarar vermek, kavga etmek, kötü söz ve davranışlarda bulunmak ve hatta bir yaprağı bile koparmak. Bu yasakları yerine getirmediğimiz zaman kendimizi sadaka vermeye zorlayabiliriz.

Bu günlerde nafile namazları kılma seferberliği başlatabiliriz. Malum olduğu üzere farz ve vacip olan namazların dışında daha fazla sevap kazanmak ve Allah Rasulü'ne (sallallâhu aleyhi ve sellem) olan sevgi ve bağlılığı pekiştirmek için kılınan ilave namazlara "nafile namazlar" deniliyor. Hatırlarsanız daha önceki sohbetlerimizde bu konu üzerinde durmuştuk. Farz ibadetlerle birlikte yapacağımız nafilelerle Rabb'imize yakınlaşır ve O'nun rızasını kazanabiliriz. Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu namazları kıldığını ve ümmetine de tavsiye ettiğini biliyoruz.

Namazlarımızı kılarken daha dikkatli, huşu içinde kılmaya çalışmalıyız. Unutmayalım ki ötede ilk önce hesap vereceğimiz husus

namazımız. Hadisin ifadesiyle "Kıyamet günü, kişi amelleri arasında önce namazın hesabını verecek. Bu hesap güzel olursa kurtuluşa erdi demektir. Bu hesap bozuk olursa, hüsrana düştü demektir. Eğer farzında eksiklik çıkarsa Allah: "Bakın, kulumun (defterinde yazılmış) nafilesi var mı?" buyurur. Böylece, farzın eksikleri nafile (namazları) ile tamamlanır."[189]

Kaza namazlarımız varsa onları da kılabiliriz. Ayrıca bol bol Kur'ân okuyabiliriz. Namazlardan sonra yapmamız gereken tesbihat çok önemli. Bununla birlikte her gün okuyabildiğimiz kadarıyla cevşen ve diğer dualardan bölümler okuyabiliriz.

Cd, kaset veya vcd'ler izleyebiliriz

Gönül dünyamızı coşturucu, bizi imani duygu ve düşünceye götürecek kitaplar okuyabilir, cd veya kasetler dinleyebilir ve vcd'ler izleyebiliriz.

Peki, bu mübarek zaman dilimlerini en iyi şekilde değerlendirerek, Fecr Sûresi'nin sonundaki, "Ey gönül huzuruna ermiş ruh! Sen Rabb'inden razı, O senden razı olarak dön Rabb'ine! Sen de katıl has kullarımın içine, gir cennetime!"[190] ayetlerin müjdesine mazhar olan talihlilerden olmaya ne dersiniz?

Hacca gidemiyorum ama..

Bu güzel teklife "evet"ten başka ne denebilirdi ki! Nitekim onlar da öyle yapmışlardı. Ancak Mert'in kafasına bir soru takılmıştı. Onu hemen sormalıydı.

- İhsan abi siz az önce dediniz ki, her ne kadar biz hacca gidemediysek de niyetlerimizle kalben onlarla beraber olabiliriz. Bu, nasıl olacak?

- Şöyle ifade edeyim Mert. İnsan, kulluk yaparsa Cenab-ı Hak'la münasebeti devam eder. Kullukla Rabb'in arasına giren her mâni, bu münasebeti kesici mahiyettedir. Bu sebeple mümin, ibadetlerini büyük bir neşe, huzur ve heyecan içinde yerine getirmek için fırsatlar peşinde koşup durmalıdır. Biz, bunun en bariz örneklerini, hac ibadetinin yapıldığı Kâbe'de müşahede ediyoruz. Orada müminler, büyük bir ziyafete icabet ediyor gibi koşar, "İbadetimi kaçıracağım" endişesiyle adımlarını bir pergel gibi açar ve hedeflerine doğru

hızla yol alırlar. Gayeleri, kendilerini bir an önce Kâbe'ye atarak Allah'ın huzuruna varmak ve kullukları yerine getirmektir.

Bir mana büyüğü bir sohbetinde bu hakikati şöyle dile getiriyor: "Kulluk şuurunun derin bir manasını iliklerime kadar bütün ruhumla insanların Ravza-i Tâhire'ye koşuşturmalarında hissettim. Omuzlarında seccadesi, ellerinde ayakkabıları, abdest almış; fakat henüz kollarını indirmemiş, saçını sakalını taramaya vakit bulamamış, sağındaki solundaki insanları görmeden O'na doğru büyük bir heyecanla koştuklarını görünce, kendi kendime duygulandım ve, "Bu insanlar hep Sana koşuyorlar ya Rasulallah! Bu ne mübarek bir çekim gücüdür ki, mübarek başının ucunda oturup selamlarını takdim etmek ve kabrinin yanı başında durarak yerin en mukaddes toprağı üzerinde Rabblerine kullukta bulunmak, Senin vasıtanla Rabb'e yönelmek için hep Sana koşuyorlar!" dedim."

İşte hac ibadeti bünyesinde, böyle bir koşuşun neşvesini taşır. Ona bakıldığı zaman bu mana sezilebilir ve mümin bunu duyar. Her ne kadar siz, "Biz hacca gidemeyeceğiz. Dolayısıyla bu manaları ruhumuzda duyamayacağız." deyip hüzne kapılıyorsanız da üzülmeyin. En azından niyetlerimizle kalben onlarla beraber olabiliriz. Ve onların o mübarek topraklarda yaşadıkları his yoğunluğunu biz de çevremizde yaşayabiliriz.

Necip Fazıl, "Bazı geriden gelen yüz bin devir ileride!" diyor. Dolayısıyla o mübarek mekanlara gidemeyip de yüreği yananların ne kazandığını bilemiyoruz. Kim bilir bu duygu ve düşüncenin hasıl ettiği yürek burkuntusuyla yapılan dualar ne kadar kıymetlidir. Biz de bu hasretle birlikte dualarımızı birleştirerek hacdaki kardeşlerimizle aynı atmosferi paylaşabilir ve onların yaşadığı manevi ziyafetten istifade edebiliriz.

Hediyeleşin ki birbirinize sevginiz artsın

Bu sırada Bahadır yan odaya gidip oradan bir hediye paketi getirdi ve İhsan'a şunları söyledi:

- İhsan abi. Sizin üzerimizde büyük hakkınız var. Haftalardır bize sohbet ediyorsunuz ve bizi bilgilendiriyoruz. Hakkınızı ödeyemeyiz. Arkadaşlarla birlikte içimizden geldi. Size bir hediye aldık. Lütfen kabul buyurun.

- Estağfirullah arkadaşlar. Niye zahmet ettiniz. Gerek yoktu. Allah razı olsun. Bu inceliğinizden dolayı çok teşekkür ediyorum dedi ve sözlerine şöyle devam etti:

- Hayat bahçemizin çiçekleridir dostlarımız. Gösterdiğimiz karşılıksız sevgiyle besleriz onları. Bazen bu sevgi kendisini sıcak bir "merhaba" ile gösterir, bazen iyi bir dilek alışverişiyle, bazen bir email mesajıyla, bazen de sevgi dolu bir sarılışla... Bunların dışında öyle bir yol daha var ki, bu yol hem sağlam ve sarsılmaz dostlukların kapısını aralıyor, hem de halihazırdaki dostlukları perçinliyor: Hediyeleşmek. Evet hediyeleşmek, insanları birbirine kenetleyen, kırgınlıkları ortadan kaldıran, sevgi bağlarını kuvvetlendiren muhteşem bir iksirdir. Bu sırrı, sevgi Peygamberi "Hediyeleşin ki, birbirinize sevginiz artsın!"[191] çağrısıyla dile getiriyor. Bu çağrıya uyarak verilen bir hediye bazen bir insanın hidayetine bile vesile olabiliyor. İşte yaşanmış bir örnek:

Ülkemizden eğitim amacıyla Amerika'ya giden bir öğrenci orada bir dil kursuna kayıt yaptırıyor. Kurs öğretmenlerinden biri bu öğrenciyi çalışkanlığı ve efendiliğinden dolayı çok seviyor. Öğrenci de Amerikalı öğretmenini çok seviyor. Bu sevgisinin bir ifadesi olarak da öğretmenine çok sevdiği ve düşüncelerini hayat düsturu yaptığı hocasının İngilizceye çevrilmiş kitaplarını hediye ediyor. Öğretmen, bu kitaplardan çok etkileniyor ve kitabın yazarına hediyeler gönderiyor. Tabii hoca da bu hediyelerin mukabilinde öğretmene hediyeler gönderiyor ve ortaya hediye kaynaklı bir sevgi atmosferi çıkıyor. Bu sevgi atmosferi daha sonra Amerikalı öğretmeni hidayet sahillerine kadar götürüyor...

Yarım elma, gönül alma!

Evet, pek çok hayırlara sebebiyet verebilecek bir potansiyel gücü içinde barındıran bu güzel geleneğimize gerektiği ölçüde önem verebiliyor muyuz sizce? Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), hediyeleşmenin insanlar arasındaki saygı ve dostluğu geliştirdiğini, kıskançlık, bencillik ve cimrilik gibi kötü duyguları giderdiğini ve rızkın genişlemesine vesile olduğunu ifade ederek hediyeleşmeyi teşvik ediyor.[192] Biz de bu geleneğimizi devam ettirmeliyiz. Hediye olarak verilen bir çiçek, kalem veya kitap karşı tarafta hatırlanmanın

ve değer verilmenin tarifi imkansız hazzını yaşatacaktır. Bu hazdan bir hisse de hediyeyi veren kişi alacaktır. Bu manada hediye hem alanı hem de vereni mutlu ediyor.

Esasen hediye, verilen kişiden herhangi bir menfaat beklenmeksizin verilir. Öbür türlü verilen hediyeler, "rüşvet" kelimesiyle isimlendirdiğimiz sınıfa girer ve maalesef bu durum, toplumumuzda oldukça yaygın. Hatta o kadar ki rüşvet, isim değiştirerek hediye ismini almış. İnsanlar, işlerini yaptırabilmek için önemli mevkilerde bulunan kişileri ziyaret ederken yanlarında bir de hediye paketi götürüyorlar. Halbuki o önemli makamı tutan kişi orada olmasaydı, diğer insanlar ona hediye vermeyeceklerdi. Bu meselenin örneğini asr-ı saadette de bulmamız mümkün.

Allah Rasulü, İbnü'l-Lutbiyye isminde bir sahabiyi zekat toplamakla görevlendiriyor. Bu zat görevlendirildiği yere halkın zekatını toplamak için gidiyor ve daha sonra bazı mallarla Efendimiz'in yanına gelip, "Şunlar size aittir, bunlar da bana hediye olarak verildi." diyor. Bunun üzerine Efendimiz, minbere çıkıp şunları söylüyor: "Benim -zekat toplamak için- gönderdiğim bir memura ne oluyor ki, 'Şunlar sizin, şunlar da bana hediye edildi." diyebiliyor? Dikkat edin, bu kişi evinde otursaydı kendisine hediye verilir miydi?'[193]

Allah Rasulü'nün sorduğu bu sorunun cevabı açıktır. Elbette evinde otursaydı kimse o sahabiye böyle bir hediye getirmezdi. Bu ifadelerle Efendimiz, bu tür alınan hediyeleri yanlış bulduğunu açıkça dile getirmiş oluyor. Hediyeleşmek Efendimiz'in teşvik ettiği bir sünnetidir. Bu sünnete sarılarak hem sünnet sevabı kazanmış oluruz hem de hediye verdiğimiz kişinin dostluğunu, sevgisini ve duasını. "Yarım elma, gönül alma" diyerek bu güzel sünneti pratik hayatımıza yansıtarak, sevdiklerimize bir hediye almayı unutmayalım olur mu?

Siz unutmamışsınız. Ben sizden ve dostluğunuzdan razıyım. Rabbim de sizden razı olsun.

DİPNOTLAR

1 Zümer, 39/54.
2 Buharî, Da'avât, 4; Müslim 3; Tirmizî, Kıyâmet, 50.
3 İbn Mace, Zühd, 29.
4 Tirmizi, Daavât, 99.
5 Nahl, 16/90.
6 Nur, 24/19.
7 Tirmizî, Fedâilu'l-Cihad, 12; Camiü's-Sağîr, 2/878.
8 Nûr, 24/21.
9 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/264.
10 Kenzü'l-Ummal, 5/329.
11 Ebu Davud, Nikah, 43; Darimî, Edeb, 28; Rikak, 3; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/351, 357.
12 Buharî, Mezalim, 22, İsti'zan, 2; Müslim, Libas, 114; Ebu Davud, Edeb, 12.
13 Hâkim, Müstedrek, 4/70
14 Müslim, İman, 93, 94.
15 Nisa, 4/86.
16 Buhârî, Cenâiz, 2; Müslim, Selâm, 4-6.
17 Ebû Davûd, Edeb, 133.
18 Neml, 27/91-92.
19 Müslim, Müsâfirîn, 139.
20 Tirmizi, Sevâbu'l-Kur'ân, 18; Dârimi, Fedâilu'l-Kur'ân, 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/223.
21 Nisâ, 4/1.
22 Buharî, Edeb, 15.
23 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/408.
24 Tirmizî, Edeb, 1; Neseî, Cenâiz, 52; İbn Mace, Cenâiz, 1.
25 Buhârî, Cenâiz, 2; Müslim, Libâs, 114.
26 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/175.
27 Tirmizî, Edeb, 45; Nesâî, Cenâiz, 53.
28 Buhârî, Tevhid, 31.
29 Tirmizî, Cenâiz, 4; Ebû Dâvud, Tıb, 17.
30 Ebû Davud, Salât, 358; Tirmizî, Daavât, 65.

31 Müslim, İlm, 16; Ebû Davud, Sünnet, 6; Tirmizî, İlm, 15.
32 Ebu Davud, Salat, 172.
33 Müzzemmil, 73/1-4.
34 Müzzemmil, 73/6-7.
35 İsra, 17/79.
36 Buhari, Teheccüd, 6; Müslim, Sıfatu'l-Munafikin, 81.
37 Kasas, 28/77.
38 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/168.
39 Enbiya, 21/37.
40 İbrahim, 14/24.
41 Müslim, İmâret, 152; Tirmizi, Zühd, 48; Nesâî, Zekat, 1.
42 Bakara, 2/21.
43 İnşirah, 94/7.
44 Nisâ, 4/1.
45 Tirmizi, Tefsir, 57.
46 Ahzab, 33/56.
47 Mâide, 5/35.
48 Nesei, Sehv, 55.
49 Nesei, Sehv, 46.
50 Ebu Davud, Vitr, 26; Dârimî, Rikâk, 58.
51 Tirmizi, Daavât, 110.
52 Nesei, Sehv, 55.
53 Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 10/164.
54 Bkz: Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/425; İbn Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, I/160.
55 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/256-257.
56 Buhari, Bed'ü'l-Vahy, 5, 6; Müslim, Fezâil, 48, 50.
57 İbn Hisam, Sire, 4/135; İbn Hacer, İsabe, 2/187; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/465.
58 İbn Kesir, el-Bidaye, 6/63.
59 Fussılet, 41/53.
60 Fatır, 35/28.
61 Müminun, 23/1, 2.
62 Buhari, Ezan, 8; Ebu Davud, Salat, 28.
63 Feyzü'l-Kadir, 1/278.
64 Tirmizi, Zühd, 23.
65 Buhâri, Edeb, 165, 166; Müslim, Zühd, 54; Tirmizî, Edeb, 1, 4; Nesaî, Cenâiz, 52.
66 Ebu Davud, Edeb, 90.
67 Buhari, Vudu, 69; Müslim, Cihad, 107-110.
68 Müslim, Fezailu's-Sahabe, 98; Ebu Davud, Edeb, 143, 144.
69 Buhari, Fezailu Ashabi'n-Nebi, 12, 29.
70 Müslim, Cihad, 101.
71 Buhari, Fezailu Ashabi'n-Nebi, 12; Müslim, Fezailu's-Sahabe, 97-99.
72 Müslim, Fedâilu's-Sahâbe, 106.
73 İsra, 17/70.

74 Bkz. Mâide, 5/32.
75 Furkân, 25/63.
76 Furkân, 25/72.
77 Kasas, 28/55.
78 isrâ, 17/84.
79 Âl-i İmran, 3/159,
80 Nesâi, Cenâiz, 47.
81 Buhari, Cenaiz, 85; Müslim, Fedâilu's-Sahâbe, 25, Sıfatu'l-Münâfıkin, 3.
82 Âl-i İmrân, 3/64.
83 Mümtehine, 60/8.
84 Nahl, 16/125.
85 Bkz. Âl-i İmran, 3/113-115; Mâide, 5/5; Mâide, 5/82; Ankebut, 29/46.
86 M. Fethullah Gülen, İnsanın Özündeki Sevgi, s. 76.
87 Bkz. Tirmizi, Birr 40.
88 Hindî, Kenzü'l-Ummâl, 6/571.
89 Maide, 5/3.
90 Hindî, Kenzü'l-Ummâl, 6/571.
91 Âli İmran, 3/92.
92 Müslim, Zekat, 42, 43.
93 Bakara, 2/267.
94 Ebu Davud, Zekat, 17.
95 Müslim, Zühd, 3; Tirmizî, Zühd, 31.
96 Buhari, Zekat, 37; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/306, 347.
97 Tirmizi, Zühd, 17; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/231.
98 İsra, 17/111.
99 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/35.
100 İbn Mâce, Savm, 22.
101 Muvatta, Hüsnü'l Hulk, 8.
102 Müslim, Müsafirin, 139.
103 Tirmizi, Zühd, 23.
104 Bkz. Buhari, Edep, 2; Müslim, Birr, 1.
105 Bkz. İbn Mâce, Edeb, 1.
106 Tirmizi, Birr 3.
107 Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 3/345; Münâvî, Feyzü'l-Kadîr, 5/432.
108 Bkz. Mektubat, 21. Mektup.
109 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/266
110 Buharî, Ezan 30, Cum'a 2; Müslim, Salât, 272.
111 Buhari, İstiskâ 6, 7, Menâkıb 25; Müslim, İstiskâ, 9.
112 Lokman, 31/13.
113 Lokman, 31/16.
114 Lokman, 31/17.
115 Lokman, 31/18.
116 Lokman, 31/19.

117 İbn Esîr, Üsdü'l-Gâbe, 4/419.
118 Buhari, Istihrac, 11; Müslim, Ferâiz, 14, 15.
119 Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 4/75.
120 Müslim, İman, 164; Ebû Dâvud, Büyû, 50.
121 Suyûtî, el-Câmi'u's-Sağîr, 3, 244.
122 Tirmizî, Büyû, 4.
123 Tirmizî, Büyû, 4.
124 Buharî, Büyû, 26.
125 İbn Mâce, Büyû, 3.
126 Müslim, İman, 220.
127 Tirmizî, Büyû, 5
128 Hûd, 11/84-85, 94.
129 Mutaffifîn, 83/1-17.
130 Tirmizî, Büyû, 9.
131 Buharî, Büyû, 34, Hibe 23; Müslim, Müsâkat, 115; Tirmizî, Büyû, 6.
132 İbn Mâce, Ticârât, 6; Dârimî, Büyû, 12.
133 Buharî, Menâkıbu'l-Ensâr, 45, Büyû, 67, Hiyel, 14, 15.
134 Müslim, Nikah, 50; Ebû Dâvud, Büyû, 45; Tirmizî, Nikah, 38.
135 Tirmizî, Büyû, 8.
136 Bakara, 2/282.
137 Buharî, Savm, 51; Tirmizî, Zühd, 64; Daha detaylı bilgi için bkz. İbrahim Canan, Peygamber Efendimiz'in Sünnetine Göre Ticaret Esasları, Yeni Ümit Dergisi, sy. 60.
138 Buhari, Tıb, 36; İbn Mâce, 2/1159.
139 İbn Mace, Tıb, 34.
140 Kalem, 68/51-52.
141 Fussılet, 41/33.
142 Ebû Dâvud, İmâre, 20; Ahmed b. Hanbel, 5, 196.
143 Müslim, Mesacid, 144, 145, 146.
144 Ahzab, 33/41.
145 Zariyat, 51/56.
146 Hicr, 15/99.
147 Bakara, 2/238.
148 Ta Ha, 20/132.
149 Ebu Davud, Salat 307.
150 Muvatta, Kasru's-Salat, 89.
151 Mü'minûn, 23/1-2.
152 Buhari, Mevakıt 6; Müslim, Mesacid 282.
153 Tirmizi, Menâkıb 18.
154 Kenzü'l-Ummal, 11/563, 13/15.
155 Bkz. Necm, 53/1-18.
156 Kaf, 50/22.
157 Tirmizi, Salat, 206; Nesei, Kıyamu'l-leyl 66; İbni Mace, İkamet, 100.
158 Buhari, Teheccüd, 27; Müslim, Salatu'l-Müsafirin, 96.

159 Müslim, Salatü'l-Müsafirin, 26.
160 Tirmizi, Vitir, 15.
161 Tirmizi, Salat, 202.
162 Müslim, Salatü'l-Müsafirin, 11.
163 Tirmizi, Salat, 140, 348.
164 Buhari, Teheccüd, 25; Tirmizi, Vitr, 15.
165 Ebu Davud, Tatavvu, 14, Salat, 303; Tirmizi, Salat, 350, Vitr, 19.
166 Ebu Davud, Tatavvu, 14, Salat, 303; Tirmizi, Salat, 350, Vitr, 19.
167 Buhari, Edeb, 18; Müslim, Tevbe, 4.
168 Mü'min, 40/60.
169 Furkan, 25/77.
170 Buhari, Salatü't-Teravih, 1; Müslim, Salatü'l-Müsafirin, 174.
171 Buhari, Salatü't-Teravih, 2; Müslim, Salatü'l-Müsafirin, 178
172 Tirmizi, Savm 82; Kenzü'l-Ummâl, 8/477.
173 Buhârî, Savm, 45; Müslim, Sıyâm, 48.
174 İbn Mâce, Sıyâm, 48; İbn Kayyim, Zâdü'l-Meâd, 2/52.
175 Bakara, 2/187.
176 Buhari, İtikaf, 1, 6; Müslim, İtikaf, 2, 7; Tirmizi, Savm, 71
177 Buhari, İdeyn, 4; Tirmizi, Salat, 390; Ebu Davud, Salat, 254.
178 Buhari, İdeyn, 3; Müslim, Edahi, 7.
179 Müslim, İdeyn, 11, 12, 22; Ahmed b. Hanbel, Müsned, V, 84, 85; Darimi, Salat, 223.
180 Buhari, İdeyn, 2; Müslim, Salatü'l-İdeyn, 22; Nesai, Salâtü'l-İdeyn, 34, 35
181 Buhari, İdeyn, 3; Müslim, Salatu'l-İdeyn, 16-20.
182 Buhari, İdeyn, 3; Müslim, Salatü'l-İdeyn, 16.
183 Ebu Davud, Savm, 49; Tirmizi, Savm, 59; Nesai, Menâsik, 195.
184 Fecr, 89/2.
185 Tirmizi, Savm, 52; Darimi, Savm, 52.
186 Tirmizi, Savm, 52; İbn Mace, Sıyam, 39.
187 Tirmizi, Savm, 52.
188 Abd b. Humeyd, Müsned, 1/257
189 Tirmizi, Salat, 305; Nesei, Salat, 9.
190 Fecr, 89/2730.
191 Muvatta, Hüsnü'l-Hulk, 16.
192 Muvatta, Hüsnü'l-huluk, 16; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/405; Tirmizi, Vela, 6.
193 Buhari, Hibe, 17.

BİBLİYOGRAFYA

Yıldırım, Suat, Kur'ân-ı Kerim Meali, Işık Yayınları, İstanbul, 2004.

Ahmed ibn Hanbel, Müsned, Matbaa-i Âmire, Beyrut, 1978.

Buharî, Ebü Abdullah Muhammed İbn İsmail, el-Camiü's-Sahih, 1-4, Matbaa-i Âmire, Beyrut, 1329.

Ebû Davud, Süleyman b. Eş'as es-Sicistanî, es-Sünen, 1-6, el-Mektebetü'l-İslamiye, İstanbul 1979.

İbn Esir, Ebû Hasen Ali b. Muhammed el-Cezerî, Üsdü'l-Ğâbe fi Ma'rifeti's-Sahabe, 1-7, Kitabü'ş-Şuab, 1970.

İbn Hişâm, Cemâlüddin Ebû Muhammed Abdülmelik, Es-Siyretü'n-Nebeviyye, 1-4, Beyrut, İhyâu't Türasi'i-Arabî, 1971.

İbn Kesir, Ebü'l-Fida İmadüddin İsmail b. Ömer, el-Bidâye ve'n-Nihâye, 1-14, Beyrut, Mektebetü'l-Maarif, 1981.

İbn Mâce, Ebû Abdullah Muhammed İbn Yezid el-Kazvinî, Sünen, 1-2, Beyrut, 1978.

Müslim, Ebû'l-Hüseyn Müslim ibnu'l-Haccâc el-Kuşeyrî, el-Câmiü's-Sahih, 1-8, Beyrut.

Nesâî, Ebû Abdurrahman Ahmed İbn Ali, Sünen, 1-8, Beyrut, 1930.

Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerir, Tarîhu't-Taberî, Beyrut, 1967.

Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed İbn Abdullah, Sünen, 1-3, Mısır, 1934.